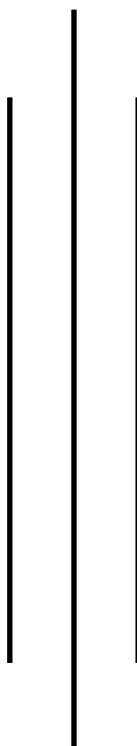

तानसेन नगरपालिका

नगर पार्श्वचित्र

२०७५

तानसेन नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
तानसेन, पाल्पा, ५ नं. प्रदेश, नेपाल
(Municipal Profile, 2018)

नगर पार्श्वचित्रका सम्बन्धमा केही कुरा

तानसेन नगरपालिका नेपालकै तेश्रो नगरपालिका भएकोले पनि यसका मौलिक विशेषता रहेका छन् । हावा-पानीका हिसाबले शीतल स्थल भएर मात्र होइन प्राकृतिक सुन्दरताका हिसाबले समेत तानसेन अद्वितीय नगरका रूपमा परिचित रहेको छ । धार्मिक, ऐतिहासिक सम्पदाहरूका कारण यो आफैमा विशिष्ट ठाउँका रूपमा चर्चित समेत छ । पर्यटकीय विकासको अथाह सम्भावना रहेकाले तानसेनलाई चहलपहल युक्त बनाउन असम्भव छैन । मात्र हाम्रो इच्छाशक्ति, सहकार्य, समन्वय त्यसका लागि आवश्यक छ । जनप्रतिनिधि, नगरवासी र कर्मचारी बीच समन्वय तथा सामूहिक प्रतिवद्धता र एकीकृत प्रयासबाट तानसेनको नगर र ग्रामीण क्षेत्र बीच विद्यमान असमानता हटाउन तथा समग्र दीगो विकास मार्फत् तानसेनको कायापलट सम्भव छ । यो कुराको झलक **नगर पार्श्वचित्र** मा समेटिएका तथ्यहरूले उजागर गर्दछन् ।

नगर पार्श्वचित्र मा तानसेन नगरपालिकाको समग्र वस्तुस्थितिलाई समेट्ने प्रयास गरिएको छ । तथ्याङ्क सङ्कलनका क्रममा सत्यताका लागि अधिकतम जोड दिइएको छ भने शुद्धताका हिसाबले यसमा निकै मेहनत गरिएको छ । तथ्याङ्क सङ्कलन तथा शुद्धता परीक्षणका विविध प्रविधिको उपयोगपछि यो तयार भएको छ । यद्यपि यसमा पनि कमी कमजोरी भेटिन सक्दछन् । तसर्थ प्रबुद्धवर्गले सकारात्मक ढङ्गले सुझाव दिनु हुने अपेक्षा राख्दछौं । समय सन्दर्भ अनुसार तथ्यहरूमा भेटिएका कमी कमजोरी संशोधन सहित पुनः प्रकाशन गर्दै जानेछौं । ताकि यसलाई आधार मानेर नगरका योजना निर्माण गर्न सकियोस् ।

अन्त्यमा **नगर पार्श्वचित्र** तयारी तथा प्रकाशनमा सहयोग गर्ने द एसिया फाउन्डेसन-अष्ट्रेलियन एड, कमिटेड संस्था र कर्मचारीहरू, सम्पूर्ण जनप्रतिनिधिज्यूहरू, सरोकारवाला सरकारी गैरसरकारी कार्यालय, संघसंस्था, सञ्चारकर्मी, बुद्धिजीवी, तानसेन नगरपालिकाका सम्पूर्ण कर्मचारी साथीहरू, प्रकाशनका लागि खट्ने प्राविधिक समूह, आम तानसेन नगरवासी लगायत प्रत्यक्ष अप्रत्यक्षरूपमा सहयोग गर्ने सम्पूर्ण महानुभावलाई तानसेन नगरकार्यपालिकाको तर्फबाट हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

अशोककुमार शाही

प्रमुख

तानसेन नगरपालिका

तानसेन नगरकार्यपालिकाको कार्यालय

तानसेन पाल्पा

तानसेन विकासका लागि सहयोगी बनोस्

तानसेन नगरपालिकासँग सम्बन्धित तथ्यहरू समेटेर **नगर पार्श्वचित्र** प्रकाशन हुनु खुसीको कुरा हो । तानसेन नगरपालिकाको आफ्नै इतिहास छ । कुनै बेला राजनीति र शिक्षाको कारणले पनि चर्चामा रहेको तानसेनका विविध क्षेत्रमा मौलिक विशेषता रहेका छन् । हावा पानीका हिसाबले बस्न योग्य छुदै छ त्यसमाथि प्राकृतिक सुन्दरताका हिसाबले समेत तानसेन परिचित रहेको छ । यहाँ विद्यमान धार्मिक, ऐतिहासिक सम्पदाहरूका कारण यो आफैमा विशिष्ट छ । तानसेनको पहिचान कायम राख्न निर्वाचित जनप्रतिनिधिको एक्लो प्रयासले मात्र सम्भव छैन । तसर्थ जनप्रतिनिधि, कर्मचारी, नगरवासी लगायतको साभा पहलबाट यहाँको विकास सम्भव छ भन्ने कुरा **नगर पार्श्वचित्र** मा समेटिएका तथ्यहरूले समेत पुष्टि गर्दछन् ।

नगर पार्श्वचित्रमा तानसेन नगरपालिकाको समग्र बस्तुस्थितिलाई समेट्ने प्रयास गरिएको छ । महत्वपूर्ण सामग्रीको रूपमा **नगर पार्श्वचित्र** तयारी तथा प्रकाशनमा सहयोग गर्ने द एसिया फाउन्डेसन-अष्ट्रेलियन एड, कमिटेड संस्था र प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग गर्ने जनप्रतिनिधि, कर्मचारी लगायत सम्पूर्ण महानुभावलाई धन्यवाद प्रकट गर्दछु । अन्त्यमा, **नगर पार्श्वचित्र** तानसेन नगरपालिकाको समग्र विकासका लागि सहयोगी बन्न सकोस् भन्ने शुभकामना व्यक्त गर्दछु ।

लक्ष्मीदेवी पाठक

उपप्रमुख

तानसेन नगरपालिका

तानसेन नगरकार्यपालिकाको कार्यालय

तानसेन, पाल्पा

मेरा दुई शब्द

नेपालकै तेस्रो नगरपालिकाको रूपमा चिनिएको तानसेन नगरपालिका, पाल्पाले नगरसँग सम्बन्धित जनसाङ्ख्यिक विवरण सहितको नगरपालिकाको आर्थिक क्षेत्र तथा रोजगार स्थिति, उद्योग तथा व्यापार व्यवसाय, भौतिक तथा सार्वजनिक पूर्वाधार, वन तथा वातावरण, शिक्षा, स्वास्थ्य, इतिहास, कला संस्कृति, पर्यटन, कृषि तथा पशु, सञ्चार लगायतका अन्य धेरै विषय बस्तुहरू समेटेर **नगर पार्श्वचित्र** प्रकाशन हुनु खुसी साथै गौरवको कुरा हो । **नगर पार्श्वचित्र**मा तानसेन नगरपालिकाको समग्र बस्तुस्थितिलाई समेट्ने प्रयास गरिएको छ । महत्वपूर्ण सामाग्रीको रूपमा **नगर पार्श्वचित्र** तयारी तथा प्रकाशनमा सहयोग गर्ने द एसिया फाउन्डेसन-अष्ट्रेलियन एड, कमिटेड संस्था र प्रत्यक्ष अप्रत्यक्षरूपमा सहयोग गर्ने जनप्रतिनिधि, विषयगत कार्यालय, कर्मचारी, पार्श्वचित्र पुनरावलोकन उप-समिति लगायत सम्पूर्ण महानुभावलाई धन्यवाद प्रकट गर्दछु । अन्त्यमा, **नगर पार्श्वचित्र** तानसेन नगरपालिकाको समग्र विकासका लागि सहयोगी साथै पठनीय र उपयोगी बन्न सकोस् भन्ने शुभकामना व्यक्त गर्दछु ।

कीर्तनराज पौडेल

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

विषय सूची

खण्ड १ : नगरपालिकाको परिचय	१
१.१ नामकरण र ऐतिहासिक पृष्ठभूमि	१
१.२ नदी तथा खोलाको विवरण	३
१.३ मुख्य बस्तीसम्बन्धी विवरण	६
१.४ सार्वजनिक पाटी पौवा र चौतारीसम्बन्धी विवरण	८
१.५ खेल मैदानसम्बन्धी विवरण	११
१.६ प्राकृतिक श्रोत (खानी/खनिज आदि)	१३
१.७ पार्क, पिकनिक स्थल तथा वनस्पति उद्यान र मनोरञ्जन स्थलसम्बन्धी विवरण	१३
१.८ पर्यटन	१६
१.८.१ पर्यटकीय तथा धार्मिक स्थलहरूको विवरण	१६
१.८.२ होटल, रिसोर्ट र होमस्टेसम्बन्धी विवरण	२२
१.९ स्थानीय चाडपर्व, जात्रा तथा मेलाहरूको विवरण	२५
 खण्ड २ : जनसाङ्ख्यिक विवरण	 २७
२.१ वडागत घरधुरी सङ्ख्या तथा लिङ्गको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण	२७
२.२ उमेर र लिङ्ग अनुसार वडागत जनसङ्ख्याको विवरण	३१
२.३ परिवारको आकारको आधारमा परिवारको विवरण	३७
२.४ जातजातिको आधारमा वडागत जनसङ्ख्याको विवरण	३९
२.५ नगरपालिकामा बोलिने भाषाको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण	४०
२.६ धर्म अनुसार जनसङ्ख्याको वडागत विवरण	४१
२.७ घरको प्रयोगको आधारमा परिवारको विवरण	४४
२.८ व्यापारिक प्रयोजनको लागि प्रयोग नभएर परिवार बसोबास गर्ने मात्र घरको तल्लाको आधारमा परिवारको विवरण	४७
२.९ परिवारले प्रयोग गरेको घर बनेको अवधिको आधारमा परिवारको विवरण	४८
२.१० परिवारले प्रयोग गरेको घरको कोठा सङ्ख्याको आधारमा परिवारको विवरण	४९
२.११ सुत्ने कोठा र भान्सा कोठा अलग भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण	५०
२.१२ घर तथा जमिनमा महिलाको स्वामित्वको आधारमा परिवारको विवरण	५१
२.१३ अनुपस्थित जनसङ्ख्या भएका परिवार सङ्ख्याको विवरण	५२
२.१३.१ उमेर र लिङ्गका आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण	५३
२.१३.२ शैक्षिक स्तरको आधारमा नगरपालिकामा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण	५४
२.१३.३ लैङ्गिक र तहगत आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण	५५
२.१३.४ अवधिको आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण	५६
२.१३.५ अनुपस्थित रहने कारणका आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण	५७
२.१३.६ अनुपस्थित हुने कारण र गन्तव्यस्थलका आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण	५८
२.१४ व्यक्तिगत घटना दर्ता	५८
२.१४.१ पाँच वर्षमुनिका बालबालिकाको जन्मदर्ताको आधारमा वडागत विवरण	५९

२.१४.२ विगत १२ महिनामा मृत्यु भएका परिवारका सदस्यहरूको सङ्ख्याको आधारमा परिवारको विवरण	६१
२.१४.३ उमेर र लिङ्ग अनुसार मृत्यु सङ्ख्याको वितरण	६२

खण्ड ३ : नगरपालिकाको वर्तमान भू-उपयोग ६३

३.१ भू-क्षेत्रको वर्गीकरण	६३
३.२ घर बनेको जमिनको लालपुर्जाको आधारमा घरधुरीहरू	६४
३.३ घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र लिए/नलिएको आधारमा परिवारको विवरण	६५
३.४ कोठा वा फ्ल्याट भाडामा दिएका परिवारहरूको वडागत विवरण	६६

खण्ड ४ : आर्थिक क्षेत्र तथा रोजगार स्थिति ६८

४.१ नगरपालिकाको वित्तीय स्थिति	६८
४.१.१ वडागत रूपमा करदाताहरूको विवरण	६८
४.१.२ व्यापार तथा व्यवसायसम्बन्धी विवरण	६९
४.१.३ घर तथा जग्गा बहालसम्बन्धी	७१
४.१.४ जडिबुटी र कवाडी सङ्कलन केन्द्र	७३
४.१.५ प्राकृतिक एवं खानीजन्य बस्तुको विक्री तथा निकासी	७३
४.१.६ स्थानीय पूर्वाधार सेवाको विवरण	७६
४.१.७ नगरपालिकाको आय व्यय विवरण	७८
४.१.८ नगरपालिकाको आम्दानी खर्च विवरण	८०
४.१.९ घट्ट, मिल तथा सित भण्डारसम्बन्धी विवरण	८३
४.२ नगरपालिकाको रोजगारी र आम्दानीको अवस्था	८३
४.२.१ वडागतरूपमा रोजगारीको अवस्था	८३
४.२.२ वार्षिक आम्दानीको आधारमा वडागत परिवारको विवरण	८४
४.२.३ वार्षिक औसत खर्चका आधारमा परिवारको विवरण	८९
४.२.४ आम्दानीको पहिलो प्रमुख श्रोतका आधारमा परिवारको विवरण	९३
४.२.५ परिवार धान्न आवश्यक पर्ने मासिक खर्चको आधारमा घरधुरीको विवरण	९४
४.२.६ आफ्नै वार्षिक आम्दानीले परिवार धान्न पुग्ने महिनाको आधारमा परिवारको विवरण	९६
४.२.७ कुल वार्षिक आम्दानीले परिवार धान्न नपुग्ने परिवारले नपुग अवधिको लागि घर धान्न गरेको अन्य व्यवस्थाको आधारमा परिवारको विवरण	९७
४.२.८ परिवारका सदस्यका लागि सामान्य विरामी खर्च, न्यानो कपडा र भुलको व्यवस्था गर्ने क्षमताको आधारमा परिवारको विवरण	९८
४.२.९ ऋणका आधारमा परिवारको विवरण	१०१
४.२.१० ऋण लिनुको कारणका आधारमा परिवारको विवरण	१०२
४.२.११ ऋण लिएको श्रोतको आधारमा घरधुरीको वितरण	१०३
४.३ उद्योग तथा व्यापार व्यवसाय	१०४
४.३.१ उद्योग	१०४
४.३.२ सञ्चालकको लिङ्ग अनुसार उद्योग तथा व्यवसायिक फर्मको विवरण	१०५

४.३.३	व्यापारिक केन्द्रहरूको विवरण	१०६
४.३.४	सञ्चालकको उमेरसमूह अनुसार उद्योग/व्यवसायिक फर्मको विवरण	१०७
४.३.५	सञ्चालकको राष्ट्रियताका आधारमा उद्योग/व्यवसायिक फर्मको विवरण	१०८
४.३.६	दर्ताको आधारमा उद्योगहरूको वर्गीकरण	१०९
४.३.७	उद्योग व्यवसाय र व्यापारिक फर्महरू सञ्चालन भई रहेका घरहरूको स्वामित्वको प्रकार	११०
४.३.८	सञ्चालित उद्योग/व्यवसायिक फर्मद्वारा मासिक रूपमा घर भाडा प्राप्त गर्ने परिवारहरूको विवरण	१११
४.३.९	उद्योग तथा व्यवसायिक क्रियाकलापमा सम्लग्न व्यक्तिहरूको विवरण	११३
४.४	उद्योग, बैंक तथा सहकारी	११४
४.४.१	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको विवरण	११४
४.४.२	सहकारी संस्थाको विवरण	११६
४.४.३	बैंकमा खाता भए/नभएको आधारमा परिवार सङ्ख्याको विवरण	११८

खण्ड : ५ कृषि तथा पशुपालन ११९

५.१	कृषि	११९
५.१.१	कृषिजन्य बालीसम्बन्धी विवरण	१२०
५.१.२	कृषि बालीमा लाग्ने रोग	१२१
५.१.३	कृषि तथा पशु सेवा केन्द्र तथा उपकेन्द्रहरूको विवरण	१२२
५.१.४	बाली पात्रो	१२३
५.१.५	कृषि बजारीकरण	१२४
५.१.६	कृषि पकेट क्षेत्रको विवरण	१२४
५.१.७	कृषक उद्यमी तथा बचत समूहहरूको विवरण	१२५
५.१.८	कृषि तथा पशुसँग सम्बन्धित समूहहरूको विवरण	१२९
५.१.९	कृषि प्रयोजनको लागि जग्गा जमिन भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण	१३०
५.१.१०	कृषि उत्पादनमा आबद्ध घरधुरीको विवरण	१३१
५.१.११	कृषि बाली उत्पादनको आधारमा परिवारको विवरण	१३२
५.१.१२	कृषिजन्य बाली विक्रीका आधारमा परिवारको विवरण	१३३
५.२	पशुपालन	१३५
५.२.१	पशु नश्ल	१३५
५.२.२	पशुपक्षीमा लाग्ने रोगहरू	१३५
५.२.३	पशुपक्षी फार्महरूको विवरण	१३६
५.२.४	नगरपालिकामा दूध बजारीकरण	१३९
५.२.५	कृषि प्रयोजनका लागि घरपालुवा पशुपक्षी पालनका आधारमा परिवारको विवरण	१३९
५.२.६	पशुपक्षीहरूको उत्पादन आधारमा परिवारको विवरण	१४१
५.२.७	पशुपक्षी विक्रीका आधारमा घरधुरीको विवरण	१४२

खण्ड ६ : भौतिक तथा सार्वजनिक पूर्वाधार	१४४
६.१ सडक, सवारी तथा यातायात	१४४
६.१.१ विद्यमान सडक सञ्जाल	१४४
६.१.२ सडक दुर्घटनासम्बन्धी विवरण	१४६
६.२ यातायात सेवा	१४६
६.२.१ हेलिप्याडको विवरण	१४७
६.२.२ पुल तथा पुलेसासम्बन्धी विवरण	१४७
६.३ टाढाको बस्तीबाट सम्बन्धित वडा केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने अनुमानित समय	१४९
६.४ वडा केन्द्रबाट नगरपालिका केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने अनुमानित समय	१४९
६.५ नगरपालिकाको प्रयोगमा रहेका भवनहरू	१५०
६.६ सरकारी भवन	१५३
६.७ सामुदायिक भवनहरूको विवरण	१५४
६.८ परिवारमा भएको साधन तथा सुविधाको विवरण	१५७
६.९ सञ्चार	१५८
६.९.१ टेलिफोन/मोबाइल	१५९
६.९.२ रेडियो तथा एफ.एम.सम्बन्धी विवरण	१५९
६.९.३ हुलाक सेवा	१५९
६.९.४ पत्रपत्रिका	१५९
६.१० विद्युत तथा सौर्य उर्जा	१६०
६.१०.१ दैनिक बत्ती बाल्न प्रयोग गरिने इन्धनको स्रोतको आधारमा घरपरिवारहरूको विवरण	१६०
६.१०.२ बिजुलीको मिटर जडान भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण	१६१
 खण्ड ७ : सामाजिक पूर्वाधार तथा सेवा	 १६४
७.१ शिक्षा (पृष्ठभूमि)	१६४
७.१.१ शैक्षिक संस्थाहरूको विवरण	१६६
७.१.२ बालविकास केन्द्रको विवरण	१६७
७.१.३ नगरपालिकामा रहेका क्याम्पसहरूको विवरण	१६७
७.१.४ शिक्षक विवरण	१६८
७.१.५ विशेष शिक्षातर्फ स्रोत कक्षामा अध्ययनरत छात्र/छात्राको विवरण	१६८
७.१.६ विद्यालयमा भएका पुस्तकालय, कम्प्युटर तथा विज्ञान प्रयोगशालासम्बन्धी विवरण	१६८
७.१.७ विद्यालयको भौतिक विवरण	१७०
७.१.८ शिक्षक तथा कक्षा कोठाको पर्याप्तता	१७२
७.१.९ विद्यालयहरूमा रहेका शौचालयको विवरण	१७४
७.१.१० शैक्षिक सत्र २०७५ मा भर्ना भएका विद्यार्थीहरूको विवरण	१७५
७.१.११ शैक्षिक सत्र २०७४ मा भर्ना भएका विद्यार्थीहरूको विवरण	१७५
७.१.१२ शैक्षिक सत्र २०७३ मा अन्तिम परीक्षामा भाग लिएका विद्यार्थीहरूको विवरण	१७६

७.१.१३	विद्यालयको प्रशासन र व्यवस्थापनसम्बन्धी विवरण	१७७
७.१.१४	विद्यालय गुणस्तर सुधारसम्बन्धी विवरण	१७९
७.१.१५	विद्यालयको संरचनागत विवरण	१८२
७.१.१६	उमेर समूह अनुसार ५ वर्ष र सोभन्दा माथिल्लो उमेर समूहका जनसङ्ख्याको साक्षरता स्थिति	१८४
७.१.१७	वडा अनुसार तहगत शिक्षासम्बन्धी विवरण	१८५
७.१.१८	५ देखि २४ वर्ष उमेर समूहका स्कूल/कलेज गइरहेका र नगएका/छाडेका विद्यार्थी विवरण	१८८
७.१.१९	५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका स्कूल/कलेज गइरहेका जनसङ्ख्या मध्ये स्कूल/कलेजको प्रकारका आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण	१९१
७.१.२०	५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेर समूहको हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसङ्ख्याले विद्यालयमा बुझाउने मासिक शुल्कको विवरण	१९४
७.१.२१	५ वर्षदेखि ३५ वर्षसम्म उमेर समूहका जनसङ्ख्यामध्ये हाल विद्यालय/कलेज नजानुका कारणका तथा लिङ्गको आधारमा वडागत विवरण	१९७
७.१.२२	विशेष सीप वा दक्षता भएको जनसङ्ख्याको वडागत विवरण	१९९
७.२	स्वास्थ्य	२०१
७.२.१	नगरपालिकामा देखापरेका १० प्रमुख रोगहरूको विवरण	२०२
७.२.२	परिवार नियोजनसम्बन्धी विवरण	२०२
७.२.३	महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरू	२०३
७.२.४	गाउँघर क्लिनिक र नियमित खोप	२०३
७.२.५	सुरक्षित मातृत्वको अवस्थाको विवरण	२०३
७.२.६	१५ देखि ४९ वर्षसम्मका विभिन्न उमेर समूहका विवाहित महिलाहरूले जन्म दिएका सन्तानहरूको आधारमा वडागत विवरण	२०४
७.२.७	शिशुहरूको जन्मदाको तौलका आधारमा शिशुहरूको विवरण	२०८
७.२.८	१५-४९ उमेरसमूहका विवाहित महिलाहरूको पहिलो बच्चा जन्मदाको उमेरसम्बन्धी विवरण	२१०
७.२.९	खोपको विवरण	२११
७.२.१०	२ वर्षभन्दा मुनिका पूर्ण खोपयुक्त बालबालिकाको विवरण	२११
७.२.११	५ वर्षभन्दा कम उमेरका पूर्ण खोपयुक्त बालबालिकाको विवरण	२१३
७.२.१२	पोषणसम्बन्धी विवरण	२१४
७.२.१३	दीर्घकालीन रोगको प्रकार अनुसार दीर्घ रोगीहरूको जनसङ्ख्या विवरण	२१४
७.२.१४	तानसेन नगरपालिका स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम	२१६
७.३	महिला तथा बालबालिका	२१६
७.३.१	महिलासम्बन्धी विवरण	२१६
७.३.२	महिला तथा बालबालिका कार्यालयमा दर्ता भई सञ्चालन भएका महिला समूहको विवरण	२१७
७.३.३	बालबालिकासम्बन्धी विवरण	२१८
७.३.४	बालक्लव	२१८

७.४	खानेपानी तथा सरसफाई	२२०
७.४.१	नगरपालिकाभित्र सञ्चालित मुख्य खानेपानीका आयोजना	२२०
७.४.२	नगरपालिकाभित्र सञ्चालित खानेपानी आयोजना, माग, आपूर्ति, महसुल	२२१
७.४.३	मुख्य खानेपानी आयोजनाका सम्भावित श्रोतहरू	२२१
७.४.४	खानेपानीको स्रोतको आधारमा परिवारको विवरण	२२१
७.४.५	परिवारले प्रयोग गर्ने पानीको श्रोत र स्वामित्वको आधारमा पारिवारिक विवरण	२२२
७.४.६	शौचालय प्रयोगको प्रकारको आधारमा परिवारको विवरण	२२४
७.५	सामाजिक सुरक्षा भत्ता	२२५
७.५.१	सामाजिक सुरक्षासम्बन्धी विवरण	२२५
७.६	अपाङ्गतासम्बन्धी विवरण	२२५
७.७	फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा सरसफाई	२२६
७.८	नगरपालिकाको फोहोरसम्बन्धी तथ्यहरू	२२७
७.८.१	खुला दिसामुक्त क्षेत्र	२२७
७.८.२	सार्वजनिक शौचालयसम्बन्धी विवरण	२२८
७.८.३	घरबाट निस्कने ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने स्थानको आधारमा परिवारको विवरण	२२८

खण्ड ८ : वन तथा वातावरण

		२३०
८.१	प्राकृतिक वन तथा वनस्पति	२३०
८.२	हावापानीसम्बन्धी विवरण	२३०
८.३	जैविक विविधतासम्बन्धी विवरण	२३०
८.४	सामुदायिक वनसम्बन्धी विवरण	२३१
८.५	धार्मिक वन	२३३
८.६	सरकारद्वारा व्यवस्थित वन	२३४
८.७	निजी वन	२३४
८.८	वन पैदावारको माग र आपूर्ति	२३४
८.९	जडिबुटीसम्बन्धी विवरण	२३४
८.१०	प्रदूषण र फोहर मैला	२३५
८.१०.१	वायु प्रदूषण	२३५
८.१०.२	ध्वनी प्रदूषण	२३५
८.१०.३	फोहर जन्य प्रदूषण	२३५
८.१०.४	मुख्य वातावरणीय समस्याका प्रकारका कारण प्रभावित परिवारको विवरण	२३५
८.११	विपत् व्यवस्थापन	२३७
८.११.१	नगरपालिकामा हुन सक्ने प्रकोप सम्बन्धी विवरण	२३७
८.११.२	संस्थागत विश्लेषण	२३८
८.११.३	प्राकृतिक विपद वा प्रकोपको खतराको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण	२४०
८.११.४	स्रोतको उपलब्धता तथा पहुँच	२४२

खण्ड ९ : विकास सूचकाङ्क र गरिबीको स्थिति	२४४
९.१ प्रतिपरिवार वार्षिक आय तथा औसत प्रतिव्यक्ति आय	२४४
९.२ परिवारमुलीको लिङ्गको आधारमा प्रतिपरिवार वार्षिक आयसम्बन्धी विवरण	२४५
९.३ विपन्नता सूचकाङ्क	२४६
९.३.१ सम्पन्नता सूचकाङ्कको आधारमा वडा अनुसार परिवारको विवरण	२४६
९.३.२ सम्पन्नता सूचकको आधारमा परिवारमुलीको लिङ्ग अनुसार परिवारको विवरण	२४७
९.४ नगरपालिकामा रहेका सरकारी कार्यालय तथा निकायहरू	२४८
 खण्ड १० : विविध	 २५४
१०.१ नगरपालिकाको सङ्गठनात्मक ढाँचा	२५४
१०.२ नगरपालिकासँग साभेदारी गरेका संघसंस्थाहरू २०७५	२५५
१०.३ नगरपालिकाको ऐन तथा नियमहरूको विवरण	२५५
१०.४ नगरपालिका क्षेत्रका सरकारी कार्यालयहरूको नाम र टेलिफोन विवरण	२५६
१०.५ व्यवसायिक खेलाडीको विवरण	२५८
१०.६ नगरपालिकाको स्थापनाकालदेखि हालसम्मका नगर प्रमुखहरूको विवरण	२५८
१०.७ नगरपालिकाको कार्यालयमा हाल कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण	२५९
१०.८ तानसेन नगर कार्यपालिकाका पदाधिकारीहरूको विवरण	२६३
१०.९ तानसेन नगरसभाका पदाधिकारीहरूको विवरण	२६४

तालिका सूची

तालिका १:	नगरपालिकामा रहेका नदी तथा खोलाहरूको विवरण	३
तालिका २:	बस्ती मुख्य बस्तीसम्बन्धी विवरण	६
तालिका ३:	सार्वजनिक पाटीपौवा तथा चौतारीहरूको विवरण	८
तालिका ४:	खेलमैदानसम्बन्धी विवरण	११
तालिका ५:	खानी तथा खनिज स्रोतसम्बन्धी विवरण	१३
तालिका ६:	नगरपालिकामा रहेका पार्क तथा उद्यानसम्बन्धी विवरण	१३
तालिका ७:	नगरपालिकामा रहेका पिकनिक स्थल तथा मनोरञ्जन स्थलसम्बन्धी विवरण	१५
तालिका ८:	धार्मिक/ऐतिहासिक/पुरातात्विक स्थलहरूको विवरण	१७
तालिका ९:	होटेल, रिसोर्ट, तथा होमस्टेसम्बन्धी विवरण	२३
तालिका १०:	जात्रा तथा मेलासम्बन्धी विवरण	२५
तालिका ११:	वडागत घरधुरी सङ्ख्या तथा लिङ्गको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण	२७
तालिका १२:	अक्सर बसोबास गर्ने तथा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण	२८
तालिका १३:	उमेर समूह अनुसार जनसङ्ख्याको विवरण	३२
तालिका १४:	परिवारमा रहेको सदस्य सङ्ख्याको आधारमा परिवारको विवरण	३७
तालिका १५:	वडा अनुसार जातजातिको विवरण	३९
तालिका १६:	नगरपालिकामा बोलिने भाषाको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण	४०
तालिका १७:	धर्म अनुसार जनसङ्ख्याको वडागत विवरण	४१
तालिका १८:	घरको प्रयोगको आधारमा परिवारको विवरण	४४
तालिका १९:	परिवारले आफूले मात्र प्रयोग गरेको घरको तल्लाको आधारमा परिवारको विवरण	४७
तालिका २०:	परिवारले प्रयोग गरेको घर बनेको अवधिको आधारमा परिवारको विवरण	४८
तालिका २१:	परिवारले प्रयोग गरेको घरको कोठा सङ्ख्याको आधारमा परिवारको विवरण	४९
तालिका २२:	सुत्ने कोठा र भान्सा कोठा अलग भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण	५०
तालिका २३:	घर तथा जमिनमा महिलाको स्वामित्व हुने घरधुरीको वितरण	५१
तालिका २४:	अनुपस्थित भएका सदस्य तथा परिवारको विवरण	५३
तालिका २५:	उमेर र लिङ्गका आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण	५३
तालिका २६:	अनुपस्थित हुँदा उत्तीर्ण गरेको कक्षा/तहको आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण	५४
तालिका २७:	लैङ्गिक र तहगत आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण	५५
तालिका २८:	अवधिको आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण	५६
तालिका २९:	अनुपस्थित रहने कारणका आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण	५७
तालिका ३०:	अनुपस्थित हुने कारण र गन्तव्य स्थलका आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण	५८
तालिका ३१:	व्यक्तिगत घटना दर्ताको वार्षिक विवरण	५९
तालिका ३२:	पाँच वर्षमुनिका बालबालिकाको जन्मदर्ताको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण	५९
तालिका ३३:	विगत १२ महिनामा मृत्यु भएका परिवारका सदस्यहरूको सङ्ख्याको आधारमा परिवारको विवरण	६१
तालिका ३४:	उमेर र लिङ्ग अनुसार मृत्यु सङ्ख्याको वितरण	६२
तालिका ३५:	भू-उपयोग विश्लेषण	६४
तालिका ३६:	घर बनेको जमिनको लालपुर्जासम्बन्धी विवरण	६४
तालिका ३७:	घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्रको आधारमा परिवारको विवरण	६५
तालिका ३८:	सर्वेक्षण गर्दा प्राप्त भएको कोठा वा फ्ल्याट भाडामा दिएका परिवारहरूको वडागत विवरण	६६

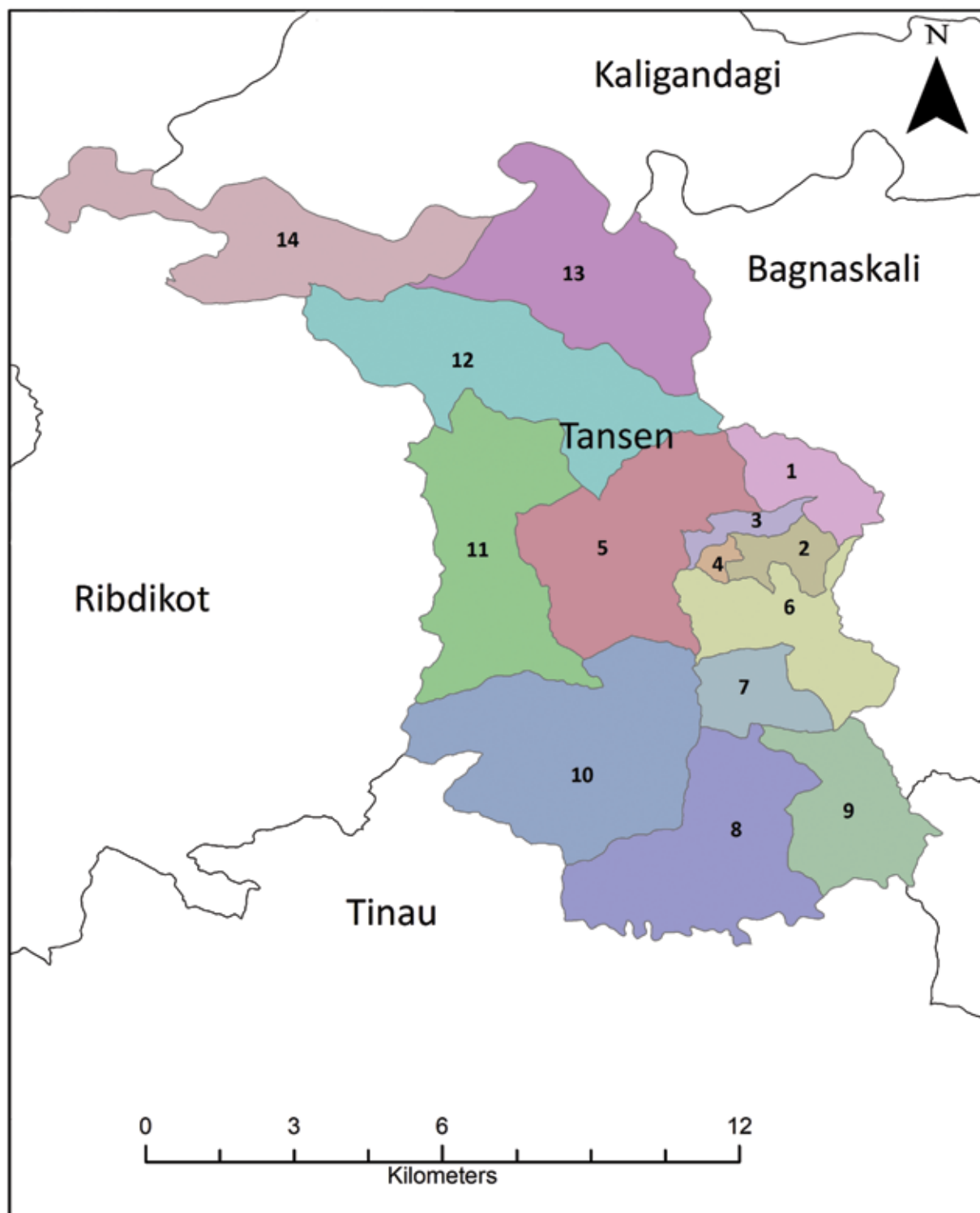
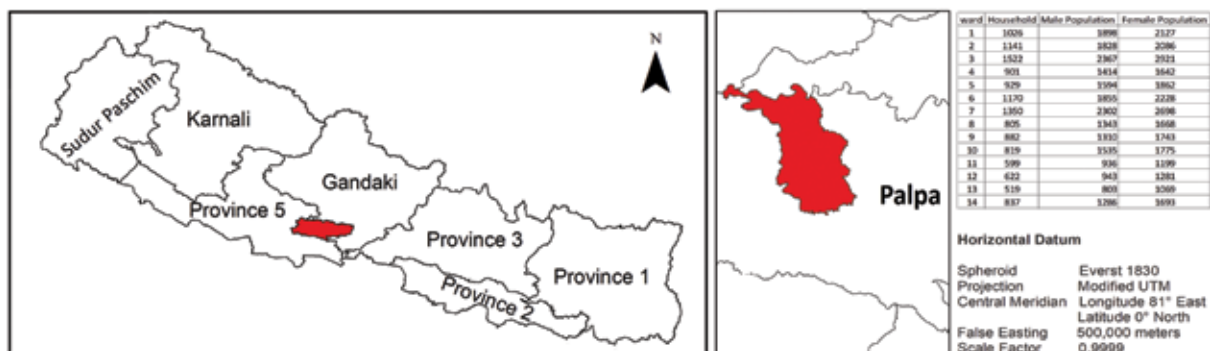
तालिका ३९:	वडागत रूपमा करदाताहरूको विवरण	६८
तालिका ४०:	व्यवसायको प्रकृति बमोजिम फर्म तथा कम्पनीको विवरण	६९
तालिका ४१:	पुँजी लगानीको आधारमा व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीको विवरण	७०
तालिका ४२:	भाडाको घरमा बस्ने परिवार तथा व्यवसायीहरूले मासिक रूपमा तिर्ने भाडाको रकम	७२
तालिका ४३:	जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु सङ्कलन केन्द्र	७३
तालिका ४४:	नदीजन्य पदार्थ उत्खनन, सङ्कलन, घाटगद्दी र विक्री वितरणसम्बन्धी विवरण	७४
तालिका ४५:	आ.व. २०७४/०७५ मा सम्पन्न भएका प्रमुख योजनाहरू	७६
तालिका ४६:	नगरपालिकाको प्रस्तावित र यथार्थ आय विवरण	७८
तालिका ४७:	तानसेन नगरपालिका, नगरकार्यपालिकाको कार्यालय, तानसेन पाल्पा	८०
तालिका ४८:	घट्ट, मिल तथा सित भण्डारसम्बन्धी विवरण	८३
तालिका ४९:	नगरपालिकामा रोजगारीको अवस्था	८३
तालिका ५०:	वार्षिक आम्दानीको आधारमा वडागत परिवारको विवरण	८५
तालिका ५१:	वार्षिक औसत खर्चका आधारमा परिवारको विवरण	९०
तालिका ५२:	आम्दानीको पहिलो प्रमुख श्रोतका आधारमा परिवारको विवरण	९३
तालिका ५३:	परिवार धान्न आवश्यक पर्ने मासिक खर्चको आधारमा घरधुरीको विवरण	९४
तालिका ५४:	घरधुरी सर्वेक्षणमा तपाईंको आफ्नै वार्षिक आम्दानीले कति महिना खान पुग्छ भनेर सोधिएको प्रश्नमा आएको उत्तर अनुसार परिवार धान्न पुग्ने महिनाको आधारमा घरधुरीको विवरण	९६
तालिका ५५:	नपुग अवधिको लागि घर धान्न गरेको अन्य व्यवस्थाको आधारमा परिवारको विवरण	९७
तालिका ५६:	विरामी पर्दा खर्च गर्न सक्ने आर्थिक क्षमता अनुसार परिवारको विवरण	९८
तालिका ५७:	जाडो महिनामा न्यानो लुगा व्यवस्था गर्न सक्ने क्षमताको आधारमा परिवारको विवरण	९९
तालिका ५८:	आवश्यकता अनुसार भुलको व्यवस्था गर्ने परिवारको विवरण	१००
तालिका ५९:	ऋण लिने र नलिने परिवारको विवरण	१०१
तालिका ६०:	ऋण लिनुको कारणका आधारमा परिवारको विवरण	१०२
तालिका ६१:	ऋण लिएको श्रोतको आधारमा घरधुरीको वितरण	१०३
तालिका ६२:	उद्योग व्यवसाय सञ्चालकको लिङ्ग अनुसार उद्योग/व्यवसायिक फर्मको विवरण	१०५
तालिका ६३:	व्यापारिक केन्द्रहरूको विवरण	१०६
तालिका ६४:	सञ्चालकको उमेरसमूह अनुसार उद्योग/व्यवसायिक फर्मको विवरण	१०७
तालिका ६५:	सञ्चालकको राष्ट्रियताका आधारमा उद्योग/व्यवसायिक फर्मको विवरण	१०८
तालिका ६६:	दर्ता भएका उद्योग/व्यवसायिक फर्मको वर्गीकरण	१०९
तालिका ६७:	उद्योग/व्यवसायिक फर्म सञ्चालन भइरहेका घरको स्वामित्व	११०
तालिका ६८:	सञ्चालित उद्योग/व्यवसायिक फर्मद्वारा मासिकरूपमा घर भाडा प्राप्त गर्ने परिवारको विवरण	११२
तालिका ६९:	उद्योग तथा व्यवसायिक क्रियाकलापमा सम्लग्न व्यक्तिहरूको विवरण	११३
तालिका ७०:	बैंकसम्बन्धी विवरण	११४
तालिका ७१:	तानसेन नगर क्षेत्रभित्र रहेका सहकारीहरूको विवरण	११७
तालिका ७२:	बैंकमा खाता भए/नभएको आधारमा परिवार सङ्ख्याको विवरण	११८
तालिका ७३:	कृषिजन्य बालीसम्बन्धी विवरण	१२०

तालिका ७४:	बालीमा लाग्ने रोग विवरण	१२१
तालिका ७५:	कृषि तथा पशु सेवा केन्द्रको विवरण	१२३
तालिका ७६:	बाली पात्रो	१२३
तालिका ७७:	बजारको नाम र प्रकृति	१२४
तालिका ७८:	कृषि पकेट क्षेत्रको विवरण	१२४
तालिका ७९:	कृषक उद्यमी तथा बचत समूहहरूको विवरण	१२५
तालिका ८०:	कृषि तथा पशुसँग सम्बन्धित समूहहरूको विवरण	१२९
तालिका ८१:	कृषि प्रयोजनको लागि जग्गा जमिन भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण	१३०
तालिका ८२:	सिंचित क्षेत्रफल विवरण	१३०
तालिका ८३:	कृषि उत्पादनमा आबद्ध घरधुरीको विवरण	१३१
तालिका ८४:	कृषि बाली उत्पादनको आधारमा परिवारको विवरण	१३२
तालिका ८५:	कृषिजन्य बाली विक्रीका आधारमा घरधुरीको विवरण	१३४
तालिका ८६:	पशुमा देखिएको रोगहरूको विवरण	१३६
तालिका ८७:	पशुपक्षी पालनसम्बन्धी विवरण	१३७
तालिका ८८:	डेरी उद्योगको विवरण	१३९
तालिका ८९:	कृषि प्रयोजनका लागि घरपालुवा पशुपक्षी पालनका आधारमा परिवारको विवरण	१३९
तालिका ९०:	पशुपक्षीहरूको उत्पादन घरधुरीको विवरण	१४१
तालिका ९१:	पशुपक्षी विक्रीका आधारमा घरधुरीको विवरण	१४२
तालिका ९२:	सडक मार्गको विवरण	१४४
तालिका ९३:	सडक दुर्घटनासम्बन्धी विवरण	१४६
तालिका ९४:	तानसेनदेखि नगर क्षेत्रका विभिन्न वडास्तरमा सञ्चालित सवारी साधनको विवरण	१४६
तालिका ९५:	बसपार्क तथा सवारी पार्किङ्सम्बन्धी विवरण	१४७
तालिका ९६:	हेलिप्याडसम्बन्धी विवरण	१४७
तालिका ९७:	पुलसम्बन्धी विवरण	१४८
तालिका ९८:	टाढाको बस्तीदेखि वडा केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने समयसम्बन्धी विवरण	१४९
तालिका ९९:	वडा केन्द्रदेखि नगरपालिका केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने समयसम्बन्धी विवरण	१४९
तालिका १००:	नगरपालिकाका हालका भवनहरूको विवरण	१५०
तालिका १०१:	नगरपालिकामा रहेका सरकारी भवनहरूको विवरण	१५३
तालिका १०२:	सामुदायिक भवनहरूको विवरण	१५४
तालिका १०३:	सार्वजनिक पुस्तकालय तथा वाचनालय	१५६
तालिका १०४:	परिवारमा भएको साधन तथा सुविधाको विवरण	१५७
तालिका १०५:	एफ.एम. रेडियोहरूको विवरण	१५९
तालिका १०६:	पत्रपत्रिकासम्बन्धी विवरण	१५९
तालिका १०७:	दैनिक बत्ती बाल्न प्रयोग गरिने इन्धनको विवरण	१६०
तालिका १०८:	बिजुलीको मिटर जडान भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण	१६१
तालिका १०९:	खाना पकाउने इन्धनको आधारमा घरपरिवारको विवरण	१६२
तालिका ११०:	नगरपालिकामा रहेका शिक्षण संस्थाहरूको तहगत विवरण	१६४
तालिका १११:	विद्यालयमा आधारित बाल विकास केन्द्रसम्बन्धी विवरण	१६६
तालिका ११२:	नगरपालिकामा रहेका क्याम्पसहरूको विवरण	१६७
तालिका ११३:	तहगत शिक्षक विवरण	१६८
तालिका ११४:	विशेष शिक्षातर्फ स्रोत कक्षमा अध्ययनरत छात्र/छात्राको विवरण	१६८
तालिका ११५:	विद्यालयमा भएका पुस्तकालय, कम्प्युटर तथा विज्ञान प्रयोगशालासम्बन्धी विवरण	१६८
तालिका ११६:	विद्यालयको भौतिक विवरणसम्बन्धी विवरण	१७०

तालिका ११७:	शिक्षक तथा कक्षा कोठाको पर्याप्तता	१७२
तालिका ११८:	विद्यालयहरूमा रहेका शौचालयको विवरण	१७४
तालिका ११९:	शैक्षिक सत्र २०७५ मा भर्ना भएका विद्यार्थीहरूको विवरण	१७५
तालिका १२०:	शैक्षिक सत्र २०७४ मा भर्ना भएका विद्यार्थीहरूको विवरण	१७५
तालिका १२१:	शैक्षिक सत्र २०७३ मा अन्तिम परीक्षामा भाग लिएका विद्यार्थीहरूको विवरण	१७६
तालिका १२२:	विद्यालयको प्रशासन र व्यवस्थापनसम्बन्धी विवरण	१७७
तालिका १२३:	विद्यालय गुणस्तर सुधारसम्बन्धी विवरण	१७९
तालिका १२४:	विद्यालयको संरचनागत विवरण	१८२
तालिका १२५:	उमेर समूह अनुसार ५ वर्ष भन्दा माथिल्लो उमेर समूहका जनसङ्ख्याको साक्षरता स्थिति	१८४
तालिका १२६:	वडा अनुसार तहगत शिक्षासम्बन्धी विवरण	१८५
तालिका १२७:	५ देखि २४ वर्ष उमेर समूहका स्कूल/कलेज गइरहेका र नगएका/छाडेका विद्यार्थी विवरण	१८८
तालिका १२८:	५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका स्कूल/कलेज गइरहेका र नगएका/छाडेका जनसङ्ख्याको उमेरसमूह अनुसार वडागत विवरण	१८८
तालिका १२९:	५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कूल/कलेज गइरहेका जनसङ्ख्या मध्ये स्कूल/कलेजको प्रकारका आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण	१९१
तालिका १३०:	५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कूल/कलेज गइरहेका जनसङ्ख्या मध्ये स्कूल/कलेजको प्रकारका आधारमा जनसङ्ख्याको वडागत विवरण	१९१
तालिका १३१:	५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेर समूहको हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसङ्ख्याले विद्यालयमा बुझाउने मासिक शुल्कको विवरण	१९५
तालिका १३२:	शिक्षामा भएको वार्षिक खर्चको विवरण (स्कूलमा तिर्ने शुल्कदेखि स्कूल ड्रेस, स्टेशनरी, खाजा र खर्च लगायतका पढाई गर्दा लाग्ने सम्पूर्ण खर्च)	१९६
तालिका १३३:	५ वर्षदेखि ३५ वर्षसम्म उमेर समूहका जनसङ्ख्या हाल विद्यालय/कलेज नजानुका कारणहरूको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण	१९७
तालिका १३४:	वडागतरूपमा विशेष सीप वा दक्षता भएको जनसङ्ख्याको विवरण	१९९
तालिका १३५:	स्वास्थ्य संस्थाहरूको विवरण	२०१
तालिका १३६:	रोगहरूको विवरण	२०२
तालिका १३७:	परिवार नियोजनसम्बन्धी विवरण	२०३
तालिका १३८:	सुरक्षित मातृत्वको विवरण	२०४
तालिका १३९:	१५ देखि ४९ वर्षसम्मका विभिन्न उमेर समूहका विवाहित महिलाहरूले जिवित जन्मभएका सन्तानहरूको वडागत विवरण	२०४
तालिका १४०:	शिशुहरूको जन्मदाको तौलका आधारमा शिशुहरूको विवरण	२०८
तालिका १४१:	१५-४९ उमेरसमूहका विवाहित महिलाहरूको पहिलो बच्चा जन्मदाको उमेरसम्बन्धी विवरण	२१०
तालिका १४२:	खोपसम्बन्धी विवरण	२११
तालिका १४३:	२ वर्ष भन्दा मुनिका पूर्ण खोपयुक्त बालबालिकाको विवरण	२१२
तालिका १४४:	५ वर्षभन्दा कम उमेरका पूर्ण खोपयुक्त बालबालिकाको विवरण	२१३
तालिका १४५:	विगत ३ वर्षमा पोषणको अवस्था	२१४
तालिका १४६:	दीर्घरोग रोगको प्रकार अनुसार जनसङ्ख्याको विवरण	२१५
तालिका १४७:	आ.व.०७४/०७५ को स्वास्थ्य विमा कार्यक्रमबाट स्वास्थ्य विमाको सेवा लिएकाहरूको विवरण	२१६

तालिका १४८:	महिला हिंसासम्बन्धी विवरण	२१७
तालिका १४९:	महिला तथा बालबालिका कार्यालयमा दर्ता भई सञ्चालन भएका महिला समूहको विवरण	२१७
तालिका १५०:	परिवारविहिन बालबालिकाहरूको विवरण	२१८
तालिका १५१:	जिल्ला बाल कल्याण समितिमा बाल क्लव दर्ताको प्रमाण-पत्र प्राप्त गरेका बाल क्लवहरू	२१८
तालिका १५२:	नगरपालिकामा रहेको मुख्य खानेपानी आयोजनासम्बन्धी विवरण	२२०
तालिका १५३:	नगरपालिकाभित्र सञ्चालित खानेपानी आयोजना, माग, आपूर्ति, महसुलसम्बन्धी विवरण	२२१
तालिका १५४:	खानेपानीका सम्भावित मुख्य श्रोतहरू	२२१
तालिका १५५:	खानेपानीको स्रोतको आधारमा घरधुरीको विवरण	२२१
तालिका १५६:	परिवारले प्रयोग गर्ने पानीको श्रोत र स्वामित्वको आधारमा पारिवारिक विवरण	२२३
तालिका १५७:	शौचालय प्रयोगको प्रकारको आधारमा परिवारको विवरण	२२४
तालिका १५८:	सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाएका व्यक्तिहरूको विवरण	२२५
तालिका १५९:	अपाङ्गतासम्बन्धी विवरण	२२६
तालिका १६०:	हस्पिटलबाट निस्केको फोहोर मैला व्यवस्थापनसम्बन्धी विवरण	२२७
तालिका १६१:	सार्वजनिक शौचालयको विवरण	२२८
तालिका १६२:	घरबाट निस्कने ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने स्थानको आधारमा परिवारको विवरण	२२८
तालिका १६३:	सामुदायिक वन व्यवस्थापनको विवरण	२३१
तालिका १६४:	मुख्य वातावरणीय समस्याको प्रकारको आधारमा परिवारको विवरण	२३६
तालिका १६५:	नगरपालिकामा हुन सक्ने सम्भावित प्रकोपको विवरण	२३७
तालिका १६६:	संस्थागत विवरण	२३८
तालिका १६७:	प्राकृतिक विपत् वा प्रकोपको खतराको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण	२४१
तालिका १६८:	स्रोतको उपलब्धता तथा पहुँच	२४२
तालिका १६९:	वडा अनुसार प्रतिपरिवार वार्षिक आय तथा औसत प्रतिव्यक्ति आय	२४४
तालिका १७०:	परिवारमुलीको लिङ्गको आधारमा प्रतिपरिवार वार्षिक आयसम्बन्धी विवरण	२४५
तालिका १७१:	सम्पन्नता सूचकाङ्कको आधारमा वडा अनुसार परिवारको विवरण	२४६
तालिका १७२:	सम्पन्नता सूचकाङ्कको आधारमा परिवारमुलीको लिङ्ग अनुसार परिवारको विवरण	२४७
तालिका १७३:	नगरपालिकामा रहेका सरकारी कार्यालय तथा निकायहरू	२४८
तालिका १७४:	तानसेन नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका गै.स.स. तथा संघसंस्थाहरूको विवरण	२५१
तालिका १७५:	नगरपालिका सँग साभेदारी गरेका संघसंस्थाहरूको विवरण	२५५
तालिका १७६:	नगरपालिका आफैले बनाएका नियम/विनियमहरूको विवरण	२५५
तालिका १७७:	नगरपालिकामा रहेका सरकारी कार्यालयहरूको नाम र टेलिफोन	२५६
तालिका १७८:	व्यवसायिक खेलाडीसम्बन्धी विवरण	२५८
तालिका १७९:	नगरपालिकाको स्थापनाकालदेखि हालसम्मका नगर प्रमुखहरूको विवरण	२५८
तालिका १८०:	तानसेन नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारी विवरण	२५९
तालिका १८१:	तानसेन नगर कार्यपालिकाका पदाधिकारीहरूको विवरण	२६३
तालिका १८२:	तानसेन नगरसभाका पादाधिकारीहरूको विवरण	२६४

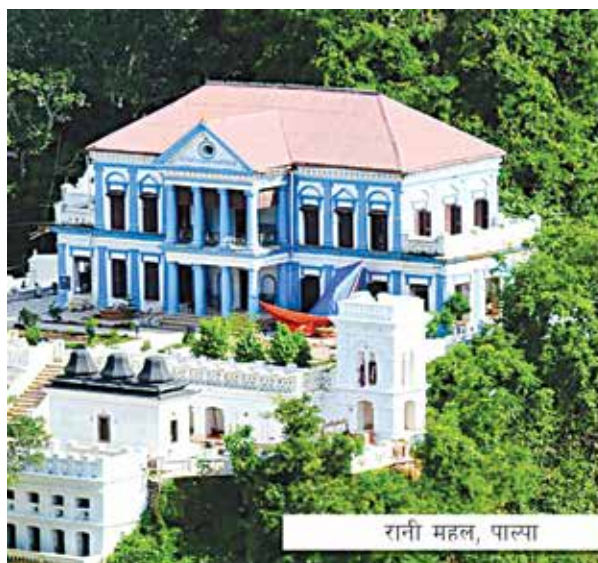

खण्ड १ : नगरपालिकाको परिचय

१.१ नामकरण र ऐतिहासिक पृष्ठभूमि

रानी महल, पाल्पा

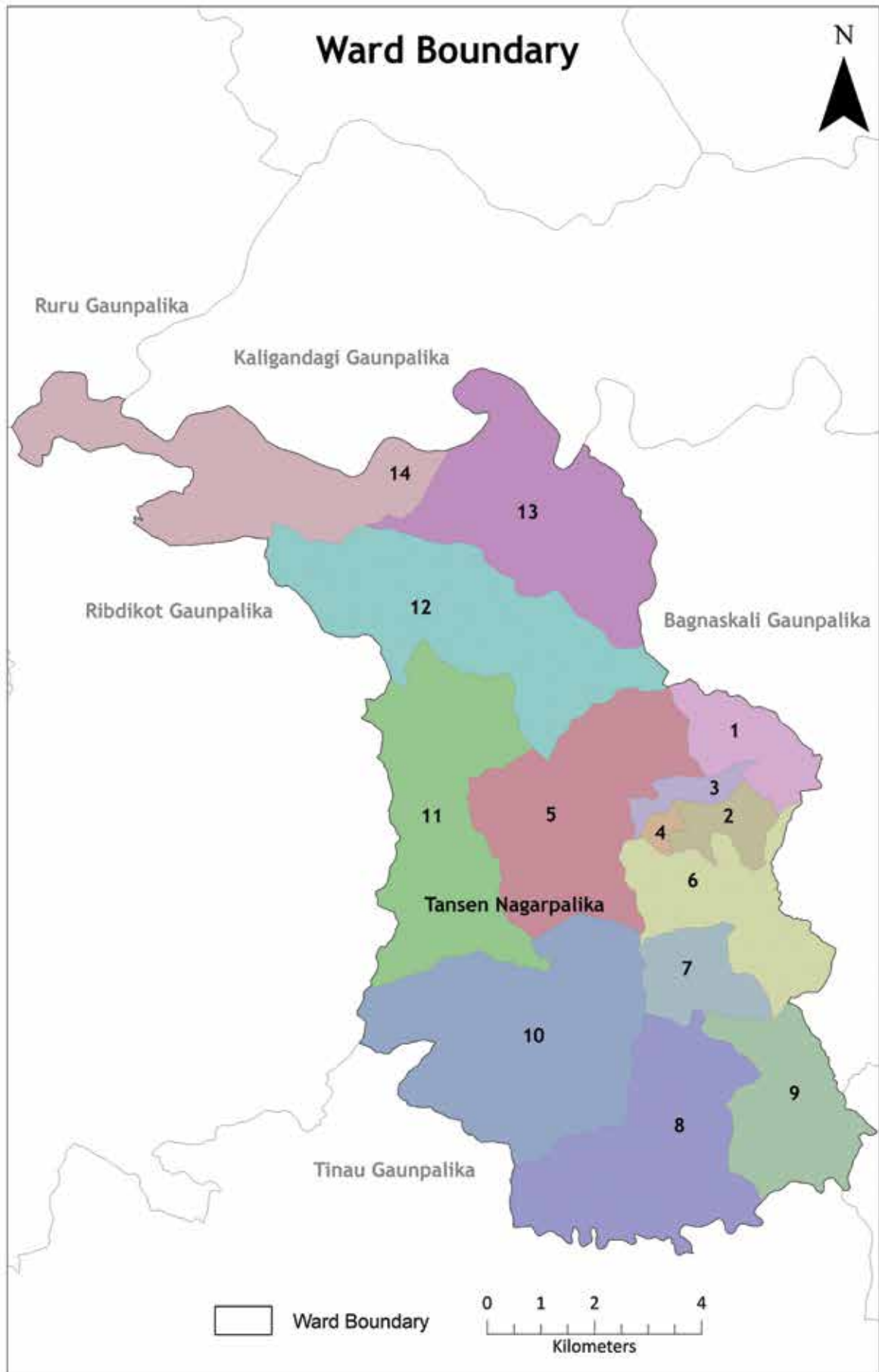

तानसेन नगरपालिका कार्यालय

तानसेन नगरपालिका नेपालको पुरानो प्रशासनिक विभाजन अनुसार पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र अन्तर्गत पाल्पा जिल्ला र हालको ५ नं प्रदेशमा पर्दछ। नेपालको पुरानो नगरपालिकाको रूपमा तानसेन नगरपालिकाको स्थापना वि.सं. २००७ साल चैत्रमा ११ वडा कायम गरी भएको हो। वि.सं. २०४८ सालमा ४ वडा थप गरी यस नगरपालिकामा १५ वडा कायम गरिएको थियो। त्यसपछि संघीय संरचना अनुसार २०७३/११/२२ मा साविकका तानसेन नगरपालिकामा, वराङ्गदीका (२-६), मदनपोखरा, तेल्घा, बन्दिपोखरा, बौघापोखराथोक, बौघागुम्हा र अर्गली गा.वि.स.हरू समावेस गरी तानसेन नगरपालिकाको नयाँ संरचनामा १४ वडा कायम गरिएको छ। सेन वंशका दशौ पुस्ताका राजा चन्द्र सेनका छोरा रूद्र सेनले वि.सं. १५६३ मा पाल्पा राज्यको स्थापना गरेका थिए। त्यस समयमा पाल्पाका शक्तिशाली राजाको रूपमा चिनिने रूद्र सेनले पाल्पा राज्यको विस्तार गरी आफ्नो राज्यको राजधानी तानसेनलाई बनाएको पाइन्छ।

यस नगरको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि रोचक रहेको छ। भारतमा मुसलमानहरूले आक्रमण गरेको समयमा सो आक्रमणबाट धपाइएका हिन्दू वंशका राजाहरू दक्षिणी भू-भागबाट नेपालतर्फ अर्थात् उत्तरी क्षेत्रतर्फ भागेर पन्ध्रौं शताब्दीमा नेपालतर्फ पसेका थिए। त्यस बेला नेपालमा पनि बाईसे-चौबीसे राज्यहरू खण्डित अवस्थामा रहेका थिए। दक्षिणबाट धपाइएको सेन राजाले बुटवल, रिडसिङ्ग, रिब्दीकोट, पूर्णकोट हुँदै तानसेन प्रवेश गरी छुट्टै राज्यको स्थापना गरे। सोही क्रममा त्यस बेलाका शक्तिशाली राजा रूद्र सेनले आफ्नो राज्य तथा शक्तिको विस्तार गरी राजधानी तानसेन नगरपालिकालाई बनाएको इतिहास पाइन्छ।

तानसेन नगरको नामकरण सम्बन्धमा पौराणिक किम्बदन्ती अनुसार तानसेन भन्ने शब्द सेन वंशका राजाको नामबाट ताम्रसेनको रूपमा रहेको थियो। त्यस्तै नामकरणको विषयमा मगर शब्द “तान्सिङ” बाट तानसेन बन्न गयो। जसको अर्थ उत्तर तर्फको वस्ती भन्ने बुझिन्छ। वि.सं. १८८५/८६ तिर काजि बख्तावर सिंह पाल्पाको तैनाथवाला भई आएका थिए। वि.सं. १८८६ मै खरका छाप्राहरू तथा कच्ची घरहरू भएको तानसेनमा भयानक आगलागी भयो। विचल्लीमा परेका बासिन्दाहरूको निवेदनपछि भीमसेन थापाले व्यक्तिगत सम्पतिको सुरक्षा गर्न र पक्की घर बनाएर बसेमा घरपतिले जग्गा बेच बिखन गर्न पाउने, अमाली वा चौधरीले पजनी गर्न नपाउने आदेश दिएको पाइन्छ। जुन आजको वर्तमान तानसेन नगरपालिकाको नगर हाल शहरको रूपमा विकसित हुन गएको हो।

नक्सा स्रोत : भूमि सूचना र अभिलेख विभाग

१.२ नदी तथा खोलाको विवरण

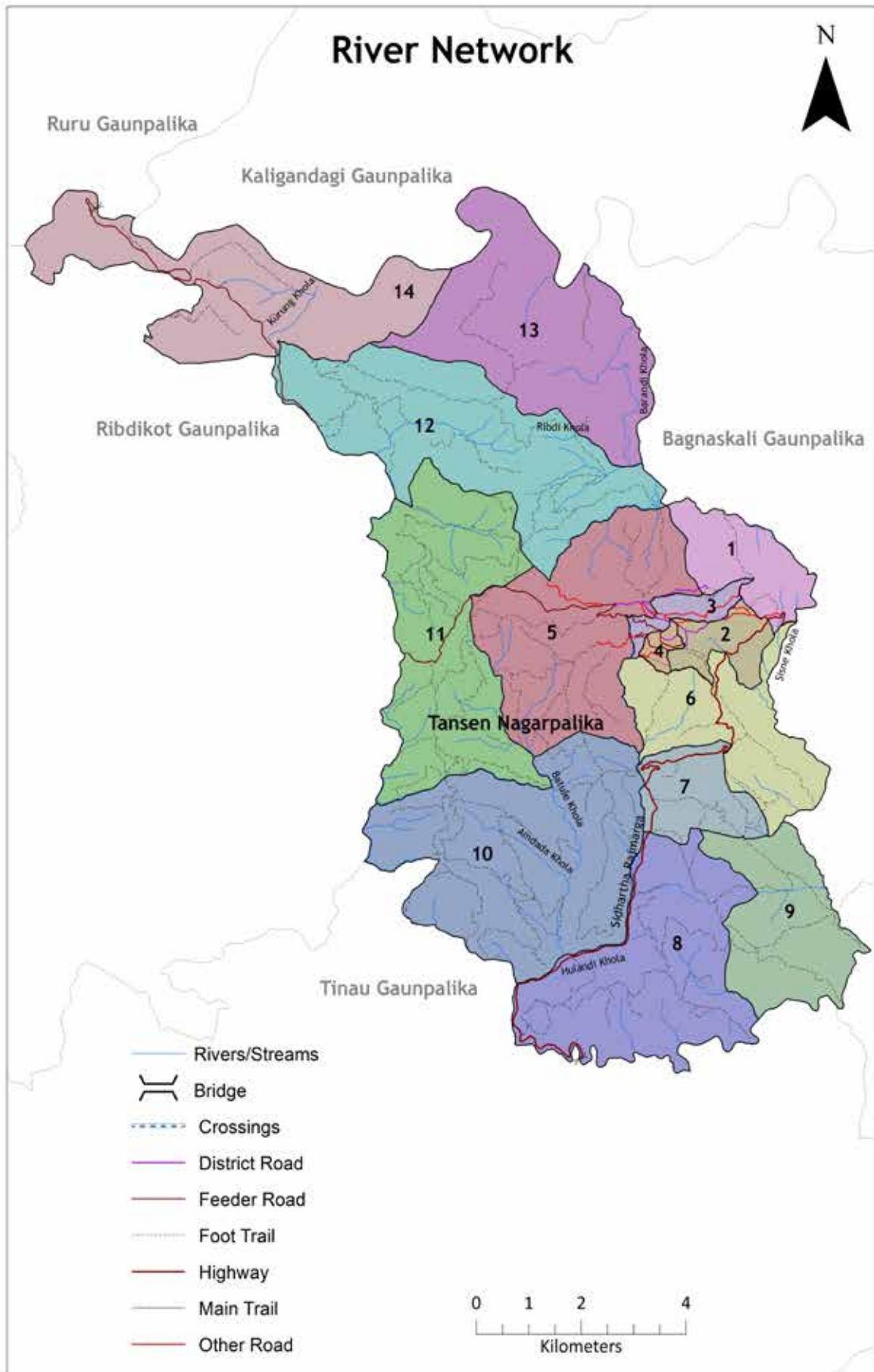
जल सम्पदाको दृष्टिले नेपाल ब्राजिलपछि विश्वको दोस्रो सबैभन्दा समृद्ध राष्ट्र र एसियामा पहिलो राष्ट्र मानिन्छ । नेपालमा ६ हजारभन्दा बढी नदीनालाहरू रहेका छन् । यी नदीनालाहरूबाट सिँचाई सुविधा, खानेपानीको आपूर्ति, जल यातायात, पर्यटन र मत्स्य पालनको क्षेत्रमा बहुआयामिक रूपले प्रयोग गर्न सकिने देखिन्छ । यस नगरपालिका भएर बग्ने खोला तथा नदीहरू यसप्रकार छन् ।

तालिका १: नगरपालिकामा रहेका नदी तथा खोलाहरूको विवरण

क्र.सं.	नदी तथा खोलाको नाम	नदीले छोएका बस्तीहरू	वडा नं.
१.	मेर खोला	नारायण डाँडा	१
२.	टिमुरे खोला	सातल खोला, बजादी	१
३.	घारे खोला	टिमुरे, बभादी	१
४.	बराङ्गदी खोला	बराङ्गदी, सित्तल डाँडा	१, ५
५.	खरीपानी खोला	नारानडाँडा, विष डाँडा, खरिपानी	१, ५
६.	तीन धारे खोला	खलङ्गा टोल, तीनधारा	२
७.	छाडदी खोला	ओडारे, टेकरी	२, ६
८.	होलाडदी खोला	प्रगति नगर, तेल्घा, प्रभास, बाँसटारी, नयाँपाटी	३, ५, ७, ८, १०
९.	कुँडादी खोला	अर्चले, साँपाखुम	५
१०.	सिम्ले खोला	धरमपानी	५
११.	अर्चले खोला	अर्चले, सावाखुम, औल	५
१२.	प्रभास खोला	धरमपानी, डिबारी	५, १०
१३.	सारी खोला	साल्घारी, डिबारी	५, १०
१४.	सिस्ने खोला	हान्गादी, भेंडेचौर	५, ११
१५.	रिपाहा खोला	वर्तुङ्ग	६
१६.	चिसापानी खोला	तल्लो कुनसरे	६
१७.	स्कूल डाँडा	माथिल्लो कुनसरे	६
१८.	मौरी खोला	बगाले टोल	६
१९.	रक्साहा खोला	खुर्पादी, बेसीटोल र रक्साहा	७
२०.	नयाँपाटी खोला	बाँसटारी, प्रभास, नयाँपाटी, डुम्रे, चरचरे	८
२१.	गाडदी खोला	पाँडेखर्क, बाटुलीचौर, नयाँपाटी	८
२२.	तिनाउ खोला	पिपल डाँडा	८
२३.	तिनाउ नदी	अम्ल्यान, बेलटारी उल्टे भित्ता, खौरुहवा फाँट	९

क्र.सं.	नदी तथा खोलाको नाम	नदीले छोएका बस्तीहरू	वडा नं.
२४.	बाहुन खोला	जुम्लीबारी, पक्लुहवा, सानी पीपल, चन्डीस्थान	९
२५.	बाढ खोला	खर्के डाँडा, बाँडखोला सा.व., तिन्टी आँप	९
२६.	अँधेरी खोला	बेलगौरा, दमकडा, नमुना बस्ती	९
२७.	धोन्ने खोला	रसगाग्री, दमकडा	९
२८.	सुरुङ्गतुड खोला	आमडाँडा, सुरुङ्गतुड, सिमले टोल, ढडाहा, जरेपीपल, लामडाँडा	१०
२९.	कुरुङ्ग खोला	कुरुङ्ग खोला, चन्डीभञ्ज्याङ्ग, राजुवास, बाँझा	११, १२, १४
३०.	हान्नादी खोला	हान्नादी, जुकीया,	११
३१.	धारे खोला	गेवा, तिलाहार	११
३२.	पाँडे खोला	बाँझा	११
३३.	कुरुङ्ग खोला	जोर्ते, गाई घाट	१२, १४
३४.	नामी कुवा खोला	नामी कुवा, लप्सी खेत	१२
३५.	बराङ्गदी खोला	अवल	१२
३६.	छरछरे खोला	आमडाँडा,	१२
३७.	अगाँहा खोला	आमडाँडा, चीउँदी	१२
३८.	लुहुङ्ग देखि जोर्ते भेर्ने खोला	लुहुङ्ग, जोर्ते	१२
३९.	बराङ्गदी खोला	१, २, ३, अर्तुङ्गा	१३
४०.	काली गण्डकी	सिमानाका वस्ति	१३, १४
४१.	बाँध खोला	सिँचाइ, गौराबारी, ३ र अर्तुङ्गा	१३
४२.	वसनी खोला	अर्गली	१४
४३.	कुरुङ्ग खोला	कुरुङ्ग खोला	१२, १४
४४.	रिडी खोला	रिडी	१४

स्रोत : विभिन्न वडा कार्यालय, २०७५

नक्सा स्रोत : भूमि सूचना र अभिलेख विभाग
तानसेन नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ । ५

१.३ मुख्य बस्तीसम्बन्धी विवरण

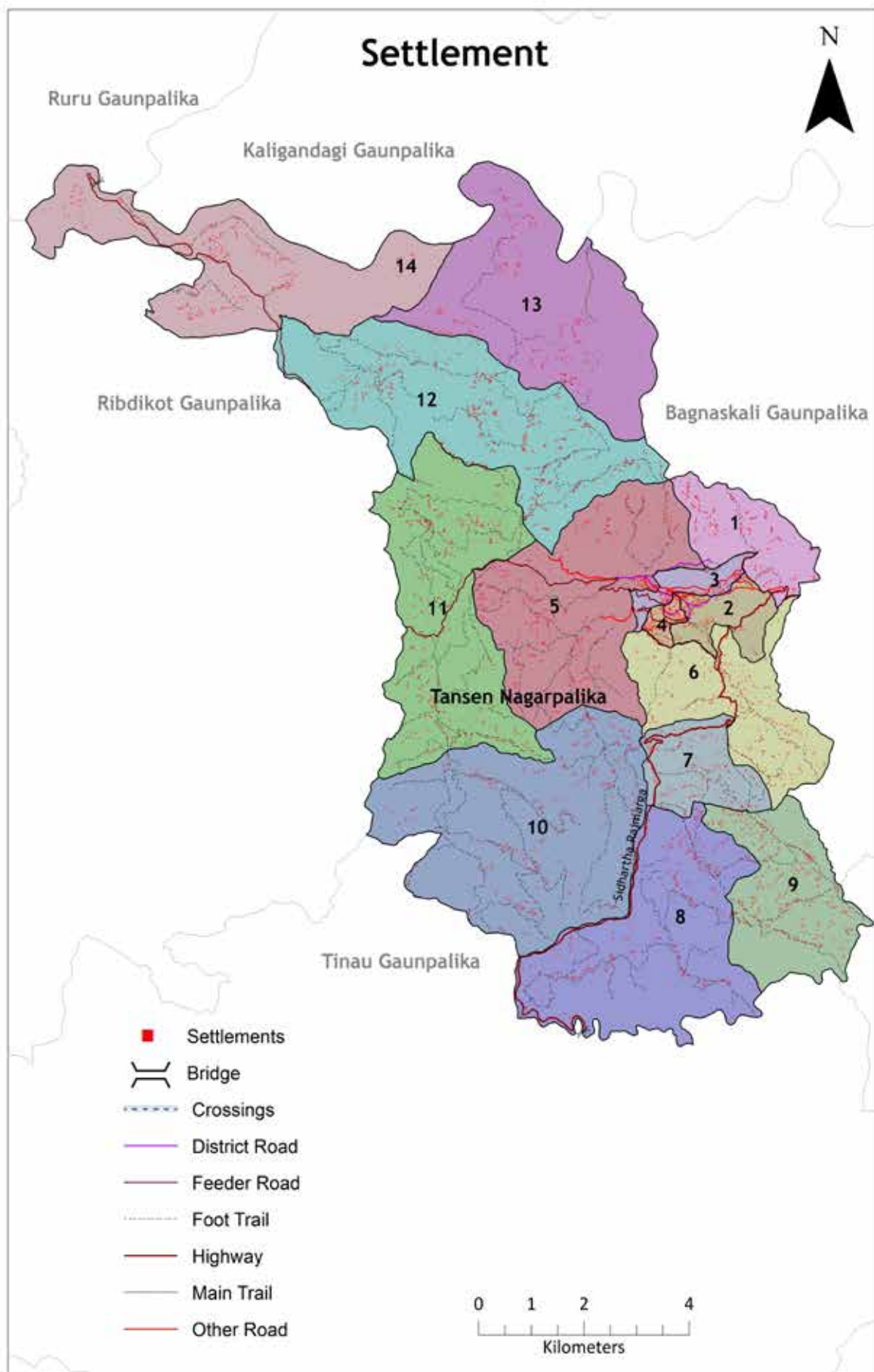
तानसेन नगरपालिकामा क्रमशः बस्तीहरूको विकास बढ्दो छ । कृषि एवं वनजन्य औद्योगिक कच्चा पदार्थको उपलब्धता भएको हुँदा साना घरेलु उद्योगधन्दाको साथै जडीबुटी प्रशोधनसम्बन्धी उद्योग विकास र विस्तारको सम्भावना रहेको छ । नगरवासीहरूलाई घरदैलोमा सेवा प्रवाह गर्ने ध्येयका साथ वडा समिति कार्यालयहरू सम्बन्धित वडामै स्थापना गरी सेवा प्रवाह भई रहेका छन् । यस नगरपालिकामा रहेको मुख्य बसोबास क्षेत्र अर्थात् बस्ती विकास भई रहेका क्षेत्रहरूसम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका २: बस्ती मुख्य बस्तीसम्बन्धी विवरण

वडा नं.	मुख्य बस्ती/गाउँ/टोलको नाम
१	बराङ्गदी, गोर्खेकोट, धुवघाट गैरागाउँ, भुसालडाँडा, उकालीपिपल, खरिपानी, बोकेपानी, आँपटारी, नारायणडाँडा, पिपलडाँडा
२	मेहलधारा, असनटोल, बडीज्ञानटोल, नारायणटोल, खलाङ्गाटोल
३	भगवतीटोल, बसन्तपुरटोल, टक्सारटोल, प्रगतिनगर, शितलपाटी
४	सिल्वानटोल, बारुदखान, मखनटोल, विशाल बजार, गोलाखान, लहरेपीपल
५	बन्दीपोखरा, ठुंगाखानी, चौउनबारी, कैलाशनगर, सित्तल डाँडा, अर्चले छापथोक, बाँसटारी, बतासे डाँडा, डिबारी, सालघारी, धरमपानी, शिवपोखरी
६	बसपार्क, कारागार, वर्तुङ्ग, जैसीचौतारी, कुन्सरे, टेकरी, गैरीकटेरी, भीमसेन टोल
७	काजीपौवा, लामीडाँडा, नयाँ गाउँ, प्रभास, बाँसटारी, दरबार थुम्का, पक्लुहवा, कुन्सरे, देवीडाँडा
८	शिखरडाँडा, बडेआँप, कार्कीडाँडा, वृन्दावन, मदनपोखरा, कोकल, पाँडेखर्क, भुटुखर्क, पिपलडाँडा, छाप, डुम्रे, जरेपीपल
९	तीन्टीआँप, दमकडा, अम्ल्यान, तीनपिप्ले, आरुखर्क, जोगेनीखोला, डीठीनीडाँडा, डाँडाडुम, प्रगती टोल, सिलाङ्गकोट, उल्टेभित्ता
१०	तल्लो गणेशसाल, भार्कैस, गणेशसाल, तेलघा, सुनडाँडा, गावुडाँडा, धनसारकुना, आमडाँडा, सुरुडतुङ्ग
११	जुकिया, वडहरबोट, हानगादी, भालुवन, तिलाहार, सामाकोट, जोगेपानी, सम्मबारी, कुरुङ्गखोला, खयरतुङ्ग, उकाला खहरे, चन्डीभञ्ज्याङ्ग, बाँभा
१२	लुहुङ्ग, डाँडाकटेरी, नामीकुवा, वीरपोखरा, पोखराथोक, चिनारीटोल, आमडाँडा, जोर्ते गाईघाट, चिउँदी, पिपलटोल, मौवाडाँडा
१३	ठूलोपोखरा, बेदुवाडाँडा, धारापीपल, कुँडुलेघर, भैसिडाँडा, मुसिपोखरा, बौद्ध बिहार, सामरेटोल, छेलुङ्ग, बोटेगाउँ, केरवादी, गुम्हा
१४	पुजेरीगाउँ, फोसोन, रनुवा, कुसेनी, बाल्बनी, रवीदास, अर्तुङ्ग, पुरानागाउँ, रातामाटा, ऋषिकेश टोल, देउराली, छत्तिवन

स्रोत : विभिन्न वडा कार्यालय, २०७५

नक्सा स्रोत : भूमि सूचना र अभिलेख विभाग
तानसेन नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ । ७

१.४ सार्वजनिक पाटी पौवा र चौतारीसम्बन्धी विवरण

कसैको हक वा स्वामित्वमा नभएको परापूर्वदेखि सार्वजनिक रूपमा प्रयोग हुँदै आएका बाटो, बस्तुभाउ निकाल्ने निकास, बस्तुभाउ चराउने चौर, कुलो, नहर, पोखरी, पाटी, पौवा, अन्त्येष्टि स्थल, धार्मिक स्थल वा अन्य कुनै सार्वजनिक प्रयोगको स्थल वा सम्पत्ति नै सार्वजनिक सम्पत्तिहरू हुन्। विगतमा सडक यातायातको विस्तार र विकास नहुँदा यी पाटी, पौवा तथा चौतारीहरू बटुवाहरूका विश्रामस्थल वा थकान मेटाउने महत्वपूर्ण स्थलको रूपमा विकसित भएको र हाल यी स्थलहरू सार्वजनिक बहस र सामुदायिक अन्तर्क्रिया हुने अनौपचारिक स्थलको रूपमा रहेका छन् भने सडक सञ्चालनको समुचित विकास नभएको स्थानहरूमा यी विश्राम स्थलकै रूपमा प्रयोग हुँदै आइरहेका छन्। यस्ता क्षेत्रहरूको विकास र संरक्षण गर्ने दायित्व हामी सबैको हो। तानसेन नगरपालिकामा रहेका विभिन्न सार्वजनिक पाटी पौवा तथा चौतारीहरूको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका ३: सार्वजनिक पाटीपौवा तथा चौतारीहरूको विवरण

क्र.सं.	पाटीपौवा र चौतारी	वडा नं.	स्थान	उपयोग
१.	पाटीपौवा	१	गोर्खेकोट	सार्वजनिक
२.	उकाले पीपल	१	वराङ्गदी	सार्वजनिक
३.	वराङ्गदी शिवालय मन्दिर प्रतिकालय	१	वराङ्गदी	प्रतिकालय
४.	गैरागाउँ पौवा	१	गैरागाउँ	प्रतिकालय
५.	खल्लुक धारा पौवा	१	खल्लुक धारा	प्रतिकालय
६.	पिपलडाँडा प्रतिकालय	१	पिपलडाँडा प्रतिकालय	प्रतिकालय
७.	पोलधारा, डाँडाधारा पौवा	२	मेहलधारा	सार्वजनिक
८.	सिंदुरे पाटीपौवा	३	होलाङ्गदी	क्रियापुत्री
९.	टक्सार गणेश मन्दिर पाटी पौवा	३	टक्सार	भाडामा
१०.	श्रीनगर गणेश मन्दिर पौवा	३	गणेशस्थान	सार्वजनिक
११.	शिवालय चौतारी	३	शिवालय	सार्वजनिक
१२.	लहरेपीपल चौतारी (क्याम्पसदेखि सिल्खान चोकसम्म ७ वटा)	४	लहरेपीपल	सार्वजनिक
१३.	विश्राम स्थल	४	हुलाक अगाडि	सार्वजनिक
१४.	कैलाश गुठी पौवा	५	कैलाशनगर	सार्वजनिक
१५.	शिवालय कुटी पौवा	५	बन्दीपोखरा	सार्वजनिक
१६.	प्रतिकालय	५	वतासे डाँडा	सार्वजनिक
१७.	चौतारी	५	सेतिपोखरी	सार्वजनिक
१८.	प्रतिकालय	५	ढुंगाखानी	सार्वजनिक
१९.	प्रतिकालय	५	धुनाघाट चौनबारी	सार्वजनिक
२०.	प्रतिकालय	५	शिवपोखरी	सार्वजनिक

क्र.सं.	पाटीपौवा र चौतारी	बडा नं.	स्थान	उपयोग
२१.	प्रतिक्षालय	५	विसुनडाँडा	सार्वजनिक
२२.	प्रतिक्षालय	५	सालघारी	सार्वजनिक
२३.	प्रतिक्षालय	५	छापथोक	सार्वजनिक
२४.	प्रतिक्षालय	५	कलपात्ला	सार्वजनिक
२५.	प्रतिक्षालय	५	माभखोला	सार्वजनिक
२६.	प्रतिक्षालय	५	आँमचौर	सार्वजनिक
२७.	प्रतिक्षालय	५	तिनलाकुरे	सार्वजनिक
२८.	प्रतिक्षालय	५	बाँसटारी	सार्वजनिक
२९.	चौतारी	६	बसपार्क आन्दोलन चोक	सार्वजनिक
३०.	चौतारी	६	त्रिभुवन क्याम्पस गेट	सार्वजनिक
३१.	चौतारी	६	क्याम्पस गेट अगाडि	सार्वजनिक
३२.	चौतारी	६	टुडीखेल	सार्वजनिक
३३.	चौतारी	६	बसपार्क भर्ने सिडी	सार्वजनिक
३४.	चौतारी	६	मुक्तिनाथ वैक अगाडि	सार्वजनिक
३५.	चौतारी	६	पुरानो मसला उद्योग लहरेपीपल	सार्वजनिक
३६.	चौतारी	६	तल्लो पट्रोल पम्प भर्ने सिडी नजिकै	सार्वजनिक
३७.	चौतारी	६	पाल्पाली ढाका उद्योगको पछाडी	सार्वजनिक
३८.	चौतारी	६	बरुदखान	सार्वजनिक
३९.	चौतारी गन्धर्व टोल	६	गन्धर्व टोल	सार्वजनिक
४०.	जैसीचौतारी पौवा	६	जैसीचौतारी	सार्वजनिक
४१.	भद्रचौतारी	६	वर्तुङ्ग तल	सार्वजनिक
४२.	सम्मो चौतारी	६	सम्मो चौतारी	सार्वजनिक
४३.	चौतारी	६	स्वामी डाँडा	प्रतिक्षालय
४४.	चौतारी	६	लाकुरी	सार्वजनिक
४५.	बाँसटारी पौवा	७	बाँसटारी	प्रतिक्षालय
४६.	डाँडा चौतारी	७	बाँसटारी	सार्वजनिक
४७.	विश्राम स्थलहरू	७	प्रभास बगैचा	सार्वजनिक
४८.	ठाँटी चौतारी	७	ठाँटी दरबार थुम्का	सार्वजनिक
४९.	पक्लुवा चौतारी	७	माथिल्लो पक्लुवा	सार्वजनिक
५०.	काजीपौवा चौतारी	७	काजीपौवा	सार्वजनिक
५१.	अर्याल चौतारी	८	मोटर बाटो नयाँपाटी क्षेत्र	सार्वजनिक बिसौनी
५२.	बुढाघरे चौतारी	८	मोटर बाटो नयाँपाटी क्षेत्र	सार्वजनिक

क्र.सं.	पाटीपौवा र चौतारी	वडा नं.	स्थान	उपयोग
५३.	चुच्चेबारी चौतारी	८	चुच्चेबारी	सार्वजनिक बिसौनी
५४.	रेडीयो चौतारी	८	मदनपोखरा	सार्वजनिक
५५.	देउराली चौतारी	८	देउराली टोल	सार्वजनिक
५६.	नयाँ पाटी प्रतिक्षालय	८	नयाँ पाटी	सार्वजनिक
५७.	भालेबास प्रतिक्षालय	८	भालेबास	सार्वजनिक
५८.	जरेपीपल	८	जरेपीपल	सार्वजनिक
५९.	तिन्टी आँप चौतारी	९	तिन्टी आँप	सार्वजनिक
६०.	चौतारी	९	देउराली टोल	सार्वजनिक
६१.	चौतारी	९	आरुखर्क टोल	सार्वजनिक
६२.	गब्देचौर चौतारी	९	गब्देचौर	सार्वजनिक
६३.	डुम्री चौतारी	९	दमकडा	सार्वजनिक
६४.	रानीचुँडी चौतारी	९	रानीचुँडी	सार्वजनिक
६५.	अम्ल्यान चौतारी	९	अम्ल्यान	सार्वजनिक
६६.	तिनपिप्ले चौतारी	९	तिनपिप्ले	सार्वजनिक
६७.	गावडाँडा प्रतिक्षालय	१०	गावडाँडा	सार्वजनिक
६८.	आमडाँडा प्रतिक्षालय	१०	आमडाँडा, माझ टोल	सार्वजनिक
६९.	तल्लीपीपल चौतारी	१०	तल्लीपीपल	सार्वजनिक
७०.	चौतारी	१०	तल्लो गणेशाल (वडा कार्यालय नजिक)	सार्वजनिक
७१.	चौतारी	१०	प्रजातन्त्र प्रा.वि. सँगैको	सार्वजनिक
७२.	बोखर चौतारी	११	बोखर	सार्वजनिक
७३.	सिताहा चौतारी	११	मभुवा	सार्वजनिक
७४.	बोरनेटा चौतारी	११	बाँझा	सार्वजनिक
७५.	लिपिन्देवी चौतारी	११	लिपिन्देवी	सार्वजनिक
७६.	जोगेपानी पौवा	११	जोगेपानी	सार्वजनिक
७७.	बाबाचोक प्रतिक्षालय	११	हान्नादी	सार्वजनिक
७८.	चिलाउने पानी	११	चिलाउने पानी	सार्वजनिक
७९.	जोगेपानी पानी धारा पौवा	११	जोगेपानी	सार्वजनिक
८०.	चण्डीभञ्ज्याङ्ग पौवा	११	चण्डीभञ्ज्याङ्ग	सार्वजनिक
८१.	गरीका चौर पौवा	११	गेवा	सार्वजनिक
८२.	जुक्रिया पौवा	११	जुक्रिया	सार्वजनिक
८३.	लिपिन्देवी पौवा	११	लिपिन्देवी	सार्वजनिक
८४.	जोर्ते पौवा	१२	जोर्ते	सार्वजनिक
८५.	प्रतिक्षालय	१२	जोर्ते	सार्वजनिक

क्र.सं.	पाटीपौवा र चौतारी	वडा नं.	स्थान	उपयोग
८६.	प्रतिक्षालय	१२	डाँडाकटेरी	सार्वजनिक
८७.	प्रतिक्षालय	१२	विरपोखरा	सार्वजनिक
८८.	सप्लक पौवा	१३	काली नदी किनार	सार्वजनिक
८९.	देवी स्थान पौवा	१३	मेकोट	सार्वजनिक
९०.	पौवा	१३	मुसीपोखरा	सार्वजनिक
९१.	पौवा	१४	ऋषिकेश मन्दिर	सार्वजनिक
९२.	पौवा सत्यस्वर	१४	कमलपोखरी	सार्वजनिक
९३.	चौतारी	१४	साँचा	सार्वजनिक
९४.	चौतारी	१४	देउराली	सार्वजनिक
९५.	चौतारी	१४	दरबार टोल	सार्वजनिक
९६.	पौवा	१४	कुँडापानी	सार्वजनिक
९७.	चौतारी	१४	रनुवा	सार्वजनिक
९८.	दुमही पौवा	१४	रविदास	सार्वजनिक

स्रोत : विभिन्न वडा कार्यालय, २०७५

१.५ खेल मैदानसम्बन्धी विवरण

राज्यको सामाजिक न्याय र समावेशीकरणको नीति अन्तर्गत स्वस्थ, सक्षम र अनुशासित नागरिक तयार गर्न खेलकुद तथा खेलाडीमा योजनाबद्ध लगानी गर्ने नीति रहेको छ। खेलकुद क्षेत्रमा स्वस्थ, प्रतिस्पर्धी जनशक्ति उत्पादन गरी नगरपालिकाको चौतर्फी विकासलाई बल पुऱ्याउन सकिन्छ भन्ने मान्यता अनुसार यस नगरपालिका खेलकुदको विकासको लागि प्रयासरत रहेको छ। यसको लागि नगरपालिकामा विभिन्न खुला स्थानहरू रहेका छन्। विगतमा निर्मित खेलकुदसम्बन्धी पूर्वाधारहरूको मर्मत गर्न निकै ठूलो लगानी गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ। हालका दिनहरूमा आएर क्रिकेट, फुटबल, भलिबल, व्याडमिन्टन लगायत विभिन्न खेलहरूमा लगानी गर्ने र प्रोत्साहित गर्ने क्रम थालनी भएको छ। यस कार्यमा केन्द्र तथा प्रदेश सरकारले सहकार्य र साभेदारी गरी विकसित गर्दै लैजानुपर्ने देखिन्छ। नगरपालिकामा रहेका खेल मैदानसम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका ४: खेलमैदानसम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	खेल मैदानको किसिम	अनुमानित क्षेत्रफल	वडा नं.	स्थान	उपयोगको अवस्था
१.	बाल उद्यान	६ रोपनी	१	गैरागाउँ	उपभोग नभएको
२.	बतासे डाँडा	८ रोपनी	५	बतासे	विज्ञान त्रि.व.क्या.
३.	क्रिकेट मैदान	४ रोपनी	५	बाँसटारी	युवा क्लब
४.	दीवारी खेल मैदान	३ रोपनी	५	दीवारी	टोल विकास संस्था
५.	शिव पोखरी खेल मैदान	३ रोपनी	५	शिव पोखरी	युवा क्लब
६.	चौनवारी खेल मैदान	३ रोपनी	५	चौन वारी	युवा क्लब
७.	टुडीखेल मैदान	७२ रोपनी ६ आना	६	टुडीखेल	सार्वजनिक

क्र.सं.	खेल मैदानको किसिम	अनुमानित क्षेत्रफल	वडा नं.	स्थान	उपयोगको अवस्था
८.	फुटबल मैदान	५ रोपनी	६	कुन्सरे	संगम युवा क्लव
९.	बाघखोर खेल मैदान	२० रोपनी	७	बाघखोर	वंशगोपाल युवा क्लव
१०.	रानीपोल खेल मैदान	१७ रोपनी	७	पक्लुवा	त्रिशक्ती यसवा क्लव
११.	वेसीटोल फुटबल मैदान	५ रोपनी	७	वेसीटोल, काजीपौवा	बल क्लव
१२.	पिपल डाँडा खेल मैदान	२ रोपनी	८	पिपल डाँडा माझ टोल	युवा क्लव
१३.	छाप खेल मैदान	२ रोपनी	८	छापटोल	युवा क्लव
१४.	कोकल खेल मैदान	२ रोपनी	८	कोकल	समुदाय
१५.	सारदा खेल मैदान	५ रोपनी	८	मदनपोखरा टोल	समुदाय
१६.	दमकडा खेल मैदान	५ रोपनी	९	दमकडा	वडा
१७.	तिन्टी आँप खेल मैदान	१० रोपनी	९	तिन्टी आँप	वडा
१८.	बेल टारी खेल मैदान	१० रोपनी	९	बेलटारी	वडा
१९.	बाडखोला खेल मैदान सुरुङ्गतुड	१ रोपनी	१०	बाडखोला	स्थानीय क्लव
२०.	कुँडापानी खेल मैदान	३ रोपनी	११	कुँडापानी	स्थानीय क्लव
२१.	भालुवन खेल मैदान	२ रोपनी	११	भालुवन	स्थानीय क्लव
२२.	जरुवा पानी खेल मैदान	छ रोपनी	११	कुरुडखोला	स्थानीय क्लव
२३.	मोरीकोथान खेल मैदान	२ रोपनी	११	गेवा	स्थानीय क्लव
२४.	बाँझा खेल मैदान	३ रोपनी	११	रानीवन	स्थानीय क्लव
२५.	भलीबल ग्राउण्ड	१ रोपनी	१२	लुहुङ्ग, पिपल बोट	स्थानीय क्लव
२६.	भलिबल खेल मैदान	१ रोपनी	१२	नामिकुवा	स्थानीय क्लव
२७.	भलिबल खेल मैदान		१२	चिनारी टोल	समुदाय
२८.	भलिबल खेल मैदान		१२	आमडाँडा	समुदाय
२९.	फुटबल तथा क्रिकेट मैदान	६ रोपनी	१२	डाँडाकटेरी	सा.बन उ. स
३०.	भलीबल खेल मैदान	१ रोपनी	१२	डाँडाकटेरी	स्थानीय क्लव
३१.	भलीबल खेल मैदान	१ रोपनी	१२	पोखराथोक	वडा कार्यालय
३२.	क्रिकेट खेल मैदान	९ रोपनी	१४	रनुवा	समुदाय
३३.	पुस्तकालय खेल मैदान	७ रोपनी	१४	दरबार	पुस्तकालय समिति
३४.	त्रिभुवन मा.वि. खेल मैदान	१४ रोपनी	१४	दरबार	विद्यालय
३५.	बिचारी चौर खेल मैदान	५ रोपनी	१४	रविदास	समुदाय
३६.	अर्तुङ्गा खेल मैदान	५ रोपनी	१४	अर्तुङ्गा	समुदाय
३७.	फोस्रान खेल मैदान	२ रोपनी	१४	अम्राई	समुदाय

स्रोत : विभिन्न वडा कार्यालय, २०७५

१.६ प्राकृतिक श्रोत (खानी/खनिज आदि)

यस नगरपालिकामा प्राकृतिक स्रोत तथा नदीजन्य पदार्थको सम्भावना रहेको छ। त्यसैले वातावरणीय र पर्यावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरेर उक्त क्षेत्रमा उत्खननसम्बन्धी काम हुन सक्ने देखिन्छ। विभिन्न प्राकृतिक श्रोतको प्रशोधन गरी उद्योगको विकास तथा अर्थतन्त्र बलियो बनाउन सकिने सम्भावना छ। नगरपालिकामा पाइने खानीसम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका ५: खानी तथा खनिज स्रोतसम्बन्धी विवरण

वडा नं.	खानी/खनिज श्रोत	स्थान	अवस्था
८	फलाम खानी	छाप	चालु अवस्थामा नरहेको
८	कोइला खानी	छाप	चालु अवस्थामा नरहेको
८	नदीजन्य पदार्थ	डुम्रेखोला	चालु अवस्थामा रहेको
९	नदीजन्य पदार्थ	तिनाउखोला	चालु अवस्थामा रहेको
११	प्राकृतिक स्रोत (ढुङ्गा, गिट्टी)	खयरतुङ्ग	चालु अवस्थामा नरहेको
१३	नदीजन्य पदार्थ	कालीगण्डकी क्षेत्र	चालु अवस्थामा रहेको
१४	नदीजन्य पदार्थ	कालीगण्डकी क्षेत्र	चालु अवस्थामा रहेको

स्रोत : विभिन्न वडा कार्यालय, २०७५

१.७ पार्क, पिकनिक स्थल तथा वनस्पति उद्यान र मनोरञ्जन स्थलसम्बन्धी विवरण

दैनिक नियमित कामकाजबाट पर रही मानसिक स्फूर्ति र स्वच्छताका लागि मनोरञ्जनको आवश्यकता पर्दछ। मनोरञ्जनका विभिन्न उपायहरू मध्ये स्वच्छ तथा प्राकृतिक वातावरणमा रमाउने तथा वनभोज गर्ने चलन सर्वव्यापी र प्राचीन चलन हो। यस नगरपालिकाका विभिन्न वडाहरूमा ३६ वटा मनोरञ्जन तथा वनभोज स्थलहरूको पहिचान गरिएको छ। सार्वजनिक सम्पदाको रूपमा रहेका उद्यान, पार्क तथा खेलमैदानहरूको दीगो रूपमा संरक्षण, विकास र विस्तार गर्न सकेमा यी क्षेत्रहरू पर्यावरणीय महत्वका हिसाबले अत्यन्त आवश्यक र महत्वपूर्ण हुन्छन्। यी स्थानहरूले हरित क्षेत्रको रूपमा विश्राम स्थल तथा नगरपालिकाको प्राकृतिक सुन्दरता कायम गर्न सहयोग गर्दछन्। नगरपालिकामा रहेका पार्क तथा उद्यानहरू सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका ६: नगरपालिकामा रहेका पार्क तथा उद्यानसम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	पार्क तथा उद्यानको विवरण	वडा नं.	स्थान	अनुमानित क्षेत्रफल	सञ्चालक
१.	ओम पार्क	१	आपटारी	५ रोपनी	सामुदायिक
२.	ध्रुवघाट पार्क	१	ध्रुवघाट	३ रोपनी	सामुदायिक
३.	अमर नारायण फुलबारी	२	नारायण टोल	४.५ रोपनी	अमरनारायण गुठी
४.	हनुमान मन्दिर पार्क	२	नारायण टोल	२ आना	नारायण युवा क्लब
५.	सित्तलपाटी गोलघर	३	सित्तलपाटी	०-३-३-३	वडा
६.	बौद्ध शान्ति स्तुपा	३	सिंदुरे धारा क्षेत्र	३८ रोपनी	वडा

क्र. सं.	पार्क तथा उद्यानको विवरण	वडा नं.	स्थान	अनुमानित क्षेत्रफल	सञ्चालक
७.	बालमन्दिर परीसर	४	दरबार एरिया	नापी विवरण प्राप्त नभएका	समिति
८.	बाल उद्यान	५	ढुङ्गाखानी	७ रोपनी	ढुङ्गाखानी बाल क्लव
९.	वनदेवी पार्क	५	वनदेवी	१ रोपनी	वडा
१०.	बतासे डाँडा पार्क	५	बतासे डाँडा	नापी विवरण प्राप्त नभएका	वडा
११.	वीरेन्द्र पार्क	६	टुडीखेल	नापी विवरण प्राप्त नभएका	वडा
१२.	टुडिखेल मैदान	६	टुडीखेल	७२ रोपनी ६ आना	नगरपालिका
१३.	लखन शहिद पार्क	६	टुडीखेल	नापी विवरण प्राप्त नभएका	वडा
१४.	धोविधारा बाल उद्यान	६	धोविधारा	-	वडा
१५.	श्रीनगर पार्क	१, ३, ५	श्रीनगर	-	नगरपालिका
१६.	वंशगोपाल पार्क	७	वंशगोपाल डाँडा	३० रोपनी	सामुदायिक
१७.	बेनी डाँडा पार्क	७	पक्नुहवा	२८ रोपनी	सामुदायिक
१८.	कुसुमडाँडा बगैँचा	७	कुसुमडाँडा	१५ रोपनी	सामुदायिक
१९.	बाघ खोर पार्क	७	प्रभास	६ रोपनी	सामुदायिक
२०.	ठाँटीचौर चिल्ड्रेन पार्क	७	ठाँटीचौर	१० रोपनी	वडा
२१.	सूर्यकुण्ड पार्क	७	प्रभास	७.५ रोपनी	वडा
२२.	प्रभास बगैँचा पार्क	७	प्रभास	२० रोपनी	वडा
२३.	पिपल टारी पार्क	७	प्रभास	२० रोपनी	वडा
२४.	भालेवास रमाईलो पार्क	८	भालेबास	३ रोपनी	पाल्पाली धाम
२५.	दमकडा चिल्ड्रेन पार्क	९	दमकडा	२ रोपनी	वडा
२६.	माण्डव्य पार्क	९	पलास डाँडा	२० रोपनी	वडा
२७.	गुफाचौर	१०	तेल्घा	नापी विवरण प्राप्त नभएका	सामुदायिक
२८.	कुडापानी पार्क,सामाकोट	११	सामाकोट	१० रोपनी	सामुदायिक
२९.	प्रताप शम्सेर सुरुङ्ग पार्क	११	चण्डीभञ्ज्याङ्ग	२ रोपनी	सामुदायिक
३०.	पञ्चेढुङ्गा पार्क	१२	डाँडाकटेरी	नापी विवरण प्राप्त नभएका	सामुदायिक
३१.	कुहीरेभीर टुडीखेल मैदान	१२	डाँडाकटेरी	नापी विवरण प्राप्त नभएको	सामुदायिक
३२.	चेचीकोट डाँडा, रतनपार्क	१२	पोखराथोक	नापी विवरण प्राप्त नभएका	सामुदायिक

क्र. सं.	पार्क तथा उद्यानको विवरण	वडा नं.	स्थान	अनुमानित क्षेत्रफल	सञ्चालक
३३.	भेर्लीडकोट, थाम्का डाँडा	१२	पोखराथोक	नापी विवरण प्राप्त नभएका	सामुदाय
३४.	होमस्टे पार्क	१३	गुम्हा	नापी विवरण प्राप्त नभएका	सामुदाय
३५.	बिचारी चौर	१४	रविदास टोल	१५ रोपनी	सामुदाय
३६.	शैलोच्य गिरी पार्क	१४	अर्गली	नापी विवरण प्राप्त नभएका	सामुदाय
३७.	ऋषिकेश पार्क	१४	ऋषिकेश टोल	नापी विवरण प्राप्त नभएका	सामुदाय
३८.	देउराली पार्क	१४	देउराली	५ रोपनी	सामुदाय
३९.	कुँडापानी पार्क	१४	कुँडापानी	२० रोपनी	सामुदाय

स्रोत : विभिन्न वडा कार्यालय, २०७५

तालिका ७: नगरपालिकामा रहेका पिकनिक स्थल तथा मनोरञ्जन स्थलसम्बन्धी विवरण

वडा नं.	स्थलको नाम	उपयोग	स्वामित्व
१, ३, ५	श्रीनगर	पिकनिक	सरकारी
१	लभ डाँडा	पिकनिक	सरकारी
४	फिलिम हल	मनोरञ्जन	निजि
५	बनदेवि, धुनाघाट	पिकनिक	सरकारी
५	मुलपोखरी रातामाटा पार्क	पिकनिक	वडा तथा सा.व.उ.स.
५	चौनबारी	पिकनिक	सामुदायिक
५	धुनाघाट धुनाघाट	पिकनिक	सामुदायिक
६	सरस्वती वन (तिनधारा)	पिकनिक	सामुदायिक
६	पहराकी देवी (टेकरी)	पिकनिक	सामुदायिक
७	वंशगोपाल पिकनिक स्पोर्ट	पिकनिक	सामुदायिक
७	वेनी डाँडा पार्क	पिकनिक	वडा तथा सा.व.उ.स.
७	चन्डीथान पार्क	पिकनिक	वडा
७	कुशुम डाँडा बगैँचा	पिकनिक	वडा
८	तिन्टी आप	पिकनिक	सामुदायिक
८	रातो डाँडा	पिकनिक	सामुदायिक
८	भालेबाश	पिकनिक	निजी र सार्वजनिक
८	गौडे क्षेत्र	पिकनिक	निजी र सार्वजनिक
९	पलासे डाँडा	पिकनिक	माण्डव्य क्याम्पसको स्वामित्वमा
९	ढाक्रेबास	पिकनिक	सार्वजनिक
९	चिदीया नर्सरी	पिकनिक	सामुदायिक वन
९	खुत्रुके चौर	पिकनिक	सार्वजनिक

वडा नं.	स्थलको नाम	उपयोग	स्वामित्व
१०	भार्केश	पिकनिक	सरकारी
१०	गुफाचौर	पिकनिक	सरकारी
१०	नयाँपाटी बगैचा	पिकनिक	सरकारी
११	चिलौनेपानी	पिकनिक	सामुदायिक वन
११	चण्डीभञ्ज्याङ्ग	पिकनिक	सामुदायिक
११	दह पोखरी, खयरतुङ्ग	पिकनिक	सामुदायिक वन
११	तिनलाकुरे, सिद्धबाबा	पिकनिक	सामुदायिक वन
१२	डाँडा कटेरी टुँडीखेल	पिकनिक	सरकारी
१२	जार्ते पीक्नीक स्थल	पिकनिक	सामुदायिक वन
१२	पञ्चेतुङ्गा पार्क	पिकनिक	वडा
१३	रानीघाट	पिकनिक	सरकारी
१३	सिराने	पिकनिक	सरकारी
१३	बाघखोर	पिकनिक	सामुदायिक
१४	कुँडापानी पार्क	पिकनिक, धार्मिक स्थल	सामुदायिक
१४	सैलेच्य पर्वत	धार्मिक स्थल	सामुदायिक

स्रोत : विभिन्न वडा कार्यालय, २०७५

१.८ पर्यटन

१.८.१. पर्यटकीय तथा धार्मिक स्थलहरूको विवरण

ऋषिकेशव मन्दिर, रिडी

एउटा विशिष्ट भौगोलिक संरचनाले सृजना गरेको हावापानी, जनजीवन, वन वनस्पति र वन्यजन्तु तथा सांस्कृतिक विविधताको कारण नेपाल विश्वमा नै एउटा पर्यटकीय गन्तव्य स्थलको रूपमा परिचित छ। पर्यटन हाम्रो लागि प्रकृतिले प्रदान गरेको वरदान हो। अत्यन्त रमणीय विश्वकै उच्च हिमश्रृङ्खलाहरू, अनवरत बग्ने कञ्चन हिमनदीहरू, भरना, तालतलैया, प्राकृतिक गुफा, विविधतायुक्त वन जङ्गल यहाँका प्राकृतिक निधिहरू हुन् भने यहाँको संस्कृति, जाति तथा रहनसहन समेत पर्यटनका आकर्षक पक्षहरू हुन्। यी सम्पूर्ण पर्यटकीय सम्पतिको पूर्ण सदुपयोग गरेमा देशको आर्थिक सम्वृद्धिमा उल्लेखनीय योगदान पुऱ्याई देशको अर्थतन्त्रलाई सवल बनाउन सकिने निश्चित छ। तसर्थ पर्यटन नीति २०६५ ले मुलभूतरूपमा पर्यटन मार्फत् स्वरोजगार सृजना, गरिबी निवारण, मूर्त तथा अमूर्त सम्पदाको खोज अनुसन्धान, हवाई तथा स्थलमार्गको थप विकास र विस्तार गर्ने र पर्यटन पूर्वाधारलाई दीगो विकासको अवधारणा अनुरूप अगाडि बढाउने उद्देश्य लिएको छ। तानसेन नगरपालिकाको प्राकृतिक सौन्दर्य, नदीहरू र हरियाली, अत्यन्तै नजिकबाट अवलोकन गर्न सकिने हिमश्रृङ्खलाहरूको रमणीयतामा आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकहरूको आकर्षण केन्द्र हुने गर्दछ। तानसेन नगरपालिकामा रहेको सांस्कृतिक विविधता र प्राकृतिक सौन्दर्यता पर्यटक आकर्षण हो। यस नगरपालिकामा रहेका प्रमुख धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरूको विवरण निम्नानुसार रहेका छन्।

तालिका ८: धार्मिक/ऐतिहासिक/पुरातात्विक स्थलहरूको विवरण

क्र. सं.	स्थलको नाम	वडा नं.	सडकको अवस्था	स्थान	स्वामित्व	विशेषता	कैफियत
१.	शिव मन्दिर	१	पुगेको	बराङ्गदी	गुठी	धार्मिक	
२.	दुर्गा मन्दिर	१	पुगेको	भुसालडाँडा	सामुदायिक	धार्मिक	
३.	आदिवासि ज. संग्रालय	१	पुगेको	गाखेकोट	सामुदायिक	ऐतिहासिक पर्यटकीय	
४.	अमर नारायण मन्दिर	२	पुगेको	नारायणस्थान	गुठी	धार्मिक, सांस्कृतिक, पर्यटकीय	
५.	महादेव मन्दिर	२	पुगेको	नारायणस्थान	गुठी	धार्मिक	
६.	विष्णु पादुका	२	पुगेको	नारायणस्थान	गुठी	धार्मिक	
७.	धर्मचक्र महाविहार	२	पुगेको	वढीज्ञानटोल	सामुदायिक	धार्मिक	
८.	ओम शान्ति	२	पुगेको	नारायणस्थान	सामुदायिक	धार्मिक	
९.	राधे राधे	२	पुगेको	नारायणस्थान	सामुदायिक	धार्मिक	
१०.	अमर नारायण ठूलोपाखरी	२	पुगेको	नारायणस्थान	गुठी	ऐतिहासिक	
११.	हेब्रोन चर्च	२	पुगेको	मेहलधारा	सामुदायिक	धार्मिक	
१२.	श्रीनगर गणेश मन्दिर	३,	पुगेको	श्रीनगर	सामुदायिक	धार्मिक	
१३.	सितलपाटी	३	पुगेको	सितलपाटी	सार्वजनिक	ऐतिहासिक	

क्र. सं.	स्थलको नाम	वडा नं.	सडकको अवस्था	स्थान	स्वामित्व	विशेषता	कैफियत
१४.	टक्सार गणेश मन्दिर	३	पुगेको	टक्सार	सामुदायिक	धार्मिक	
१५.	भगवती मन्दिर	३	पुगेको	भगवतीटोल	गुठी	ऐतिहासिक, धार्मिक	
१६.	महाचैत्य विहार	३	पुगेको	टक्सार	सामुदायिक	धार्मिक	
१७.	तानसेनको मूलढोका/ बग्गी ढोका	३	पुगेको	सितलपाटी	पब्लीक	ऐतिहासिक, पर्यटकीय	
१८.	जामे मस्जिद	३	पुगेको	भगवतीटोल	सामुदायिक	धार्मिक	
१९.	तानसेन चर्च	३	पुगेको	भगवतीटोल	सामुदायिक	धार्मिक	
२०.	पाल्पा दरबार	४	पुगेको	मखनटोल	पब्लीक	ऐतिहासिक, पर्यटकीय	
२१.	साईराम मन्दिर	४	पुगेको	विशालबजार	सामुदायिक	धार्मिक	
२२.	गणेश, शिव मन्दिर	४	पुगेको	मखनटोल	सामुदायिक	धार्मिक	
२३.	विश्वकर्मा मन्दिर	४	पुगेको	लहरेपीपल	सामुदायिक	धार्मिक	
२४.	महाबोधी बौद्ध विहार	४	पुगेको	लहरेपीपल	सामुदायिक	धार्मिक	
२५.	करुणा बौद्ध विहार	४	पुगेको	होलाङ्गदी	सामुदायिक	धार्मिक	
२६.	श्रीनगर डाँडा	१, ३, ५	पुगेको	श्रीनगर	सामुदायिक	पर्यटकीय	
२७.	प्याराग्लाइडीङ देउराली	५	पुगेको	कैलाशनगर	सामुदायिक	पर्यटकीय	
२८.	शिवालय मन्दिर	५	पुगेको	वतासे डाँडा	सार्वजनिक	धार्मिक	
२९.	दक्षीणकाली मन्दिर अर्चले	५	पुगेको	अर्चले	गुठी	धार्मिक	
३०.	वनदेवी मन्दिर	५	पुगेको	वनदेवी	सार्वजनिक	धार्मिक	
३१.	सुन्ती मस्जिद	५	पुगेको	ढुङ्गाखानी	सामुदायिक	धार्मिक	
३२.	वतासे डाँडा	५	पुगेको	वतासे डाँडा	सार्वजनिक	पर्यटकीय	
३३.	पाल्पा संग्रालय	६	पुगेको	लहरेपीपल	निजि	ऐतिहासिक पर्यटकीय	
३४.	भीमसेन मन्दिर	६	पुगेको	भीमसेनटोल	गुठी	ऐतिहासिक पर्यटकीय	

क्र. सं.	स्थलको नाम	वडा नं.	सडकको अवस्था	स्थान	स्वामित्व	विशेषता	कैफियत
३५.	सरस्वती मन्दिर	६	पुगेको	अमरगंज	गुठी	ऐतिहासिक धार्मिक	
३६.	बटुक भैरव मन्दिर	६	पुगेको	अमरगंज	गुठी	ऐतिहासिक धार्मिक	
३७.	अमरगंज गणेश मन्दिर	६	पुगेको	अमरगंज	गुठी	ऐतिहासिक पर्यटकीय	
३८.	कोषे ढुंगा	६	पुगेको	टुंडीखेल वाचनालय	सामुदायिक	ऐतिहासिक	
३९.	आनन्द विहार	६	पुगेको	भीमसेनटोल	सामुदायिक	ऐतिहासिक धार्मिक	
४०.	अर्चले शिवालय	६	पुगेको	अर्चले	सामुदायिक	धार्मिक	
४१.	सतुन्चली भगवती मन्दिर	६	पुगेको	वर्तुङ्ग	सामुदायिक	धार्मिक	
४२.	महाकाली मन्दिर	६	पुगेको	अमरगंज	सामुदायिक	नजिकै	
४३.	नागपोखरी	६	पुगेको	अमरगंज	गुठी	ऐतिहासिक	
४४.	सर्वेश्वर महादेव मन्दिर	६	पुगेको	दीपप्रगतीटोल	सामुदायिक	नजिकै	
४५.	कमलपोखरी ताल प्रभास	७	पुगेको	प्रभास	सरकारी	पर्यटकीय	
४६.	शिवालय मन्दिर	७	पुगेको	प्रभास	गुठी	ऐतिहासिक धार्मिक	
४७.	वंशगोपाल मन्दिर	७	पुगेको	वंशगोपाल डाँडा	सामुदायिक	ऐतिहासिक धार्मिक	
४८.	सितलादेवी	७	पुगेको	सुन्दरगाँउ	सार्वजनिक	धार्मिक	
४९.	दुर्गा मन्दिर कुनसरे	७	पुगेको	कुनसरे	सार्वजनिक	धार्मिक	
५०.	दुर्गा मन्दिर बारुदखान	७	पुगेको	बारुदखान	गुठी	धार्मिक	
५१.	दुर्गा मन्दिर कुशुमडाँडा	७	पुगेको	कुशुमडाँडा	सामुदायिक	धार्मिक	
५२.	कोकल देवी मन्दिर	८	बाटो नजिक	कोकल	समुदाय	ऐतिहासिक, धार्मिक	

क्र. सं.	स्थलको नाम	वडा नं.	सडकको अवस्था	स्थान	स्वामित्व	विशेषता	कैफियत
५३.	वृन्दावन पाल्पाली धाम भालेबाश	८	बाटोमा	भालेबाश	सामुदायिक	धार्मिक	
५४.	शर्वेश्वर महादेव	८	बाटो नजिक	मदनपोखरा	सामुदायिक	धार्मिक	
५५.	भीमसेन मन्दिर	८	बाटो नजिक	गब्देचौर	सामुदायिक	धार्मिक	
५६.	माण्डव्य ऋषि मन्दिर	९	पुगेको	दमकडा	समिति	ऐतिहासिक, धार्मिक	
५७.	अंगारे कुण्ड	९	नपुगेको	अंगारे	समिति	ऐतिहासिक, धार्मिक	
५८.	माधवी देवी	९	पुगेको	दमकडा	समिति	प्राचीन धार्मिक	
५९.	कमलेश्वर मन्दिर	९	पुगेको	तिन्टीआँप	समिति	धार्मिक	
६०.	दुर्गा मन्दिर	९	पुगेको	अर्खले	समिति	धार्मिक	
६१.	राधाकृष्ण मन्दिर	९	पुगेको	दमकडा	समिति	धार्मिक	
६२.	माण्डव्य ऋषि आश्रम	९	पुगेको	पलाँस डाँडा	समिति	धार्मिक	
६३.	राधाकृष्ण मन्दिर	९	पुगेको	देउराली	समिति	धार्मिक	
६४.	खाँड देवी मन्दिर	१०	बाटो नजिकै	आम डाँडा	समिति	धार्मिक	
६५.	गुफाचौर तेल्घा	१०	पुगेको	गुफाचौर .	सामुदायिक	पर्यटकीय	
६६.	बालकन्या देवी	१०	बाटो नजिक	भार्केश	समिति	धार्मिक	
६७.	कालिका मन्दिर	१०	पुगेको	तल्लो गणशाल	समिति	धार्मिक	
६८.	कुन्डली देवी	१०	नपुगेको	तेल्घा	समिति	धार्मिक	
६९.	राम मन्दिर	१०	पुगेको	सुरुडतुङ्ग	समिति	धार्मिक	
७०.	नवदुर्गा मन्दिर	१०	पुगेको	गणशाल	समिति	धार्मिक	
७१.	नवदुर्गा मन्दिर	११	पुगेको	जुकीया	समिति	धार्मिक	
७२.	सिन्धुकाली मन्दिर	११	पुगेको	गार्गी	समिति	धार्मिक	

क्र. सं.	स्थलको नाम	वडा नं.	सडकको अवस्था	स्थान	स्वामित्व	विशेषता	कैफियत
७३.	लिपिन्देवी मन्दिर	११	पुगेको	सम्मोबारी	समिति	धार्मिक प्राचीन	
७४.	श्री शिवजी मन्दिर	११	पुगेको	बोर्नेटा	समिति	धार्मिक	
७५.	पालु गणेश मन्दिर	११	पुगेको	सामाकोट	समिति	धार्मिक	
७६.	चन्डी थान	१२	पुगेको	चन्डीभञ्ज्याङ्ग	सार्वजनिक	धार्मिक	
७७.	रतन पाँडे मन्दिर	१२	बाटो नजिक	पोखराथोक	सार्वजनिक	ऐतिहासिक, धार्मिक	
७८.	खाँणदेवी मन्दिर	१२	पुगेको	लुहुड	समिति	धार्मिक	
७९.	तपसीखाँण देवी मन्दिर डाँडाकटेरी	१२	बाटो नजिक	डाँडाकटेरी	सार्वजनिक	ऐतिहासिक	
८०.	शिव मन्दिर	१२	पुगेको	लुहुड	सार्वजनिक	धार्मिक	
८१.	बौद्ध बिहार	१३	पुगेको	गुम्हा	सार्वजनिक	ऐतिहासिक, धार्मिक	
८२.	रानीमहल	१३	पुगेको	रानीघाट	सार्वजनिक	ऐतिहासिक	
८३.	कालिका मन्दिर	१३	पुगेको	गुम्हा	समिति	धार्मिक	
८४.	मिकोट देवी	१३	बाटो नजिक	छेलुङ्ग	समिति	धार्मिक	
८५.	कालिका मन्दिर	१३	पुगेको	छेलुङ्ग	समिति	धार्मिक	
८६.	बाघखोर कालिका मन्दिर	१३	पुगेको	केरवादी	समिति	धार्मिक	
८७.	दुर्गा मन्दिर	१३	पुगेको	केरवादी	समिति	धार्मिक	
८८.	कालीगण्डकी क्षेत्र	१३	बाटो नजिक	कालीगण्डकी तिर	समिति	पर्यटकीय	
८९.	अर्गली दरबार	१४	पुगेको	अर्गली	निजी	ऐतिहासिक, धार्मिक	
९०.	ऋषिकेश्वर रुरु धाम	१४	पुगेको	रिडी	गुठी	धार्मिक	
९१.	सत्यस्वर महादेव	१४	बाटो नजिक	रिडी	गुठी	धार्मिक	
९२.	गायत्री मन्दिर	१४	बाटो नजिक	रिडी	गुठी	धार्मिक	
९३.	और्वाश्रम	१४	बाटो नजिक	अर्गली	समुदाय	धार्मिक	

क्र. सं.	स्थलको नाम	वडा नं.	सडकको अवस्था	स्थान	स्वामित्व	विशेषता	कैफियत
९४.	और्वाश्रमेश्वरी भगवति मन्दिर	१४	पुगेको	रविदास	समिति	धार्मिक	
९५.	वद्विनारायण मन्दिर	१४	पुगेको	रनुवा	समिति	धार्मिक	
९६.	राधाकृष्ण मन्दिर	१४	पुगेको	देउरालि	समिति	धार्मिक	
९७.	मुक्तेश्वर शिवालय	१४	पुगेको	साँचा	समिति	धार्मिक	
९८.	अष्टभुजा भगवति	१४	पुगेको	फोस्रान	समिति	धार्मिक	
९९.	खाणदेवि मन्दिर	१४	पुगेको	अर्तुङ्गा	समिति	धार्मिक	
१००.	राधाकृष्ण मन्दिर	१४	पुगेको	कुशेनि	समिति	धार्मिक	

स्रोत : विभिन्न वडा कार्यालय, २०७५

नगरपालिकामा अवस्थित प्रमुख पर्यटकीय स्थलहरू सित्तलपाटी गोलघर, तानसेन मूलढोका, पाल्पा दरबार, भगवती मन्दिर, अमरनारायण मन्दिर, श्रीनगर डाँडा, रुरुधाम, रानीमहल र बतासे डाँडा जस्ता पर्यटकीय स्थलहरूको थप प्रचार प्रसार तथा पर्यटक मैत्री वातावरणको प्रवर्द्धन गर्न सके तानसेनको आर्थिक विकास र रोजगारी सृजनामा महत्वपूर्ण योगदान हुन सक्ने देखिन्छ । साथै अन्य सम्भावित स्थलहरूलाई थप विकास गरी प्रचारप्रसार गर्न सकेमा पर्यटक सङ्ख्या वृद्धि हुनसक्ने र आर्थिक विकास हुने समेत सम्भावना छ ।

१.८.२ होटल, रिसोर्ट र होमस्टेसम्बन्धी विवरण

नगरपालिकाको आन्तरिक आर्थिक क्रियाकलाप वृद्धि गरी पर्यटकको बन्दोबस्ती र व्यवस्थापन गर्न स्थानीय होटल तथा रिसोर्टहरूको महत्वपूर्ण भूमिका हुन्छ । तानसेन नगरपालिकामा सञ्चालित मुख्य होटल, रिसोर्ट र होमस्टेको विवरण निम्नानुसार छ ।

तालिका ९: होटेल, रिसोर्ट, तथा होमस्टेसम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	होटलको नाम	पं. क्र.	स्थान	क्षमता		संस्थापक	सम्पर्क नं.	वार्षिक पर्यटक (सङ्ख्या)	
				महिला	कुल			कुल	वाह्य (विदेशी)
१.	होटल श्रीनगर, तानसेन (एकतारे)	५	कैलाशनगर	३२	६४	आवासीय, रेष्टुरेण्ट	०७५-५२०५९५	१६००	८५०
२.	होटल दी ह्वाइटलेक, तानसेन	४	सिस्वानटोल	३४	७५	आवासीय, रेष्टुरेण्ट	०७५-५२०२९१	१५००	४००
३.	होटल गौरीशंकर तानसेन	४	सिस्वानटोल	२२	४४	आवासीय, रेष्टुरेण्ट	०७५-५२०१५०	१२००	२००
४.	होटल ताज	६	भीमसेन टाल	१५	३०	आवासीय	०७५-५२२८००		नयाँ सञ्चालन
५.	होटल ग्रीनहिल, तानसेन	३	टक्सार	६	१०	आवासीय	०७५-५२०५२२	२०००	१००
६.	होटल दि बज्र, तानसेन	२	वडीजान टोल	१२	२८	आवासीय	०७५-५२१५२२	२०००	५००
७.	गौतम सिद्धार्थ होटल,	४	सिस्वान	१०	२५	आवासीय	०७५-५२०२८०	४००	२००
८.	वनवाटीका अतिथि घर	७	लामीडाँडा	१७	२१	आवासीय, रेष्टुरेण्ट	०७५-४११९७	१२००	४००
९.	होटल क्राउन	४	सिस्वान	२४	५६	आवासीय	९८५७०६०४५८	३०००	३६०
१०.	होटल अमृत	४	सिस्वान	१८	५५	आवासीय	०७५-५२११४२	३०००	५००
११.	होटल रानीमहल	५	कैलाशनगर	१५	२८	आवासीय, रेष्टुरेण्ट	०७५-५२०७५६		
१२.	तानसेन हिल कटेज	५	कैलाशनगर	६	९	आवासीय, रेष्टुरेण्ट	९८४७१२५८०	४००	१५०
१३.	रोज रिसोर्ट	१	ध्रुवघाट	२०	५०	आवासीय, रेष्टुरेण्ट	९८५७०२०३९०		
१४.	पाल्पाली छेँ	४	मखन टोल	३२	५८	आवासीय	०७५-५२१८४५	१००	७५
१५.	होटल डायमण्ड	६	बसपार्क	८	३०	आवासीय	०७५-५२१०९०	२०००	५००
१६.	होटल रोयल	६	बसपार्क	१०	२९	आवासीय	०७५-५२२५२७	१२००	६०
१७.	होटल न्यू सिम्रीक	४	लहरेपीपल	१०	१९	आवासीय	९८४७०२९४३०	८००	३००

क्र.सं.	होटलको नाम	पि.सं. नं.	पि.सं.	क्षमता		रा.सं. नं.	समर्पक नं.	वार्षिक पर्यटक (सङ्ख्या)	
				पुरुष	महिला			कुल	वाह्य (विदेशी)
१८.	ईन्द्रेणी होटल	६	भीमसेन टोल	२१	५०		०७५-५२१२००	१२००	७००
१९.	मोनीका गेष्ट हाउस	३	भगवती टोल	१७	५०		०७५-५२२७७३	८००	-
२०.	भद्राई होटल	१४	देउराली	१०	३०		९८४७५६७९३२	१५००	१५
२१.	दी दरबार कटेज	५	धरमपानी	८	१६		०७५-५२१२८०	३००	३०
२२.	होटल मनकामना	४	होलाङ्गदी	२१	४४		०७५-५२१८५०		
२३.	होराईजन होमस्टे	३	भगवती टोल	४	७		०७५-५२२७२८	१५०	४००
२४.	सीटी भ्यू होमस्टे	३	भगवती टोल	४	७		९८४७०२८८८५	१५०	३५०
२५.	पासा होमस्टे	३	भगवती टोल	२	४		०७५-५२०१३२	६०	१५०
२६.	श्रीनगर होमस्टे	३	भगवती टोल	१	२		०७५-५२१२०३	३०	८०
२७.	अमात्य होमस्टे	३	भगवती टोल	४	५		०७५-५२०२९६	६०	१२०
२८.	लक्ष्मी होमस्टे	३	भगवती टोल	४	६		०७५-५२०७९३	५०	१००
२९.	सारु होमस्टे	३	भगवती टोल	१	२		०७५-५२१९१४	३५	७०
३०.	नेचर ट्रिट होमस्टे	३	भगवती टोल	४	८		९८५७०६५१७८	१३०	२५०
३१.	सामुदायिक कृषि होमस्टे मदनपोखरा	९	मदनपोखरा	११	४०		९८४७०९८१२३	९०२	२८
३२.	बौध्दागुम्बा मगर हेमस्टे	१३	बौध्दागुम्बा	१७	३५		९८४०४५८३६०/ ९८११५९९८६०	१७५	४७
३३.	वृन्दावन होटल एण्ड लज	८	वृन्दावन	५	३५		९८५७०६२०६३	१२००	१००

स्रोत : सम्बन्धित व्यवसायीबाट, २०७५

१.९ स्थानीय चाडपर्व, जात्रा तथा मेलाहरूको विवरण

तानसेन नगरपालिकामा विभिन्न जाती, धर्म सम्प्रदाय र भेषभुषाका मानिसहरू बसोबास गर्दछन् । यहाँ अधिकांश हिन्दू धर्म मान्ने मानिसहरू रहेका छन् भने बौद्ध, इस्लाम र क्रिस्चियन धर्म मान्ने समुदायहरूको पनि बसोबास रहेको छ । सबै जातजाति र सम्प्रदायका आ-आफ्नै खाले धर्म, संस्कृति, परम्परा र चालचलनहरू छन् । जसमा बडादशैं, तिहार, रामनवमी, महाशिवरात्रि, हरितालिका, श्रीपञ्चमी, कृष्ण जन्माष्टमी, विवाह पञ्चमी, होली, चैतेदशैं, साउने संक्रान्ति, माघे संक्रान्ति, मातातीर्थ औंसी, अक्षय तृतीया, हरिशयनी-हरिबोधनी एकादशी, नागपञ्चमी, रक्षाबन्धन, कुशे औंसी, बालाचतुर्दशी, कोजाग्रत पूर्णिमा (सरायें नाच) स्वस्थानी पूर्णिमा, कर्कट संक्रान्ति, बुद्धजयन्ती, विभिन्न ल्होसार पर्वहरू, ईद, वकरईद, इदुलफितर, क्रिशमस डे, अंग्रेजी नयाँ वर्ष, असार १५ आदि चाडपर्वहरू रहेका छन् । यस नगरपालिकामा मनाइने जात्रा मेलासम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका १०: जात्रा तथा मेलासम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	नाम	स्थान	महिना	मनाउने जातजाती
१.	वैशाख संक्रान्ती	श्रीनगर नयाँ वर्ष मेला, ता.न.पा. १२ रतन पाँडेमन्दिर, वटुक भैरव जात्रा अमरगंज, ता.न.पा. १३ रानीमहल र ता.न.पा. १४ रिडीमा वैशाखे संक्रान्ती मेला गड्गा स्नान	वैशाख	सम्पूर्ण
२.	बुद्ध रथ यात्रा	वडा नं ३ टक्सार बाट निकाली मुख्य बजार परिक्रमा	वैशाख	नेवार,अन्य
३.	रोपाई जात्रा	१,५,७ लगायतका वडा बाट निकाली तानसेन बजार परिक्रमा साथै वडा नं ९ दमकडा बजार क्षेत्रमा	भाद्र	सम्पूर्ण
४.	अमरनारायण जात्रा	वडा २ मुख्य बजार परिक्रमा	भाद्र	सम्पूर्ण
५.	भगवती जात्रा	वडा नं ३ बाट रथ यात्राको सुरु गरी बजारी क्षेत्रको परिक्रमा गराइने ।	भाद्र	सम्पूर्ण
६.	श्रीनगर गणेश जात्रा	वडा नं ३ बाट निकाली मुख्य बजार परिक्रमा	भाद्र	नेवार,अन्य
७.	भीमसेन जात्रा	वडा नं ३ बाट निकाली मुख्य बजार परिक्रमा	भाद्र	नेवार,अन्य
८.	सूर्यविनायक गणेश जात्रा टक्सार	वडा नं ३ बाट निकाली मुख्य बजार परिक्रमा	भाद्र	नेवार, अन्य
९.	भीमसेन जात्रा	वडा नं ६ बाट निकाली मुख्य बजार परिक्रमा	भाद्र	सम्पूर्ण
१०.	गाई जात्रा	सबै वडामा	भाद्र	नेवार, अन्य
११.	कृष्ण जन्माष्टमी	विशेष गरी वडा नं ४ लगायत पुरै नगरपालिका	भाद्र	सबै
१२.	लक्ष्मीनारायण जात्रा	वडा नं ३ बाट निकाली मुख्य बजार परिक्रमा	भाद्र,असोज	सम्पूर्ण
१३.	वाखै जात्रा पूर्णिमा मेला	वडा नं ११ लिपिन्देवी	असोज	सबै
१४.	ऋषिकेश रथ यात्रा	वडा नं १४	कार्तिक	सबै
१५.	माघे संक्रान्ती मेला	वडा नं १४	माघ	सबै

क्र. सं.	नाम	स्थान	महिना	मनाउने जातजाती
१६.	चन्डी मेला	वडा नं ११	माघ	सम्पूर्ण
१७.	श्रीपञ्चमी	नगरपालिकाका प्रायः सबै वडामा	माघ	सम्पूर्ण
१८.	शिवरात्रि मेला	वडा नं ७ प्रभास लगायत सबै वडाहरूमा	फाल्गुण	सम्पूर्ण
१९.	श्री सात काल भैरव रथ यात्रा	वडा नं ३ बाट निकाली मुख्य बजार परिक्रमा	चैत्र अन्तीम	नेवार, अन्य
२०.	हनुमान जात्रा	वडा नं ३ बाट निकाली मुख्य बजार परिक्रमा	चैत्र, वैशाख	नेवार, अन्य
२१.	बोटे माझी अर्घनाच	वडा नं १३ बोटे गाउँ	-	बोटे माझी

स्रोत : सम्बन्धित वडा कार्यालय २०७५

खण्ड २ : जनसाङ्ख्यिक विवरण

२.१ वडागत घरधुरी सङ्ख्या तथा लिङ्गको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण

२०७५ सालमा तानसेन नगरपालिकामा सम्पन्न गरिएको घरधुरी सर्वेक्षण अनुसार यस नगरपालिकाको १३,१२२ घरधुरीमा बसोबास गर्ने कुल जनसङ्ख्या ५७,०४५ रहेको देखिन्छ। जस्मा अक्सर बसोबास गर्ने जनसङ्ख्या ४७,४०६ रहेको छ। अक्सर बसोबास गर्ने तथ्याङ्कलाई हेर्दा लैङ्गिक अनुपात प्रति १०० जना महिलाहरूमा पुरुषको जनसङ्ख्या भने कम अर्थात् ८२.३९ प्रतिशत देखिन्छ। यस नगरपालिकाको क्षेत्रफल १०९.७९ वर्ग कि.मी. रहेको छ। प्रति वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफलमा ४३२ जनाको दरमा जनघनत्व रहेको देखिन्छ। अर्थात् नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफलले कुल जनसङ्ख्यालाई भाग गर्दा प्रति वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफलमा ४३२ जनसङ्ख्या पर्न आउँछ। क्षेत्रफलका हिसाबले तुलनात्मक अध्ययन गर्दा वडा नं. १० सबैभन्दा ठूलो वडा र सबैभन्दा सानो वडाको रूपमा वडा नं. ४ रहेको देखिन्छ। त्यस्तै जनसङ्ख्या हिसाबले वडा नं. ३ मा सबैभन्दा धेरै र वडा नं. १३ मा सबैभन्दा कम जनसङ्ख्या देखिन्छ। जनसङ्ख्या, घरधुरी र जनघनत्वको हिसाबले बजार क्षेत्र शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगार, आवास, सुरक्षा, व्यापार आदीको कारण बढी सघनता रहेको देखिन्छ। साथै यस पार्श्वचित्रमा अक्सर बसोबास गर्ने जनसङ्ख्यालाई आधारमानी विश्लेषण गरीएको छ। थप वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ११: वडागत घरधुरी सङ्ख्या तथा लिङ्गको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण

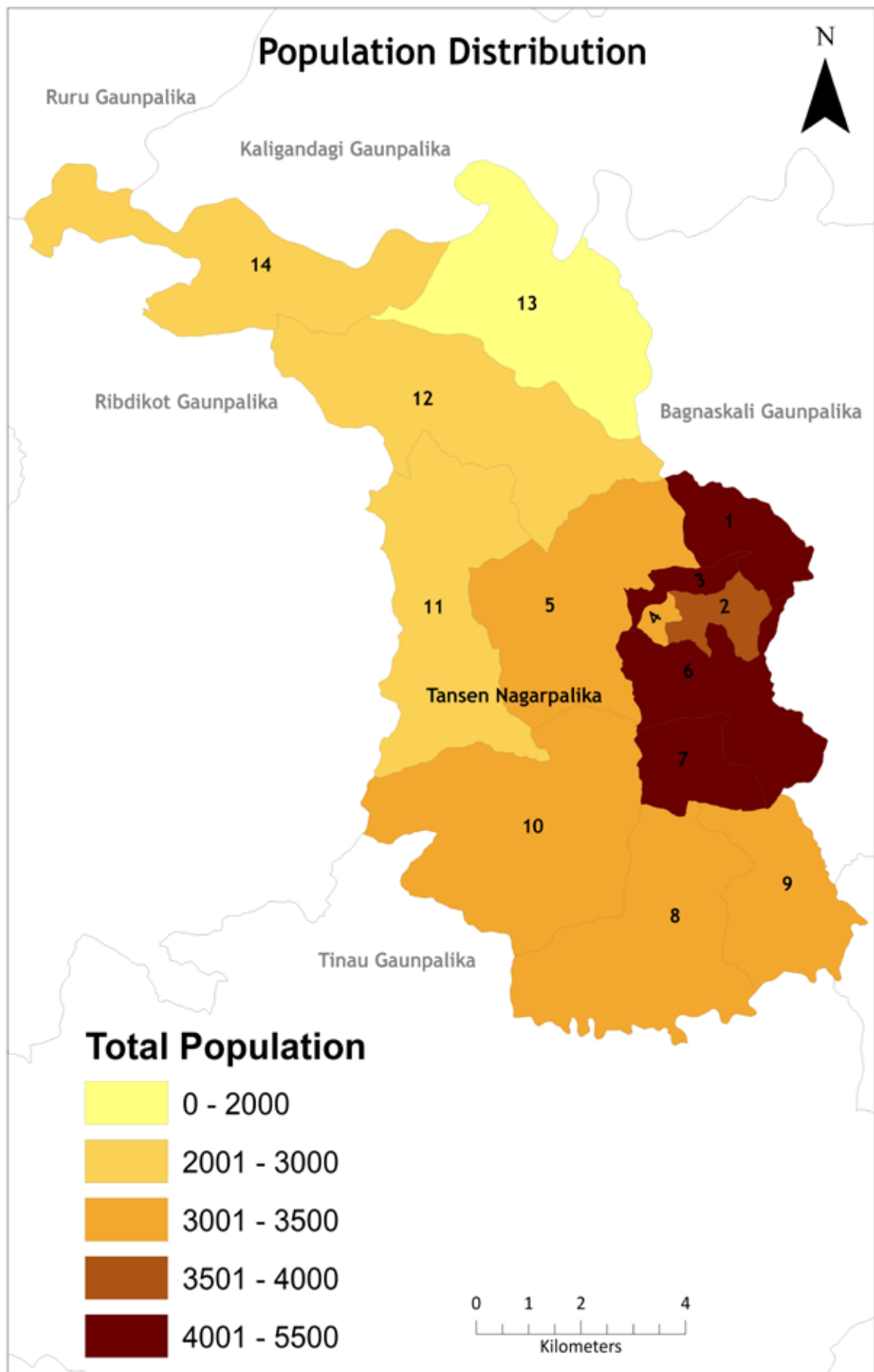
वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	अक्सर बसोबास गर्ने जनसङ्ख्या			लैङ्गिक अनुपात	औसत परिवार आकार	क्षेत्रफल	जनघनत्व
		पुरुष	महिला	जम्मा जनसङ्ख्या				
१	१,०२६	१,८९८	२,१२७	४,०२५	८९:२३	३.९२	३.४७	११६०
२	१,१४१	१,८२८	२,०८६	३,९१४	८७:६३	३.४३	१.७९	२१८७
३	१,५२२	२,३६७	२,९२१	५,२८८	८१:०३	३.४७	१.१	४८०७
४	९०१	१,४१४	१,६४२	३,०५६	८६:११	३.३९	०.४२	७२७६
५	९२९	१,५९४	१,८६२	३,४५६	८५:६१	३.७२	११.२८	३०६
६	१,१७०	१,८५५	२,२२८	४,०८३	८३:२६	३.४९	६.३९	६३९
७	१,३५०	२,३०२	२,६९८	५,०००	८५:३२	३.७०	३.१४	१५९२
८	८०५	१,३४३	१,६६८	३,०११	८०:५२	३.७४	११.७१	२५७
९	८८२	१,३१०	१,७४३	३,०५३	७५:१६	३.४६	६.३७	४७९
१०	८१९	१,५३५	१,७७५	३,३१०	८६:४८	४.०४	१५.६८	२११
११	५९९	९३६	१,१९९	२,१३५	७८:०७	३.५६	१२.०७	१७७
१२	६२२	९४३	१,२८१	२,२२४	७३:६१	३.५८	१३.४६	१६५
१३	५१९	८०३	१,०६९	१,८७२	७५:१२	३.६१	१२.०८	१५५
१४	८३७	१,२८६	१,६९३	२,९७९	७५:९६	३.५६	१०.८३	२७५
जम्मा	१३,१२२	२१,४१४	२५,९९२	४७,४०६	८२:३९	३.६१	१०९.७९	४३२

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

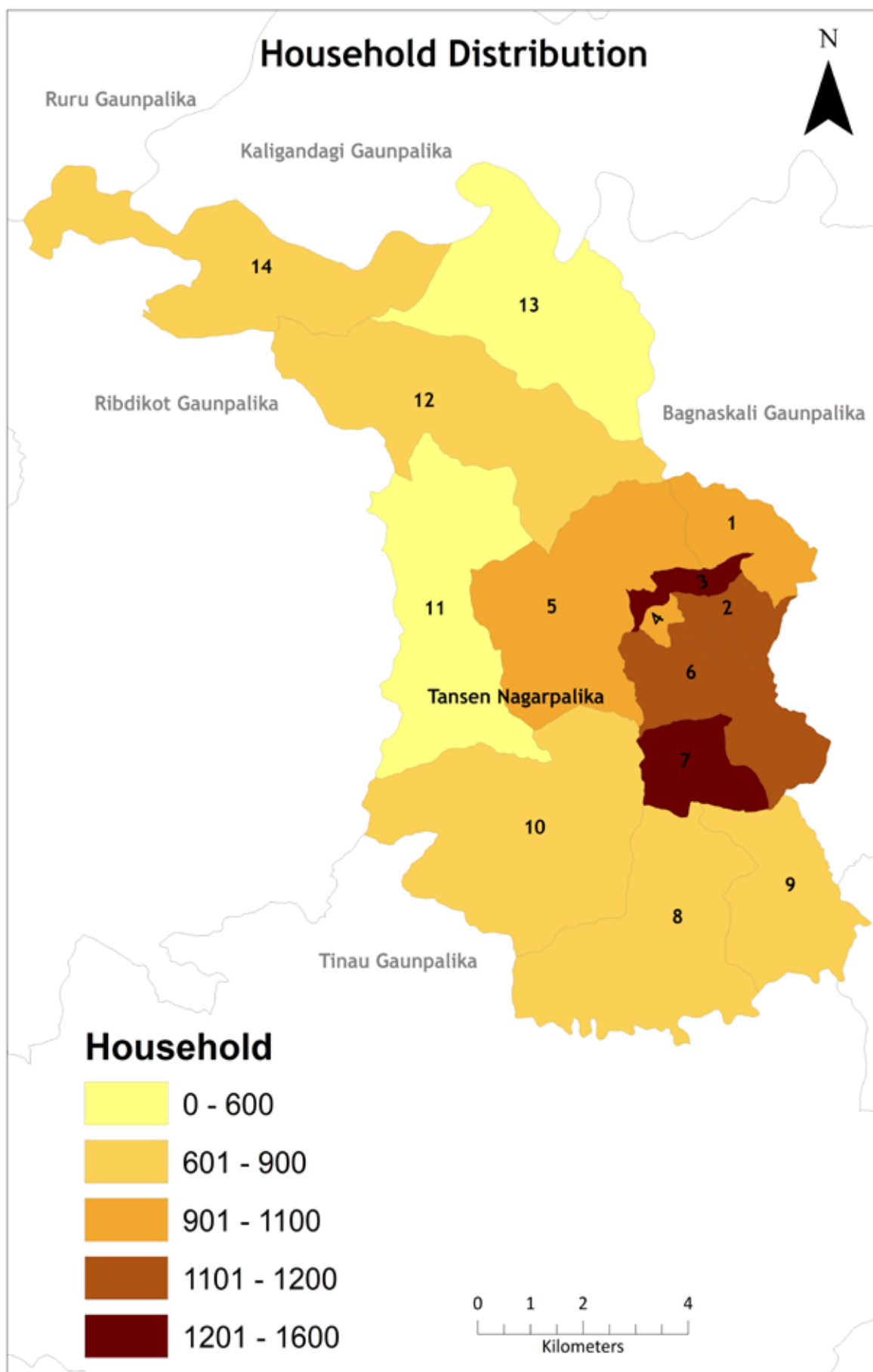
तालिका १२: अक्सर बसोबास गर्ने तथा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	अक्सर बसोबास गर्ने जनसङ्ख्या			अनुपस्थित जनसङ्ख्या			जम्मा जनसङ्ख्या		
		पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा
१	१,०२६	१,८९८	२,१२७	४,०२५	४०६	७७	४८३	२३०४	२२०४	४५०८
२	१,१४१	१,८२८	२,०८६	३,९१४	३४२	७६	४१८	२१७०	२१६२	४३३२
३	१,५२२	२,३६७	२,९२१	५,२८८	६२५	९८	७२३	२९९२	३०१९	६०११
४	९०१	१,४१४	१,६४२	३,०५६	३१५	७४	३८९	१७२९	१७१६	३४४५
५	९२९	१,५९४	१,८६२	३,४५६	५१६	१२१	६३७	२११०	१९८३	४०९३
६	१,१७०	१,८५५	२,२२८	४,०८३	४६४	९५	५५९	२३१९	२३२३	४६४२
७	१,३५०	२,३०२	२,६९८	५,०००	५८९	६६	६५५	२८९१	२७६४	५६५५
८	८०५	१,३४३	१,६६८	३,०११	५३४	१४६	६८०	१८७७	१८१४	३६९१
९	८८२	१,३१०	१,७४३	३,०५३	६१०	१४५	७५५	१९२०	१८८८	३८०८
१०	८१९	१,५३५	१,७७५	३,३१०	४९४	१५९	६५३	२०२९	१९३४	३९६३
११	५९९	९३६	१,१९९	२,१३५	६४१	३०९	९५०	१५७७	१५०८	३०८५
१२	६२२	९४३	१,२८१	२,२२४	६५८	२७९	९३७	१६०१	१५६०	३१६१
१३	५१९	८०३	१,०६९	१,८७२	४१८	११२	५३०	१२२१	११८१	२४०२
१४	८३७	१,२८६	१,६९३	२,९७९	८९९	३७१	१२७०	२१८५	२०६४	४२४९
जम्मा	१३,१२२	२१,४१४	२५,९९२	४७,४०६	७५११	२१२८	९६३९	२८९२५	२८१२०	५७०४५
प्रतिशत		४५.१७	५४.८३	१००.००	७७.९२	२२.०८	१००.००	५०.७१	४९.२९	१००.००

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नक्सा स्रोत : भूमि सूचना र अभिलेख विभाग
तानसेन नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ । २९

नक्सा स्रोत : भूमि सूचना र अभिलेख विभाग

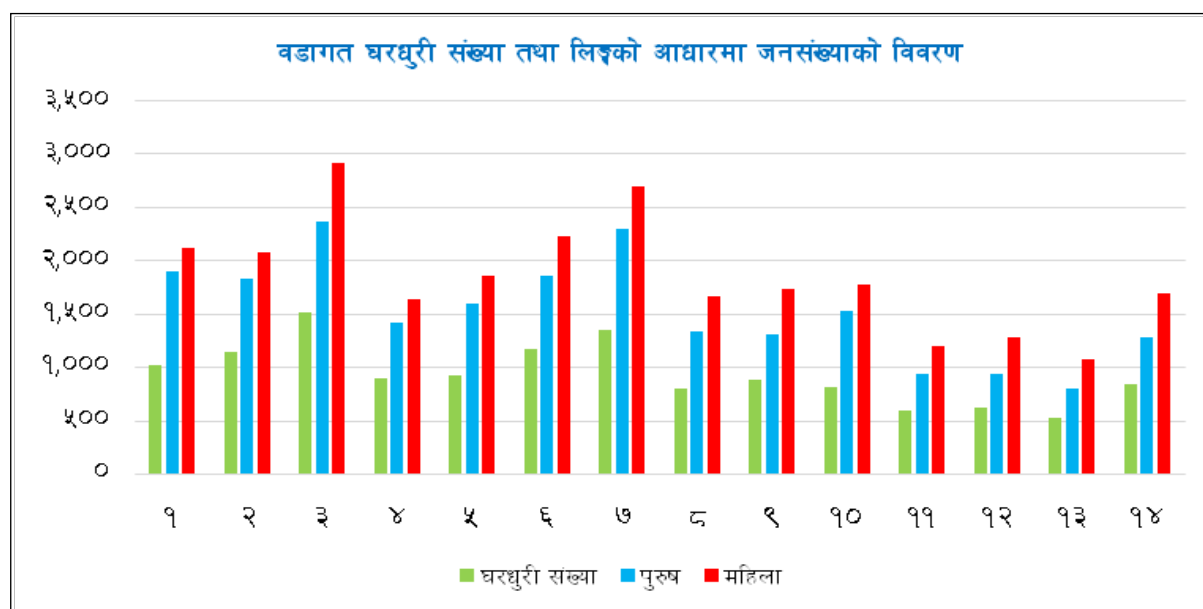
नगरपालिकामा रहेका कुल १३,२२२ घरपरिवारमा अक्सर बसोबास गर्ने २१,४१४ पुरुष र २५,९२२ महिलाहरू गरी कुल ४७,४०६ जनसङ्ख्या रहेको छ। वडागत विवरण अनुसार सबैभन्दा धेरै घरधुरीहरू वडा नं. ३ मा १,५२२ घरधुरीहरू र सबैभन्दा कम वडा नं. ९ मा ७४३ घरधुरीहरू रहेका छन्। वडागत जनसङ्ख्याको महिला/पुरुषको अनुपात लैङ्गिक अनुपात विवरण असमान किसिमको देखिन्छ। प्रत्येक वडामा महिलाको जनसङ्ख्या पुरुषकोभन्दा बढी देखिन्छ।

लैङ्गिक अनुपातलाई हेर्दा प्रति १०० जना महिलामा ८२.३९ पुरुषको सङ्ख्या देखिन्छ।

$$\text{लैङ्गिक अनुपात} = \frac{\text{पुरुषको सङ्ख्या}}{\text{महिलाको सङ्ख्या}} \times १००$$

लैङ्गिक अनुपात ८२.३९ : १००

यसको अर्थ नगरपालिकामा प्रति १०० जना महिलाको जनसङ्ख्यामा पुरुषको जनसङ्ख्याको आँकडा मिलाउँदा जम्मा ८२.३९ जना मात्र पुरुषहरू पर्दछन्। यसर्थ महिलाको जनसङ्ख्याको तुलनामा पुरुषको जनसङ्ख्या रहेको छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

२.२ उमेर र लिंग अनुसार वडागत जनसङ्ख्याको विवरण

तानसेन नगरपालिकामा अक्सर बसोबास गर्ने १५-१९ वर्षका जनसङ्ख्या हेर्दा सबैभन्दा उच्च ५,०१४ (१०.५८ प्रतिशत) देखिन्छ। कुल जनसङ्ख्याको सबैभन्दा ठूलो हिस्सा ४४ प्रतिशत भन्दा बढी ४ वर्षदेखि २४ वर्ष सम्मको उमेर समूह रहेको छ। युवा उमेरको जनसङ्ख्या बढी हुनु राम्रो भए तापनि राज्यले उनीहरूको शिक्षा, स्वास्थ्य तथा मानव संसाधन विकासमा व्यापक लगानी गर्नुपर्ने हुन्छ। अर्कोतर्फ युवाहरूलाई सही दिशातर्फ उन्मुख गराउनु र रोजगारीका अवसरहरू सृजनागरी राष्ट्र निर्माणमा सरिक बनाउनु समाज र राज्यको दायित्व हुन आउँछ। बालबालिका तथा शिशुहरूको सङ्ख्या कमहुनुले क्रमशः प्रजनन दर घट्दै गएको सङ्केत गर्दछ भने वृद्धहरूको तथा प्रौढहरूको सङ्ख्या कम हुनुले औसत आयु विकसित राष्ट्रहरूको तुलनामा कम हुनु र प्रौढावस्थामा लाग्ने रोगका कारण पाका उमेरको जनसङ्ख्याको मृत्युदर बढी हुनु भन्ने जनाउँछ। यद्यपि बढ्दो उमेरको जनसङ्ख्या कम हुनु स्वाभाविक हो। यस नगरपालिकामा १५ वर्षदेखि ३९ वर्ष उमेर समूहको जनसङ्ख्या २०,७०४ रहेको छ। वडागत उमेर समूह अनुसारको विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

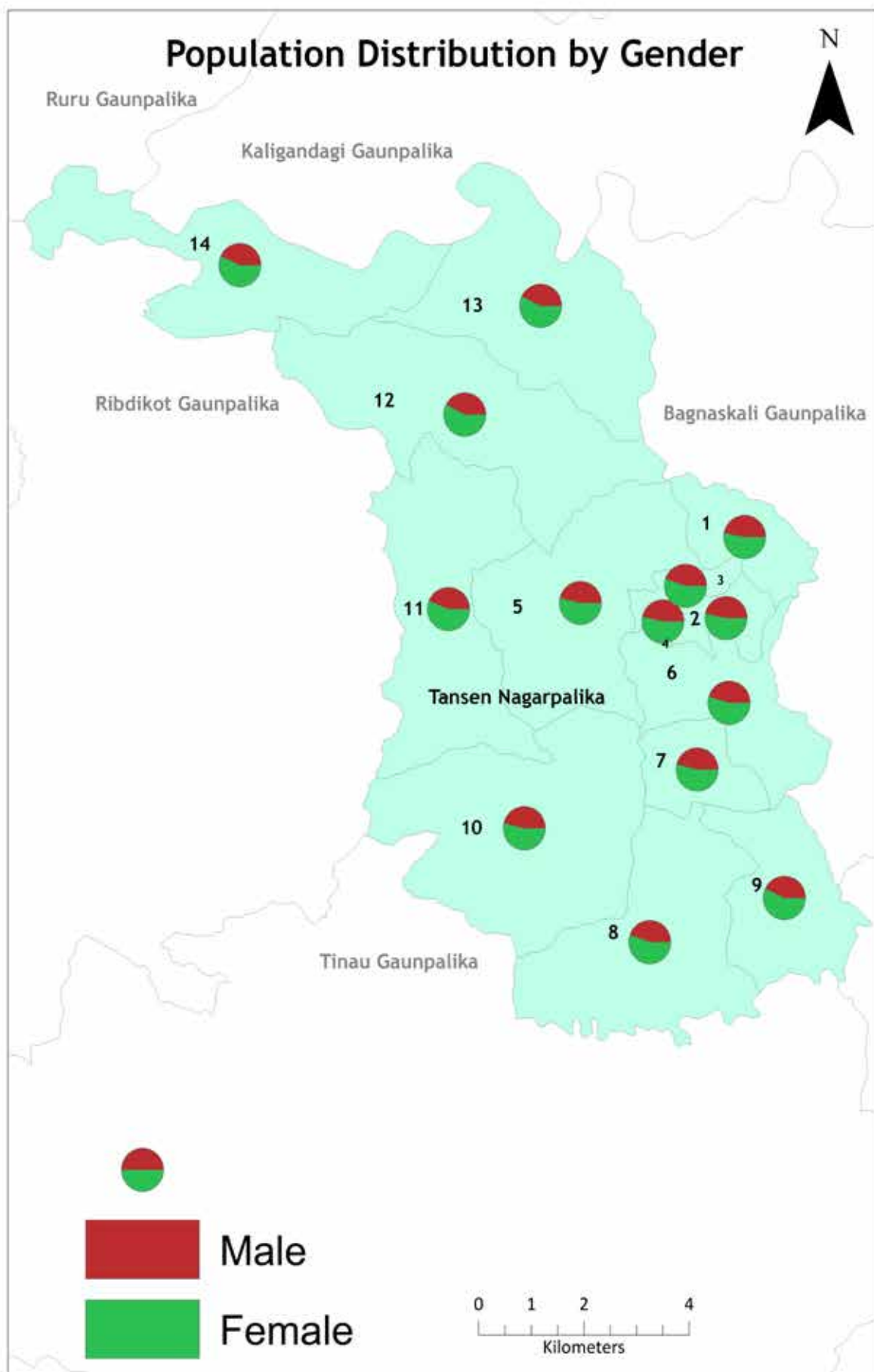
तालिका १३: उमेर समूह अनुसार जनसङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	लिंग	उमेर समूह															जम्मा
		०-४ वर्ष	५-९ वर्ष	१०-१९ वर्ष	२०-२४ वर्ष	२५-२९ वर्ष	३०-३४ वर्ष	३५-३९ वर्ष	४०-४४ वर्ष	४५-४९ वर्ष	५०-५४ वर्ष	५५-५९ वर्ष	६०-६४ वर्ष	६५-६९ वर्ष	७०-७४ वर्ष	७५ वर्ष भन्दा माथि	
१	पुरुष	१३८	१८१	२०४	१७२	१६५	१४३	१३४	१२२	११५	९४	७२	५२	३५	२९	३३	१,८९८
	महिला	११७	१५७	२०१	२५२	२२०	२०१	१८०	१५४	११८	१०३	६७	५७	५०	३२	३५	२,१२७
	जम्मा	२५५	३३८	४०५	४२४	३८५	३४४	३१४	२७६	२३३	१९७	१३९	१०९	८५	६१	६८	४,०२५
२	पुरुष	१२७	१९५	२०७	१६०	१३६	१४२	१२३	११७	१२२	९०	४८	४०	२९	२८	४०	१,८२८
	महिला	९९	१६२	२२०	२३७	२८०	१८०	२१३	१३५	११८	६०	५०	३९	४४	२९	४९	२,०८६
	जम्मा	२२६	३५७	३७८	३९७	४१६	३२२	३३६	२५२	२४०	१५०	९८	७९	७३	५७	८९	३,९१४
३	पुरुष	१६४	२६४	३१७	२०४	१५१	१५८	१५१	१२८	१३४	११७	७७	५८	५२	२७	५१	२,३६७
	महिला	१५६	२१४	२२९	३२२	३२४	२८६	२५९	१८७	१३८	१११	८९	७३	५१	३३	७३	२,९२१
	जम्मा	३२०	४७८	५४६	५२६	४७५	४४४	४१०	३१५	२७२	२२८	१६६	१३१	१०३	६०	१२४	५,२८८
४	पुरुष	१२१	१६५	१७३	९३	१०६	९४	११४	१०७	७९	६८	५६	४३	२९	१३	२५	१,४१४
	महिला	७१	१२०	१२७	१८९	२०१	१६१	१७१	१२०	७२	६२	६३	४२	२०	१५	३८	१,६४२
	जम्मा	१९२	२८५	३००	२८२	३०७	२५५	२८५	१५१	१५१	१३०	११९	८५	४९	२८	६३	३,०५६
५	पुरुष	९४	११२	१८६	१८२	१२९	९४	८९	७४	८३	९५	६५	७०	५०	३७	५२	१,५९४
	महिला	९६	१०६	१४१	२१२	१४२	१३८	१३८	१५२	१०५	९४	७९	८४	५३	४४	४७	१,८६२
	जम्मा	१९०	२१८	३२७	३९४	२७१	२३२	२२७	१८६	१८८	१८९	१४४	१५४	१०३	८१	९९	३,४५६

वडा नं.	लिंग	उमेर समूह													जम्मा
		०-४ वर्ष	५-९ वर्ष	१०-१९ वर्ष	२०-२४ वर्ष	२५-२९ वर्ष	३०-३४ वर्ष	३५-३९ वर्ष	४०-४४ वर्ष	४५-४९ वर्ष	५०-५४ वर्ष	५५-५९ वर्ष	६०-६४ वर्ष	६५-६९ वर्ष	
६	पुरुष	१३७	१६३	२३६	१४४	१४५	११२	१२७	११७	५९	३०	४२	५६	५६	१,८५५
	महिला	१११	१४७	२३९	२२४	२२६	२१४	२०५	१३६	९९	७३	७१	६६	७१	२,२२८
	जम्मा	२४८	३१०	४७५	३६८	३७१	३२६	३०२	२६३	२०६	१२९	११३	१२५	१२६	४,०८३
७	पुरुष	१९४	२२४	२८२	२०४	१४८	१९४	१५७	११३	८७	६०	५४	७०	६०	२,३०२
	महिला	१७६	२०२	२५१	२६९	३१५	२६६	२३६	१७६	१११	८४	६२	७७	६२	२,६९८
	जम्मा	३७०	४२६	५३३	४७३	४६३	४६०	३९३	३००	१९८	१७४	११६	१४७	१२२	५,०००
८	पुरुष	१२४	११९	१४४	१०६	१००	९४	७७	७६	५०	३३	३२	६४	३२	१,३४३
	महिला	११४	१११	१५३	१९२	१६०	१३६	१०३	१००	७३	८०	४२	५९	४४	१,६६८
	जम्मा	२३८	२३०	२९७	२९८	२६०	२३०	१८०	१७६	१२३	१२३	७४	१२३	८२	३,०११
९	पुरुष	१४०	११४	१३२	६९	८५	७४	७०	६५	९६	४६	५०	६२	५१	१,३१०
	महिला	९९	११४	१५७	१६७	१५०	१५१	१३७	११७	९१	७९	५८	६६	६७	१,७४३
	जम्मा	२३९	२२८	२८९	२३६	२३५	२२५	२१४	१८२	१८७	१२५	१०८	१२८	११८	३,०५३
१०	पुरुष	१२६	१४५	१५८	१३२	१३५	११०	१०१	७५	७६	८३	४८	६१	४४	१,५३५
	महिला	१३४	११६	१७९	१८१	१८०	१२९	११७	९९	१०५	८४	४८	६८	४५	१,७७५
	जम्मा	२६०	२६१	३३७	३१३	३१५	२३९	२१८	१७४	१८१	१६७	९६	१२९	८९	३,३१०
११	पुरुष	७५	७५	८३	६६	६१	४७	४०	६४	५६	६७	४३	४५	५६	९३६
	महिला	६५	६४	१०३	११७	९१	५७	६८	८०	९५	८१	४७	५१	४६	१,१९९
	जम्मा	१४०	१३९	२०२	१८३	१५२	१०४	१०८	१४४	१५१	१४८	९०	१४८	१०२	२,१३५

वडा नं.	लिंग	उमेर समूह														जम्मा	
		०-४ वर्ष	५-९ वर्ष	१०-१४ वर्ष	१५-१९ वर्ष	२०-२४ वर्ष	२५-२९ वर्ष	३०-३४ वर्ष	३५-३९ वर्ष	४०-४४ वर्ष	४५-४९ वर्ष	५०-५४ वर्ष	५५-५९ वर्ष	६०-६४ वर्ष	६५-६९ वर्ष	७०-७४ वर्ष	७५ वर्ष भन्दा माथि
१२	पुरुष	१०५	७५	९७	९५	६१	५७	५०	५३	४४	५२	४९	६१	३३	४४	२५	९४३
	महिला	८१	८३	१०९	८४	१२१	११४	७८	१०७	७९	६७	७७	७७	७३	५२	३७	१,२८१
	जम्मा	१८६	१५८	२०६	१७९	१८२	१७१	१२८	१६०	१२३	११९	१२६	१३८	१०६	९६	६२	२,२२४
१३	पुरुष	६६	७६	८३	६९	६१	४६	४२	५०	३४	४१	३१	३१	४४	३४	३०	८०३
	महिला	५१	६३	९८	८७	७७	१०७	७८	६९	७२	४८	६२	६०	४८	४८	४२	१,०६९
	जम्मा	११७	१३९	१८१	१५६	१३८	१५३	१२०	११९	१०६	८९	९१	९१	९२	८२	७२	१,८७२
१४	पुरुष	११५	१२३	१७६	१३२	७९	७४	६४	६८	७६	४१	६७	५०	६९	४४	५१	१,२८६
	महिला	८४	९९	१६३	१५९	१५१	१३८	११३	१२०	१०५	९३	८९	९०	८८	६२	४८	१,६९३
	जम्मा	१९९	२२२	३३९	२९१	२३०	२१२	१७७	१८८	१८१	१३४	१५६	१४०	१५७	१०६	९९	२,९७९
कुल जम्मा	पुरुष	१,७२६	२,०३१	२,४४१	२,३८८	१,७३३	१,५३८	१,४१८	१,३३१	१,२०७	१,१७७	१,०९१	८९५	७७०	५८६	४२०	२१,१४४
	प्रतिशत	८.०६	९.४८	११.४०	११.१५	८.०९	७.१८	६.६२	६.२२	५.६४	५.५०	५.०९	४.१८	३.६०	२.७४	१.९६	३.०९
	महिला	१,४५४	१,७५८	२,१८७	२,६२६	२,७११	२,६४८	२,१८८	२,१२३	१,७२१	१,४१२	१,२१९	१,०५६	८९१	७०८	५०९	२५,९९२
	प्रतिशत	५.५९	६.७६	८.४१	१०.१०	१०.४३	१०.१९	८.४२	८.१७	६.६२	५.४३	४.६९	४.०६	३.४३	२.७२	१.९६	३.००
	जम्मा	३,१८०	३,७८९	४,६२८	५,०१४	४,४४४	४,१८६	३,६०६	३,४५४	२,९२८	२,५८९	२,३१०	१,९५१	१,६६१	१,२९४	९२९	४७,४०६
	प्रतिशत	६.७१	७.९९	९.७६	१०.५८	९.३७	८.८३	७.६१	७.२९	६.१८	५.४६	४.८७	४.१२	३.५०	२.७३	१.९६	१००.००

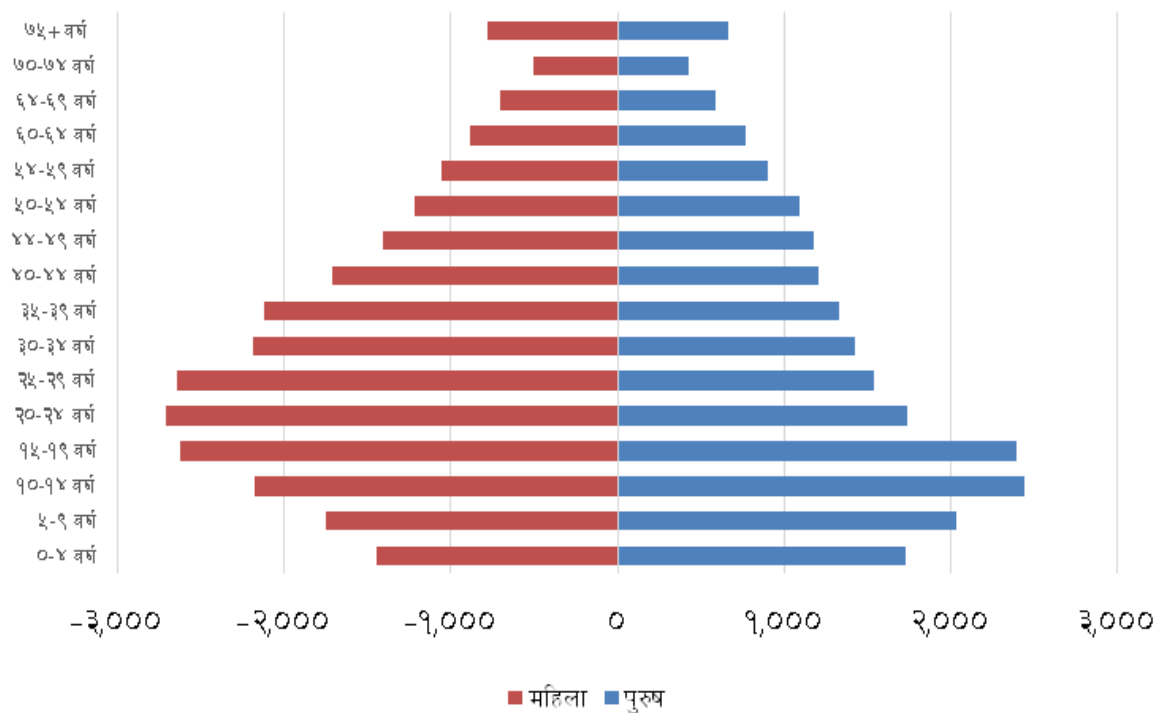
स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नक्सा स्रोत : भूमि सूचना र अभिलेख विभाग

तानसेन नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ | ३५

उमेर समूह अनुसार जनसंख्याको विवरण

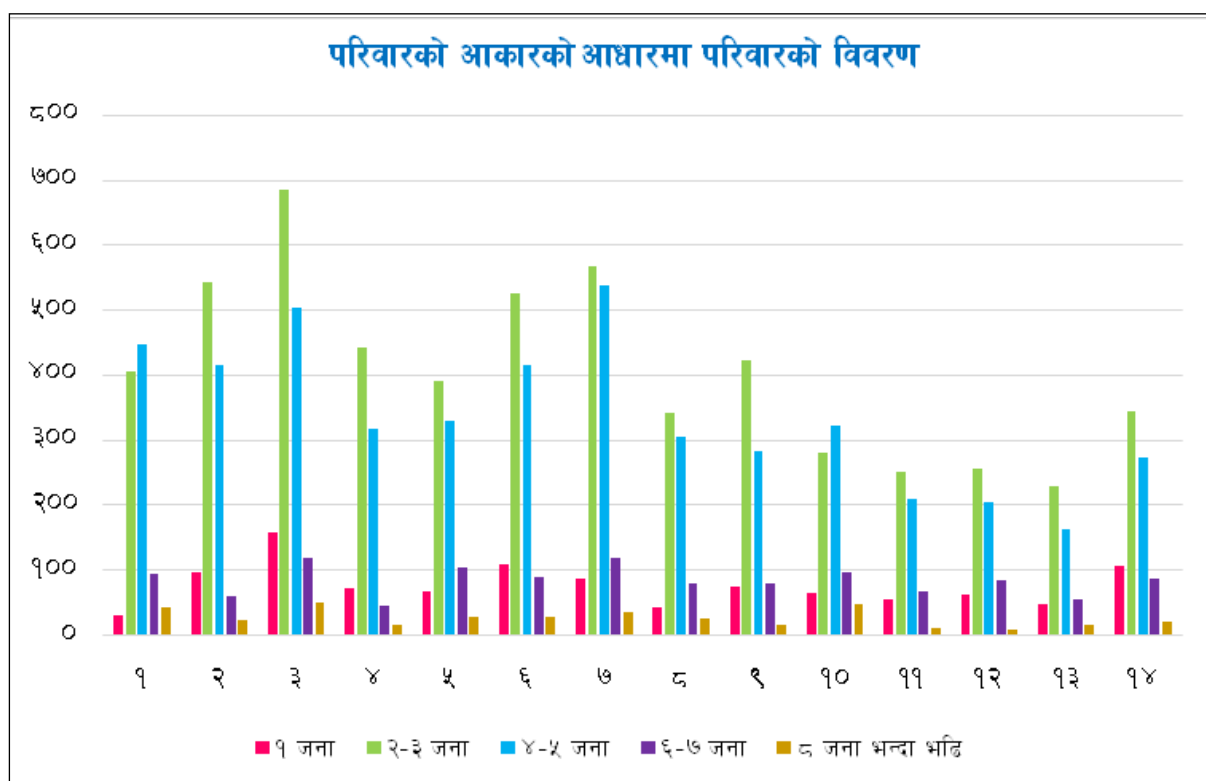
२.३ परिवारको आकारको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका १४: परिवारमा रहेको सदस्य सङ्ख्याको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या					उल्लेख नगरिएको	जम्मा परिवार सङ्ख्या	औसत परिवार सङ्ख्या
	१ जना	२-३ जना	४-५ जना	६-७ जना	८ जना भन्दा बढी			
१	३३	४०७	४४८	९५	४३		१,०२६	३.९
२	९७	५४२	४९६	६९	२५		१,१४९	३.४
३	१६०	६८६	५०४	१२०	५२		१,५२२	३.५
४	७४	४४४	३९९	४७	१७		९०९	३.४
५	६९	३९२	३३९	१०६	३०	१	९२९	३.७
६	१०९	५२५	४९५	९९	३०		१,१७०	३.५
७	८८	५६७	५३९	११९	३६	१	१,३५०	३.७
८	४५	३४२	३०७	८०	२७	४	८०५	३.८
९	७५	४२४	२८५	८९	१७		८८२	३.५
१०	६६	२८२	३२४	९८	४९		८१९	४.०
११	५६	२५२	२९९	६८	१२		५९९	३.६
१२	६३	२५८	२०५	८६	१०		६२२	३.६
१३	४९	२३९	१६४	५७	१८		५१९	३.६
१४	१०७	३४६	२७४	८७	२३		८३७	३.६
जम्मा	१,०९१	५,६९८	४,७४२	१,१९६	३८९	६	१३,१२२	३.६
प्रतिशत	८.३१	४३.४२	३६.१४	९.११	२.९६	०.०५	१००.००	

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका कुल १३,१२२ परिवार मध्ये २ देखि ३ जना सदस्य सङ्ख्या भएको परिवार सबैभन्दा धेरै ५,६९८ (४३.४४ प्रतिशत) रहेको छ। दोस्रोमा ४ देखि ५ जना सदस्य सङ्ख्या भएको परिवार ४,७४२ (३६.१५ प्रतिशत) र तेस्रोमा ६ देखि ७ जना सदस्य सङ्ख्या भएको परिवार १,१९६ (९.१२ प्रतिशत) रहेका छन्। त्यस्तै ८ जनाभन्दा बढी सदस्य सङ्ख्या भएको परिवार ३८९ (२.९७ प्रतिशत) रहेका छन् भने १ जना मात्र सदस्य सङ्ख्या भएको परिवारको समेत रेकर्ड गरिएको छ। जसको सङ्ख्या १,०९१ रहेको छ। समग्र तथ्याङ्कलाई हेर्दा परम्परागत संयुक्त परिवारमा रहने परिपाटी परिवर्तन भई सामान्यतया बाबु-आमा र तिनका अविवाहित छोराछोरीहरू रहेको २ वा ३ जनाको परिवारको नै बाहुल्यता बढेको तथ्याङ्कले देखाउँछ। २ देखि ३ जना मात्र भएको परिवारको सङ्ख्या समेत ३१.१२ प्रतिशत हुनुले यो क्रम अर्थात् एकल परिवारको सङ्ख्या बढी हुँदै जाने तथ्य स्पष्ट छ। अर्कोतर्फ एक जना मात्र सदस्य सङ्ख्या भएको परिवार भने अविवाहित एकल, विवाहित तर विधवा वा विधुर भएको कारणले हुनसक्छ। यस बाहेक विवाहित तर पारपाचुके गर्ने वा नगरी विभिन्न पारिवारिक जटिलता वा वैयक्तिक कारणले छुट्टिएर एक्ला एक्लै बस्ने गरेको समेत पाइन्छन्। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

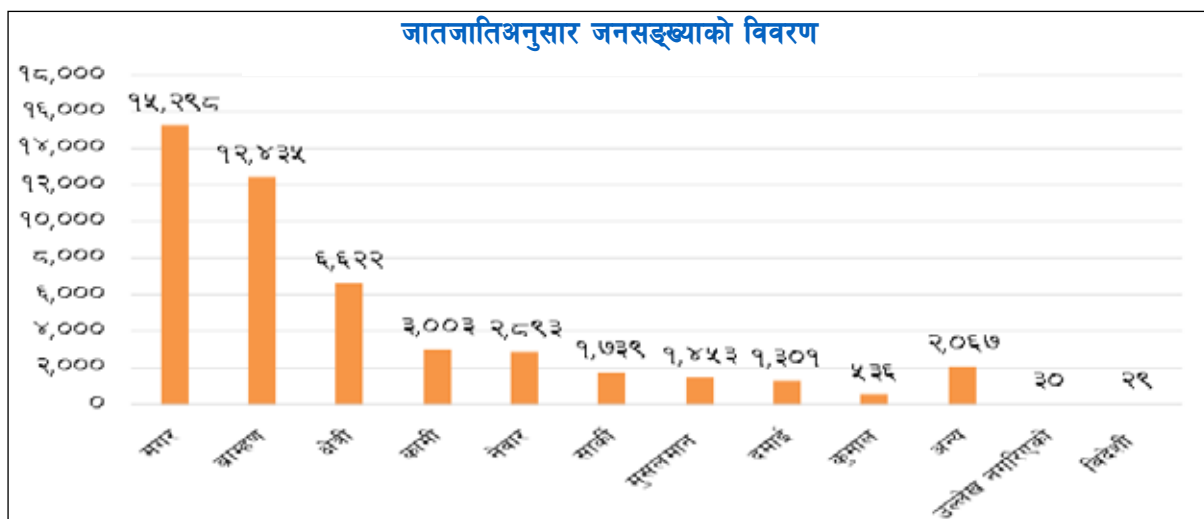
२.४ जातजातिको आधारमा वडागत जनसङ्ख्याको विवरण

तालिका १५: वडा अनुसार जातजातिको विवरण

जातजाति	वडा नं.														जम्मा	प्रतिशत
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४		
मगर	१,४०१	१,४३४	१,६४४	६४५	१,०५५	१,२७९	१,६२२	१,५२५	८१४	५४६	३०६	१,२१९	१,०१८	७९०	१५,२९८	३२.३
ब्राम्हण	१,२६६	९५३	१,२७०	८१६	२७६	१,१२२	१,५०९	३२९	१,४८३	५६५	१६१	४१५	६२३	१,६४७	१२,४३५	२६.२
क्षेत्री	६२८	१९५	६३९	४८०	१,२१८	४८९	६१९	२९१	१६८	५८३	१,०६२	६६	५	१७९	६,६२२	१४.०
कामी	२८०	१६०	१६७	७६	२९५	३२३	३५६	२८३	६०	१९१	२७२	३९१	२३	१२६	३,००३	६.३
नेवार	१२८	६३४	८८२	४१०	९४	४०४	१७६	१२	९४	१६	१	१४	१	२७	२,८९३	६.१
सार्की	८७	२६	१३८	२२	१७४	३७	१३०	३९६	१५९	२३२	२९०	३९	९	९	१,७३९	३.७
मुसलमान	४६	११२	५२	३५४	८०	१२	६०		११	७२४	१	१			१,४५३	३.१
दमाई	४३	१०५	३०९	२२	१२२	१०८	१०४	४४	८४	१५१		४८	२९	१३२	१,३०१	२.७
कुमाल		१८	२०	१४	१७	९९	२१५	३	१०५	३३	३			९	५३६	१.१
अन्य	१४६	२७४	१६०	१९५	१२५	२००	१९९	१२८	६९	२६८	३९	३१	१७३	६०	२,०६७	४.४
उल्लेख नगरिएको	०	३		१०		१०			६	१					३०	०.१
विदेशी	०		७	१२			१०								२९	०.१
जम्मा	४,०९५	३,९१४	५,२८८	३,०५६	३,४५६	४,०८३	५,०००	३,०११	३,०५३	३,३१०	२,१३५	२,२२४	१,८७२	२,९७९	४७,४०६	१००.०

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा जातजातिका आधारमा जनसङ्ख्याको विवरणलाई हेर्दा सबैभन्दा धेरै १५,२९८ (३२.३ प्रतिशत) मगर, दोस्रोमा १२,४३५ (२६.२ प्रतिशत) ब्राह्मण, तेस्रोमा ६,६२२ (१४ प्रतिशत) क्षेत्री, चौथो र पाँचौमा क्रमश कामी र नेवार रहेका छन् । तानसेन नगरपालिकाका मगर संस्कृति, भेषभुषा र रहनसहनका दृष्टिकोणले सम्पन्न नगरपालिका हो । जातीय हिसाबले विविधतायुक्त समाजमा स्थानीयहरू सामाजिक सहिष्णुताका साथ बसेको पाइन्छ । विस्तृत विवरण वडागत रूपमा तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.५ नगरपालिकामा बोलिने भाषाको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण

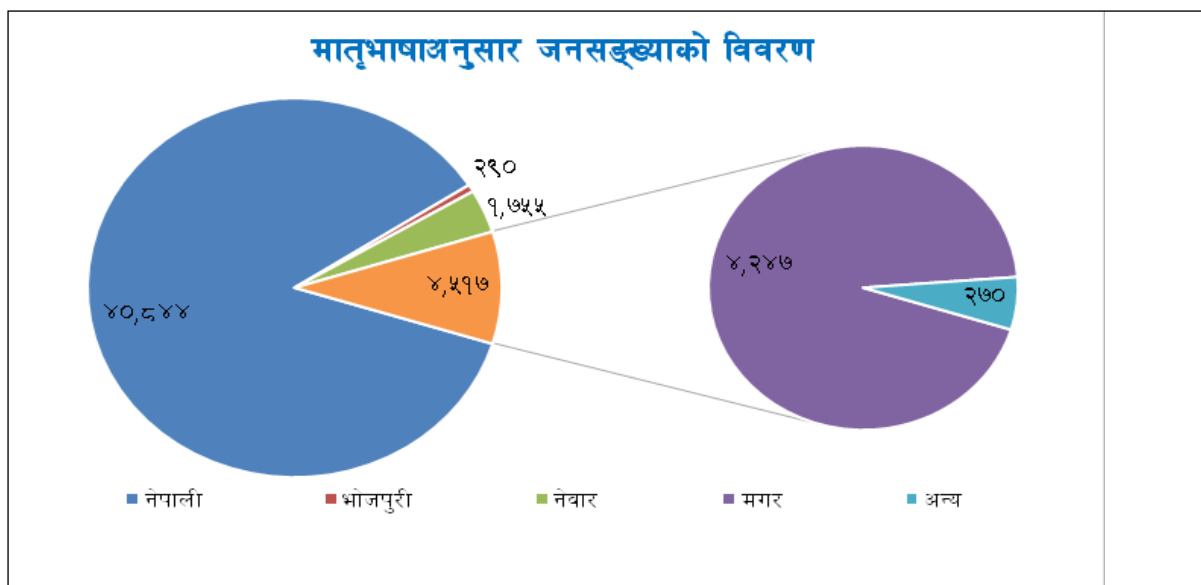
तालिका १६: नगरपालिकामा बोलिने भाषाको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	नेपाली	मगर	नेवार	भोजपुरी	अन्य*	जम्मा सङ्ख्या
१	३,११२	७६३	७०	५०	३०	४,०२५
२	३,२९९	३५२	१८३	२५	५५	३,९१४
३	३,६३२	८२९	७७३	१६	३८	५,२८८
४	२,१६४	४९६	३५०	२८	१८	३,०५६
५	३,२११	७८	४८	१०४	१५	३,४५६
६	३,१७८	५५६	२८९	१५	४५	४,०८३
७	४,७२६	१६५	२७	३८	४४	५,०००
८	२,५५२	४४५	९		५	३,०११
९	३,०३८	५	४		६	३,०५३
१०	३,१०२	१९४		५	९	३,३१०
११	२,१३०	१		२	२	२,१३५
१२	२,२१९	२		३	०	२,२२४
१३	१,५१०	३६१			१	१,८७२
१४	२,९७१		२	४	२	२,९७९
जम्मा	४०,८४४	४,२४७	१,७५५	२९०	२७०	४७,४०६
प्रतिशत	८६.१६	८.९६	३.७०	०.६१	०.५७	१००.००

*अन्य भन्नाले तालिकामा उल्लेख नभएको मैथली, थारू, तामाङ, गुरुङ, लिम्बु, राई, हिन्दी लागयतका अरू मातृभाषालाई जनाउँछ।

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका अक्सर बसोबास गर्ने ४७,४०६ जनसङ्ख्या मध्ये सबैभन्दा बढी ४०,८४४ जना (८६.१६ प्रतिशत) नेपाली भाषा, ४,२४७ जना (८.९६ प्रतिशत) मगर भाषा, १,७५५ जना (३.७० प्रतिशत) नेवार भाषा बोल्ने गरेका छन्। त्यसपछि क्रमश भोजपुरी, थारू, मैथली, गुरुङ्ग, हिन्दी र अन्य भाषा प्रयोग गर्ने गरेको पाइयो। मगरहरूको जनसङ्ख्या सबैभन्दा उच्च रहे पनि भाषामा भने नेपाली बोल्नेको सङ्ख्या ८६.१६ प्रतिशत हुनुले सबै मगरहरूले आफ्नो भाषाको प्रयोग नगरेको देखिन्छ। वडा अनुसार विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

२.६ धर्म अनुसार जनसङ्ख्याको वडागत विवरण

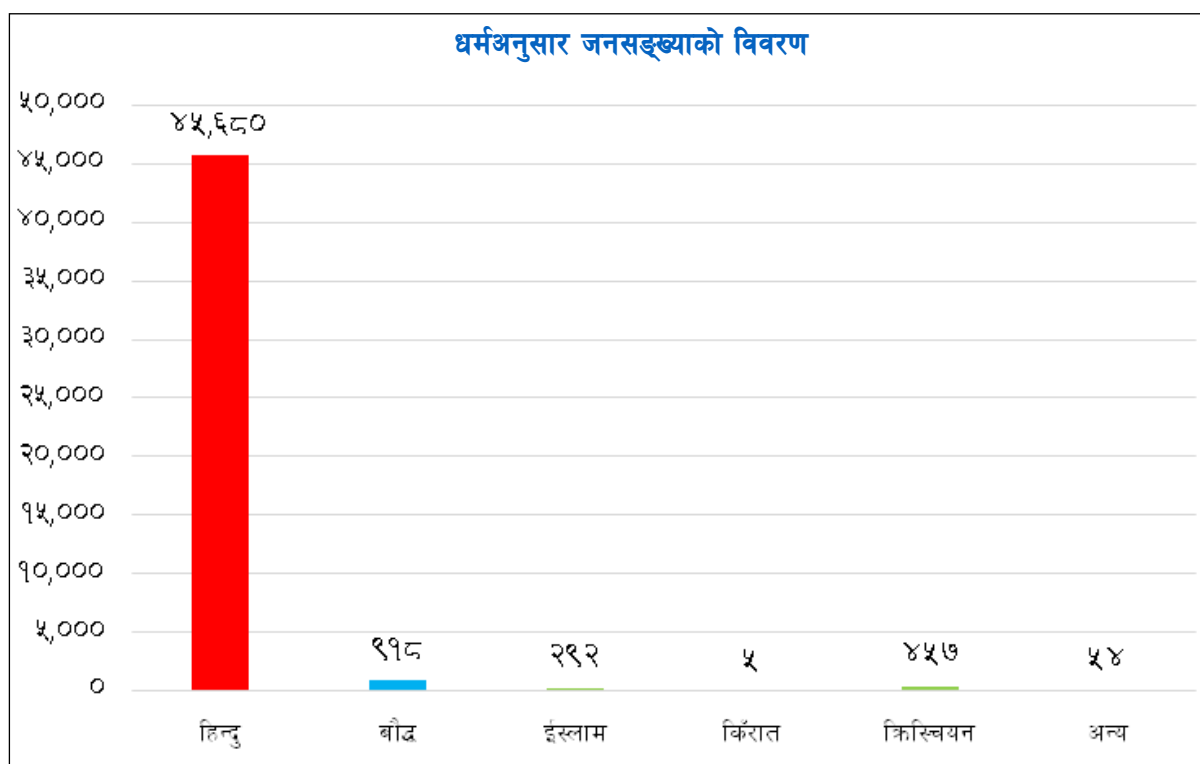
तालिका १७: धर्म अनुसार जनसङ्ख्याको वडागत विवरण

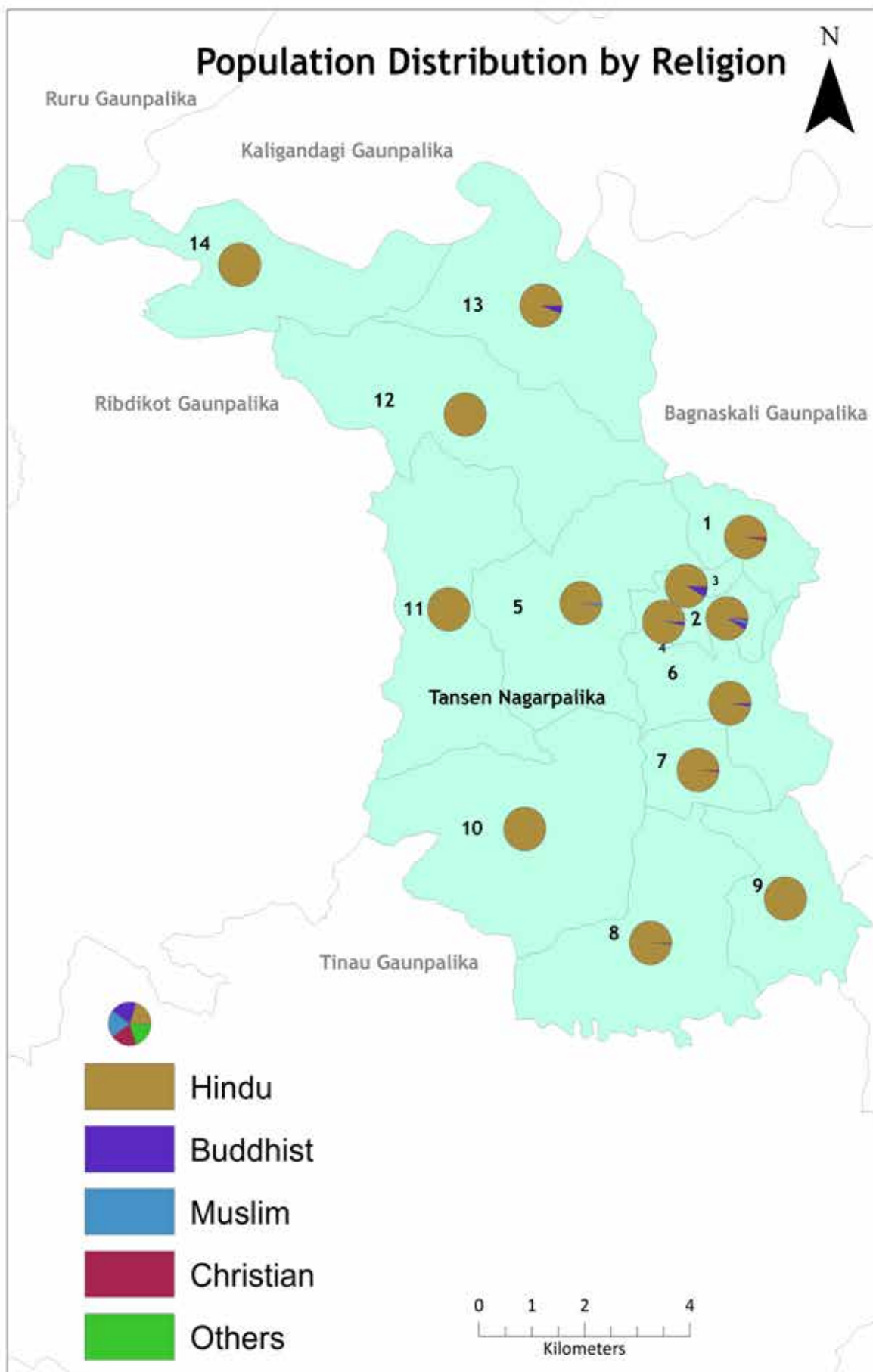
वडा नं.	हिन्दु	बौद्ध	ईस्लाम	किरात	क्रिस्चियन	अन्य*	जम्मा
१	३,८५०	२८	३६		१०७	४	४,०२५
२	३,५७१	१६५	१०५		६९	४	३,९१४
३	४,८१४	३७५	३२	५	६२		५,२८८
४	२,९४५	८४	१४		७	६	३,०५६
५	३,३५०	२३	६५		१८		३,४५६
६	३,९१२	१०२	२८		३९	२	४,०८३
७	४,८८८	१४	१		८६	११	५,०००
८	२,९७०	६			३१	४	३,०११
९	३,०२४	१	११		५	१२	३,०५३
१०	३,३००	१			९		३,३१०
११	२,१३०				५		२,१३५
१२	२,२०९	४			५	६	२,२२४
१३	१,७५३	११४				५	१,८७२
१४	२,९६४	१			१४		२,९७९
जम्मा	४५,६८०	९१८	२९२	५	४५७	५४	४७,४०६
प्रतिशत	९६.३६	१.९४	०.६२	०.०१	०.९६	०.११	१००.००

* माथि उल्लेखित धर्म बाहेक अन्य धर्म जस्तै जैन, शिख, बोन, प्रकृति आदि ।

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका अक्सर बसोबास गर्ने ४७,४०६ जनसङ्ख्या मध्ये तपाईंले मान्ने धर्म कुन हो भनेर सोधिएको प्रश्नमा आएको उत्तर अनुसार ४५,६८० (९६.३६ प्रतिशत) जनसङ्ख्याले हिन्दु धर्म मान्ने पाइएको छ । दोस्रोमा बौद्ध धर्म मान्नेको सङ्ख्या ९१८ (१.९४ प्रतिशत) र तेस्रोमा क्रिस्चियन धर्म मान्नेको सङ्ख्या ४५७ (०.९९ प्रतिशत) रहेको पाइयो । वडागत रूपमा विभिन्न धर्मावलम्बीहरूको विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । केही मात्रामा धार्मिक विविधता रहे पनि नगरपालिकामा हिन्दु धर्मावलम्बीहरूको प्रधानता रहेको तथ्याङ्कले देखाउँछ । नेपालमा सदियौंदेखि रही आएको धार्मिक सहिष्णुता भने यस नगरपालिकामा कायमै रहेको देखिन्छ ।

नक्सा स्रोत : भूमि सूचना र अभिलेख विभाग

२.७ घरको प्रयोगको आधारमा परिवारको विवरण

परिवारले प्रयोग गरेको आफ्नो स्वामित्वमा रहेको घरको प्रयोगको आधारमा नगरपालिकाको तथ्याङ्कलाई हेर्दा ८४.९१ प्रतिशत परिवारहरूले आवासीय प्रयोजनको लागि मात्र प्रयोग गरेको पाइयो । ८.०४ प्रतिशत घरहरू व्यवसाय र कार्यालय प्रयोजनको लागि मात्र र बाँकी ७.०५ प्रतिशत घरहरू आवासीय र व्यवसायिक वा कार्यालय प्रयोजनमा प्रयोग भएका छन् । यस हिसाबले हेर्दा अत्याधिक सङ्ख्या भण्डै ८५ प्रतिशत परिवारहरूले घरहरूलाई आधारभूत आवासको रूपमा मात्र प्रयोग गरेको र सीमित घरहरू मात्र बजार केन्द्रमा रहेको क्षेत्रभित्र व्यवसायिक र कार्यालय प्रयोजनको लागि प्रयोग भएको देखिन्छ । तसर्थ नगरपालिकाको अधिकांश भाग ग्रामीण परिवेशका र परिवारहरू आर्थिक हिसाबले निम्न वा मध्यम आर्थिक स्थितिका रहेको स्पष्ट हुन्छ । वडागत तथ्याङ्क हेर्दा वडा नं. २, ३, ४, ६ र ७ मा व्यवसाय र कार्यालय प्रयोजनका लागि उपयुक्त घरहरू बढी रहेका छन् । विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १८: घरको प्रयोगको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	आवासीय प्रयोजनको लागि मात्र	आवासीय र व्यवसाय/कार्यालय दुबै प्रयोजनको लागि	व्यवसाय/कार्यालय प्रयोजनका लागि मात्र	जम्मा
१	९०४	१२२	१५	१,०४१
२	१,०२५	११६	१९८	१,३३९
३	१,३४२	१८०	१७०	१,६९२
४	७६९	१३२	२९८	१,१९९
५	९००	२९	१५	९४४
६	१,०५७	११३	१६५	१,३३५
७	१,२४७	१०३	७१	१,४२१
८	७२२	८३	६५	८७०
९	८३८	४४	६२	९४४
१०	८१०	९	१२	८३१
११	५८४	१५	१२	६११
१२	६०५	१७	१८	६४०
१३	५१२	७	१७	५३६
१४	८०१	३६	२९	८६६
जम्मा	१२,११६	१,००६	१,१४७	१४,२६९
प्रतिशत	८४.९१	७.०५	८.०४	१००.००

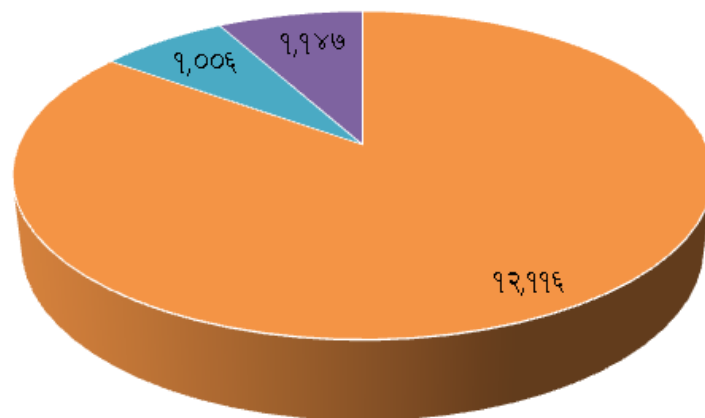
नोट : जम्मा घरपरिवार सङ्ख्या = आवासीय प्रयोजनको लागि मात्र + आवासीय र व्यवसाय/कार्यालय

दुबै प्रयोजनको लागि = १२११६ + १००६ = १३१२२

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा घरको प्रयोगको विवरण हेर्दा नगरमा रहेका कुल १३,१२२ परिवारमा १२,११६ घरपरिवारले आफू बसिरहेको घरलाई आवासीय प्रयोजनको लागि मात्र प्रयोग गरेको छ भने १००६ परिवारले आफू बसिरहेको घरलाई आवासीय र व्यवसाय/कार्यालय दुबै प्रयोजनको लागि उपयोग गरेको देखिन्छ । १,१४७ घर व्यवसाय/कार्यालय प्रयोजनको लागि मात्र उपयोग भएको छ ।

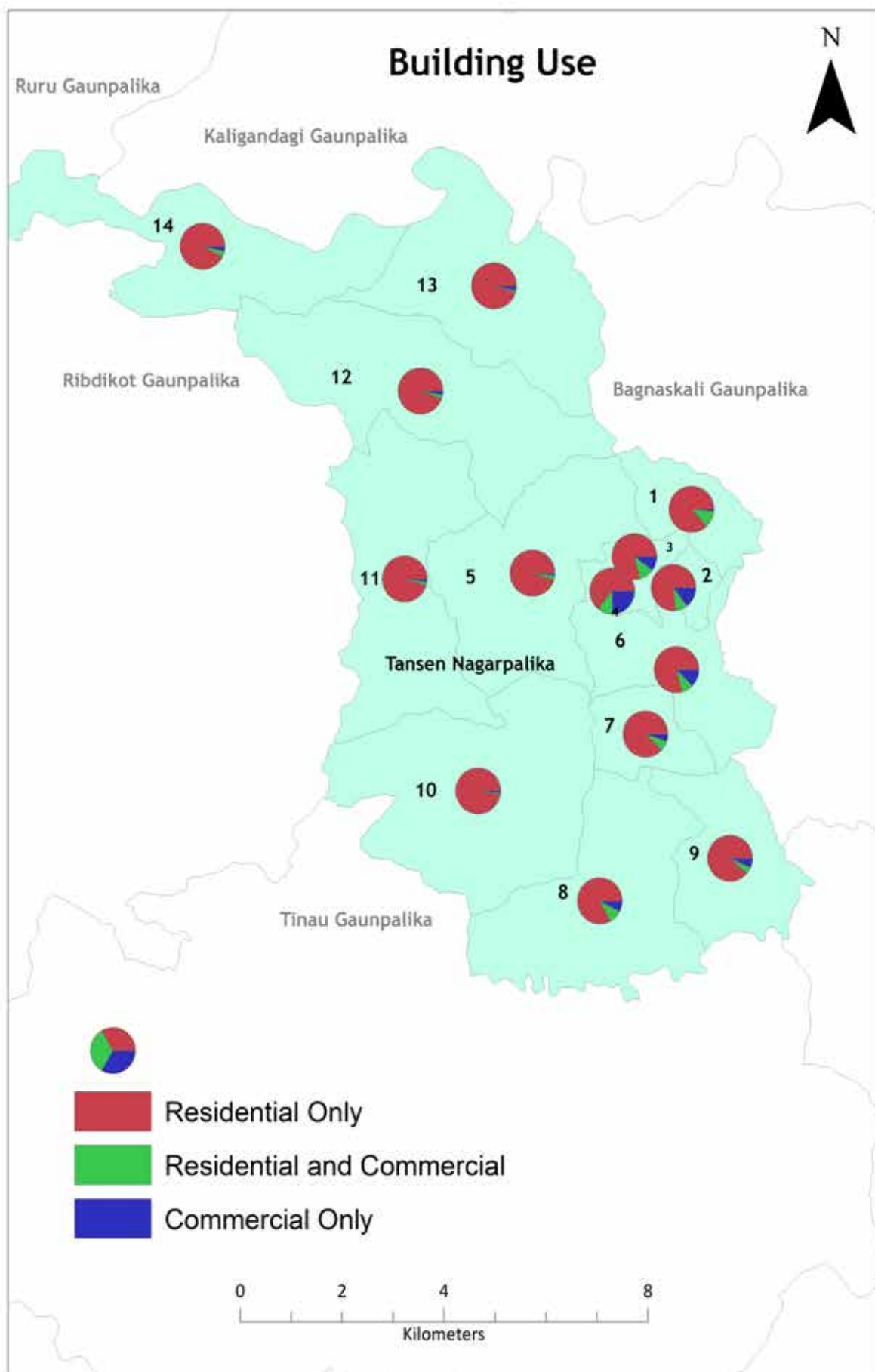
घरको प्रयोगको आधारमा परिवारको विवरण

■ आवासीय प्रयोजनको लागि मात्र

■ आवासीय र व्यवसाय/कार्यालय दुवै प्रयोजनको लागि

■ व्यवसाय/कार्यालय प्रयोजनका लागि मात्र

नक्सा स्रोत : भूमि सूचना र अभिलेख विभाग

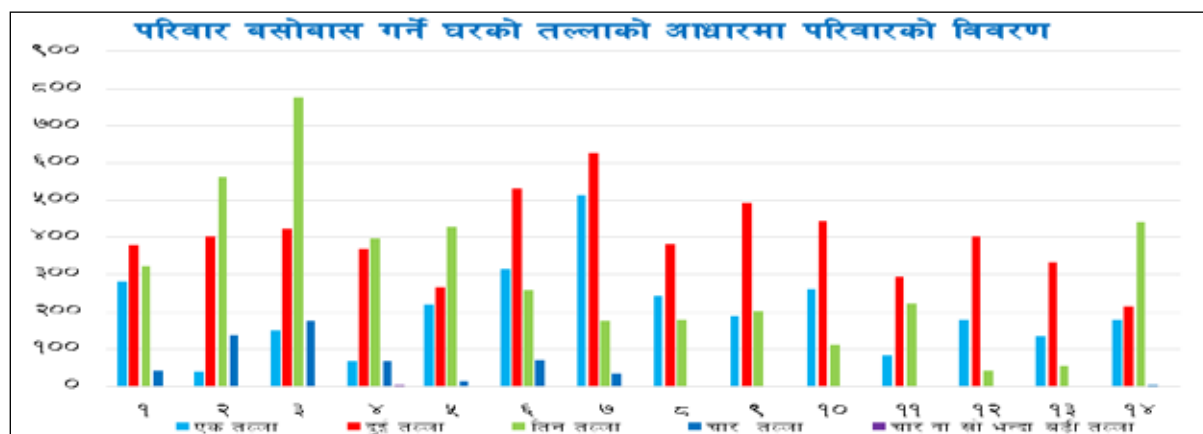
२.८ व्यापारिक प्रयोजनको लागि प्रयोग नभएर परिवार बसोबास गर्ने मात्र घरको तल्लाको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका १९: परिवारले आफूले मात्र प्रयोग गरेको घरको तल्लाको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	एक तल्ला	दुई तल्ला	तीन तल्ला	चार तल्ला	पाँच वा सोभन्दा बढी तल्ला	जम्मा
१	२८१	३७९	३२३	४२	१	१,०२६
२	३८	४०१	५६४	१३७	१	१,१४१
३	१४८	४२१	७७७	१७६		१,५२२
४	६५	३६९	३९७	६७	३	९०१
५	२२०	२६६	४२७	१४	२	९२९
६	३१४	५३०	२५७	६८	१	१,१७०
७	५१४	६२६	१७५	३५		१,३५०
८	२४२	३८३	१७८	१	१	८०५
९	१८६	४९२	२०२	२		८८२
१०	२६०	४४६	१११	२		८१९
११	८३	२९३	२२३			५९९
१२	१७६	४०३	४१	१	१	६२२
१३	१३३	३३३	५३			५१९
१४	१७७	२१४	४४३	३		८३७
जम्मा	२,८३७	५,५५६	४,१७१	५४८	१०	१३,१२२
प्रतिशत	२१.६२	४२.३४	३१.७९	४.१८	०.०८	१००.००

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

यस नगरपालिकाका कुल १३,१२२ घरपरिवार मध्ये २,८३७ (२१.६२ प्रतिशत) १ तल्ले, ५,५५६ (४२.३४ प्रतिशत) दुई तल्ले, ४,१७१ (३१.७९ प्रतिशत) ३ तल्ले र ५४८ (४.१८ प्रतिशत) घरपरिवार ४ तल्ला र १० घरपरिवारहरू पाँच वा सोभन्दा बढी तल्ला भएको घरमा बसोबास गर्ने गरेको पाइयो। कुल घरपरिवारहरूको अधिकांश घरहरू पक्की र दुई तल्लाका रहेकाले यी परिवारहरूको आर्थिक हैसियत र आवासको अवस्था मध्यम खालको रहेको देखिन्छ। अर्कोतर्फ तीन तल्लाका घरहरूको सङ्ख्यासमेत उल्लेख्य भएकोले आर्थिक हिसाबले तानसेन नगरपालिका तुलनात्मक रूपमा राम्रो रहेको देखिन्छ। कच्ची र एकतले घरमा रहेका घरपरिवारहरू सम्बेदनशील अवस्थामा रहेका छन्। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

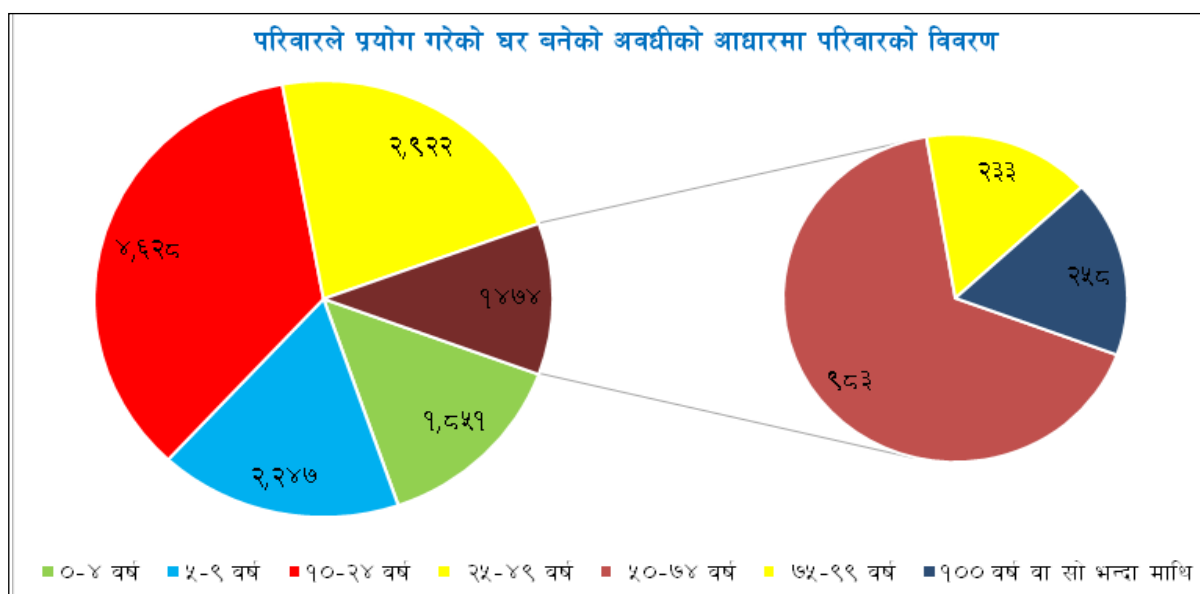
२.९ परिवारले प्रयोग गरेको घर बनेको अवधिको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका २०: परिवारले प्रयोग गरेको घर बनेको अवधिको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	०-४ वर्ष	५-९ वर्ष	१०-२४ वर्ष	२५-४९ वर्ष	५०-७४ वर्ष	७५-९९ वर्ष	१०० वर्ष वा सोभन्दा माथि	जम्मा
१	१६७	२२८	४३८	१४९	३५	६	३	१,०२६
२	१४९	१७२	४४१	१८४	१२६	३२	३७	१,१४१
३	१७०	३०९	५४०	२२१	१४३	९४	४५	१,५२२
४	८६	१६०	३८३	१४७	२३	६	९६	९०१
५	१३८	१२२	३३८	२१८	८६	१६	११	९२९
६	१६०	२६९	४५०	२१९	६३	१	८	१,१७०
७	३४७	३९९	३९०	१८१	२९	२	२	१,३५०
८	७४	९८	३०७	२९०	३५	१		८०५
९	१६१	११७	२९८	२६१	४३	१	१	८८२
१०	१५५	१०५	२५६	२४३	४३	७	१०	८१९
११	६१	४७	१७५	१९४	८४	१९	१९	५९९
१२	७१	७०	१८५	२०८	६३	१५	१०	६२२
१३	३५	६४	१५७	१६५	८९	८	१	५१९
१४	७७	८७	२७०	२४२	१२१	२५	१५	८३७
जम्मा	१,८५१	२,२४७	४,६२८	२,९२२	९८३	२३३	२५८	१३,१२२
प्रतिशत	१४.११	१७.१२	३५.२७	२२.२७	७.४९	१.७८	१.९७	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा बसोबास गर्ने घरपरिवारले प्रयोग गर्ने घर निर्माण भएको समय अवधिलाई हेर्दा ४,६८२ (३५.२७ %) घरहरू १० देखि २४ वर्षको अन्तरालमा, २,९२२ (२२.२७ प्रतिशत), घरहरू २५ देखि ४९ वर्ष अगाडि, २,२४७ (१७.१२ प्रतिशत), ५ देखि ९ वर्ष अगाडि, १,८५१ (१४.११ प्रतिशत), पछिल्लो चार वर्षमा निर्माण भएको देखिन्छ। त्यसैगरी नगरका २३३ (१.७८ प्रतिशत) घरहरू ७५ देखि ९९ वर्ष अगाडि र २५८ (१.९७ प्रतिशत) घरहरू १०० वर्ष वा सोभन्दा अघि बनेको देखिन्छ। जुन तथ्याङ्क नगरमा न्यून देखिन्छ। सबैभन्दा बढी घरहरू १० देखि २४ वर्षको अवधिमा बनेको देखिन्छ। यस तथ्याङ्कलाई हेर्दा पछिल्ला दशकहरूमा बस्ती विस्तारको क्रम निकै तीव्र भएको पाइन्छ। जनसङ्ख्या वृद्धि, बसाइँसराइ र नगरपालिकामा उपलब्ध मानवीय सुविधा जस्तै खेतीयोग्य जमिन, सडक, पानी सिँचाई, सुगमता जस्ता पक्षले तीव्र बस्ती विस्तारमा भूमिका खेलेका हुन्छन्। वडागत पूर्ण विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ। तानसेन नगरपालिका ऐतिहासिक सेन राजाहरूको गढ भएको र प्राचीनकालदेखि पहाडी केन्द्र रहेकोले ५० वर्षभन्दा अगाडि बनेका घरहरूको सङ्ख्या समेत १४७४ रहेका छन्। यसर्थ यो प्राचीन र ऐतिहासिक केन्द्र रहेको पुष्टि हुन्छ।

२.१० परिवारले प्रयोग गरेको घरको कोठा सङ्ख्याको आधारमा परिवारको विवरण

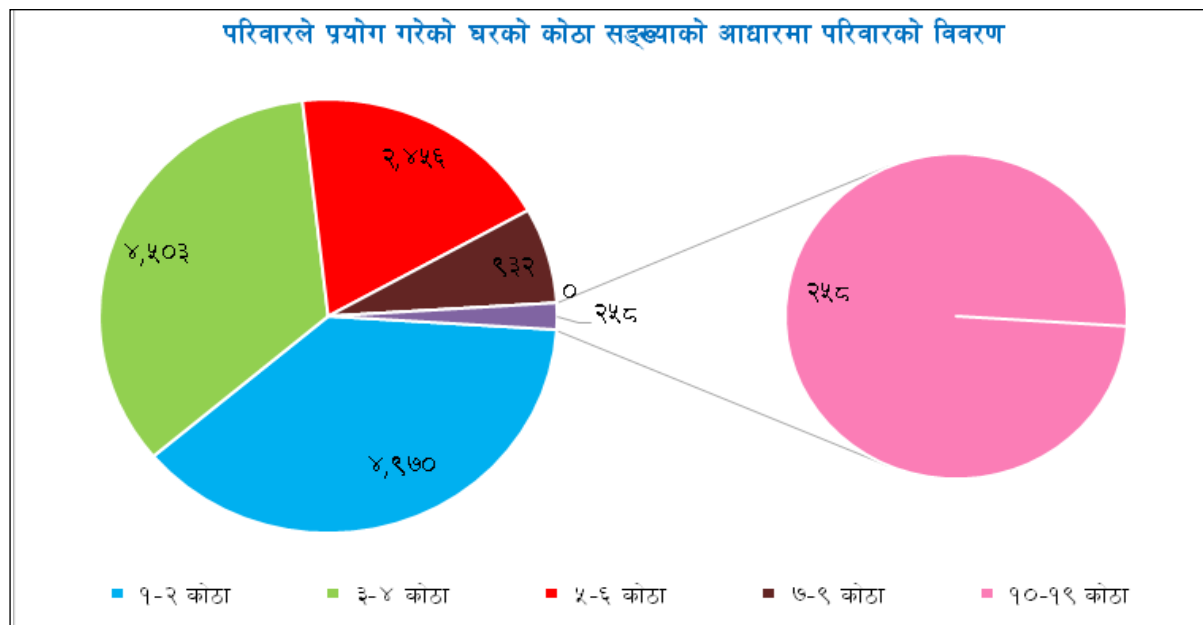
तालिका २१: परिवारले प्रयोग गरेको घरको कोठा सङ्ख्याको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	१-२ कोठा	३-४ कोठा	५-६ कोठा	७-९ कोठा	१०-१९ कोठा	जम्मा
१	३४१	३७६	२००	८९	२०	१,०२६
२	६०४	२३५	१५९	१०६	३७	१,१४१
३	८०३	२९४	२३०	१४१	५४	१,५२२
४	४४१	१७२	१३७	११०	३९	९०१
५	२७७	२९७	२६३	७२	२०	९२९
६	४२४	३६२	२४०	९७	४६	१,१७०
७	५०४	४५८	२५४	११२	२२	१,३५०
८	२५६	३१५	२०४	२७	३	८०५
९	२५३	३७४	१८५	६१	९	८८२
१०	२७७	३८८	१२९	२३	२	८१९
११	१५९	३००	११७	२०	३	५९९
१२	१५४	३१८	१३०	१९	१	६२२
१३	२२२	२६८	२५	४		५१९
१४	२५५	३४६	१८३	५१	२	८३७
जम्मा	४,९७०	४,५०३	२,४५६	९३२	२५८	१३,१२२
प्रतिशत	३७.८८	३४.३२	१८.७२	७.१०	१.९७	१००.००

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा बसोबास गर्ने कुल १३,१२२ घरपरिवारहरू मध्ये सबैभन्दा बढी ४,९७० (३७.८८ प्रतिशत) परिवारले बसोबासका लागि १-२ वटा कोठा प्रयोग गरेको देखिन्छ भने दोस्रोमा ४,५०३ (३४.३२ प्रतिशत) ले ३ देखि ४ वटा कोठा प्रयोग गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी २,४५६ (१८.७२ प्रतिशत) ले ५ देखि ६ वटा कोठाहरू,

९३२ (७.१० प्रतिशत) ले ७-९ कोठा र २५८ (१.९७ परिवार) ले १० देखि १९ कोठाहरू प्रयोग गरेको देखिन्छ। यद्यपि ३ देखि ४ कोठा वा सोभन्दा बढी कोठा प्रयोग गर्ने परिवारको सङ्ख्या १ कोठा प्रयोग गर्ने परिवारको सङ्ख्याभन्दा बढी भएकोले उनीहरूको बसाइँ र गुणस्तरीय जीवन भने तुलनात्मक रूपमा राम्रो रहेको देखिन्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

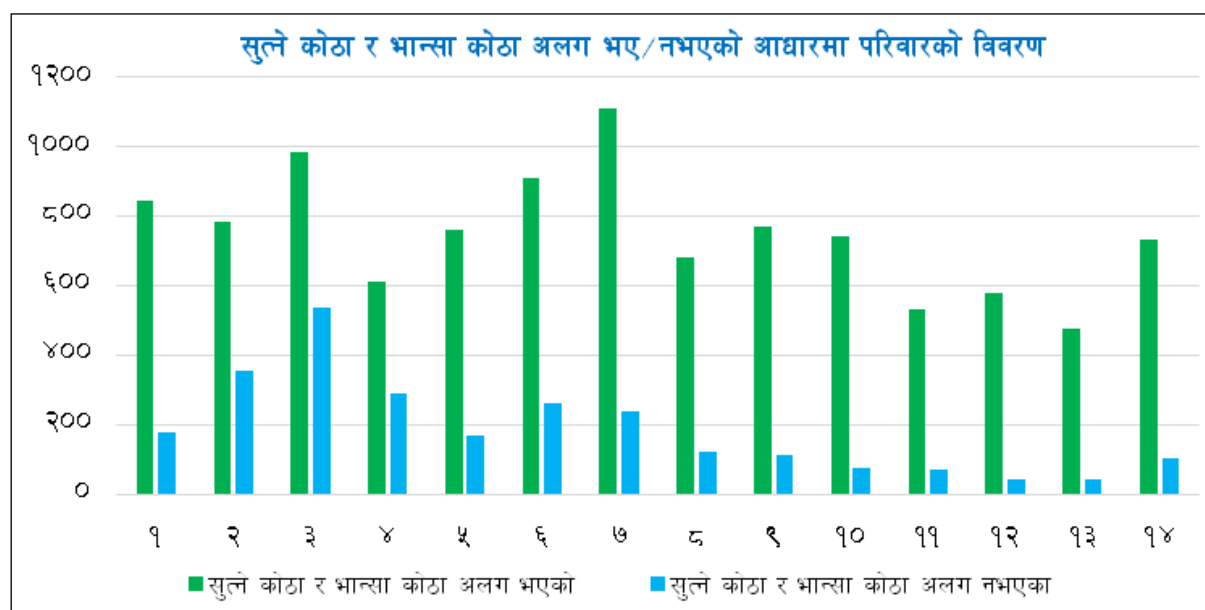
२.११ सुत्ने कोठा र भान्सा कोठा अलग भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका २२ सुत्ने कोठा र भान्सा कोठा अलग भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	सुत्ने कोठा र भान्सा कोठा अलग भएको		सुत्ने कोठा र भान्सा कोठा अलग नभएको		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	भएको	प्रतिशत	
१	८४७	८२.६	१७९	१७.४	१,०२६
२	७८६	६८.९	३५५	३१.१	१,१४१
३	९८५	६४.७	५३७	३५.३	१,५२२
४	६९३	६८.०	२८८	३२.०	९०१
५	७६१	८१.९	१६८	१८.१	९२९
६	९०९	७७.७	२६१	२२.३	१,१७०
७	१,१११	८२.३	२३९	१७.७	१,३५०
८	६८२	८४.७	१२३	१५.३	८०५
९	७७०	८७.३	११२	१२.७	८८२
१०	७४२	९०.६	७७	९.४	८१९
११	५३१	८८.६	६८	११.४	५९९
१२	५७९	९३.१	४३	६.९	६२२
१३	४७७	९१.९	४२	८.१	५१९
१४	७३२	८७.५	१०५	१२.५	८३७
जम्मा	१०,५२५	८०.२	२,५९७	१९.८	१३,१२२

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका कुल १३,१२२ परिवारहरू मध्ये १०,५२५ (८०.०२ प्रतिशत) परिवारहरूको भान्सा कोठा र सुत्ने कोठा अलग रहेको तथ्याङ्क छ। यस तथ्याङ्कले ती परिवारका पारिवारिक जीवनको गुणस्तर राम्रो रहेको सङ्केत गर्दछ। अर्कोतर्फ २५९७ (१९.८ प्रतिशत) परिवारका सुत्ने र खाना पकाउने कोठा एउटै हुँदा पारिवारिक र व्यक्तिगत सरसफाई र स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले नकारात्मक तथा जोखिमको स्थिति रहन्छ। ग्याँस चुलो, विद्युतीय माध्यम बाहेक दाउरालाई घरेलु इन्धनको रूपमा प्रयोग गर्ने र विद्युतीय उज्यालोको पहुँच नभएका यस्ता परिवारहरूमा एउटै कोठामा भान्सा र सुत्नुपर्ने हुँदा स्थिति थप जटिल बन्दछ। यस्ता परिवारहरूमा सहजै ढङ्गले बालबालिकाहरूले पढ्ने वातावरण हुँदैन भने आवश्यक व्यक्तिगत गोपनीयता समेत रहँदैन। तथ्याङ्कलाई हेर्दा नरपालिकाको कुल घरधुरी सङ्ख्याले कुल जनसङ्ख्यालाई भाग गर्दा आउने औसत परिवारको आकार ३.६ जना प्रतिपरिवार रहेकाले यसरी एउटै कोठामा गुजारा गर्नुपर्ने परिवार सदस्य सङ्ख्या औसतमा झण्डै ४ जना हुन आउँछ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

२.१२ घर तथा जमिनमा महिलाको स्वामित्वको आधारमा परिवारको विवरण

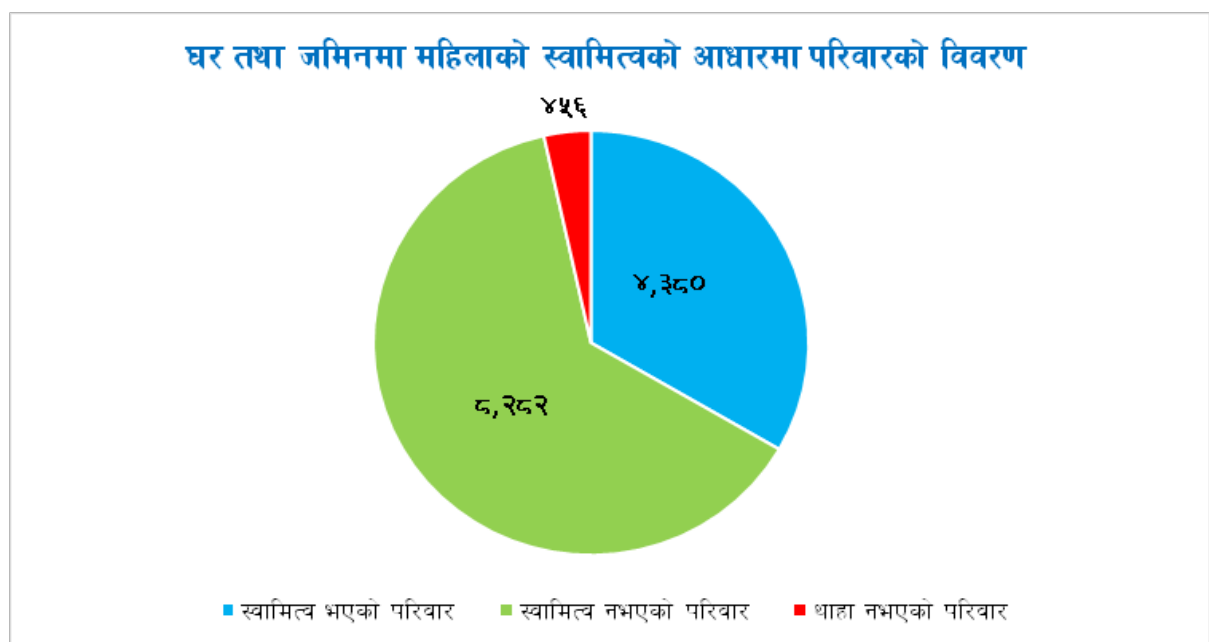
तालिका २३: घर तथा जमिनमा महिलाको स्वामित्व हुने घरधुरीको वितरण

वडा नं.	स्वामित्व भएको परिवार		स्वामित्व नभएको परिवार		थाहा नभएको परिवार		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	४०६	३९.६	६०८	५९.३	१२	१.२			१,०२६
२	३८४	३३.७	७५४	६६.९	३	०.३			१,१४१
३	६३९	४९	८३३	५४.७	५८	३.८			१,५२२
४	२२५	२५.०	५६५	६२.७	१११	१२.३			९०१
५	४३५	४६.८	४८९	५१.८	१२	१.३	१	०.१	९२९
६	४२४	३६.२	७०२	६०.०	४४	३.८			१,१७०
७	४४९	३३.३	८८४	६५.५	१६	१.२	१	०.१	१,३५०
८	१८७	२३.२	५८०	७२.०	३६	४.५	२	०.२	८०५
९	३५३	४०.०	५००	५६.७	२९	३.३			८८२

वडा नं.	स्वामित्व भएको परिवार		स्वामित्व नभएको परिवार		थाहा नभएको परिवार		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१०	१८९	२३.१	६१३	७४.८	१७	२.१			८१९
११	१३५	२२.५	४६२	७७.१	२	०.३			५९९
१२	११७	१८.८	४७५	७६.४	३०	४.८			६२२
१३	१७६	३३.९	३२५	६२.६	१८	३.५			५१९
१४	२६९	३२.१	५००	५९.७	६८	८.१			८३७
जम्मा	४,३८०	३३.४	८,२८२	६३.१	४५६	३.५	४	०.४	१३,१२२

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

यस नगरपालिकामा रहेका कुल १३,१२२ परिवारहरू मध्ये ४,३८० (३३.४ प्रतिशत) परिवारहरूको घर तथा जमिनमा महिलाको स्वामित्व रहेको छ भने ८,२८२ (६३.१ प्रतिशत) परिवारहरूमा पुरुषको नै स्वामित्व रहेको देखिन्छ। ४५६ परिवारहरूबाट भने स्पष्ट उत्तर प्राप्त भएन भने ४ घरपरिवारहरूले उल्लेख नगरेको देखिन्छ। यस तथ्याङ्कलाई हेर्दा जम्मा एक तिहाई घरपरिवारहरूमा मात्र जमिन र घरमा महिलाको स्वामित्व रहेको देखिन्छ। हालका वर्षहरूमा शिक्षाको सकारात्मक प्रभाव, सञ्चार माध्यमको विकास र त्यसको प्रचारात्मक प्रभाव, प्रमुख राजनैतिक तथा सामाजिक परिवर्तन जस्ता कारणले लैङ्गिक भेदभाव क्रमशः कम हुँदै गए तापनि नगरपालिकाको तथ्याङ्कलाई हेर्दा जम्मा ३३.४ प्रतिशत महिलाहरूको जग्गा जमिनको स्वामित्व रहेको छ। तथ्याङ्कको वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

२.१३ अनुपस्थित जनसङ्ख्या भएका परिवार सङ्ख्याको विवरण

नगरपालिकाको कुल १३,१२२ घरपरिवारहरू मध्ये अध्ययन, रोजगारी तथा अन्य कामको सिलसिलामा ६ महिनाभन्दा लामो समय आफ्नो घरमा उपस्थित नभएका सदस्यहरू हुने परिवार सङ्ख्या ५,६३५ (४२.९ प्रतिशत) छ। यसरी अनुपस्थित घरपरिवारहरू अध्ययन, रोजगार तथा अन्य काम वा अवसरका कारण बाहिरिएको देखिन्छ। नगरपालिकाभित्र नै सबै प्रकारका सेवा, सुविधा र अवसरहरू सुनिश्चित भएको खण्डमा यसरी अनुपस्थित हुनेको सङ्ख्या स्वतः न्यून हुन जान्छ। यद्यपि सेवा सुविधा र अवसरहरूमा समेत

तुलनात्मक रूपमा राम्रो सेवा सुविधा र अवसरहरूको आकर्षणले बाहिरिने जनसङ्ख्याको प्रवृत्ति रहेको हुन्छ, वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका २४: अनुपस्थित भएका सदस्य तथा परिवारको विवरण

वडा नं.	अनुपस्थित भएका परिवार		उपस्थित भएका परिवार		थाहा नभएको		उल्लेख नगरिएको		जम्मा परिवार सङ्ख्या	अनुपस्थित सङ्ख्या
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत		
१	३७१	३६.२	६५५	६३.८					१,०२६	४८३
२	३१५	२७.६	८२६	७२.४					१,१४१	४१८
३	५७३	३८	९४९	६२.४					१,५२२	७२३
४	२९७	३३.०	६०४	६७.०					९०१	३८९
५	४०३	४३.४	५२५	५६.५			१	०.१	९२९	६३७
६	३९४	३३.७	७७३	६६.१	३	०.३			१,१७०	५५९
७	५११	३७.९	८३७	६२.०	१	०.१	१	०.१	१,३५०	६५५
८	४१२	५१.२	३९०	४८.४	१	०.१	२	०.२	८०५	६८०
९	४७७	५४.१	४०५	४५.९					८८२	७५५
१०	३४३	४१.९	४७६	५८.१					८१९	६५३
११	३३६	५६.१	२६३	४३.९					५९९	९५०
१२	३८७	६२.२	२३५	३७.८					६२२	९३७
१३	२९२	५६.३	२२६	४३.५	१	०.२			५१९	५३०
१४	५२४	६२.६	३१३	३७.४					८३७	१,२७०
जम्मा	५,६३५	४२.९	७,४७७	५७.०	६	०.०	४	०.०	१३,१२२	९,६३९

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

२.१३.१ उमेर र लिंगका आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

तालिका २५: उमेर र लिंगका आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

लिंग	पुरुष				महिला				जम्मा
	उमेर समूह वडा नं.	०-४ वर्ष	५-१९ वर्ष	२०-४९ वर्ष	५० वर्ष भन्दा माथि	०-४ वर्ष	५-१९ वर्ष	२०-४९ वर्ष	५० वर्ष भन्दा माथि
१	८	५६	३३६	६	१	२२	५०	४	४८३
२	५	८८	२४७	२	७	२३	४६		४१८
३	५	८६	५११	२३	५	२४	६८	१	७२३
४	४	५५	२५३	३	३	२३	४८		३८९
५	१६	१३५	३५२	१३	१५	३३	७०	३	६३७
६	१४	६८	३७०	१२	९	१७	६५	४	५५९
७	८	९१	४८१	९	३	११	५०	२	६५५
८	१६	८५	४२८	५	२३	३१	८९	३	६८०

लिङ्ग	पुरुष				महिला				जम्मा
उमेर समूह	०-४ वर्ष	५-१९ वर्ष	२०-४९ वर्ष	५० वर्ष भन्दा माथि	०-४ वर्ष	५-१९ वर्ष	२०-४९ वर्ष	५० वर्ष भन्दा माथि	
वडा नं.									
९	२४	१२६	४४९	११	१२	४४	८६	३	७५५
१०	२४	७८	३७८	१४	१९	४२	९६	२	६५३
११	५६	१७०	३९९	१६	४८	८३	१७०	८	९५०
१२	६६	१९३	३८६	१३	४१	८२	१५३	३	९३७
१३	१०	९७	२९४	१७	८	४०	६३	१	५३०
१४	४१	१६९	६४३	४६	४५	१११	२१२	३	१,२७०
जम्मा	२९७	१,४९७	५,५२७	१९०	२३९	५८६	१,२६६	३७	९,६३९
प्रतिशत	३.०८	१५.५३	५७.३४	१.९७	२.४८	६.०८	१३.१३	०.३८	१००.००

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकाको तथ्याङ्कलाई हेर्दा सबैभन्दा बढी २०-४९ वर्षका पुरुषहरू घरमा अनुपस्थित भएको पाइयो भने सबैभन्दा कम अनुपस्थित जनसङ्ख्याको उमेर समूहमा ५० वर्षभन्दा माथिका महिलाहरू रहेका छन् । २०-४९ वर्षका ५,५२७ अर्थात् कुल अनुपस्थित जनसङ्ख्या ९,६३९ को ५७.३४ प्रतिशत पुरुषहरू नगरपालिकामा अनुपस्थित भएको पाइयो । दोस्रो उमेर समूहमा ५ देखि १९ वर्षको पुरुष रहेको छ । यो समूहको अनुपस्थितहरूको सङ्ख्या १,४९७ अर्थात् कुल अनुपस्थित जनसङ्ख्याको १५.५३ प्रतिशत रहेको छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.१३.२ शैक्षिक स्तरको आधारमा नगरपालिकामा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

तालिका २६: अनुपस्थित हुँदा उत्तीर्ण गरेको कक्षा/तहको आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	पूर्व-प्राथमिक शिक्षा	साधारण शिक्षा (१-८)	माध्यमिक तहको शिक्षा (९-१२)	उच्च शिक्षा	अन्य*	अशिक्षित	जम्मा
१	४	१२८	२९२	४५	३	२	४७४
२	१	६३	२६०	८०	१	१	४०६
३	५	१०९	४३९	१५९	१		७१३
४	२	४०	२५९	७९	१	१	३८२
५	३	१६२	३६७	६७	६	१	६०६
६	२	१३५	३१३	८३	२	१	५३६
७	२	२१६	३०६	११०	५	५	६४४
८	५	२७४	२६१	७७	११	१३	६४१
९	२	१९७	४३३	७४	५	८	७१९
१०	४	२५५	२८७	५८	५	१	६१०
११	१७	३०७	४४३	६५	५	९	८४६
१२	१०	३०७	४४२	६१	६	४	८३०
१३	१	१५०	२६३	८७	११		५१२

वडा नं	पूर्व-प्राथमिक शिक्षा	साधारण शिक्षा (१-८)	माध्यमिक तहको शिक्षा (९-१२)	उच्च शिक्षा	अन्य*	अशिक्षित	जम्मा
१४	१७	३२६	६२९	२०४	४	४	१,१८४
जम्मा	७५	२,६६९	४,९९४	१,२४९	६६	५०	९,१०३
प्रतिशत	०.८२	२९.३२	५४.८६	१३.७२	०.७३	०.५५	१००.००

* माथि उल्लेखित शैक्षिक स्तर बाहेक अन्य जस्तै विश्वविद्यालय शिक्षा, विषय विशेषज्ञ आदि ।

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा अनुपस्थित रहेका जनसङ्ख्या मध्ये ५ वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्यालाई लक्षित गरी सोधिएका प्रश्नमा शैक्षिक स्तरको आधारमा हेर्दा कुल उत्तरदाता ९,१०३ जना रहेका मध्ये सबैभन्दा बढी ४,९९४ जना (५४.८६ प्रतिशत) माध्यमिक शिक्षा (९ देखि १२ कक्षा) अध्ययन गरेका, २,६६९ (२९.३२ प्रतिशत) आधारभूत अर्थात् १-८ कक्षा अध्ययन गरेका, १,२४९ (१३.७२ प्रतिशत) उच्च शिक्षा अध्ययन गरेका र सबैभन्दा कम ७५ (०.८२ प्रतिशत) ले पूर्व प्राथमिक शिक्षा अध्ययन गरेको देखिन्छ । बाँकी जनसङ्ख्या काम तथा रोजगारी वा अन्य कारणले अनुपस्थित भएको पाइयो । तथ्याङ्कलाई हेर्दा माध्यमिक स्तरसम्मका अध्ययन पूरा गरी काम वा रोजगारमा बाहिरिने जनसङ्ख्या र पढ्दा पढ्दै आठ कक्षा उत्तीर्ण गरेर काम वा रोजगारीका लागि पढाई छोड्नेको जनसङ्ख्या उल्लेख्य रहेको पाइयो । यस हिसाबले शिक्षित र दक्ष जनशक्तिभन्दा अर्धशिक्षित र अदक्ष वा अर्धदक्ष जनसङ्ख्याले अध्ययनभन्दा सामान्य स्तरको वा स्तरभन्दा न्यून खालको रोजगारी वा काममा बाहिरिएको सङ्केत गर्दछ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.१३.३ लैङ्गिक र तहगत आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

तालिका २७: लैङ्गिक र तहगत आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

लिंग	उमेर समूह	पूर्व-प्राथमिक शिक्षा	आधारभूत शिक्षा (१-८)	माध्यमिक तहको शिक्षा (९-१२)	उच्च शिक्षा	अन्य	अशिक्षित	जम्मा
पुरुष	०-१९ वर्ष	४१	५९७	८००	५०	३	६	१,४९७
	२०-४९ वर्ष	२	१,५४९	३,१६४	७५५	३०	२७	५,५२७
	५० वर्ष माथि	१	८५	७५	१६	१०	३	१९०
	सबै उमेरका	४४	२,२३१	४,०३९	८२१	४३	३६	७,२१४
महिला	०-१९ वर्ष	३०	२११	३००	४४		१	५८६
	२०-४९ वर्ष		२१२	६५०	३८२	१३	९	१,२६६
	५० वर्ष माथि	१	१५	५	२	१०	४	३७
	सबै उमेरका	३१	४३८	९५५	४२८	२३	१४	१,८८९
कुल जम्मा	०-१९ वर्ष	७१	८०८	१,१००	९४	३	७	२,०८३
	२०-४९ वर्ष	२	१,७६१	३,८१४	१,१३७	४३	३६	६,७९३
	५० वर्ष माथि	२	१००	८०	१८	२०	७	२२७
	सबै उमेरका	७५	२,६६९	४,९९४	१,२४९	६६	५०	९,१०३

* माथि उल्लेखित शैक्षिक स्तर बाहेक अन्य जस्तै विश्वविद्यालय शिक्षा, विषय विशेषज्ञ आदि ।

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा अनुपस्थित जनसङ्ख्यामध्ये २० देखि ४९ वर्ष उमेर समूहको, आधारभूत र माध्यमिक स्तरसम्मको शैक्षिक स्तर भएको, पुरुषको जनसङ्ख्या नै अत्यधिक सङ्ख्यामा बाहिरिएको तथ्याङ्कले देखाउँछ। अनुपस्थितमध्ये उच्च शिक्षा हासिल गरेको जनसङ्ख्या तथा महिला र पाको उमेरको जनसङ्ख्या भने पुरुष युवा समूहको तुलनामा निकै कम देखिन्छ। तसर्थ साधारणतया जल्दोबल्दो युवा अवस्थाको पुरुष अर्धशिक्षित स्तरको जनसङ्ख्या नै काम वा रोजगारीको सिलसिलामा अत्यधिक सङ्ख्यामा बाहिरिएको तथ्याङ्कले देखाउँछ। थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

२.१३.४ अवधिको आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

तालिका २८: अवधिको आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	अनुपस्थित भएको वर्ष					जम्मा
	०-४ वर्ष	५-९ वर्ष	१०-१९ वर्ष	२०-४९ वर्ष	५०+ वर्ष	
१	३०८	९६	५५	२४		४८३
२	१७६	९३	१०८	४१		४१८
३	४२१	११७	१४०	४४	१	७२३
४	१८१	१०८	६८	३२		३८९
५	४६३	९५	५३	२६		६३७
६	३८०	९४	७०	१५		५५९
७	३३९	१३७	१२६	५१	२	६५५
८	४६०	१३८	५३	२८	१	६८०
९	४६७	१३०	१०२	५६		७५५
१०	४५४	८६	५८	५४	१	६५३
११	५९४	१६५	१३१	६०		९५०
१२	६१८	१५०	११३	५६		९३७
१३	३६७	७६	४७	३८	२	५३०
१४	७४१	२५४	१७९	९४	२	१,२७०
जम्मा	५,९६९	१,७३९	१,३०३	६१९	९	९,६३९
प्रतिशत	६१.९३	१८.०४	१३.५२	६.४२	०.०९	१००.००

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा अनुपस्थित रहेका कुल ९,६३९ जनसङ्ख्या मध्ये ०-४ वर्षको अवधिसम्म अनुपस्थित रहेको जनसङ्ख्या सबैभन्दा बढी ५,९६९ (६१.९३ प्रतिशत) रहेका छन्। दोस्रो ५-९ वर्षसम्म अनुपस्थित रहनेको सङ्ख्या १,७३९ (१८.०४ प्रतिशत) रहेको छ। यस तथ्याङ्कलाई हेर्दा छोटो समय अनुपस्थित भई पुनः घर फर्कने र पुनः अनुपस्थित हुनेको सङ्ख्या अत्यधिक बढीदेखिन्छ। यसर्थ काम, अध्ययन तथा रोजगारीले गर्दा छोटो अवधिका लागि वाध्यतावस बाहिरिने अनुपस्थित जनसङ्ख्या बढी रहेको देखिन्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

२.१३.५ अनुपस्थित रहने कारणका आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण

तालिका २९: अनुपस्थित रहने कारणका आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	अनुपस्थित हुनुको कारण						जम्मा
	व्यापार/ व्यवसाय	नोकरी	अध्ययन/ तालिम	आश्रित	अन्य*	उल्लेख नगरिएको	
१	१०	१३८	७६	१०	२४५	४	४८३
२	५	६७	११०	१२	२२३	१	४१८
३	१०	१७९	१४३	२१	३६९	१	७२३
४	४	९२	११४	१०	१६९		३८९
५	१६	१००	७७	५६	३७९	९	६३७
६	२७	१६२	८९	३४	२४७		५५९
७	१६	१९४	५८	१७	३६७	३	६५५
८	१२	१९०	७७	६९	३१२	२०	६८०
९	१२	२७०	१४७	१७	२९५	१४	७५५
१०	५	५१	२६	७१	४९७	३	६५३
११	१०७	१४३	१०६	२३९	२७१	८४	९५०
१२	१३	१७८	१३७	२१४	३९२	३	९३७
१३	८	१५४	११७	४३	२०२	६	५३०
१४	८०	३१८	२९९	१०१	४२९	४३	१,२७०
जम्मा	३२५	२,२३६	१,५७६	९१४	४,३९७	१९१	९,६३९
प्रतिशत	३.३७	२३.२०	१६.३५	९.४८	४५.६२	१.९८	१००.००

* माथि उल्लेखित कारण बाहेक अन्य जस्तै औषधी उपचार, भ्रमण, द्वन्द्व, युद्ध आदि ।

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा अनुपस्थित रहेका कुल ९,६३९ जनसङ्ख्या मध्ये ४,३९७ (४५.६२ प्रतिशत) लाई अनुपस्थित हुने कारणमा गरिएको प्रश्नमा अन्य कारणमा उत्तर आएकोले त्यो सङ्ख्या के कारणले अनुपस्थित भएको भन्ने अस्पष्ट छ । बाँकी जनसङ्ख्या मध्ये सबैभन्दा धेरै नोकरीको सिलसिलामा २,२३६ (२३.२० प्रतिशत), अध्ययन/तालिममा १,५७६ (१६.३५ प्रतिशत) र आश्रित अनुपस्थित जनसङ्ख्या ९१४ (९.४८ प्रतिशत) देखिन्छ । ४,३९७ अनुपस्थित जनसङ्ख्याको अनुपस्थित रहने कारण नखुलेपनि अधिकांश बाहिरिनेहरूमा राम्रो अवसर, काम, रोजगारी तथा शिक्षाको खोजीमा नै परिवार सहित अनुपस्थित रहने हुँदा उनीहरूसँग आश्रित सदस्यहरू विशेषगरी विद्यालय जाने बालबालिका साथमा गएको कारणले हुनसक्ने देखिन्छ । वडा अनुसारको विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

२.१३.६ अनुपस्थित हुने कारण र गन्तव्यस्थलका आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

तालिका ३०: अनुपस्थित हुने कारण र गन्तव्यस्थलका आधारमा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको विवरण

गन्तव्य स्थल	अनुपस्थित हुनुको कारण									जम्मा
	ब्यापार/व्यवसाय	निजी नोकरी	संस्थागत नोकरी	अध्ययन/तालिम	शुद्ध खोजी काम	निर्भर	विवाह	* अन्य	थाहा नभएको	
नेपाल (अन्य जिल्ला)	२९५	५२८	२७३	१,२००	७३७	६९९	३	२२०	१४६	४,१०१
भारत	१७	३९५	१३०	७९	८३२	११२		२५	१६	१,६०६
सार्क राष्ट्र		१		७	३					११
मध्य पूर्वी राष्ट्र	३	३८०	१५४	५	१,३४७	५		१४	१	१,९०९
अन्य एसियान राष्ट्र	२	१४६	७१	६३	५५७	९		९	२	८५९
अष्ट्रेलिया/न्युजल्याण्ड		९	८	५५	३०	१२		१	१	११६
युरोपियन राष्ट्र		२०	९	३५	६३	१९		२		१४८
क्यानडा/अमेरिका		१४	८	८५	३८	२७		५	१	१७८
अन्य	८	५४	२७	४३	४३०	२६		३९	७	६३४
थाहा नभएको		५	४	४	३९	५		३	१७	७७
जम्मा	३२५	१,५५२	६८४	१,५७६	४,०७६	९१४	३	३१८	१९१	९,६३९

* माथि उल्लेखित कारण बाहेक अन्य जस्तै औषधी उपचार, भ्रमण, द्वन्द, युद्ध आदि ।

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा अनुपस्थित रहने कुल ९,६३९ जनसङ्ख्या मध्ये जागिर वा कामको खोजीमा नेपालका अन्य जिल्ला जानेको सङ्ख्या सबैभन्दा धेरै अर्थात् देशभित्र अन्य जिल्लामा रहेका कुल अनुपस्थित ९,६३९ जना मध्ये ४,१०१ जना नेपालका अन्य जिल्लाहरूमा रहेको पाइयो भने अनुपस्थित हुने जनसङ्ख्या मध्ये कामको खोजीमा मध्य-पूर्वी राष्ट्रहरू दास्रो र भारत जानेको सङ्ख्या तेस्रो स्थानमा रहेको छ । समग्रमा हेर्दा अनुपस्थित जनसङ्ख्याको कुल अनुपातमा ४०७६ अर्थात् आधा जस्तो जनसङ्ख्या कामको खोजीमा बाहिरिएको तथ्याङ्कले देखाउँछ । गन्तव्य स्थल र कारणहरूको विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.१४ व्यक्तिगत घटना दर्ता

नागरिकले आफ्नो व्यक्तिगत अधिकार उपयोग गर्न कानूनी प्रक्रियाहरू पालना गर्नु पर्ने हुन्छ । नागरिकता, राहदानी, वा अन्य परिचयपत्र लिन, रोजगारी वा उद्यम गर्न, विदेश जान निश्चित कानूनी प्रक्रिया पालना गर्नुपर्ने हुन्छ । यसका लागि सरकारले आधिकारिक प्रमाणपत्र उपलब्ध गराउँछ । जन्म, मृत्यु, बसाइँसराइ, विवाह र सम्बन्ध विच्छेद जस्ता घटना समयमा नै दर्ता गर्नु पर्ने हुन्छ । संविधानले नागरिकलाई विभिन्न अधिकारको प्रत्याभूत गरेको छ । यस प्रकारको सेवा सुविधा र अधिकार प्राप्तिको प्रस्थान बिन्दु भनेकै व्यक्तिगत घटना दर्ता हो । राष्ट्रिय तथ्याङ्क बनाउने यसको विश्वव्यापी मान्यता हो । कहाँ कति जन्मे, कतिको मृत्यु भयो कतिले बसाइँसराइ गरे, कतिको सम्बन्ध विच्छेद भयो भन्ने कुराको जानकारी राज्यले पाउनु पर्छ । यसको आधारमा स्थानीय सरकारले समेत नीति बनाउने हुँदा यस विषयमा जनचेतना अभिवृद्धि गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

तालिका ३१: व्यक्तिगत घटना दर्ताको वार्षिक विवरण

वडा नं.	जन्म दर्ता			मृत्यु दर्ता			विवाह दर्ता	सम्बन्ध विच्छेद	बसाई-सराई दर्ता		
	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा			दर्ता सङ्ख्या	आएको सदस्य	गएको सदस्य
१	५८	४८	१०६	६६	१८	८४	३६	०	६९	५८	४७
२	२३	४२	६५	९	९	१८	३१	३	२४	४३	५१
३	४९	२७	७६	१४	११	२५	४९	०	२९	५८	६०
४	१५	२३	३८	५	९	१४	२४	२	२०	२३	२०
५	११५	१२९	२४४	२२	३२	५४	१३८	०	४३	४०	१०८
६	१३०	८१	२११	२४	२५	४९	८५	१	३०	५४	६१
७	१०२	७६	१७८	२८	२०	४८	७०	१	३१	४८	५९
८	२६	१५	४१	४	१२	१६	२४	१	६	३	२०
९	३४	४६	८०	४	१५	१९	४४	१	२६	१९	२६
१०	५२	४७	९९	८	८	१६	३६	०	१८	१०	१७
११	४८	४५	९३	६	१३	१९	३५	०	१०	३०	१२
१२	३०	३८	६८	१४	१६	३०	३९	०	१३	०	३
१३	१९	२८	४७	६	१०	१६	१९	०	१०	०	३९
१४	३०	३४	६४	५	९	१४	४५	०	२०	२२	३०
जम्मा	७३१	६७९	१४१०	२१५	२०७	४२२	६७५	९	३४९	४०८	५५३

श्रोत : तानसेन नगरपालिका २०७५

माथिको तालिकामा नगरपालिकाको व्यक्तिगत घटना दर्ताको अवस्थालाई देखाइएको छ। नगरमा २०७४ सालमा १४१० जनाले जन्म दर्ता गराएका छन् भने ४२२ जनाको मृत्यु दर्ता भएको देखिन्छ। त्यसैगरी विवाह दर्ताको स्थिति हेर्दा नगरपालिकामा ६७५ जनाको विवाह दर्ता भएको देखिन्छ। सो अवधिमा नगरपालिकामा सम्बन्ध विच्छेदको घटना दर्ता ९ ओटा भएको देखिन्छ। त्यसैगरी ३४९ परिवारको बसाईसराई दर्ता भएको देखिन्छ।

२.१४.१ पाँच वर्षमुनिका बालबालिकाको जन्मदर्ताको आधारमा वडागत विवरण

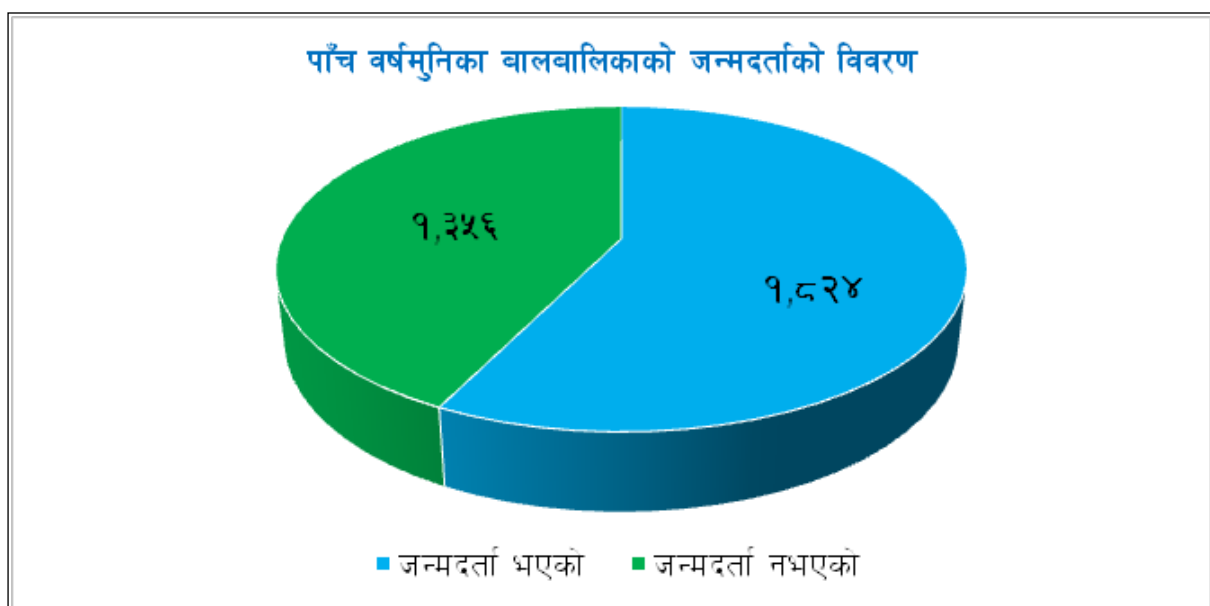
तालिका ३२: पाँच वर्षमुनिका बालबालिकाको जन्मदर्ताको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	जन्मदर्ता भएको		जन्मदर्ता नभएको		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	९९	३९	१५६	६१	२५५
२	११४	५०	११२	५०	२२६
३	२०८	६५	११२	३५	३२०
४	१३९	७२	५३	२८	१९२
५	८४	४४	१०६	५६	१९०
६	१६७	६७	८१	३३	२४८
७	१८०	४९	१९०	५१	३७०

वडा नं.	जन्मदर्ता भएको		जन्मदर्ता नभएको		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
८	१६६	७०	७२	३०	२३८
९	१५२	६४	८७	३६	२३९
१०	१४८	५७	११२	४३	२६०
११	८०	५७	६०	४३	१४०
१२	१४१	७६	४५	२४	१८६
१३	४०	३४	७७	६६	११७
१४	१०६	५३	९३	४७	१९९
जम्मा	१,८२४	५७	१,३५६	४३	३,१८०

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन २०७५ अनुसार नगरपालिकामा जन्म भएका पाँच वर्ष मुनीका ३,१८० बालबालिकाहरू मध्ये १,८२४ (५७.३६ प्रतिशत) जन्मदर्ता गरिएको र १,३५६ (४२.६४ प्रतिशत) जन्मदर्ता नगरिएको तथ्याङ्क रहेको छ। जन्म, मृत्यु, बसाइँसराइँ र विवाह जस्ता जीवनका प्रमुख व्यक्तिगत घटनाको अनिवार्य र समयमै दर्ता गर्नुपर्दछ। यसबाट स्थानीय सरकारलाई यकिन तथ्याङ्कको अभिलेख तयार पार्न सहयोग पुग्दछ भने अर्कोतर्फ नागरिकहरूले राज्यबाट प्राप्त गर्ने सेवा सुविधाका लागि नागरिकको पहिचान कायम गर्न र अन्य कानूनी क्रियाकलापहरूमा यसको आवश्यकता पर्दछ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

२.१४.२ विगत १२ महिनामा मृत्यु भएका परिवारका सदस्यहरूको सङ्ख्याको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका ३३: विगत १२ महिनामा मृत्यु भएका परिवारका सदस्यहरूको सङ्ख्याको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	जम्मा परिवार सङ्ख्या	परिवारका सदस्य मृत्यु भएका परिवारको सङ्ख्या	परिवारका सदस्य मृत्यु भएका परिवारको प्रतिशत	उल्लेख नगरिएको	मृतकको सङ्ख्या
१	१,०२६	१५	१.४६		१५
२	१,१४१	१२	१.०५		१२
३	१,५२२	२७	१.७७		२७
४	९०१	५	०.५५		५
५	९२९	२६	२.८०	१	२६
६	१,१७०	१३	१.११		१३
७	१,३५०	२३	१.७०	१	२४
८	८०५	२०	२.४८	२	२१
९	८८२	२८	३.१७		२९
१०	८१९	१३	१.५९		१३
११	५९९	१६	२.६७		१७
१२	६२२	१३	२.०९		१३
१३	५१९	१८	३.४७		१९
१४	८३७	२०	२.३९		२०
जम्मा	१३,१२२	२४९	१.९०	४	२५४

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

यस नगरपालिकामा रहेका कुल १३,१२२ घरपरिवारहरू मध्ये २४९ परिवारका सदस्यहरू मध्ये कुनै न कुनै कारणले मृत्यु भएको पाइयो । नगरपालिकामा विगत १२ महिनामा कुल २५४ जनाको मृत्यु भएको देखिन्छ । यसरी नगरपालिकामा रहेको उपस्थित जनसङ्ख्या ४७,४०६लाई मध्यवर्षको जनसङ्ख्या मानी कोरा मृत्युदर निकाल्दा प्रतिवर्ष प्रतिहजार जनसङ्ख्यामा ५ जनाको मृत्यु हुने तथ्याङ्कले देखाउँछ ।

$$\text{कोरा मृत्युदर} = \frac{\text{कुल मृत्यु सङ्ख्या}}{\text{कुल जनसङ्ख्या (मध्यवर्षको)}} \times १०००$$

जनसङ्ख्याको हिसाबले यो दर सामान्य हो । मृत्युदरका हिसाबले नगरपालिकाको अवस्था सामान्य रहेको देखिन्छ । वडागत विस्तृत तथ्याङ्क तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.१४.३ उमेर र लिंग अनुसार मृत्यु सङ्ख्याको वितरण

तालिका ३४: उमेर र लिंग अनुसार मृत्यु सङ्ख्याको वितरण

मृतकको उमेर समूह	मृतक पुरुष		मृतक महिला		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
००-४ वर्ष	२	४०.०	३	६०.०	५
०५-९ वर्ष	१	१००.०			१
१०-१४ वर्ष	१	३३	२	६६.७	३
१५-१९ वर्ष	१	५०.०	१	५०.०	२
२०-२४ वर्ष	१	३३.३	२	६६.७	३
२५-२९ वर्ष	४	८०.०	१	२०.०	५
३०-३४ वर्ष	४	८०.०	१	२०.०	५
३५-३९ वर्ष	८	७२.७	३	२७.३	११
४०-४४ वर्ष	८	६६.७	४	३३.३	१२
४५-४९ वर्ष	८	६१.५	५	३८.५	१३
५०-५४ वर्ष	१२	७५.०	४	२५.०	१६
५५-५९ वर्ष	७	५८.३	५	४१.७	१२
६०-६४ वर्ष	१२	४८.०	१३	५२.०	२५
६५-६९ वर्ष	१६	६१.५	१०	३८.५	२६
७०-७४ वर्ष	१४	५३.८	१२	४६.२	२६
७५+वर्ष	४६	५१.७	४३	४८.३	८९
जम्मा	१४५	५७.१	१०९	४२.९	२५४

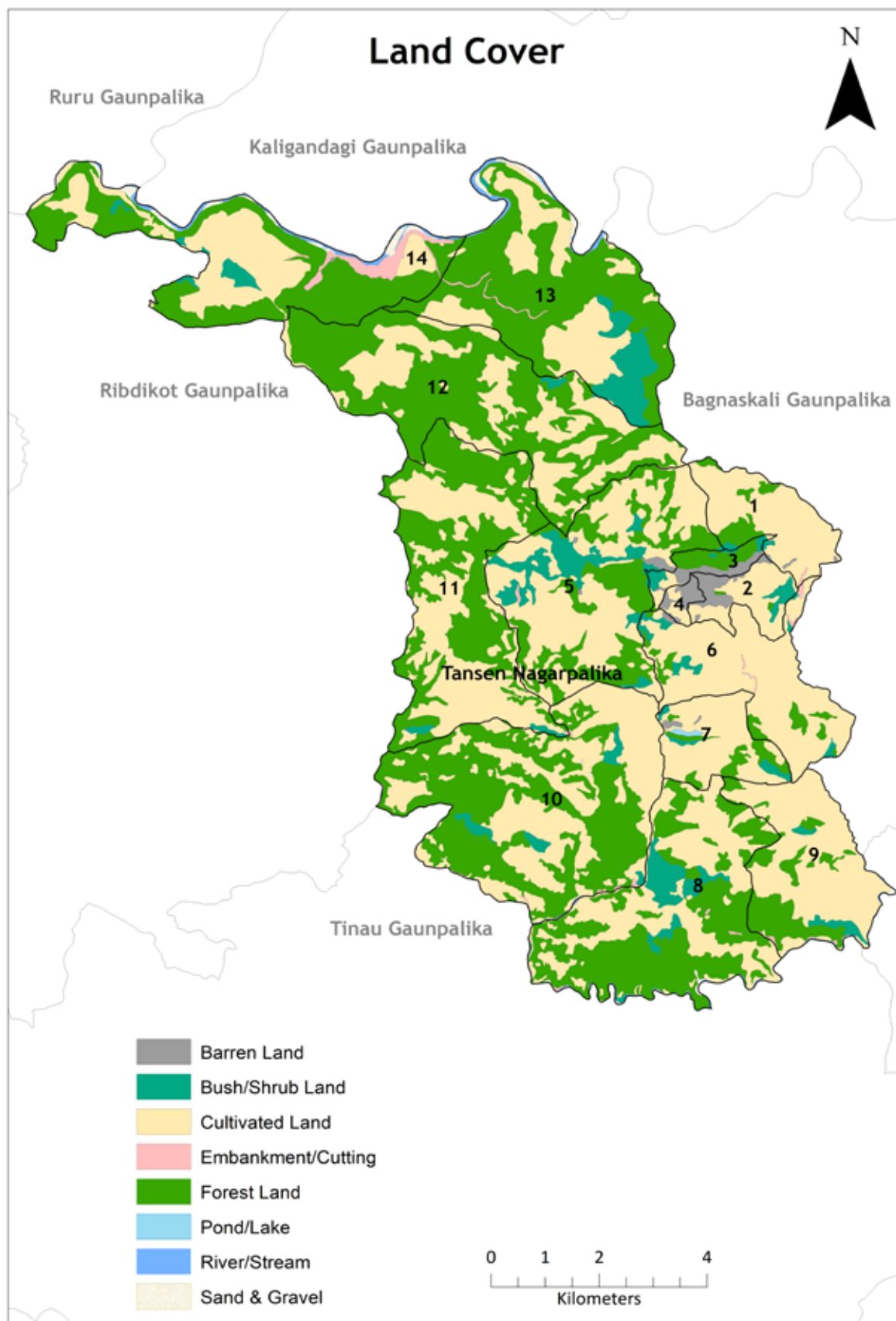
स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा विगत १२ महिनामा मृत्यु हुनेहरूको सङ्ख्यालाई हेर्दा सबैभन्दा बढी मृत्यु सङ्ख्या ७० वर्ष भन्दा माथिको उमेर समूहको देखिन्छ। सबैभन्दा कम मृत्यु हुने उमेर समूह भने ५ देखि २४ वर्षको देखिन्छ। चौधौँ आवधिक योजना अनुसार नेपालमा जन्मदाको बखत आम नेपालीको औसत आयु ६९ वर्ष उल्लेख गरिएको छ। सामान्यतया उमेर पुगेर हुने मृत्युलाई स्वाभाविक मान्न सकिन्छ तसर्थ यस नगरपालिकामा बढी मृत्यु हुने उमेर समूह हेर्दा ६० वर्ष माथिको नै देखिन्छ। यद्यपि पछिल्लो समय औषधी विज्ञान र चिकित्सा पद्धतिमा भएको उच्च विकास र आधुनिक औषधि उपचारमा वृद्धि भएको पहुँच र क्रमिक रूपमा स्वास्थ्य चेतनाको वृद्धिका कारण नेपालको औसत आयु समेत विगतका वर्षभन्दा बढ्दै गैरहेको देखिन्छ।

खण्ड ३ : नगरपालिकाको वर्तमान भू-उपयोग

३.१ भू-क्षेत्रको वर्गीकरण

स्रोत : भूमि सूचना र अभिलेख विभाग

तानसेन नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ | ६३

तालिका ३५: भू-उपयोग विश्लेषण

भू-उपयोगको प्रकार	वर्ग कि.मि.	प्रतिशत
बालुवा तथा गिटी	०.५७	०.५२
वन क्षेत्र	४७.५४	४३.३०
खोला नाला	०.७३	०.६६
कृषियोग्य जमिन	५३.४०	४८.६४
भाडी तथा बुट्यान	५.५३	५.०४
बाँझो जमिन	१.१५	१.०५
तटबन्द र कटान क्षेत्र	०.८३	०.७६
ताल तलैया	०.०५	०.०५
जम्मा	१०९.८०	१००.००

स्रोत : घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

३.२ घर बनेको जमिनको लालपुर्जाको आधारमा घरधुरीहरू

नगरपालिकामा रहेका कुल १३,१२२ परिवारहरू मध्ये आफ्नै स्वामित्वमा लालपुर्जा भएको जमिनमा घर बनाउने परिवारको सङ्ख्या १०,४०३ (७९.२८ प्रतिशत) लालपुर्जा नभएको जमिनमा घर बनाउने परिवारको सङ्ख्या १,२०९ अर्थात् ९.२१ प्रतिशत रहेका छन्। बाँकी १०.१७ प्रतिशत थाहा नभएको र १.३४ प्रतिशत आफ्नो घर नहुने परिवारहरू रहेका देखिन्छ। थप वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

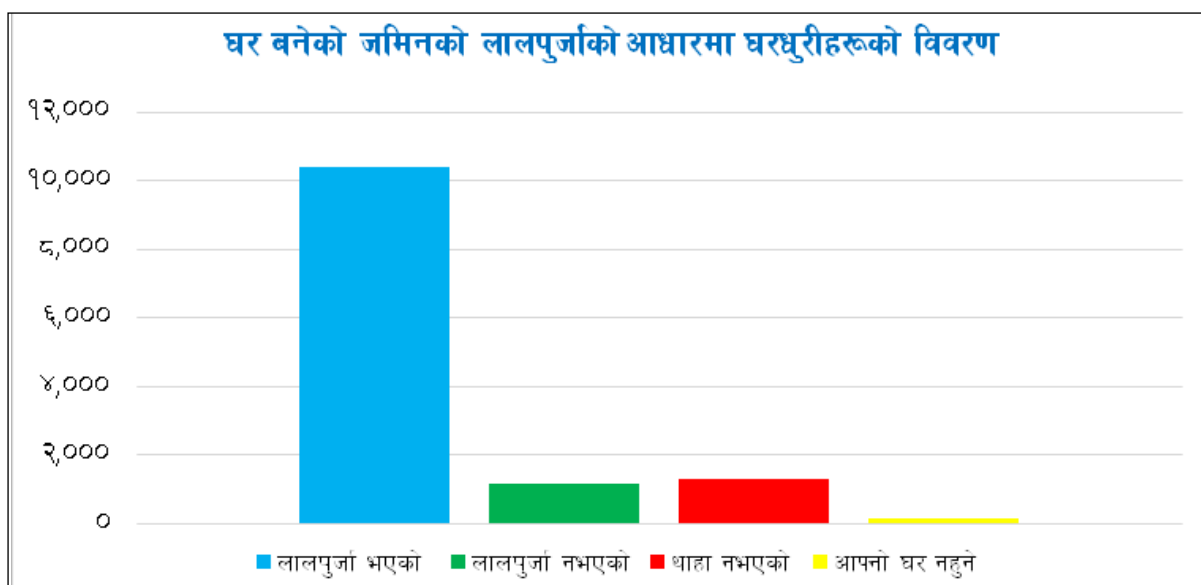
नोट: गणकहरू तथ्याङ्क सङ्कलनको क्रममा घरधुरीमा पुग्दा घरमुलि वा जिम्मेवार व्यक्ति बाट यथार्थ विवरण प्राप्त नहुँदा थाहा नभएको १०.१७ प्रतिशत रहन गएको हुन सक्दछ।

तालिका ३६: घर बनेको जमिनको लालपुर्जासम्बन्धी विवरण

वडा नं.	लालपुर्जा भएको	लालपुर्जा नभएको	थाहा नभएको	आफ्नो घर नहुने	जम्मा
१	९४०	५२	३४		१,०२६
२	९५३	४१	१४७		१,१४१
३	१,१५६	२०	३४२	४	१,५२२
४	६७८	११	२१२		९०१
५	७३३	१५९	३४	३	९२९
६	७३६	१५१	१४१	१४२	१,१७०
७	१,०३५	१९२	१२०	३	१,३५०
८	५७७	१३५	९३		८०५
९	६५९	१३९	६१	२३	८८२
१०	७०२	१०२	१५		८१९
११	४९७	९९	३		५९९
१२	५६९	४८	५		६२२
१३	४५६	२४	३८	१	५१९
१४	७१२	३६	८९		८३७
जम्मा	१०,४०३	१,२०९	१,३३४	१७६	१३,१२२
प्रतिशत	७९.२८	९.२१	१०.१७	१.३४	१००.००

आफ्नै स्वामित्वमा लापुर्जा भएको जमिन नभएकाहरूमा लागू नहुने।

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

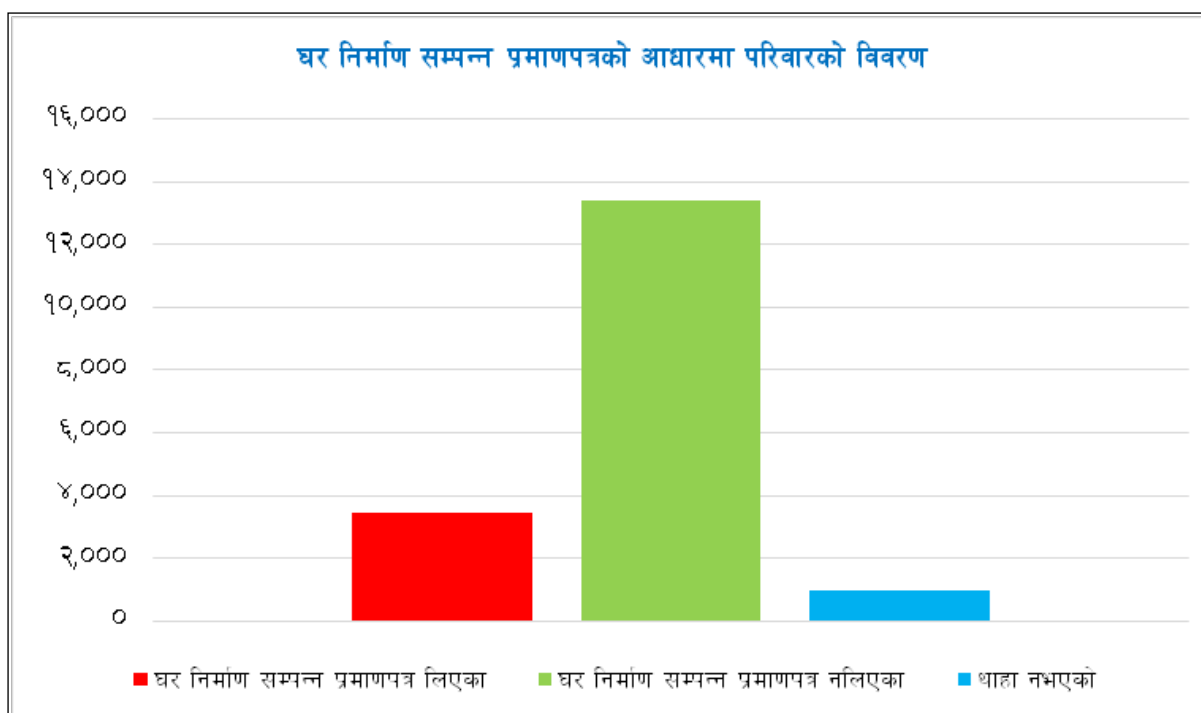
३.३ घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र लिए/नलिएको आधारमा परिवारको विवरण

नगरपालिकामा रहेका कुल १३,१२२ परिवार सङ्ख्या मध्ये जम्मा ४,९२२ (३८.०२ प्रतिशत) परिवारहरूसँग मात्र घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र रहेको देखिन्छ भने ६,०६५ (४६.८५ प्रतिशत) परिवारहरूसँग घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र छैन। त्यसैगरी १७६(१.३४ प्रतिशतले) उल्लेख नगरिएको देखिन्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ३७: घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्रको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र भएको	घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र नभएको	थाहा नभएको	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
१	६८१	२२६	११९	०	१,०२६
२	९४५	५५	१४१	०	१,१४१
३	१०३४	१०१	३८३	४	१,५२२
४	५७७	८०	२४४	०	९०१
५	२३८	६५०	३८	३	९२९
६	५०९	३९७	१२२	१४२	१,१७०
७	४७३	६६९	२०५	३	१,३५०
८	३४	६३२	१३९	०	८०५
९	१६	५९५	२४८	२३	८८२
१०	१३	७७९	२७	०	८१९
११	२४१	३५५	३	०	५९९
१२	३	५१९	१००	०	६२२
१३	२१	४५६	४१	१	५१९
१४	१३७	५५१	१४९	०	८३७
जम्मा	४९२२	६०६५	१९५९	१७६	१३,१२२
प्रतिशत	३८.०२	४६.८५	१५.१३	१.३४	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

३.४ कोठा वा फ्ल्याट भाडामा दिएका परिवारहरूको वडागत विवरण

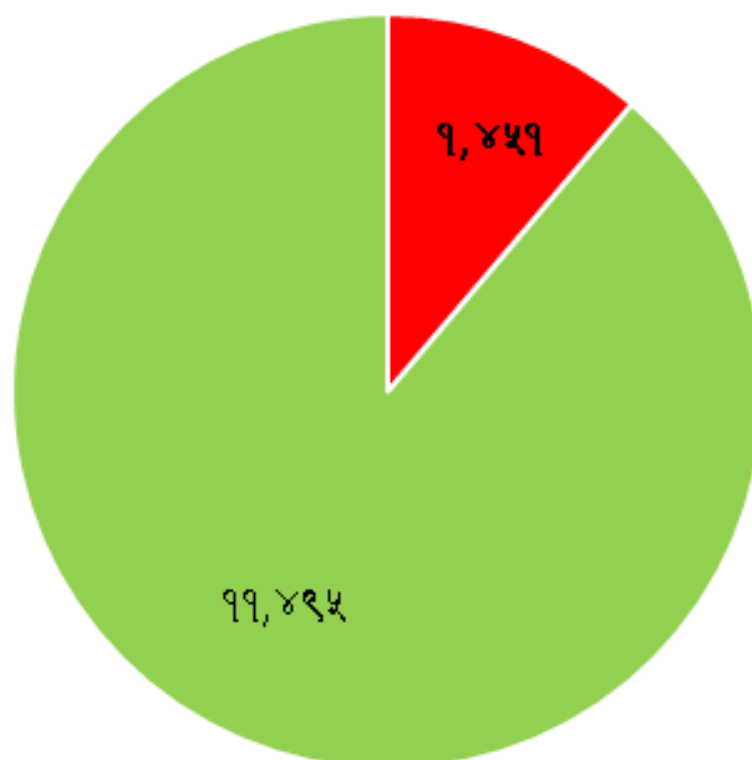
तालिका ३८: सर्वेक्षण गर्दा प्राप्त भएको कोठा वा फ्ल्याट भाडामा दिएका परिवारहरूको वडागत विवरण

वडा नं.	भाडामा दिएको		भाडामा नदिएको		उल्लेख नगरिएको		जम्मा सङ्ख्या
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	१३०	१२.६७	८९६	८७.३३	०	०.००	१,०२६
२	२०७	१८.१४	९३४	८१.८६	०	०.००	१,१४१
३	३१५	२०.७५	१,२०३	७९.२५	४	०.२६	१,५२२
४	२१५	२३.८६	६८६	७६.१४	०	०.००	९०१
५	७४	७.९९	८५२	९२.०१	३	०.३२	९२९
६	१५६	१५.१८	८७२	८४.८२	१४२	१२.१४	१,१७०
७	२३०	१७.०७	१,११७	८२.९३	३	०.२२	१,३५०
८	३७	४.६०	७६८	९५.४०	०	०.००	८०५
९	५४	६.२९	८०५	९३.७१	२३	२.६१	८८२
१०	४	०.४९	८१५	९९.५१	०	०.००	८१९
११	१	०.१७	५९८	९९.८३	०	०.००	५९९
१२	०	०.००	६२२	१००.००	०	०.००	६२२
१३	४	०.७७	५१४	९९.२३	१	०.१९	५१९
१४	२४	२.८७	८१३	९७.१३	०	०.००	८३७
जम्मा	१,४५१	११.२१	११,४९५	८८.७९	१७६	१.३४	१३,१२२

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिका केन्द्र र स-साना बजार केन्द्रहरू बाहेक ग्रामीण परिवेशमा रहेको नगरपालिकामा भाडामा बस्नेको सङ्ख्या निकै कम रहेको देखिन्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

कोठा वा फ्ल्याट भाडामा दिएका परिवारहरूको वडागत विवरण

■ कोठा वा फ्ल्याट भाडामा दिएको   ■ कोठा वा फ्ल्याट भाडामा नदिएको

खण्ड ४ : आर्थिक क्षेत्र तथा रोजगार स्थिति

४.१ नगरपालिकाको वित्तीय स्थिति

तानसेन एक ऐतिहासिक, धार्मिक, सांस्कृतिक एवं पर्यटकीय महत्वको क्षेत्र भएकोले नगरपालिकाको अर्थतन्त्र मुख्यतया: व्यापार, व्यवसाय, नोकरी, कृषि, वन, पशुपालन, होटल, रेस्टुरेन्ट, होमस्टे, पर्यटन तथा शिक्षा र स्वास्थ्य सेवा लगायतका क्षेत्रमा भएको देखिन्छ। उपयुक्त हावापानी, भू-बनोटका कारण अधिकांश घरपरिवार प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा कृषि व्यवसायमा सम्लग्न रहेका छन्। नगरपालिकाको सबै वडाहरूमा क्रमिक रूपमा सडक सञ्जालको विस्तार भई रहेका कारण नगरपालिकाको पूर्वाधार विकासमा थप सहज भएको छ। कृषि, व्यापार, सेवामुलक व्यवसाय साथै नगरपालिकामा रहेका केही साना तथा घरेलु उद्योग व्यवसायहरू आर्थिक क्रियाकलापका महत्वपूर्ण आधार हुन्। वैदेशिक रोजगार पनि नगर क्षेत्रको आयस्रोतको एकपक्ष रहेको देखिन्छ।

प्राकृतिक सौन्दर्यको धनी, जैविक एवं सांस्कृतिक विविधताले भरिपूर्ण रहेका कारण नेपालको आकर्षक गन्तव्यहरू मध्ये पाल्पा जिल्ला र विशेषतः तानसेन नगरपालिका महत्वपूर्ण स्थान रहेको छ। विभिन्न किसिमका जातजातिको विभिन्न किसिमका संस्कृति, रहनसहन तथा चाडपर्व लगायत उल्लेख्य सङ्ख्यामा रहेका धार्मिक, पौराणिक महत्वका स्थलहरू नगरपालिकाको प्रमुख पर्यटकीय आकर्षक केन्द्रको रूपमा रहेका छन्।

नगरपालिकामा आधुनिक कृषि तथा पशुपालनलाई बढी जोड दिनुको साथै विभिन्न जडिबुटीजन्य प्राकृतिक स्रोत र उपलब्ध कच्चा पदार्थको उपयोग गरी साना उद्योगमा लगानी गर्दै पर्यटकीय स्थानलाई व्यवस्थित बनाउन सकेको खण्डमा नगरपालिकाको अर्थतन्त्र मजबुद हुने सुनिश्चित देखिन्छ।

४.१.१ वडागत रूपमा करदाताहरूको विवरण

माथि उल्लेख भए बमोजिम मुख्य करसम्बन्धी करदाताहरूको विवरणलाई वडागत रूपमा देहाय बमोजिम उल्लेख गरिएको छ।

तालिका ३९: वडागत रूपमा करदाताहरूको विवरण

वडा नं.	सम्पत्ति कर*	व्यवसाय कर	घर जग्गा बहाल कर				सवारी साधन कर			
			परिवार	व्यवसायी*	भाडाको जग्गा	जम्मा	मोटर साइकल, स्कुटी	कार/जीप/भ्यान (निजी प्रयोगको लागि)	अन्य सवारी साधन (बस, ट्रक, टिपर, आदि)	ट्याक्टर
१	९९२	१३७	२८०	७१	३	३५४	२०१	१७	८	७
२	१,०५५	३१४	६५१	२१८	३	८७२	२९०	४७	११	३
३	१,५०८	३५०	७८८	२०९	९	१००६	३८१	३१	६	७
४	८५९	४३०	४७२	३३१	२	८०५	२४०	४७	१२	२
५	८३७	४४	१४३	१८		१६१	२४९	३१	१८	११
६	९०४	२७८	३२०	१७३	७	५००	२३९	३३	१५	९
७	९१२	१७४	३००	७९	११	३९०	३४०	४६	२५	१२
८	८०१	१४८	८९	४८	२	१३९	१७६	२३	८	३

वडा नं.	सम्पत्ति कर*	व्यवसाय कर	घर जग्गा बहाल कर				सवारी साधन कर			
			परिवार	व्यवसायी	भाडाको जग्गा	जम्मा	मोटर साइकल, स्कुटी	कार/जीप/भ्यान (निजी प्रयोगको लागि)	अन्य सवारी साधन (बस, ट्रक, टिपर, आदि)	रयाकर्
९	८०८	१०६	११८	५१		१६९	२१३	२३	४	८
१०	५९०	२१	३९	१	२	४२	९५	४	३	७
११	५९४	२७	२	९	२	१३	५५	९	४	०
१२	६१८	३५	५	८	१	१४	८७	३	१	०
१३	५१६	२४	१५	२	१	१८	४३	५	२	२
१४	७४४	६५	७६	२६	३	१०५	१२५	५	२	१३
जम्मा	११,७३८	२,१५३	३,२९८	१,२४४	४६	४,५८८	२,७३४	३२४	११९	८४

*नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका कुल २,१५३ व्यापारि मध्ये १,२२५ व्यापारिहरू घर भाडामा लिई बसेको देखिन्छ ।
स्रोत : घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

४.१.२ व्यापार तथा व्यवसायसम्बन्धी विवरण

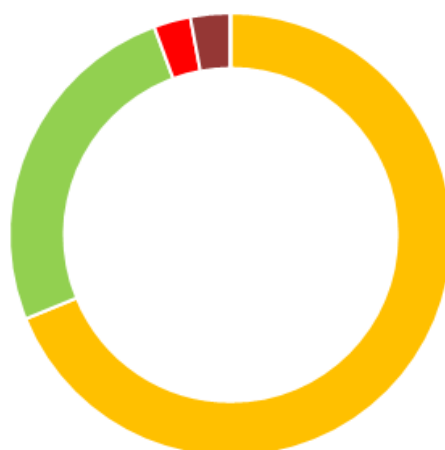
घरधुरी सर्भेक्षण अनुसार व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीको प्रकृति अनुसार र पुँजीगत लगानीका आधारमा व्यापार तथा व्यवसायसम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ४०: व्यवसायको प्रकृति बमोजिम फर्म तथा कम्पनीको विवरण

वडा नं.	बस्तुको विक्री	सेवाको विक्री	बस्तुको उत्पादन	अन्य	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
१	७२	६३	२			१३७
२	२३७	६४	८	४	१	३१४
३	२३५	८२	११	२२		३५०
४	३२०	१०४	२	४		४३०
५	२८	१४	२			४४
६	१६६	१००	६	६		२७८
७	१०७	४९	१२	६		१७४
८	११९	२१	५	३		१४८
९	७९	१६	३	८		१०६
१०	१४	३	२	२		२१
११	१९	७	१			२७
१२	१९	९	२	५		३५
१३	१८	६				२४
१४	४९	१२	२	२		६५
जम्मा	१,४८२	५५०	५८	६२	१	२,१५३
प्रतिशत	६८.८३	२५.५५	२.६९	२.८८	०.०५	१००.००

स्रोत : घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीको प्रकृति

■ वस्तुको बिक्री ■ सेवाको बिक्री ■ वस्तुको उत्पादन ■ अन्य ■ उल्लेख नगरिएको

नगरपालिकामा सञ्चालनमा रहेका व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीहरू मध्ये वस्तुको विक्री गर्ने सबैभन्दा बढी १,४८२ (६८.८३ प्रतिशत) सेवाको विक्री गर्ने ५५० (२५.५५ प्रतिशत) वस्तुको उत्पादन गर्ने ५ (२.६९ प्रतिशत) र अन्यमा ६२ (२.८८ प्रतिशत) रहेका छन्। नगरपालिकामा उत्पादनशील फर्महरूको सङ्ख्या न्यून रहेको तथ्याङ्कबाट के स्पष्ट हुन्छ भने व्यापारबाट मात्र आर्थिक सम्बृद्धि सम्भव हुँदैन किनकी नगरपालिकाभित्र उत्पादित वस्तु नहुँदा व्यापारमा विदेशमा उत्पादित वा देशका अन्य भागमा उत्पादित वस्तुहरूको किनबेच मात्र हुन्छ। विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका ४१: पुँजी लगानीको आधारमा व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीको विवरण

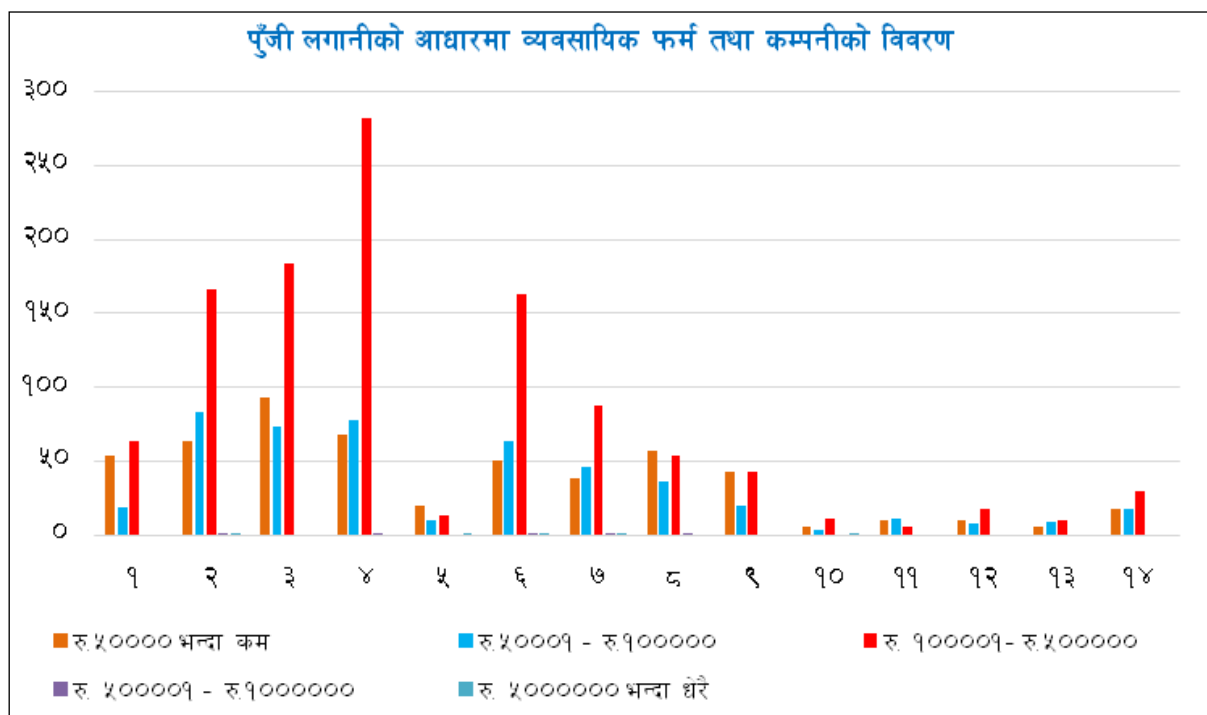
वडा नं.	रु.५०००० भन्दा कम	रु.५०००१ - रु.१०००००	रु.१००००१- रु.५०००००	रु.५००००१ - रु.१००००००	रु.५०००००० भन्दा धेरै	जम्मा	औसत लगानी रकम
१	५४	१९	६४			१३७	२१५,५११
२	६३	८३	१६६	१	१	३१४	७३०,१२१
३	९३	७३	१८४			३५०	२६५,४५७
४	६८	७८	२८३	१		४३०	३७०,५९२
५	२०	१०	१३		१	४४	७८१,२५०
६	५०	६३	१६३	१	१	२७८	४०३,३६०
७	३८	४६	८८	१	१	१७४	५०४,४२५
८	५७	३६	५४	१		१४८	२५६,००७
९	४३	२०	४३			१०६	२१४,२४५
१०	६	३	११		१	२१	१,१९०,४७६
११	१०	११	६			२७	१०१,८५२
१२	१०	८	१७			३५	२६९,४२९
१३	५	९	१०			२४	१७८,५८३

वडा नं.	रु.५०००० भन्दा कम	रु.५०००१ - रु.१०००००	रु.१००००१ - रु.५०००००	रु.५००००१ - रु.१००००००	रु.५०००००० भन्दा धेरै	जम्मा	औसत लगानी रकम
१४	१७	१८	३०			६५	३०२,५३८
जम्मा	५३४	४७७	१,१३२	५	५	२,१५३	४०२,७२०
प्रतिशत	२४.८०	२२.१६	५२.५८	०.२३	०.२३	१००.००	

स्रोत : घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

लगानीको आधारमा नगरपालिकामा रहेका व्यवसायिक फर्महरूको वर्गीकरण गर्दा रु. १००००१ देखि पाँच लाखसम्म लगानी गरी सञ्चालन गरिएका फर्महरू सबैभन्दा बढी ११३२ (५२.५८ प्रतिशत) रहेका छन् । यसरी हेर्दा नगरपालिकामा साना खालका व्यवसायिक फर्महरूको बाहुल्यता रहेको देखिन्छ । थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

४.१.३ घर तथा जग्गा बहालसम्बन्धी

माथि उल्लेख भए बमोजिम भाडामा बस्ने कुल ४,५६९ को सङ्ख्यामा रहेका परिवार तथा व्यवसायी (जग्गा भाडा समेत) हरूले मासिक रूपमा तिर्ने भाडाको रकमको विवरण तल तालिकामा उल्लेख भए बमोजिम रहेको छ । यस रकमलाई समेत आधार मानी प्रचलित बजार मूल्यका आधारमा नगरपालिकाले मासिक रूपमा लाग्न सक्ने औसत भाडाको रकम तय गरी कानून बमोजिम घर तथा जग्गा बहालबाट नगरपालिकाले कर सङ्कलन गर्न सक्ने देखिन्छ ।

तालिका ४२: भाडाको घरमा बस्ने परिवार तथा व्यवसायीहरूले मासिक रूपमा तिर्ने भाडाको रकम

वडा नं.	रु. २,००० भन्दा कम तिर्ने		रु. २,००१-३,००० तिर्ने		रु. ३,००१-५,०००सम्म तिर्ने		रु. ५,००१-१०,०००सम्म तिर्ने		रु. १०,०००-५०,०००सम्म तिर्ने		रु. ५०,००० माथि तिर्ने		थाहा नभएको/ उल्लेख नगरिएको		जम्मा भाडामा बस्ने		औसत भाडा रकम रु.	
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला
१	११७	१०	७३	११	५१	१९	३०	२५	८	८	१	१			२८०	७४	३,७४०	१०,१९३
२	२३८	७२	१९१	४२	१६०	३८	४४	४६	१५	१९	१	३	२	१	६५१	२२१	३,४५८	६,२०९
३	४०७	४२	१८१	४३	१४८	६२	४०	४७	११	२२	१	२			७८८	२१८	३,१०४	६,०८२
४	१६६	४५	१३३	४१	९८	४८	५६	१०७	१८	७८	१	७		७	४७२	३३३	४,११४	९,८३७
५	९२	१२	२३	१	१७	३	६		५	२					१४३	१८	२,९३५	३,५११
६	१५६	३४	८९	१५	३२	५३	२२	३८	२०	३०			१	१०	३२०	१८०	३,८२४	६,८१२
७	१५२	१३	६७	१३	४३	२३	२८	२४	९	१५	१	२			३००	९०	३,३९४	८,४७३
८	६०	२७	१८	१२	६	७	४	२	१	२					८९	५०	२,४१५	३,६४०
९	८१	३०	१६	१४	११	४	३	२	४				३	१	११८	५१	२,५४४	२,४००
१०	२१	३	११		६		१								३९	३	२,६१८	१,०००
११	२	८		३											२	११	१,५००	२,०००
१२	२	५		१	१		१	१	१	२					५	९	६,६००	४,६११
१३	१२	३			२		१								१५	३	२,०३३	१,८३३
१४	६०	८	४	१०	६	४	४	१	२	२				४	७६	२९	२,३७०	३,५७६
जम्मा	१,५६६	३१२	८०६	२०६	५८१	२६१	२४०	२९३	९४	१८०	५	१५	६	२३	३,२९८	१,२९०	३,३९९	७,१७८

स्रोत : घरघुरी तथा सडकलन, २०७५

४.१.४ जडिबुटी र कवाडी सङ्कलन केन्द्र

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा उल्लेखित 'नगरपालिकाको काम, कर्तव्य, अधिकार' अन्तर्गत स्थानीय कर सेवा शुल्क तथा दस्तुर लिन सक्ने प्रावधान अनुसार जडीबुटी र कवाडी कर निर्धारण तथा सङ्कलन गर्ने कार्यमा नगरपालिकाले आफ्नै नीति अख्तियार गर्न सक्दछ । सो प्रयोजनका लागि नगरपालिका क्षेत्रभित्र देहाय बमोजिम जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु सङ्कलन केन्द्र रहेको छ ।

तालिका ४३: जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु सङ्कलन केन्द्र

क्र.सं	व्यापार तथा व्यवसाय सञ्चालक तथा कम्पनीको नाम	वडा नं	स्वामित्व	व्यापारको किसिम
१	सन्तोष चौधरी	६	एकल	कवाडी
२	माशक्ति कवाड सेन्टर	३	एकल	कवाडी

स्रोत : तानसेन नगरपालिकाको कार्यालय, २०७५

४.१.५ प्राकृतिक एवं खानीजन्य बस्तुको विक्री तथा निकासी

नगरपालिका क्षेत्रभित्र देहाय बमोजिम स्थानहरूबाट परिमाण बमोजिम, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, आदि विक्री तथा निकासी हुने गर्दछ ।

तालिका ४४: नदीजन्य पदार्थ उत्खनन, सङ्कलन, घाटगद्दी र विक्री वितरणसम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	वडा नं.	नदीको नाम	घाटका नाम	घाटको प्रकृति	सङ्कलन तथा घाटगद्दी गर्ने स्थान	वितरणको प्रक्रिया	उत्खनन प्रक्रिया	परिमाण क्यू. फुट	अनुमानित रकम	टिप्पणी
१	९	तिनाउखोला	सिमलघाट	गिद्दी ४० प्रतिशत बालुवा ६० प्रतिशत	अमृत्यायन क्षेत्र	क्यू. फुटको आधारमा ठेक्काबाट		१५६६५५.८६	४६९९६७.५८	
२	९	तिनाउखोला	अम्लीहान पुलदेखि लालपट्टी बगर सम्म	गिद्दी ४५ प्रतिशत बालुवा ५५ प्रतिशत	अमृत्यायन क्षेत्र	क्यू. फुटको आधारमा ठेक्काबाट		२३५९०.१९	७७७७०.५७	
३	१३	कालीगण्डकी नदी	सपलक बगर	ढुङ्गा १० प्रतिशत गिद्दी ३० प्रतिशत बालुवा ६० प्रतिशत	पुरानो स्कूल	क्यू. फुटको आधारमा ठेक्काबाट		१४०४८१.७४	४२१४४५.२३	
४	१३	कालीगण्डकी नदी	बेलदारी घाट	ढुङ्गा १० प्रतिशत गिद्दी ३० प्रतिशत बालुवा ६० प्रतिशत	३०० मिटर आसपास	क्यू. फुटको आधारमा ठेक्काबाट		२५५८५४.७६	७६७५६४.२८	
५	१३	कालीगण्डकी नदी	सिन्दुर्दी घाट	ढुङ्गा १० प्रतिशत गिद्दी ३० प्रतिशत बालुवा ६० प्रतिशत तशत	३०० मिटर आसपास	क्यू. फुटको आधारमा ठेक्काबाट		१३४४०७.६२	४०३२२२.८६	
६	१४	कालीगण्डकी नदी	अर्तुङ्गा घाट बगर	ढुङ्गा १० प्रतिशत गिद्दी ३० प्रतिशत बालुवा ६० प्रतिशत	मालुङ्गे घाट	क्यू. फुटको आधारमा ठेक्काबाट		४३२०३९.६३	१२९६११८.९	

क्र. सं.	वडा नं.	नदीको नाम	घाटका नाम	घाटको प्रकृति	सडकलन तथा घाटगद्दी गर्ने स्थान	वितरणको प्रक्रिया	उत्खनन प्रक्रिया	परिमाण क्यू. फुट	अनुमानित रकम	टिप्पणी
७	१४	कालीगण्डकी नदी	दुमैघाट	ढुङ्गा १० प्रतिशत गिट्टी ३० प्रतिशत बालुवा ६० प्रतिशत	पिपलको रुख आसपास	क्यू. फुटको आधारमा ठेक्काबाट		१८२७५३.४०	५४८२६०.२०	
८	१४	कालीगण्डकी नदी	जल्दीभिर	ढुङ्गा १० प्रतिशत गिट्टी ३० प्रतिशत बालुवा ६० प्रतिशत	पोखरा आसपास	क्यू. फुटको आधारमा ठेक्काबाट	उत्खनन सडकलन नदीको नाम टाढाको स्थानमा रहेको छ र यो नदीको सिमाना छिन्ने छैन	७२०४१.९२	२१६१२५.७६	
९	१४	कालीगण्डकी नदी	छतिवन बगर	ढुङ्गा १० प्रतिशत गिट्टी ३० प्रतिशत बालुवा ६० प्रतिशत	कुडापानी आसपास	क्यू. फुटको आधारमा ठेक्काबाट		१५७६०९.३५	४७२८२८.०७	
जम्मा								१५५५४३४.४७	४६६६३०३.४१	

स्रोत : तानसेन नगरपालिका २०७५

४.१.६ स्थानीय पूर्वाधार सेवाको विवरण

नगरपालिकाको समग्र विकासमा भौतिक पूर्वाधारको विकास अपरिहार्य छ। सडक, पिउने पानी, स्वास्थ्य, शिक्षा, सञ्चार, मानव संसाधन विकास, उर्जा जस्ता पूर्वाधारहरूको विकास पश्चात् मानवीय विकासका सम्पूर्ण ढोकाहरू खुल्ने हुँदा त्यसतर्फ पुँजीगत लगानी बृद्धि गर्नु आवश्यक छ। नगरपालिकाको विनियोजित बजेटलाई हेर्दा सबैभन्दा बढी सडकमा लगानी भएको देखिन्छ। नगरपालिकामा स्वास्थ्य केन्द्र, खेल मैदान, विद्यालय, सार्वजनिक शौचालय, पोखरी, सामुदायिक भवन तथा मन्दिरहरूको निर्माण गरी समग्र भौतिक तथा अन्य पूर्वाधारको विकास भई रहेको देखिन्छ। हाल नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका मुख्य स्थानीय पूर्वाधारको अवस्था देहाय बमोजिम रहेको छः

तालिका ४५: आ.व. २०७४/०७५ मा सम्पन्न भएका प्रमुख योजनाहरू

योजना क्र.सं	योजनाको नाम	वडा नं.	विनियोजित रकम
१	चण्डीभञ्ज्याङ्ग सिमलरुख देखि बौघागुम्बा छेलुङ्ग अर्तुगां केरवादी सडक स्तरोन्नती	१२, १३	३००००००
२	चिलागंदी गोर्खेकोट सडक खण्डको साभेदारीमा कालोपत्रे	ता.न.पा. १ र बग्नासकाली गा.पा.	३५०००००
३	बतासेडाँडा, चण्डीभञ्ज्याङ्ग, लुहुगं जोर्ते मोटरबाटो ग्रेड सुधार र स्तरोन्नती	१२	२००००००
४	छात्रावास सावाखुम मौवाडाडा हुँदै वडा नं. १२ को आमडाडा जोड्ने बाटो निर्माण	५	१००००००
५	शितलपाटीबाट महेन्द्रबोधी स्कूल जाने छिँडी चौडा गराउने	२	२५०००००
६	चुच्चेवारी सिरसिरे, मदनपोखरा देउराली हुँदै कोकलछाप तल्लो डुम्रे कृषि सडक स्तरोन्नती	८	१००००००
७	बांसटारी डाँडापिपल चुच्चेवारी भन्ज्याङ्ग सिरसिरे ठाटी बाघखोर हुँदै लामडाँडा कृषि मोटरबाटो निर्माण	७	१००००००
८	नर्सरी वन कार्यालय राउतेडाडा पिप्लेटोल डिवारी काफल(ठारी हुँदै ता.न.पा. १० को सारीखोला जोड्ने बाटो	५	१५०००००
९	पालेपीपल हात्तीगौडा कृषि सडक स्तरोन्नती	६	१००००००
१०	सेतिपोखरी, सिस्ने बडहरबोट गुफाचौर धार्मिक सडक स्तरोन्नती	५, १० र ११	८००००००
११	दमकडा सा.रे.म. हुँदै नयाँपाटी सडक स्तरोन्नती	८, ९	१००००००
१२	प्रभास गणसाल सुरुगंतुंग आमडाँडा बडरबोट मो.बा. स्तरोन्नती	१०	२००००००
१३	घारेखोलादेखि उकालेपिपल हुँदै रानीघाट जाने बाटो	१	२००००००
१४	न.पा. क्षेत्रभित्र सडक मर्मत सूधार	मागका आधारमा	३००००००
१५	बनदेवी बहुउद्देश्यीय हरियाली बसपार्क पूर्वाधार निर्माण (क्रमागत)	५	१००००००

१६	बाँझा नयाँ ठूलो कुलो विस्तार योजना	११	१००००००
१७	सिँचाई पानि लिफ्टिङ राजकुलोसम्म	१४	१००००००
१८	भेटडाडा देखि धोवीधारा कल्भर्ट (भूक्षय रोकथाम समेत)	६	१००००००
१९	तानसेन खानेपानी उपभोक्ता समितिलाई महसुल अनुदान	नगर क्षेत्रका वडा	२५०००००
२०	मागको आधारमा सबै वडामा पुराना जीर्ण पोलहरू फेर्ने पोल खरिद विद्युत लाईन विस्तार	सबै वडा	७५०००००
२१	भल व्यवस्थापन	सबै वडा	१००००००
२२	ऋषिकेश रूद्रवेणी रूद्रक्षेत्र गुरुयोजना तयारी	१४	१००००००
२३	बौघागुम्हा मगर सांस्कृतिक सङ्ग्रहालय (कुडुले घर)	१३	१६०००००
२४	सबै मठमन्दिर, चर्च, गुम्बा, विहार, मस्जिद, सार्वजनिक चोकहरू	मागका आधारमा	६००००००
२५	तार जाली खरिद	मागका आधारमा	२००००००
२६	युवा कृषि तथा पशु स्वरोजगार कार्यक्रम सहकार्यमा	मागका आधारमा	१००००००
२७	नगरपालिका कार्यालय भवन थप भवन निर्माण	मागका आधारमा	१०००००००
२८	वडा कार्यालय भवन मर्मत निर्माण	सबै वडा	१२०००००
२९	महिला बहुउद्देश्यीय सामुदायिक भवन	सबै वडा	१००००००
३०	बसन्तपुर वडा कार्यालय अधुरो भवन निर्माण तथा सम्भार	३	१००००००
३१	शहरी सौन्दर्यीकरण	सबै वडा	२००००००
३२	सरसफाई पूर्वाधार विकास (उपकरण समेत)	सबै वडा	६००००००
३३	विपन्न दलित तथा अल्पसंख्यक स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम	सबै वडा	२५०००००
३४	सुत्केरी स्याहार खर्च (स्वास्थ्य चौकी/अस्पतालमा सुत्केरी भएको मात्र)	सबै वडा	१००००००
३५	कृषि विकास (एक वडा एक उत्पादनको सम्भाव्यता अध्ययन समेत)	सबै वडा	१००००००
जम्मा		८,४८,००,०००	

स्रोत : तानसेन नगरपालिका, २०७५

४.१.७ नगरपालिकाको आय व्यय विवरण

नगरपालिकाबाट प्राप्त विवरण बमोजिम २०७५ सालको आषाढ मसान्तसम्मको यथार्थ आयलाई हेर्दा कुल आन्तरिक आयमा गरेको अंश ३७ प्रतिशत रहेको छ भने बाँकी गैर कर रहेको छ । तर नगरपालिकाले आ.व. ०७५/७६ का लागि गरेको प्रस्तावित अनुमानित रकममा भने कुल आन्तरिक आयमा गरेको अंश ३२ प्रतिशत हुने गरी प्रक्षेपण गरिएको छ भने बाँकी ६८ प्रतिशत गैर करबाट सङ्कलन हुने गरी प्रस्ताव गरिएको छ । आ.व. ०७४/७५ को संसोधित तथा यथार्थ को तुलना गर्दा नगरपालिकाले संसोधित अनुमान रकमको ९७ प्रतिशत आन्तरिक आय सङ्कलन गरेको छ । यस आर्थिक वर्षमा कुल आयमा आन्तरिक आय (राजस्व बाँडफाँट बाहेक) को अंश केवल ४ प्रतिशत रहेको छ भने नगरपालिका बाँकी ९६ प्रतिशत बाह्य स्रोतमा निर्भर रहेको छ ।

तालिका ४६: नगरपालिकाको प्रस्तावित र यथार्थ आय विवरण (रकम रू. हजारमा)

आय शीर्षक	आ.व. ०७४/७५ को संसोधित अनुमान	०७४/७५ को यथार्थ	०७५ को प्रस्तावित
सम्पत्ति कर	५,५००	५,१०६	८,७००
भूमिकर र मालपोत	१५०	२८९	३०
घर बहाल कर	८००	६७०	६,०००
व्यवसाय कर	२,५००	१,९९७	२,५००
विज्ञापन कर	३५५	३५५	३५०
मनोरञ्जन कर	१५०	२६	
सवारी साधन कर (सवारी दर्ता, वार्षिक सवारी कर तथा पटके सवारी कर)	१,३२१	१,३२१	
अन्य कर			
कर (क)	१०,७७६	९,७६४	१७,५८०
घरजग्गा रजिष्ट्रेशन			
नक्सापास दस्तुर	४,०००	३,९९६	६,०००
अन्य सेवा शुल्क तथा दस्तुरहरू	१२,३७०	१२,४०८	३१,२६०
गैर कर (ख)	१६,३७०	१६,४०४	३७,२६०
जम्मा आन्तरिक आय (क+ख)	२७,१४६	२६,१६८	५४,८४०
राजस्व बाँडफाँट (संघ)	४,८०५	-	८७,८१२
राजस्व बाँडफाँट (प्रदेश)			९,७०८
जम्मा राजस्व बाँडफाँटबाट	४,८०५	-	९७,५२०
समानिकरण अनुदान संघीय सरकार	२३८,२४७	२३८,२४७	१४६,६००
समानिकरण अनुदान प्रदेश सरकार			४,८००
सशर्त अनुदान संघ	१९२,९४४	२४४,९९४	३०२,५००
सशर्त अनुदान प्रदेश			७,५००

आय शीर्षक	आ.व. ०७४/७५ को संसोधित अनुमान	०७४/७५ को यथार्थ	०७५ को प्रस्तावित
समपुरक अनुदान			
विशेष अनुदान			
अन्य अनुदान	११४,६४४	१०९,४९२	११०,५५०
अन्तर सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण	५४५,८३५	५९२,७३३	५७१,९५०
अन्य आय			
जनसहभागिता		५,२१४	२६,८००
गैसस बाट प्राप्त			
ऋण			
गत वर्षको मौज्दात	६९,२११	६९,२११	४८,६००
हिसाब मिलान			१,६००
कुल जम्मा (आन्तरिक तथा बाह्य)	६४६,९९७	६९३,३२६	८०१,३१०

स्रोत : तानसेन नगरपालिका, २०७५

४.१.८ नगरपालिकाको आम्दानी खर्च विवरण

तालिका ४७: तानसेन नगरपालिका, नगरकार्यपालिकाको कार्यालय, तानसेन पाल्पा

आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ को तानसेन नगरपालिकाको एकिकृत आर्थिक विवरण

आय विवरण				ब्यय विवरण			
क्र.स.	आम्दानी शीर्षक विवरण	रकम	क्र.स.	खर्च विवरण विवरण	वैक खाता	रकम	
१	आ.व. २०७३/०७४ वाट जिम्मेवारी सरेको मौज्दात	१०३३१४८२३.५८	१	चालु खर्च		३७०३०३८४०.१९	
	क नगद	२.००	२	पूँजीगत खर्च (आन्तरिक र बाह्य)		२१६२९२०५०.६३	
	ख बैंक मौज्दात	१०३३१४८२३.५८	२	वित्तीय व्यवस्था भुक्तानी		३७३३४५४.७३	
२	राजश्व (आन्तरिक आय)	३४३३७५११.०६	१	नगर विकास कोष ऋणको सावा भुक्तानी (विगतको)		३५०००००.००	
	क आन्तरिक राजश्व	३३७६६०५२.४७	२	नगर विकास कोष ऋणको व्याज भुक्तानी (विगतको)		२३३४५४.७३	
	ख राजश्व बाडफांड (आ.व. २०७३/०७४)को	५७४५८.५९	३	लगानी		४२८८९५०.५८	
३	वित्तिय हस्तान्तरण	४८५०४९०००.००		गाउँ नगर साभेदारी कोषको लगानी		४२८८९५०.५८	
	क समानिकरण अनुदान	२३८२४७०००.००	४	ऋण तीन बाँकी		३९७६६३२९.४२	
	ख सशर्त अनुदान	२४६८०२०००.००		नगर विकास कोष ऋण भुक्तानी बाँकी (विगतको)		३९७६६३२९.४२	
४	नेपाल सरकारवाट प्राप्त अन्य अनुदान	८१३९९०००.००	५	ससर्त र सामाजिक सुरक्षा तर्फ फिर्ता		१२८४८२८०.४५	

आय विवरण				व्यय विवरण			
क्र.सं.	आम्दानी शीर्षक विवरण	रकम	क्र.सं.	खर्च विवरण विवरण	वैक खाता	रकम	
	जेष्ठ नागरिक दिर्घसेवा सम्मान	७७२८७०००.००	६	धरौटी फिर्ता र सदर स्याहा		२१५९०८८.८९	
	समाज कल्याण कार्यक्रम वालानन्द	६०००००.००	७	आगामी वर्षका लागि जिम्मेवारी सरेको वैक मौज्दात		१२७२३४०५५.६१	
	स्थानीय शासन तथा सामूदायिक कार्यक्रम	३४३२०००.००		१ मुलकोष खाता	१८१०२	७०२३१४५२.७१	
५	प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदान	०.००		२ पुँजीगत खाता	२६२०२	०.००	
६	अन्य संस्था वा निकायबाट अनुदान प्राप्त			३ चालु खाता	१६१०२	०.००	
	सडक बोर्डबाट प्राप्त	२९१७४७९.००		४ कर्मचारी कल्याण कोष खाता	१९१०२	२९७३३८.००	
ख	कारीतासबाट कृषि सम्बन्धी कार्यक्रमका लागि प्राप्त अनुदान	२४२७३५.००		५ मरमत संभार कोष खाता	२९२०२	३६३२६४३.१२	
ग	सरसफाई व्यवस्थापन ओ.वि.ए.शोधभर्ना प्राप्त	१०१६२६४.००		६ राजश्व बाण्डफाण्ड खाता	४८४०४	२०५००००.००	
३	जिल्ला समन्वय समितिबाट आ.व.२०७३/०७४को अनुदान	२०८५०००.००		७ दैवी प्रकोप खाता	४९४०४	३४१४७२.९२	
८.	वगनासकालि गा.पा.बाट प्राप्त	१३०८४६५.००		८ मानव संसाधन कोष खाता	५९५०२	०.००	
च	जिल्ला प्राविधिक कार्यालय(वाटपूल हेरालकोतलव	४८०००.००		९ वातावरण संरक्षण कोष खाता	६९६०२	५१३१७३.०५	
७	वित्तीय व्यवस्था प्राप्त			१० गरिवी निवारण कोष खाता लागत सहभागीता	७९७०२	७९३७२०३.३१	
क	नगरविकास कोषबाट ऋण प्राप्त (विगतको)	३९७६३२१.४२		११ सित भण्डार खाता एसविआई वैक	१००००८	७५०४४६.०२	

आय विवरण				व्यय विवरण			
क्र.स.	आम्दानी शीर्षक विवरण	रकम	क्र.स.	खर्च विवरण विवरण	वैक खाता	रकम	
ख	गाउनगर साभेदारीको ऋण जिम्मेवारी	४२८८१५०.५८	१२	एसविआई बैंक चल्ती खाता	५००००४०	५४०.००	
ग	गाउँ नगर साभेदारीकोषको लगानीबाट व्याज प्राप्त	२६५९२९.३३	१३	कृषि विकास बैंक खाता सामाजिक सुरक्षा	१८०१०११	५४२२५००.००	
३	एसविआई बैंक खाताबाट व्याज प्राप्त	६६९९५.३२	१४	महिला तथा बालबालिका कोष खाता	८९८०२	७१०६९५.४०	
८	जनसहभागीता ६०/४० नगद जम्मा	६४१८८६२.००	१५	ने.वै.ली. गाउनगर साभेदारी कोष खाता	२६४००	५१७६१९४.२०	
९	धरौटी आम्दानी	८१७४९४८.६८	१६	हिमालयन बैंक	३०००११	१११७५३९.४८	
१०	गाउँ नगर साभेदारीकोष सावा फिर्ता	१५०००००.००	१७	धरौटी मौज्दात रू. १३९६२९७५.६१ नगद रू. २.००	७१०२	१९९७८८३७.४०	
११	आ.व.२०७३/०७४ र ०७४/०७५ को चेक साट्न बाँकी	४५०६५६३.५३					
जम्मा आम्दानी		७७६६२६०४२.५०		जम्मा खर्च		७७६६२६०४२.५०	

४.१.९ घट्ट, मिल तथा सित भण्डारसम्बन्धी विवरण

तालिका ४८: घट्ट, मिल तथा सित भण्डारसम्बन्धी विवरण

सि.न.	पानी घट्ट सङ्ख्या		सित भण्डार	मिल सङ्ख्या
	परम्परागत	सुधारिएको		
१	१ (वडा नं १३)	-		४६
२	१ (वडा नं १४)	-	वडा नं ७ वाघखोर (निर्माणाधिन)	

स्रोत : तानसेन नगरपालिका २०७५

४.२ नगरपालिकाको रोजगारी र आम्दानीको अवस्था

४.२.१ वडागत रूपमा रोजगारीको अवस्था

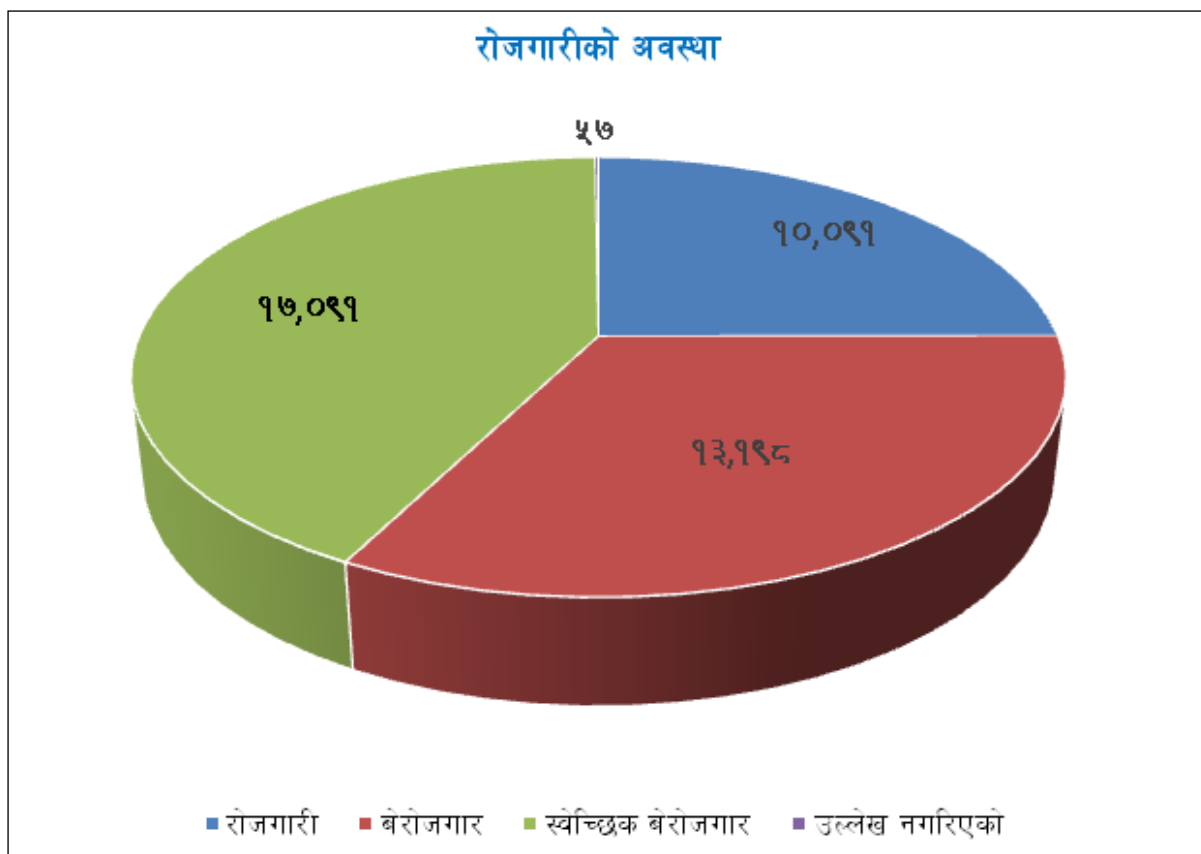
प्राप्त तथ्याङ्क अनुसार नगरपालिकामा १०,०९१ जना रोजगार, १३,१९८ जना बेरोजगार र थप १७,०९१ जना स्वेच्छिक बेरोजगार रहेको पाइयो । सामान्यताया काम गर्ने उमेर १५ देखि ५९ वर्षका कुल ३०,४८२ जनसङ्ख्या मध्ये १०,०९१ (३३.१० प्रतिशत) जनसङ्ख्या मात्र रोजगार रहेको देखिन्छ । माथि उल्लेखित ३३.१० प्रतिशत जनसङ्ख्या काम गर्न सक्ने उमेर समूहको जनसङ्ख्याको आधारमा निकालिएको हो । थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ४९: नगरपालिकामा रोजगारीको अवस्था

वडा नं.	रोजगारी		रोजगारमा नभएको						जम्मा सङ्ख्या
	रोजगार		बेरोजगार		स्वेच्छिक बेरोजगार*		उल्लेख नगरिएको		
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	१,०२६	३०	१,७३२	५०	६७३	२०	१	०	३,४३२
२	९६२	२९	७८३	२४	१,५८६	४८			३,३३१
३	१,३७९	३१	१,४०९	३१	१,७००	३८	२	०	४,४९०
४	८७९	३४	४६८	१८	१,२३२	४८			२,५७९
५	६५२	२१	१,१५७	३८	१,२३९	४१			३,०४८
६	१,०३१	२९	५७९	१६	१,९१२	५४	३	०	३,५२५
७	९४१	२२	१,६३८	३९	१,६१९	३९	६	०	४,२०४
८	७३८	२९	६८४	२७	१,१२०	४४	१	०	२,५४३
९	३०१	१२	१,०६१	४१	१,२२३	४७	१	०	२,५८६
१०	३३७	१२	१,४९५	५४	९५३	३४	४	०	२,७८९
११	१,०६०	५७	४४९	२४	३२०	१७	२७	१	१,८५६
१२	१९९	११	६१०	३२	१,०७१	५७			१,८८०
१३	२१३	१३	३७९	२३	१,०१४	६३	१०	१	१,६१६
१४	३७३	१५	७५४	२९	१,४२९	५६	२	०	२,५५८
जम्मा	१०,०९१	२५	१३,१९८	३३	१७,०९१	४२	५७	०	४०,४३७

*स्वेच्छिक बेरोजगार भन्नाले रोजगारीको अवसर मिले पनि काम गर्ने इच्छा नभएर वा सोचेजस्तो पेशा, व्यवसाय वा रोजगारको अवसर नपाएर स्वयंको इच्छाले बेरोजगार बस्ने व्यक्ति वा समूहलाई भनिन्छ ।

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

४.२.२ वार्षिक आम्दानीको आधारमा वडागत परिवारको विवरण

नगरपालिका वा नगरपालिका बाहिरबाट हुने विभिन्न आम्दानीका श्रोतहरूबाट प्राप्त आम्दानी रकमलाई आम्दानीमा सम्लग्न घरपरिवारको सङ्ख्याले भाग गर्दा आउने औसत वार्षिक रकमको आधारमा नगरपालिकामा भई रहेका प्रमुख आर्थिक गतिविधिहरूको बारेमा जानकारी प्राप्त गर्न सकिन्छ। तथ्याङ्क हेर्दा सबैभन्दा धेरै घरपरिवार ३,७८२ ले आफ्नो आम्दानी सेवाबाट भएको बताएका छन् भने दोस्रोमा ३,७२५ घरपरिवारले आन्तरिक वा बाह्य विप्रेषणबाट त्यसैगरी तेस्रोमा २,३२३ घरपरिवारहरूले व्यापार व्यवसायबाट आम्दानी गर्ने गरेको बताएका छन्। चौथो, पाँचौं र छैठौंमा क्रमशः पेन्सनबाट, खेतीबाट र पशुपक्षी विक्रीबाट भएको आम्दानीहरू पर्दछन्। यसबाट के स्पष्ट हुन्छ भने उद्योग र बढी आम्दानी हुने खालका उत्पादनशील क्षेत्रमा सम्लग्न परिवारहरूको सङ्ख्या न्यून छ भने सेवा र व्यापार व्यवसायमा सम्लग्न परिवारहरूको सङ्ख्या उच्च रहेको छ।

दीर्घकालीन विकास र सम्वृद्धिका हिसाबले विप्रेषणको लागि आफ्नो स्थान छाडेर बाहिरिने युवा जनसङ्ख्याको अनुपस्थितिले स्थानीय स्तरमा विकास असम्भव प्रायः हुन्छ। जल्दो बल्दो उमेरको उत्पादनशील जनशक्ति उर्जावान समयमा बाहिरिने र शिथिल हुँदा फर्किने वा पलायन हुने परिस्थिति सृजना हुँदा विकास निर्माण कार्य अपेक्षाकृत अगाडि बढ्न सक्दैन। अर्कोतर्फ ज्यालादारी कामबाट आम्दानी गर्ने परिवारको सङ्ख्या समेत उच्च हुनुले निम्न आयस्तर भएका परिवारहरूको सङ्ख्या धेरै रहेको सङ्केत मिल्दछ। वार्षिक औसत आम्दानी मध्ये सबैभन्दा धेरै परिवार सम्लग्न सेवाबाट प्राप्त औसत आम्दानीलाई रु. ३,२३,२३०/- लाई मासिक आम्दानीमा परिणत गर्दा रु. २६,९३५/- हुन आउँछ। उद्योग, कलकारखाना वृद्धि भई सेवा क्षेत्रमा धेरै जनसङ्ख्या सम्लग्न हुनु आर्थिक सम्वृद्धिका दृष्टिले सकारात्मक हो तथापि सेवा क्षेत्र भन्नाले सरकारी सेवामा मात्र धेरै परिवार सम्लग्न हुँदा उत्पादनशील क्षेत्रमा सम्लग्न सङ्ख्या न्यून भई आर्थिक उपार्जन कम हुन जान्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका ५०: वार्षिक आम्दानीको आधारमा वडागत परिवारको विवरण (आम्दानी रूपैयाँमा)

पशुधन उत्पादनबाट भएको आम्दानी				पशुपक्षि विक्रीबाट भएको आम्दानी				खेतीबाट भएको आम्दानी			विवरण	१	वडा नं.								जम्मा	
पशुधन उत्पादनबाट भएको औसत आम्दानी	पशुधन उत्पादनबाट भएको जम्मा आम्दानी	पशुधन उत्पादनबाट भएको परिवार	पशुपक्षि विक्रीबाट भएको औसत आम्दानी	पशुपक्षि विक्रीबाट भएको जम्मा आम्दानी	पशुपक्षि विक्रीबाट भएको परिवार	खेतीबाट भएको औसत आम्दानी	खेतीबाट जम्मा आम्दानी	खेतीबाट भएको परिवार	२	३			४	५	६	७	८	९	१०	११		१२
३७,९४८	८७९,८००	२३	२२,४९८	१,६४२,३७५	७३	५२,९७६	२,०३४,८५०	३९	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१,७६५
		०	४०,०००	८०,०००	२	१७,५००	३५,०००	२														
		०			०		४,०००															
		०	१,३७५	२,७५०	२	५,०००	५,०००															
६१,१६७	४,५८७,५५०	७५	४६,९०३	५,९०९,८००	१२६	२२,६०३	२,०३४,३००	९०														
१९,१३८	५,५४,९९०	२९	१७,९६७	६००,८५०	३५	४१,७२३	१,७०,६२५	४१														
४१,७७३	१,०८६,०९०	२६	२८,०५३	३,५३४,७००	१२६	६३,८६९	७,७२८,९२५	१२१														
१४६,०९८	११,४९,७३०	७९	३५,०५४	९,२१९,१६०	२६३	४५,१३९	१६,५२०,७२०	३६६														
१६२,०६७	७,९४९,३००	४९	२५,४९३	२,५४९,२७३	१००	५६,६०२	२०,६०३,०९०	३६४														
७०,५७५	४,९४०,२५०	७०	२८,४२०	६,०८१,८३०	२९४	३२,९२४	७,०९९,४७०	२२१														
७५,९२५	५,५५९,३८५	७५	२७,७५२	४,७४५,५५०	१७५	२२,८८९	२,७४६,६९०	१२०														
११२,७२६	१६,४५७,९४०	१४६	२६,२५२	६,७७३,०००	२५८	३९,५४३	२,५५४,९७०	८९														
८,८७७	३९०,६००	४४	३९,०५२	७,७८२,९०९	२५०	२७,९३६	२,२०६,९५०	७९														
९८,८९९	९,०९०,६२५	९२	३८,५९०	५,५०६,९७५	१४३	३२,०९७	७,६५२,०९०	२३९														
८९,०९६	६३,०२३,२६०	७०८	३०,८६२	५५,४०९,९६४	१,७६३	४९,३२३	७,९३२,८८०	१,७६५														

व्यापार/व्यवसायबाट प्राप्त आम्दानी				उद्योगबाट प्राप्त आम्दानी				विप्रेषण बाट प्राप्त आम्दानी			विवरण												
व्यापार/व्यवसायबाट औसत आम्दानी	व्यापार/व्या(वसायबाट कुल आम्दानी	व्यापार/व्यवसायबाट प्राप्त आम्दानी भएका परिवार	उद्योगबाट औसत आम्दानी	उद्योगबाट कुल आम्दानी	उद्योगबाट प्राप्त आम्दानी भएका परिवार	विप्रेषण बाट औसत आम्दानी	विप्रेषण बाट कुल आम्दानी	विप्रेषण बाट आम्दानी प्राप्त भएको परिवार															
४०७,५५०	८१,५१०,०००	२००	२०७,६९२	२,७००,०००	१३	३०२,०२८	८६,६८२,०००	२८७	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	जम्मा
३१४,०२८	८८,२४२,०००	२८१	२२८,०००	२,२८०,०००	१०	३८६,८५३	१,४५५,७५०	१६	८	११	२०	१५	७	१२	१५	१८	२१	२४	२७	३०	३३	३६	३९
३४५,१३१	१२५,२८२,४००	३६३	१,४५५,७५०	२,३२९,२००	१६	७००,५००	२,६०४,०००	८	१५	१९	२३	२८	३२	३६	४०	४४	४८	५२	५६	६०	६४	६८	७२
७०४,०८९	१९०,१०४,०००	२७०	७००,५००	२,६०४,०००	८	२३९,४५५	२,६३४,०००	११	२०	२३	२८	३२	३६	४०	४४	४८	५२	५६	६०	६४	६८	७२	७६
२५९,२७७	४०,१८८,०००	१५५	२३९,४५५	२,६३४,०००	११	३८७,६००	१,७५२,०००	२०	१५	१९	२३	२८	३२	३६	४०	४४	४८	५२	५६	६०	६४	६८	७२
३४२,०८६	७१,४९६,०००	२०९	३८७,६००	२,६३४,०००	१५	३६०,४००	२,६३४,०००	१५	१५	१९	२३	२८	३२	३६	४०	४४	४८	५२	५६	६०	६४	६८	७२
३६९,८१६	७६,१८२,०००	२०६	३६०,४००	२,६३४,०००	१५	६२५,७५४	२,६३४,०००	७	१५	१९	२३	२८	३२	३६	४०	४४	४८	५२	५६	६०	६४	६८	७२
२९५,०२०	४५,१३८,०००	१५३	६२५,७५४	२,६३४,०००	७	३४८,०००	१,७५२,०००	५	१५	१९	२३	२८	३२	३६	४०	४४	४८	५२	५६	६०	६४	६८	७२
३८७,४९४	३९,५२४,४००	१०२	३४८,०००	१,७५२,०००	५	३८५,६८०	१,७५२,०००	५	१५	१९	२३	२८	३२	३६	४०	४४	४८	५२	५६	६०	६४	६८	७२
३३०,१५७	२२,७८०,८००	६९	३८५,६८०	१,७५२,०००	५	३८५,६८०	१,७५२,०००	५	१५	१९	२३	२८	३२	३६	४०	४४	४८	५२	५६	६०	६४	६८	७२
४१५,६२३	४३,९५०,०००	१०६	१८०,०००	१,८०,०००	१	१८०,०००	१,८०,०००	१	१५	१९	२३	२८	३२	३६	४०	४४	४८	५२	५६	६०	६४	६८	७२
२८४,७८०	११,६७६,०००	४१	६०,०००	६०,०००	१	६०,०००	६०,०००	३	१५	१९	२३	२८	३२	३६	४०	४४	४८	५२	५६	६०	६४	६८	७२
९०,७६८	४,५३८,४००	५०	१०८,०००	३२४,०००	३	३२४,०००	३२४,०००	३	१५	१९	२३	२८	३२	३६	४०	४४	४८	५२	५६	६०	६४	६८	७२
५३४,९१५	६३,१२०,०००	११८	३४०,५८५	३४०,५८५	१३	३४०,५८५	३४०,५८५	१३	१५	१९	२३	२८	३२	३६	४०	४४	४८	५२	५६	६०	६४	६८	७२
३८९,०३७	९०३,७३२,०००	२,३२३	४९०,९२२	४९०,९२२	१२८	४९०,९२२	४९०,९२२	१२८	१५	१९	२३	२८	३२	३६	४०	४४	४८	५२	५६	६०	६४	६८	७२

घर/जग्गा भाडा बाट प्राप्त आम्दानी			पेन्सनबाट प्राप्त आम्दानी			सेवाबाट प्राप्त आम्दानी			विवरण
घर/जग्गा भाडा बाट प्राप्त औसत आम्दानी	घर/जग्गा भाडा बाट प्राप्त कुल आम्दानी	घर/जग्गा भाडा बाट प्राप्त आम्दानी भएका परिवार	पेन्सनबाट औसत आम्दानी	पेन्सनबाट कुल आम्दानी	पेन्सनबाट प्राप्त आम्दानी भएका परिवार	सेवाबाट औसत आम्दानी	सेवाबाट कुल आम्दानी	सेवाबाट प्राप्त आम्दानी भएका परिवार	
७९,९०८	७,९९०,८००	१००	२९३,९७९	२४,३९३,६००	११४	३११,३६६	११९,५६४,४००	३८४	
११९,५२२	१५,८९६,४००	१३३	३०६,९७३	२७,६२७,६००	९०	३८०,२७३	१५४,३९०,८००	४०६	
९०,११०	१९,७३४,०००	२१९	३३८,१०८	४८,६८७,६००	१४४	३४३,६२५	१६२,८७८,४००	४७४	
१४२,२१५	२८,८६९,६००	२०३	२५६,४९७	२६,४१९,२००	१०३	३७०,१२४	१२६,२१२,४००	३४१	
५२,९४५	१,७४७,२००	३३	२०१,५६२	४४,३४३,६००	२२०	२५८,२४८	७१,२७६,४००	२७६	
१०५,८४०	१२,१७१,६००	११५	२८७,४००	३१,६१४,०००	११०	३३१,५७९	११३,४००,०००	३४२	
७९,२२२	८,७९३,६००	१११	२७६,२५३	४०,६०९,२००	१४७	२९९,६८४	१२१,६७१,६००	४०६	
६४,५४५	३,०३३,६००	४७	२२५,८२५	१८,०६६,०००	८०	३३२,६९२	६१,५४८,०००	१८५	
३८,१९६	२,०२४,४००	५३	२९३,५००	२४,६५४,०००	८४	२९२,९३९	४३,०६२,०००	१४७	
१३७,७८२	१,५१५,६००	११	४३६,३८१	३७,५२८,८००	८६	३७४,०७१	९६,८८४,४००	२५९	
३०,०००	६०,०००	२	१७९,६०५	१४,७७७,६००	८२	२५६,६५१	५५,६९३,२००	२१७	
११९,४००	४७७,६००	४	२५२,०४३	३५,०३४,०००	१३९	२९३,४३२	२७,८७६,०००	९५	
३६,०००	१८०,०००	५	२३८,६९४	३५,०८८,०००	१४७	२५२,०६३	२४,१९८,०००	९६	
७१,४००	१,२८५,२००	१८	२२६,९८६	१६,११६,०००	७१	२८४,४१६	४३,८००,०००	१५४	
९८,४६३	१०३,७७९,६००	१,०५४	२६२,७७६	४२४,९०९,२००	१,६१७	३२३,२३०	१,२२२,४५५,६००	३,७८२	

दैनिक ज्वाला बाट प्राप्त आम्दानी				ब्याज/नाफा बाट प्राप्त आम्दानी			गाडी तथा मेसीन बाट प्राप्त आम्दानी			विवरण	बढा नं.										जम्मा			
दैनिक ज्वाला बाट प्राप्त औसत आम्दानी	दैनिक ज्वाला बाट प्राप्त कुल आम्दानी	दैनिक ज्वाला बाट प्राप्त आम्दा(नी भएका परिवार	ब्याज/नाफा बाट प्राप्त औसत आम्दानी	ब्याज/नाफा बाट प्राप्त कुल आम्दानी	ब्याज/नाफा बाट प्राप्त आम्दानी भएका परिवार	गाडी तथा मेसीन बाट प्राप्त औसत आम्दानी	गाडी तथा मेसीन बाट प्राप्त कुल आम्दानी	गाडी तथा मेसीन बाट प्राप्त आम्दानी भएका परिवार	१		२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११		१२	१३	१४
२००,४६४	२२,४४२,०००	११२	१८३,२००	२,७४८,०००	१५	२५४,६६७	९,१६८,०००	३६																
२०७,९२९	१२,८९१,६००	६२	१७,२००	८७,०००	५	३५,२५००	२,८२०,०००	८																
१६१,८९७	१८,७८०,०००	११६	९०,०००	१,४४०,०००	१६	३०२,०००	३,६२४,०००	१२																
२४०,६९८	१४,७९१,२००	५९	६००,०००	६००,०००	१	४९७,६८४	९,४५६,०००	१९																
२२२,१०८	५९,३०२,८००	२६७	१०३,०००	६१८,०००	६	२६२,८००	१,३१४,०००	५																
१९९,९३८	३३,७८९,६००	१६९	२७६,०००	२,७६०,०००	१०	३८८,२८६	५,४३६,०००	१४																
१९८,४४७	५४,३७४,४००	२७४	१७३,०००	३,११४,०००	१८	३९०,१९४	१२,०९६,०००	३९																
१७८,७९९	४७,७८८,०००	२६७	२०२,८००	१,१५४,०००	५५	९३०,०००	१६,७४०,०००	१८																
१५८,४००	९,९७९,२००	६३	२४०,०००	२४०,०००	१	३९२,७२७	४,३२०,०००	११																
१५५,१७६	२३,२७६,४००	१५०	८६,०००	१,०३२,०००	१२	८६४,०००	३,४५६,०००	४																
१४८,२२६	१३,६३६,८००	९२	१५३,०००	६१२,०००	४	४४७,०००	३,५७६,०००	८																
१९५,८९१	३२,३२२,०००	१६५	१७०,०००	१,०२०,०००	६	३१५,०००	२,५२०,०००	८																
१०४,१३३	९,३७२,०००	९०	९४,८००	१,८९,६००	२	२११,२००	१,०५६,०००	५																
१७४,४५४	२५,८१९,२००	१४८	७२,०००	१,४४,०००	२	१८०,०००	९००,०००	५																
१८६,०८९	३७,५०५,२००	२,०३४	१,७५,१५४	२६,५४,६००	१५३	४१५,६६३	७,४८२,०००	१८४																

घरेलु आम्दानी				अन्य स्रोतबाट प्राप्त आम्दानी			विवरण १	बढा नं.												जम्मा	
घरेलु औसत आम्दानी	घरेलु कुल आम्दानी	घरेलु आम्दानी भएका परिवार	अन्य स्रोतबाट बाट प्राप्त औसत आम्दानी	अन्य स्रोतबाट प्राप्त कुल आम्दानी	अन्य स्रोतबाट प्राप्त आम्दानी भएका परिवार																
३७८,७५३	३७९,८५९,६२५	९९५	१,०५०	१,०५०	१,०५०	१,०५०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
३९५,२८७	४१५,०५०,९००	१,०५०	१,०५०	१,०५०	१,०५०	१,०५०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
४११,५७९	६१२,०१८,४००	१,०५०	१,०५०	१,०५०	१,०५०	१,०५०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
५४४,९११	४८२,७७०,८५०	८८६	८८६	८८६	८८६	८८६	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
३४१,९५८	३०७,०७८,६५०	८९८	८९८	८९८	८९८	८९८	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
३५८,३३९	३९१,३०५,८६५	१,०९२	१,०९२	१,०९२	१,०९२	१,०९२	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
३७७,५५३	४७१,६५२,४१५	१,२६६	१,२६६	१,२६६	१,२६६	१,२६६	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
४४५,९५३	३५३,६४०,७१०	७९३	७९३	७९३	७९३	७९३	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
३२०,९७०	२२३,३९५,०६३	६९६	६९६	६९६	६९६	६९६	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
३६९,३५९	२७७,७५७,९५०	७५२	७५२	७५२	७५२	७५२	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
३९५,६४६	१८३,१५७,५२५	५१५	५१५	५१५	५१५	५१५	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
३०३,७५८	१८०,१०४,७१०	५९३	५९३	५९३	५९३	५९३	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
२४९,२७१	१२२,६४१,४५१	४९२	४९२	४९२	४९२	४९२	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
३०६,१७०	२१५,५४३,६९०	७०४	७०४	७०४	७०४	७०४	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
३७७,५२७	४,६१२,९९७,८०४	१२,२१९	१२,२१९	१२,२१९	१२,२१९	१२,२१९	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५

स्रोत: घरधरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

४.२.३ वार्षिक औसत खर्चका आधारमा परिवारको विवरण

नगरपालिकामा घरपरिवारले वार्षिकरूपमा गर्ने खर्चका प्रमुख शीर्षकहरू मध्ये खाद्यवस्तु खरिद पहिलो, शिक्षामा दोस्रो, तेश्रोमा मासु, माछा, अण्डा खरिदमा खर्च गरेको पाइन्छ। कुल रकममा खाद्यवस्तुमा खर्च भएको रकम सबैभन्दा धेरै भएतापनि त्यस पश्चात् औसत रकममा सबैभन्दा उच्च शिक्षा क्षेत्रमा भएको खर्च रहेको छ। शिक्षा पछि आधाभूत मानवीय आवश्यकता मध्येको प्रमुख स्वास्थ्य क्षेत्रमा गरेको खर्च समेत प्रमुख तीन खर्च मध्येमा पर्दछ। यसरी तथ्याङ्कको विशलेषण गर्दा कल्याणकारी राज्यको अवधारणा अनुरूप संविधानले आधारभूत मौलिक हकको रूपमा स्थापित गरेका खाद्य सम्प्रभुता, निशुल्क आधारभूत शिक्षा र स्वास्थ्यमा सबैको पहुँच जस्ता हकहरूको सुनिश्चिता गर्न समग्र राज्य तथा स्थानीय सरकारले यी क्षेत्रहरूलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी काम गर्नुपर्ने देखिन्छ। खर्चको विस्तृत वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ५१: वार्षिक औसत खर्चका आधारमा परिवारको विवरण

शैक्षिक खर्च				मासु/ माछा/अण्डा खरिद			फलफुल/दूध/घ्यु खरिद				खाद्यबस्तु खरिद			विवरण	
औसत खर्च	जम्मा खर्च	परिवार सङ्ख्या	औसत खर्च	जम्मा खर्च	परिवार सङ्ख्या	औसत खर्च	जम्मा खर्च	परिवार सङ्ख्या	औसत खर्च	जम्मा खर्च	परिवार सङ्ख्या	औसत खर्च	जम्मा खर्च	परिवार सङ्ख्या	१
५५,४६२	४३,८७०,८००	७९१	३०,७८१	३०,९६६,०००	१,००६	२३,५०६	२३,५०५,६००	१,०००	८०,६९४	८२,५५०,४००	१,०२३	८०,६९४	८२,५५०,४००	१,०२३	१
६१,८७०	५६,०५४,४००	९०६	२६,१७९	२८,६९२,०००	१,०९६	२५,८८४	२८,८३४,८००	१,११४	७०,०४१	७०,७७३,२००	१,१३९	७०,०४१	७०,७७३,२००	१,१३९	२
६६,१८०	७९,२१८,०००	१,१९७	२६,०८८	३६,५८३,६००	१,४७९	२५,५८७	३७,९७९,६००	१,४८४	६६,०५२	१००,४६५,२००	१,५२१	६६,०५२	१००,४६५,२००	१,५२१	३
७१,२५५	४६,०३०,८००	६४६	२७,४६१	२२,७६५,२००	८२९	३१,७१३	२७,४६३,२००	८६६	६४,४८७	५७,९०६,६००	८९८	६४,४८७	५७,९०६,६००	८९८	४
४७,८२६	२७,४०४,४००	५७३	२६,५७४	२३,८८९,६००	८९९	२०,३१८	१६,८८४,०००	८३१	७२,३९८	६७,८८५,६००	९२८	७२,३९८	६७,८८५,६००	९२८	५
४४,११४	३३,०८५,२००	७५०	२५,७०२	२८,३२३,६००	१,१०२	१८,३६६	१९,४६७,६००	१,०६०	७३,१५६	८४,५६८,८००	१,१५६	७३,१५६	८४,५६८,८००	१,१५६	६
५९,७४६	५७,२९६,४००	९५९	२६,१६०	३३,३०१,२००	१,२७३	२३,५७६	२७,०८८,८००	१,१४९	६२,०६७	८२,२३८,४००	१,३२५	६२,०६७	८२,२३८,४००	१,३२५	७
४६,३५०	२३,८७०,४००	५१५	२८,६१४	२२,४९०,४००	७८६	१७,९१७	१२,१८३,६००	६८०	५५,८३१	४४,२७४,०००	७९३	५५,८३१	४४,२७४,०००	७९३	८
८०,०३०	४३,८५६,४००	५४८	२९,३६९	२३,२८९,६००	७९३	२१,५२०	१३,६२२,४००	६३३	५०,७१७	४४,३७३,२००	८७५	५०,७१७	४४,३७३,२००	८७५	९
६६,७५७	३०,७०८,०००	४६०	२७,६४७	२०,६७९,६००	७४८	१९,८५३	९,१९२,०००	४६३	७६,९९१	५९,९७५,०००	७७९	७६,९९१	५९,९७५,०००	७७९	१०
३४,७००	१०,०२८,४००	२८९	२४,७६९	१४,२६६,८००	५७६	१६,९७३	६,२४६,०००	३६८	७३,०४३	४३,४६०,४००	५९५	७३,०४३	४३,४६०,४००	५९५	११
४०,६४४	१०,९७४,०००	२७०	२१,४१४	१२,७२०,०००	५९४	१५,८४२	३,९२८,८००	२४८	७२,६२३	४४,८८५,२००	६१८	७२,६२३	४४,८८५,२००	६१८	१२
३६,०९४	१२,८८५,६००	३५७	२०,१२७	९,४८०,०००	४७१	१२,०३७	५,८०२,०००	४८२	५०,८६२	२५,७६५,४००	५०६	५०,८६२	२५,७६५,४००	५०६	१३
४९,०२६	२१,९६३,६००	४४८	२०,७८४	१४,२९९,२००	६८८	१७,३७८	१०,४६१,६००	६०२	५४,१३२	४३,८४६,८००	८१०	५४,१३२	४३,८४६,८००	८१०	१४
५७,०९५.७	४९,७२४,४००	८,७०९.०	२६,२३६	३३,७७६,८००.०	१,२३४.०	२२,०९९.५	२४,२६५,२००.०	१०,९८०.०	२२,०९९.५	२४,२६५,२००.०	१०,९८०.०	६६,४२४	८६,२७४,०००.०	१,२९६६	जम्मा

सामान्य घरायसी मर्मत खर्च				लता कपडा/जुता चप्पल आदिमा खर्च				चाडबाड/विवाह/ब्रतबन्ध खर्च				स्वास्थ्य खर्च			विवरण १	वडा नं.
औसत खर्च	जम्मा खर्च	परिवार सङ्ख्या	औसत खर्च	औसत खर्च	जम्मा खर्च	परिवार सङ्ख्या	औसत खर्च	औसत खर्च	जम्मा खर्च	परिवार सङ्ख्या	औसत खर्च	जम्मा खर्च	परिवार सङ्ख्या	औसत खर्च		
२१,१७६	३,५१५,२००	१६६	१५,३५२	१५,३५२	१५,४५९,४००	१,००७	३८,४५०	२४,९९२,४००	१३,२०६,०००	४९०	२६,९५१	१३,२०६,०००	४९०	२६,९५१	१३,२०६,०००	४९०
८,७३७	२,६६४,८००	३०५	१५,२५८	१६,६४६,४००	१,०९१	१,४६४	३१,६५३	१२,५६६,४००	१८,९३१,२००	३९७	३५,७९९	१८,९३१,२००	५३०	३५,७९९	१८,९३१,२००	५३०
३४,३३९	४,६३५,८००	१३५	१३,४७५	१९,७२७,०००	१,४६४	१,४६४	४८,२७६	३२,१५१,६००	२७,११८,८००	६६६	३५,२६५	२७,११८,८००	७६९	३५,२६५	२७,११८,८००	७६९
७०,८१०	२,९०३,२००	४१	१०,०२०	६,७३३,२००	६,७३३,२००	६७०	३५,१५१	१२,१२७,२००	२५,०९६,८००	३४५	५१,५३३	२५,०९६,८००	४८७	५१,५३३	२५,०९६,८००	४८७
६१,२७३	६,७४०,०००	११०	११,२०२	९,६८९,४००	९,६८९,४००	८६५	६८,९२३	३२,३५५,२००	१८,०५८,८००	५७१	३२,५३८	१८,०५८,८००	५५५	३२,५३८	१८,०५८,८००	५५५
२७,४८८	२,९९६,२००	१०९	८,५७०	८,१५०,४००	९,५५१	९,५५१	३७,११८	२०,०८०,८००	१९,३७३,६००	५४१	३६,१०७	१९,३७३,६००	३९५	३६,१०७	१९,३७३,६००	३९५
१९,५०२	३,७४४,४००	१२२	१०,३६८	१३,२४०,४००	१३,२४०,४००	१,२७७	४९,२६७	२९,८०६,८००	२९,८०६,८००	६०५	४०,५७५	२९,८०६,८००	६६०	४०,५७५	२९,८०६,८००	६६०
५४,७३१	५,०९०,०००	९३	८,२२२	६,४९५,२००	६,४९५,२००	७९०	६०,१७०	४१,५७७,६००	१४,३२०,८००	६९१	२४,८१९	१४,३२०,८००	५७७	२४,८१९	१४,३२०,८००	५७७
२४,७७०	३,८१४,६००	१५४	१४,१३९	११,७६३,८००	११,७६३,८००	८३२	३२,५९०	८,०१७,२००	१५,५२८,०००	२४६	३६,११२	१५,५२८,०००	४३०	३६,११२	१५,५२८,०००	४३०
१३,९५७	२,१३५,४००	१५३	१२,००६	९,६५२,६००	९,६५२,६००	८०४	६६,४८५	२७,३२५,२००	१९,१९५,२००	४११	५९,६११	१९,१९५,२००	३२१	५९,६११	१९,१९५,२००	३२१
१५,१४०	२,९६७,४००	१९६	६,४३४	३,२१०,४००	३,२१०,४००	४९९	६५,६३७	२३,४३२,४००	२०,३५०,८००	३५७	४१,९६०	२०,३५०,८००	४८५	४१,९६०	२०,३५०,८००	४८५
१५,४४१	६०२,२००	३९	९,६८४	४,२४१,४००	४,२४१,४००	४३८	४०,६६०	११,४६६,०००	१६,८३८,४००	२८२	६९,२९४	१६,८३८,४००	२४३	६९,२९४	१६,८३८,४००	२४३
२७,७३७	६,०१९,०००	२१७	१०,४०८	५,२९७,६००	५,२९७,६००	५०९	४५,७७२	१६,८००,०००	९,५९१,६००	३६९	२४,०३९	९,५९१,६००	३९९	२४,०३९	९,५९१,६००	३९९
२२,९५८	४,९५९,०००	२१६	९,२११	७,५९९,२००	७,५९९,२००	८२५	१८,४,२५६	७६,४६६,४००	२५,००५	४१५	३५,००५	२५,००५	६१६	३५,००५	२५,००५	६१६
२४,८२९.४	५,२१,७८७,२००	२,१२६.०	११,४७०	१३,४८६,४००.०	१३,४८६,४००.०	१,२०२२	५७,४७८.६	३,७६,२५५,२००	२५,७८९,२००.०	६,५४६.०	३७,५०१	२५,७८९,२००.०	६,८७७	३७,५०१	२५,७८९,२००.०	६,८७७

जम्मा				अन्य खर्च			कृषिमा भएको खर्च			विवरण
औसत खर्च	जम्मा खर्च	परिवार सदस्य	औसत खर्च	जम्मा खर्च	परिवार सदस्य	औसत खर्च	जम्मा खर्च	औसत खर्च	जम्मा खर्च	१
२४३,१३४	२४९,२१२,७००	१,०२५	२३,८८१	९,६००,०००	४०२	६,२३८	१,५४६,९००	२४८	२४८	
२१७,०४६	२४७,६४९,०००	१,१४१	१६,५०७	३,३१८,०००	२०१	१,८२०	१,६३,८००	९०	९०	
२२८,०६६	३४७,११७,२००	१,५२२	१८,९६८	७,२४५,६००	३८२	.	.	०	०	
२२८,९३०	२०५,८०७,९००	८९९	२३,३५८	४,६७१,६००	२००	३१,७७५	१,२७,१००	४	४	
२३८,२३५	२२१,३२०,२००	९२९	३०,५०४	११,१०३,६००	३६४	३,०४१	१,००९,६००	३३२	३३२	
१८६,६६४	२१८,२०९,९००	१,१६९	१६,५२४	८,९७२,४००	५४३	५,७५५	१,१९१,३००	२०७	२०७	
२०७,७२२	२८०,२१६,७००	१,३४९	२४,११०	३,१५८,४००	१३१	१२,६७९	३,५६२,७००	२८१	२८१	
२४४,२४९	१९६,१३२,३००	८०३	३४,३५६	१८,३१२,०००	५३३	१३,८७१	७,५१८,३००	५४२	५४२	
२०३,०५५	१७८,६८८,७००	८८०	१७,०८३	४,७८३,२००	२८०	१८,६७५	९,६३६,३००	५१६	५१६	
२३४,२६८	१९१,६३०,९००	८१८	२३,२२५	१०,४९७,६००	४५२	४,६९६	२,३२९,३००	४९६	४९६	
२१४,०२१	१२८,१९८,३००	५९९	२१,४१७	३,३६२,४००	१५७	३,५६४	८७३,३००	२४५	२४५	
१९४,३९४	१२०,९१२,८००	६२२	१७,५९२	६,२१०,०००	३५३	२०,८५४	९,०५०,८००	४३४	४३४	
१८८,४७०	९७,८१६,०००	५१९	१०,५४६	३,०३७,२००	२८८	७,५५९	३,०७६,६००	४०७	४०७	
२५३,८१७	२११,९३६,८००	८३५	२५,५६०	६,४६६,८००	२५३	६,७५८	४,३११,४००	६३८	६३८	
२२०,८१२	२,८९४,८४९,४००.०	१३,११०	२२,१९४.१	१००,७८८,८००	४,५३९.०	९,९९९	४४,३९७,४००.०	४,४४०	४,४४०	जम्मा

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

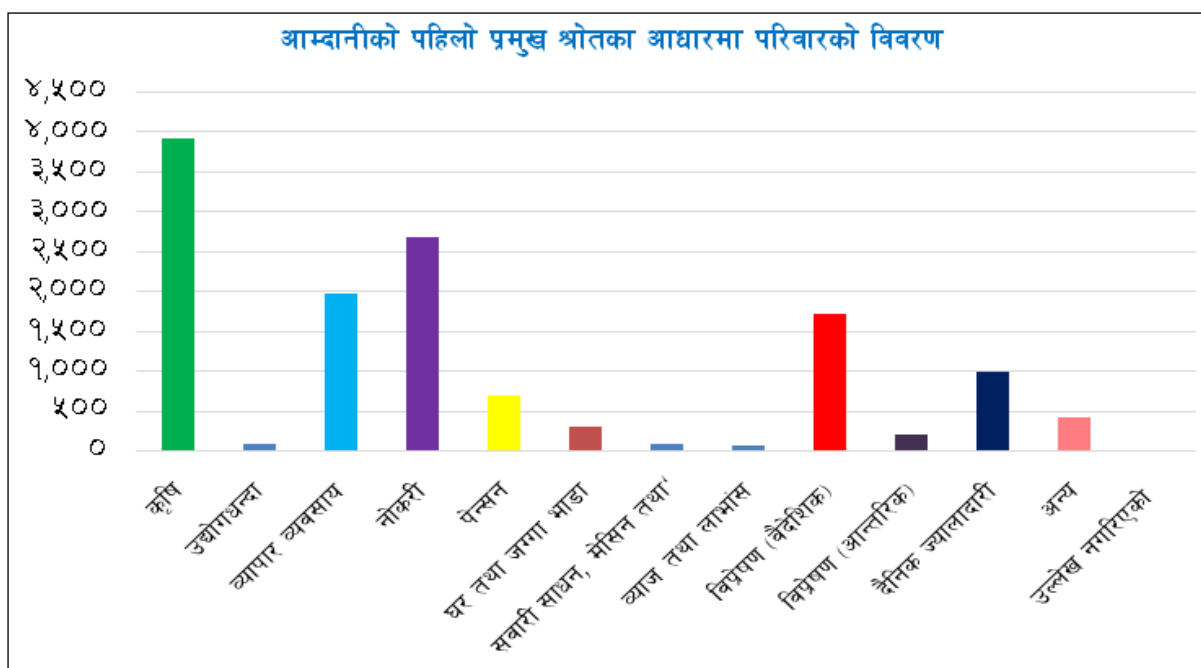
४.२.४ आम्दानीको पहिलो प्रमुख श्रोतका आधारमा परिवारको विवरण

नगरपालिकामा रहेका कुल १३,१२२ परिवारहरू मध्ये आम्दानीको प्रमुख स्रोत कृषि हुने परिवारको सङ्ख्या ३,९२० (२९.८७ प्रतिशत), दोस्रोमा प्रमुख स्रोत नोकरी हुनेको सङ्ख्या २,६७९ (२०.४२ प्रतिशत), तेस्रोमा प्रमुख स्रोत व्यापार व्यवसाय हुनेको सङ्ख्या १,९८५ (१५.१३ प्रतिशत), क्रमशः आम्दानीको प्रमुख स्रोत विप्रेषण (वैदेशिक) हुने परिवार सङ्ख्या १,७२१ (१३.१२ प्रतिशत) रहेको देखिन्छ। उद्योग, सवारी साधन, मेसिन तथा उपकरणहरूको भाडा, ब्याज तथा लाभांश आदि परिवारको आम्दानीको प्रमुख स्रोतहरू भएको परिवार सङ्ख्या न्यून रहेको देखिन्छ। तथ्याङ्कबाट अत्यन्त ठूलो सङ्ख्यामा रहेका घरधुरीहरू भण्डै (२९.८७ प्रतिशत) आम्दानीको पहिलो प्रमुख श्रोतको रूपमा कृषि रहेको देखिन्छ। जनसङ्ख्यामा ठूलो हिस्सा कृषिमा आधारित देखिए तापनि आम्दानी र उत्पादनका हिसाबले निकै न्यून रहेको छ। दोस्रोमा नोकरी र तेस्रोमा व्यापार व्यवसाय देखिन्छ। सबैभन्दा महत्वपूर्ण पक्ष भनेको आम्दानीको मुख्य श्रोत परम्परागत कृषि हुनुले यहाँ अदृश्य बेरोजगारी रहेको र अन्य उत्पादनशील क्षेत्रमा मानिसको सम्लग्नता कम देखिए तापनि नोकरी, व्यापार व्यवसाय तथा पेन्सन आम्दानीको प्रमुख स्रोतहरू रहनुले नगरपालिकाको आर्थिक तथा समाजिक स्तर राम्रो रहेको सङ्केत गर्दछ। कृषि तथा उद्योगजस्ता उत्पादनशील क्षेत्रमा लगानी गर्न सकेको खण्डमा नगरपालिकाको आर्थिक पक्ष अझ बलियो हुने देखिन्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ५२: आम्दानीको पहिलो प्रमुख श्रोतका आधारमा परिवारको विवरण

आम्दानीका पहिलो श्रोतहरू	वडा नं.														कुल	प्रतिशत
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४		
कृषि	१६६	५	१	२	२१७	२०५	२४५	४५०	५७०	४१३	२६७	५३५	३९६	४४८	३,९२०	२९.८७
उद्योगधन्दा	६	८	१०	६	९	१५	११	३	२	४				८	८२	०.६२
व्यापार व्यवसाय	१८१	२८१	३६२	२६८	१०८	१९३	१८७	११३	४७	३४	७६	१६	३७	८२	१,९८५	१५.१३
नोकरी	२८७	३६९	४०६	२९६	१९३	२८३	३३७	७७	५०	१४५	१२४	१३	२१	७८	२,६७९	२०.४२
पेन्सन	७३	५१	९७	५७	११८	६४	७९	१३	२९	३४	२७	१०	२३	२२	६९७	५.३१
घर तथा जग्गा भाडा	३८	३५	७७	४७	७	३९	३७	६	११	२		१	२	३	३०५	२.३२
सवारी साधन, मेसिन तथा उपकरण भाडा	१८	४	५	९		९	१५	८	३	२	६		२		८१	०.६२
ब्याज तथा लाभांश	५	३	८		४	४	११	११		११	४	१	२	२	६६	०.५०
विप्रेषण (वैदेशिक)	१४९	२२६	२६९	१६१	९९	१६७	२१२	५२	१२८	१०३	३६	१६	१८	८५	१,७२१	१३.१२
विप्रेषण (आन्तरिक)	३	९	२७		१२	३३	११	५	४	१४	२०	३	५	४९	१९५	१.४९
दैनिक ज्यालादारी	७६	५५	९०	४२	१४७	१०७	१९५	६५	२३	५७	३६	१७	१३	५७	९८०	७.४७
अन्य	२४	९५	१७०	१३	१५	५१	१०	१	१५		३	१०		३	४१०	३.१२
उल्लेख नगरिएको								१							१	०.०१
जम्मा	१,०२६	१,१४१	१,५२२	९०१	९२९	१,१७०	१,३५०	८०५	८८२	८१९	५९९	६२२	५१९	८३७	१३,१२२	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

४.२.५ परिवार धान्न आवश्यक पर्ने मासिक खर्चको आधारमा घरधुरीको विवरण

तालिका ५३: परिवार धान्न आवश्यक पर्ने मासिक खर्चको आधारमा घरधुरीको विवरण

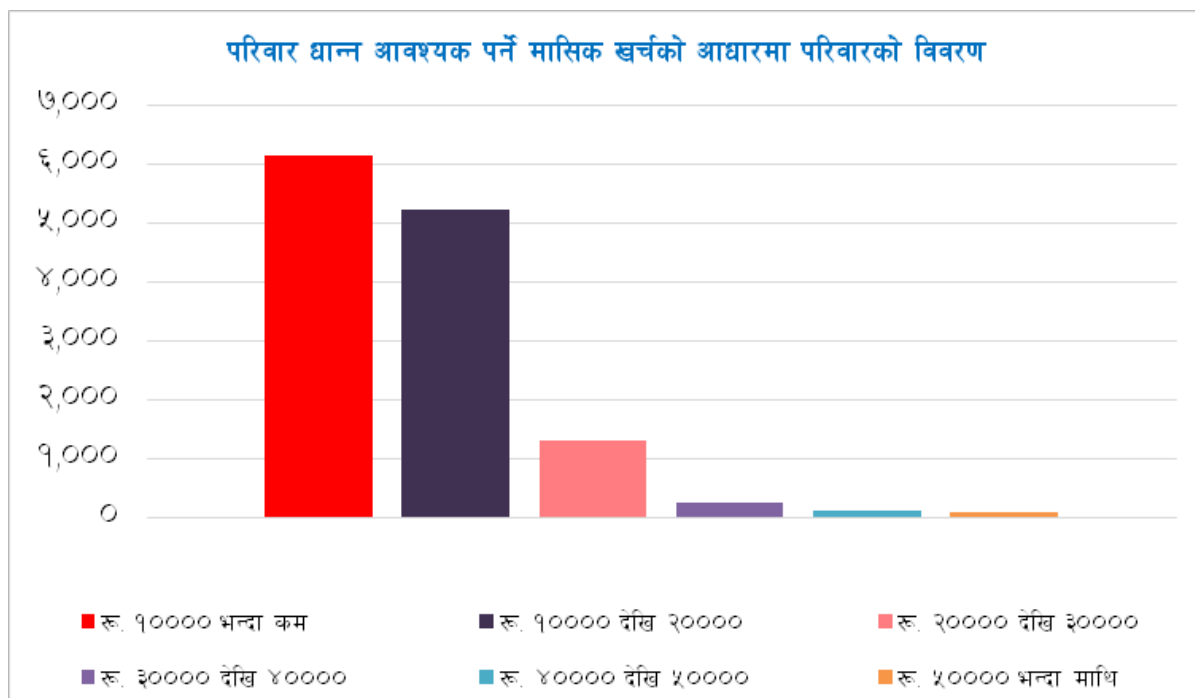
बडा नं.	रु. १०,००० भन्दा कम	रु. १०,००० देखि रु. २०,०००	रु. २०,००० देखि रु. ३०,०००	रु. ३०,००० देखि रु. ४०,०००	रु. ४०,००० देखि रु. ५०,०००	रु. ५०,००० भन्दा माथि	जम्मा	मासिक रूपमा आवश्यक पर्ने औसत रकम रु.
१	११३	५९९	२४४	५५	११	४	१,०२६	१९,८४७
२	२६८	५७३	२१०	४२	२९	१९	१,१४१	१९,१०८
३	४४३	७१६	२७९	६२	१५	७	१,५२२	१७,६६२
४	३५५	४०४	१०२	१४	१४	१२	९०१	१६,४३६
५	२९०	४७४	१२२	२५	६	१२	९२९	१६,७०५
६	५२०	५४४	८४	१४	६	२	१,१७०	१३,२४०
७	८०९	४५०	६१	१४	३	१३	१,३५०	१०,८६८
८	४५४	३१५	२८	६	२		८०५	११,२५१
९	४९०	३०७	७१	३	६	५	८८२	११,८२६
१०	४४५	३१७	४२	७		८	८१९	११,९७१
११	५५९	३२	२	१	१	४	५९९	५,३७९
१२	४००	१९२	१९	४	२	५	६२२	१०,६०५
१३	३४६	१५८	१०	२	१	२	५१९	८,८४६
१४	६५४	१५०	३१	२			८३७	७,५४६
जम्मा	६,१४६	५,२३१	१,३०५	२५१	९६	९३	१३,१२२	१३,६८३
प्रतिशत	४६.८४	३९.८६	९.९५	१.९१	०.७३	०.७१	१००.००	

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

यस नगरपालिकामा रहेका कुल १३,१२२ घरपरिवार मध्ये मासिक रू. १०,००० भन्दा कम खर्चमै परिवार धान्ने परिवारको सङ्ख्या ६,१४६ (४६.८४ प्रतिशत), रू. १०,००० देखि रू. २०,००० सम्ममा परिवारको मासिक खर्च धान्नेको सङ्ख्या ५,२३१ (३९.८६ प्रतिशत), रू. २०,००० देखि रू. ३०,०००सम्म खर्च गर्नेको सङ्ख्या १,३०५ (९.९५ प्रतिशत), रू. ३०,००० देखि रू. ४०,०००सम्म खर्च गर्नेको सङ्ख्या २५१ (१.९१ प्रतिशत), रू. ४०,००० देखि रू. ५०,०००सम्म खर्च गर्नेको सङ्ख्या ९६ (०.७३ प्रतिशत) र रू. ५०,००० भन्दा माथि खर्च गर्नेको सङ्ख्या ९३ (०.७१) प्रतिशत देखिन्छ ।

नोट : आफ्नो घरमा उत्पादन हुने कृषि उपज बाहेकका अन्य आवश्यक खर्चको विवरण मात्र समावेस गरीएको ।

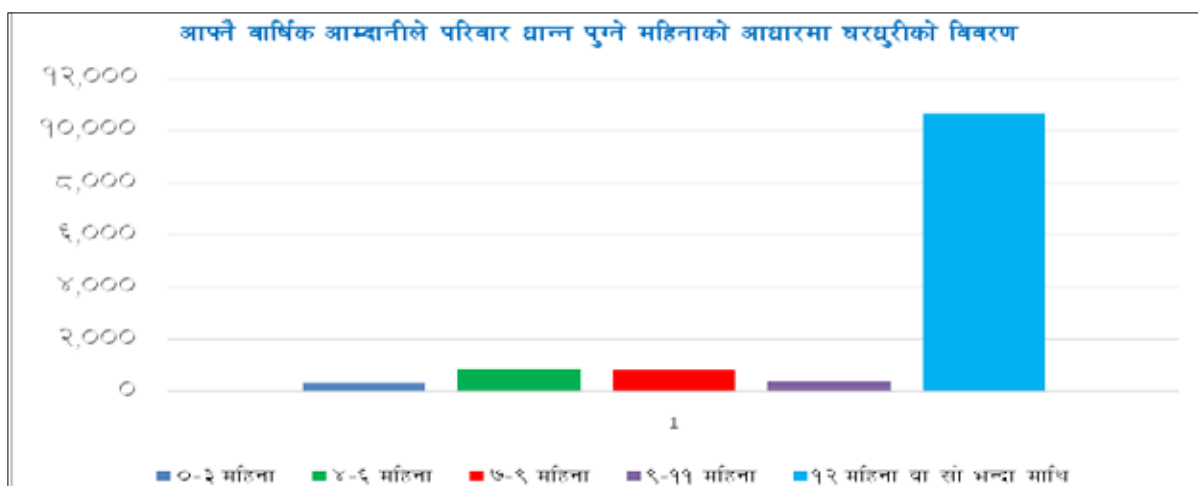
४.२.६ आफ्नै वार्षिक आम्दानीले परिवार धान्न पुग्ने महिनाको आधारमा परिवारको विवरण

यस नगरपालिकामा रहेका कुल १३,१२२ परिवारहरू मध्ये आफ्नै वार्षिक आम्दानीले बाह्र महिनाभन्दा माथि धान्नेको सङ्ख्या १०,६४४ (८१.१२ प्रतिशत) देखिन्छ। त्यसैगरी ७ देखि ९ महिनासम्म धान्न पुग्ने घरधुरी सङ्ख्या ८४५ (६.४४ प्रतिशत), ४ देखि ६ महिनासम्म धान्न पुग्ने परिवारको सङ्ख्या ८७९ (६.७० प्रतिशत), र ० देखि ३ महिना मात्र धान्न पुग्नेको सङ्ख्या ३५५ (२.७१ प्रतिशत) रहेको छ। वडागत पूर्ण विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ५४: घरधुरी सर्वेक्षणमा तपाईंको आफ्नै वार्षिक आम्दानीले कति महिना खान पुग्छ भनेर सोधिएको प्रश्नमा आएको उत्तर अनुसार परिवार धान्न पुग्ने महिनाको आधारमा घरधुरीको विवरण

वडा नं.	०-३ महिना	४-६ महिना	७-९ महिना	९-११ महिना	१२ महिना वा सोभन्दा माथि	उल्लेख नगरिएको	जम्मा	आम्दानीले धान्न पुग्ने औसत महिना
१	२६	१२०	८७	५०	७४३		१,०२६	११
२	६	६	३०	१२	१,०८७		१,१४१	१२
३	७६	१६५	४८	७५	१,१५८		१,५२२	११
४	३	२	११	३	८८२		९०१	१२
५	२९	३२	६६	४७	७५४	१	९२९	११
६	४	२१	३३	२३	१,०८९		१,१७०	१२
७	१९	३७	८१	२८	१,१८४	१	१,३५०	११
८	११	७१	१०२	३८	५८१	२	८०५	११
९	१४	६७	४०	७	७५४		८८२	११
१०	११६	१२१	९४	१०	४७८		८१९	९
११	२४	८२	८३	२३	३८७		५९९	१०
१२	७	५०	२८	३९	४९८		६२२	११
१३	१६	६२	८२	३४	३२५		५१९	१०
१४	४	४३	६०	६	७२४		८३७	११
जम्मा	३५५	८७९	८४५	३९५	१०,६४४	४	१३,१२२	११
प्रतिशत	२.७१	६.७०	६.४४	३.०१	८१.१२	०.०३	१००.००	

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

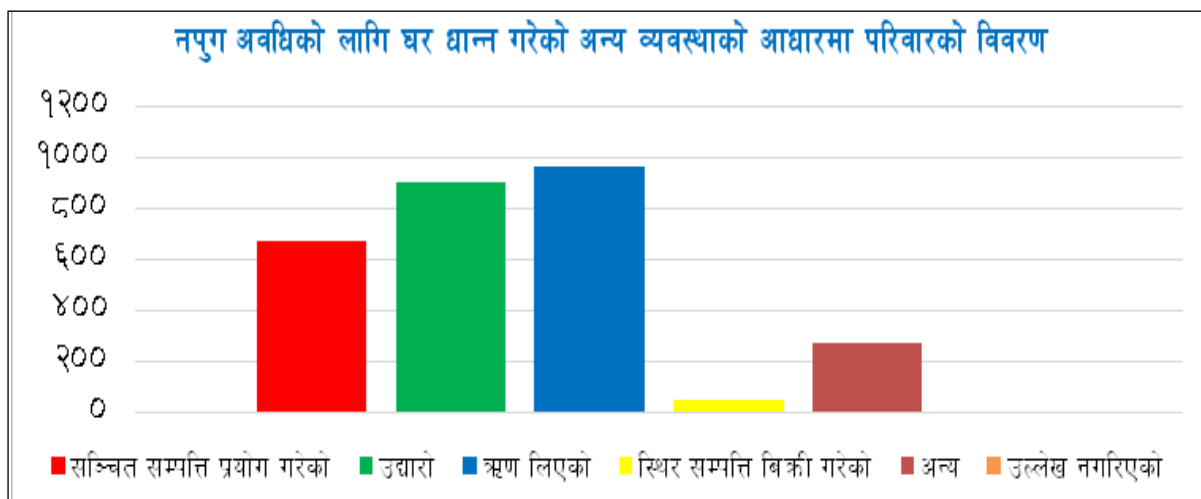
४.२.७ कुल वार्षिक आम्दानीले परिवार धान्न नपुग्ने परिवारले नपुग अवधिको लागि घर धान्न गरेको अन्य व्यवस्थाको आधारमा परिवारको विवरण (बहुउत्तरमा आधारित)

नगरपालिकामा पहिचान भएका २,४७८ घरपरिवारहरूको वार्षिक आम्दानीले परिवार धान्न नपुग्ने देखिन्छ । यसरी आम्दानी अपुग हुँदा उनीहरूले अन्य विभिन्न माध्यमबाट त्यसको गर्जो टार्ने गरेको पाइयो । जस मध्ये सबैभन्दा बढी ९७३ परिवार (३९.२७ प्रतिशत) ऋण लिने गरेका, ९०४ (३६.४८ प्रतिशत) परिवारले उधारो चलाउने गरेका र बाँकीले सञ्चित वा स्थिर सम्पत्ति विक्री गरेको पाइयो । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ५५: नपुग अवधिको लागि घर धान्न गरेको अन्य व्यवस्थाको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	सञ्चित सम्पत्ति प्रयोग गरेको	उधारो	ऋण लिएको	स्थिर सम्पत्ति विक्री गरेको	अन्य	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
१	३८	२०९	७३	१२	६		२८३
२	२८	१५	१२	१	१		५४
३	६६	८२	२९	१	१९८		३६४
४	९	४	९	२			१९
५	५५	६०	८४	६	१५	१	१७५
६	८	१५	५२	६	७		८१
७	४२	९०	३५	४	३	१	१६६
८	५४	७५	१३०	२	२	२	२२४
९	३२	८	७५	३	१७		१२८
१०	७३	१२५	२०१		१०		३४९
११	१२८	२६	६८		१		२१२
१२	१५	४३	८८	४	६		१२४
१३	१२२	१३१	३७	११	१		१९४
१४	८	२१	८०	२	८		११३
जम्मा	६७८	९०४	९७३	५४	२७५	४	२,४७८
प्रतिशत	२७.३६	३६.४८	३९.२७	२.१८	११.१०	०.१६	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

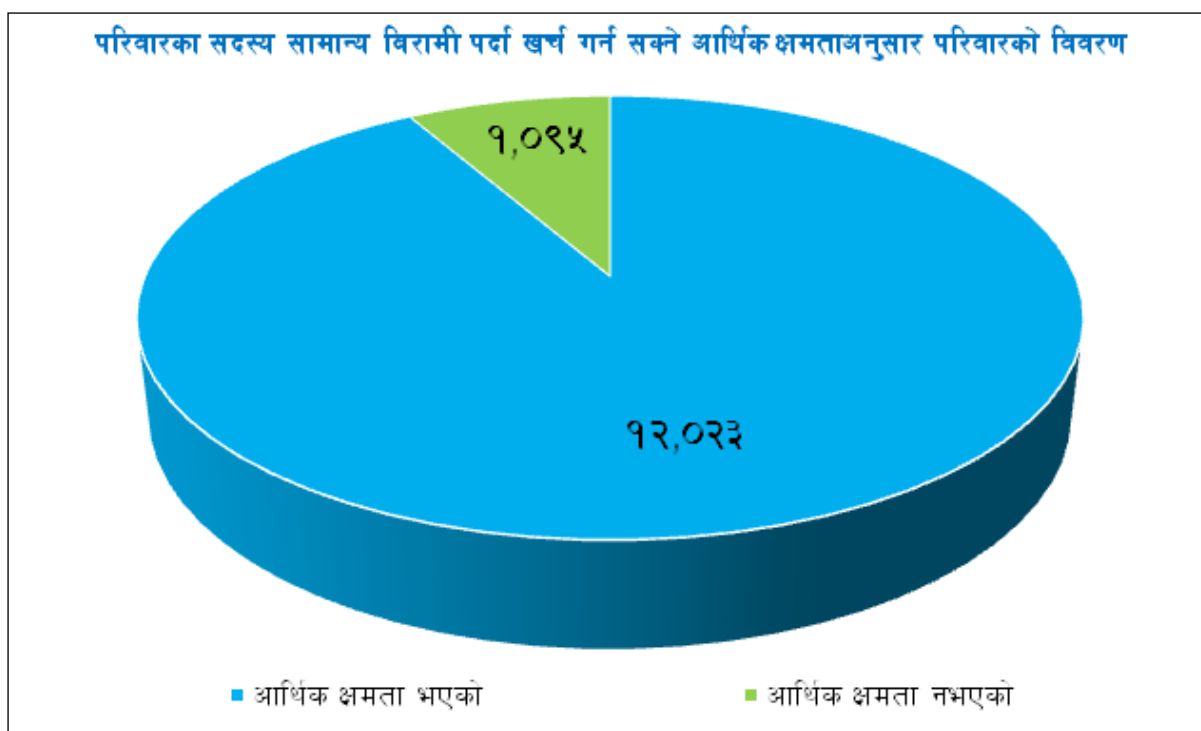
४.२.८ परिवारका सदस्यका लागि सामान्य बिरामी खर्च, न्यानो कपडा र भुलको व्यवस्था गर्ने क्षमताको आधारमा परिवारको विवरण

नगरपालिकामा रहेका १३,१२२ घरपरिवारहरू मध्ये १६६ (१.५ प्रतिशत) परिवारहरूले बिरामी हुँदा उपचार खर्च व्यवस्था गर्न नसक्ने देखिन्छ। जाडोयाममा न्यानो कपडाको व्यवस्था गर्न नसक्ने परिवारको सङ्ख्या ३८१ (२.०९ प्रतिशत) र गर्मीयाममा भुलको व्यवस्था नगर्ने परिवारको सङ्ख्या १,०९५ (८.३ प्रतिशत) रहेको देखाउँछ। बिरामी खर्च व्यवस्था गर्न सक्ने परिवारको सङ्ख्या ९० प्रतिशतभन्दा बढी देखिए तापनि यस पूर्वको औसत मासिक आम्दानीको अनुपात हेर्दा गम्भीर प्रकृतिका बिरामीलाई उपचार गर्न भने ती परिवारले नसक्ने देखिन्छ। परिवारका सदस्य सामान्य बिरामी पर्दा खर्च गर्न सक्ने आर्थिक क्षमता अनुसार परिवारको विवरण विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ५६: बिरामी पर्दा खर्च गर्न सक्ने आर्थिक क्षमता अनुसार परिवारको विवरण

वडा नं.	आर्थिक क्षमता भएको		आर्थिक क्षमता नभएको		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	९७६	९५.१	५०	४.९			१,०२६
२	१,१००	९६.४	४१	३.६			१,१४१
३	१,००५	६६	५१७	३४.०			१,५२२
४	८३६	९२.८	६५	७.२			९०१
५	८८५	९५.३	४३	४.६	१	०.१	९२९
६	१,१२२	९५.९	४८	४.१			१,१७०
७	१,३११	९७.१	३८	२.८	१	०.१	१,३५०
८	७९०	९८.१	१३	१.६	२	०.२	८०५
९	८७२	९८.९	१०	१.१			८८२
१०	८०२	९७.९	१७	२.१			८१९
११	४५२	७५.५	१४७	२४.५			५९९
१२	६०४	९७.१	१८	२.९			६२२
१३	४८७	९३.८	३२	६.२			५१९
१४	७८१	९३.३	५६	६.७			८३७
जम्मा	१२,०२३	९१.६	१,०९५	८.३	४	०.०	१३,१२२

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

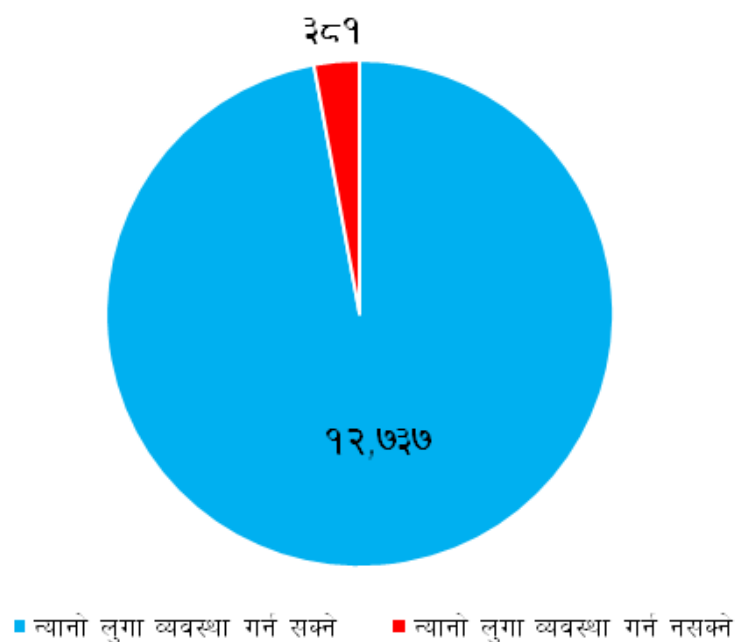

तालिका ५७: जाडो महिनामा न्यानो लुगा व्यवस्था गर्न सक्ने क्षमताको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	न्यानो लुगा व्यवस्था गर्न सक्ने		न्यानो लुगा व्यवस्था गर्न नसक्ने		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	१,०१०	९८.४	१६	१.६			१,०२६
२	१,११२	९७.५	२९	२.५			१,१४१
३	१,४८७	९८	३५	२.३			१,५२२
४	८९०	९८.८	११	१.२			९०१
५	८९५	९६.३	३३	३.६	१	०.१	९२९
६	१,१२३	९६.०	४७	४.०			१,१७०
७	१,३१९	९७.७	३०	२.२	१	०.१	१,३५०
८	७९९	९९.३	४	०.५	२	०.२	८०५
९	८६९	९८.५	१३	१.५			८८२
१०	७८८	९६.२	३१	३.८			८१९
११	४९९	८३.३	१००	१६.७			५९९
१२	६१९	९९.५	३	०.५			६२२
१३	५०७	९७.७	१२	२.३			५१९
१४	८२०	९८.०	१७	२.०			८३७
जम्मा	१२,७३७	९७.१	३८१	२.९	४	०.०	१३,१२२

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

जाडो महिनामा न्यानो लुगा व्यवस्था गर्न सक्ने क्षमताको आधारमा परिवारको विवरण

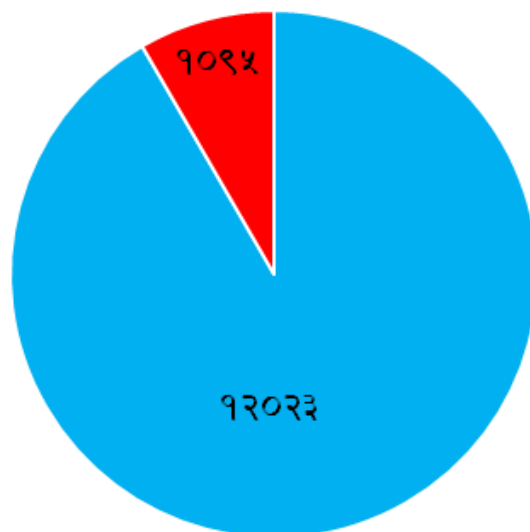

तालिका ५८: आवश्यकता अनुसार भुलको व्यवस्था गर्ने परिवारको विवरण

वडा नं.	भुलको व्यवस्था गर्ने परिवार		भुलको व्यवस्था नगर्ने परिवार		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	९७६	९५.१	५०	४.९			१,०२६
२	१,१००	९६.४	४१	३.६			१,१४१
३	१,००५	६६	५१७	३४.०			१,५२२
४	८३६	९२.८	६५	७.२			९०१
५	८८५	९५.३	४३	४.६	१	०.१	९२९
६	१,१२२	९५.९	४८	४.१			१,१७०
७	१,३११	९७.१	३८	२.८	१	०.१	१,३५०
८	७९०	९८.१	१३	१.६	२	०.२	८०५
९	८७२	९८.९	१०	१.१			८८२
१०	८०२	९७.९	१७	२.१			८१९
११	४५२	७५.५	१४७	२४.५			५९९
१२	६०४	९७.१	१८	२.९			६२२
१३	४८७	९३.८	३२	६.२			५१९
१४	७८१	९३.३	५६	६.७			८३७
जम्मा	१२,०२३	९१.६	१,०९५	८.३	४	०.०	१३,१२२

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

आवश्यकता अनुसार भुलको व्यवस्था गर्ने परिवारको विवरण

■ आवश्यकता अनुसार भुलको व्यवस्था गर्ने परिवार ■ भुलको व्यवस्था नगर्ने परिवार

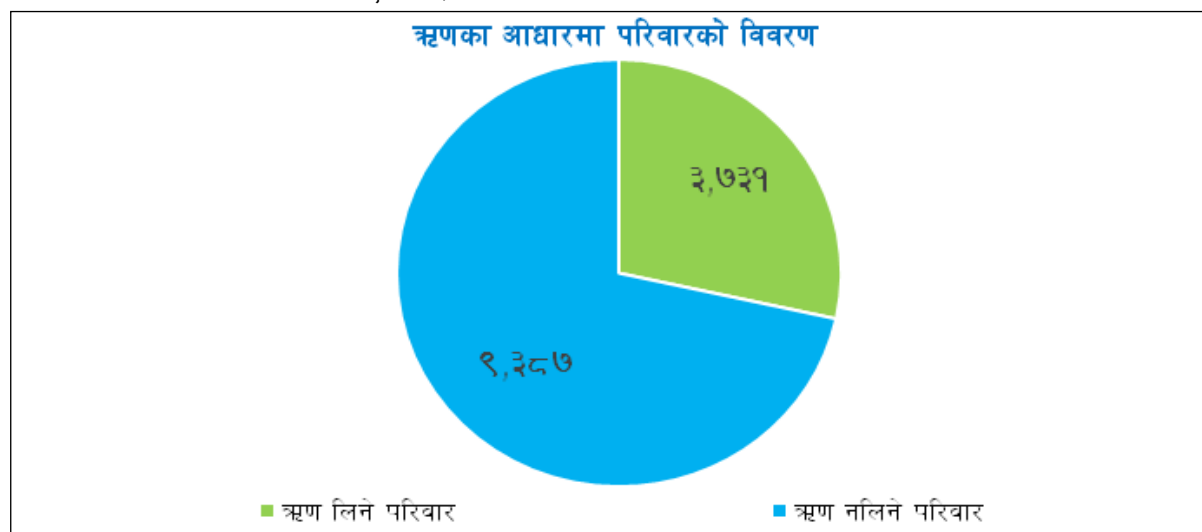
४.२.९ ऋणका आधारमा परिवारको विवरण

तालिका ५९: ऋण लिने र नलिने परिवारको विवरण

वडा नं.	ऋण लिने परिवार		ऋण नलिने परिवार		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	३७५	३६.५	६५१	६३.५			१,०२६
२	२६५	२३.२	८७६	७६.८			१,१४१
३	३०३	२०	१,२१९	८०.१			१,५२२
४	१०१	११.२	८००	८८.८			९०१
५	३३४	३६.०	५९४	६३.९	१	०.१	९२९
६	२२२	१९.०	९४८	८१.०			१,१७०
७	३५६	२६.४	९९३	७३.६	१	०.१	१,३५०
८	३०३	३७.६	५००	६२.१	२	०.२	८०५
९	३०६	३४.७	५७६	६५.३			८८२
१०	२९८	३६.४	५२१	६३.६			८१९
११	१६५	२७.५	४३४	७२.५			५९९
१२	१९७	३१.७	४२५	६८.३			६२२
१३	१०५	२०.२	४१४	७९.८			५१९
१४	४०१	४७.९	४३६	५२.१			८३७
जम्मा	३,७३१	२८.४	९,३८७	७१.५	४	०.०	१३,१२२

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका कुल १३,१२२ परिवार मध्ये विभिन्न बैंक, वित्तीय संस्था, सहकारी वा अन्य तवरले आफ्ना विभिन्न क्रियाकलाप सञ्चालन गर्न वा लगानी गर्न ऋण लिने परिवारहरूको सङ्ख्या ३,७३१ (२८.०४ प्रतिशत) र ऋण नलिने परिवारहरूको सङ्ख्या ९,३८७ (७१.५ प्रतिशत) रहेका छन् । वडागत रूपमा पूर्ण विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

४.२.१० ऋण लिनुको कारणका आधारमा परिवारको विवरण (बहुउत्तरमा आधारित)

तालिका ६०: ऋण लिनुको कारणका आधारमा परिवारको विवरण

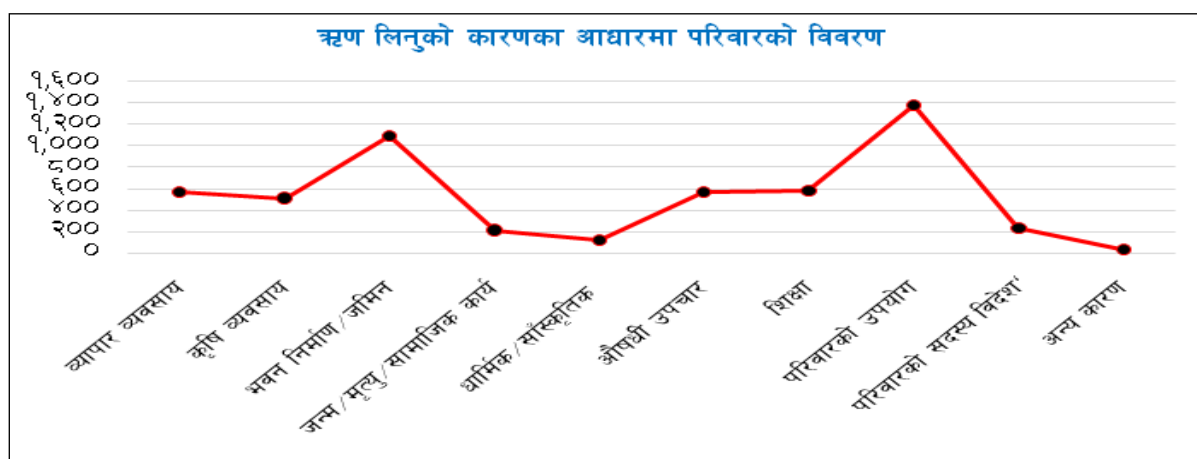
वडा नं.	ऋण लिनुको कारणहरू										जम्मा
	व्यापार व्यवसाय	कृषि व्यवसाय	भवन निर्माण/ जमिन	जन्म/मृत्यु/ सामाजिक कार्य	धार्मिक/ सांस्कृतिक	औषधी उपचार	शिक्षा	परिवारको उपयोग	परिवारको सदस्य विदेश पठाउने	अन्य कारण*	
१	४८	३१	१५८	१३	१२	३१	८१	९५	१८	६	३७५
२	९२		९०	५	३	१७	२९	६८	८	३	२६५
३	७९	१	१२८	४	३	१३	२८	५०	६	७	३०३
४	४८		३४	२	१	१	१४	८	३	१	१०१
५	३३	१४	९५	३०	२४	५२	३२	१४०	३०		३३४
६	४२	६	६४	१०	९	२६	२१	८६	१८	३	२२२
७	५६	२९	१७८	२१	२४	४५	७१	११२	२२	३	३५६
८	७८	९९	५३	२०	१६	३७	३९	९९	३२	५	३०३
९	३२	९७	९९	४	२	३४	६१	८८	१८	२	३०६
१०	८	१९	३८	४	५	२६	२०	२१३	४		२९८
११	२२	३५	१९	९	५	५३	९	७२	१०		१६५
१२	६	८०	२३	२१	३	१०५	६९	१३३	२७		१९७

*माथि उल्लेखित ऋण लिने कारण बाहेक अन्य कारण जस्तै विविध क्षेत्रमा लगानी गर्न, भवितव्य टार्न आदि ।

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा ऋण लिनेहरूको प्रवृत्तिलाई हेर्दा ऋण लिएका कुल ३,७३१ परिवारहरूमध्ये सबैभन्दा बढी घरायसी प्रयोजनको लागि ऋण लिने परिवारको सङ्ख्या १,३७७ (३६.९१ प्रतिशत) रहेका छन् । त्यसैगरी दोस्रोमा भवन निर्माण तथा जमिन खरिद गर्नको लागि ऋण लिने परिवारको सङ्ख्या १,०९३ (२९.३० प्रतिशत), तेस्रोमा शिक्षाको लागि ऋण लिने परिवारको सङ्ख्या ५,७६ (१५.४४ प्रतिशत), चौथोमा व्यापार व्यवसायको लागि ऋण लिने परिवारको सङ्ख्या ५७२ (१५.३३ प्रतिशत) रहेका छन् । लगानी र उत्पादन प्रवर्द्धन गर्न निकै कम परिवारहरूले ऋण लिएको देखिन्छ । जसमध्ये ५११ (१३.७० प्रतिशत) कृषि व्यवसायमा लगानी गर्न ऋण लिएको देखिन्छ । तथ्याङ्कको विश्लेषण गर्दा दैनिक जीवन निर्वाह र आधारभूत मानवीय आवश्यकता पूर्ति गर्न जस्तै घरायसी गर्जो टार्न, भवन निर्माण, शिक्षा तथा औषधोपचार लागि अधिकांशले ऋण लिएको तथ्य स्पष्ट हुन्छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

४.२.११ ऋण लिएको श्रोतको आधारमा घरधुरीको विवरण

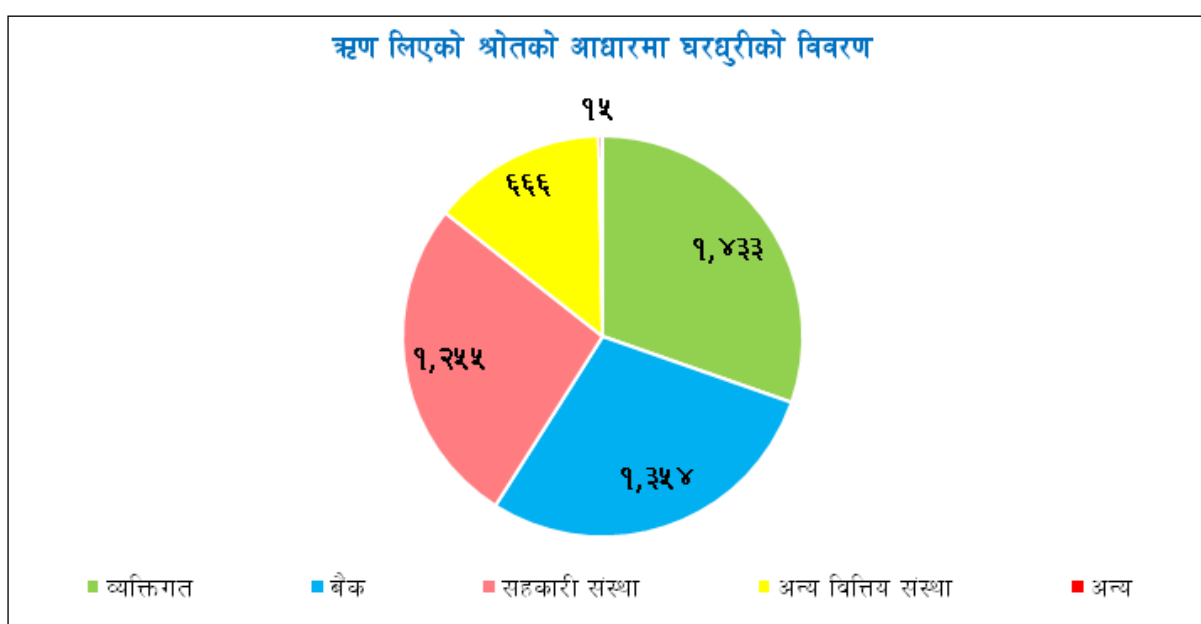
तालिका ६१: ऋण लिएको श्रोतको आधारमा घरधुरीको विवरण

वडा नं.	व्यक्तिगत	बैंक	सहकारी संस्था	अन्य वित्तीय संस्था	अन्य*	जम्मा
१	१८८	१९७	८१	२८		३७५
२	४९	१४९	६२	३३	१	२९४
३	६१	१८०	७१	२०	३	३०३
४	१५	६५	२०	९	२	१०१
५	११४	७२	१४९	१०५		३३४
६	७७	८४	८४	५१		२२२
७	९५	१६६	११९	६४		३५६
८	१११	१२६	१५४	४७	१	३०३
९	११८	१६४	७१	४२	१	३०६
१०	१३१	१९	९७	११९	१	२९८
११	७१	२१	४३	८२		१९७
१२	९२	१६	१२८	४४	१	१९७
१३	६७	१	५२			१०५
१४	२४४	९४	१२४	२२	५	४०९
जम्मा	१,४३३	१,३५४	१,२५५	६६६	१५	३,७३१
प्रतिशत	३८.४१	३६.२९	३३.६४	१७.८५	०.४०	१००.००

*माथि उल्लेखित श्रोत बाहेक अन्य श्रोत जस्तै सामुदायिक समूह, कार्यरत कार्यालय, विविध प्रकारका कोष आदि ।

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

ऋण लिने ३,७३१ घरपरिवारहरूमा सबैभन्दा बढी १,४३३ (३८.४१ प्रतिशत) परिवारहरूले आन्तरिक व्यक्तिगत ऋण लिएको देखिन्छ। त्यसैगरी दोस्रोमा १,३५४ (३६.२९ प्रतिशत) परिवारहरूले बैंक, १,२५५ (३३.६४ प्रतिशत) परिवारहरूले सहकारी संस्था, ६६६ (१७.८५ प्रतिशत) परिवारहरूले अन्य वित्तीय संस्थाबाट ऋण लिएको र बाँकीले अन्यबाट ऋण लिएको तथ्याङ्क छ। सबैभन्दा धेरै घरधुरीले व्यक्तिबाट ऋण लिएको यथार्थले के स्पष्ट गर्दछ भने नागरिकहरूको बैङ्क तथा ठूला वित्तीय संस्थाको पहुँच क्रमशः बृद्धि भए तापनि व्यक्तिगत कर्जा लिने चलन रही नै रहेको देखिन्छ। अर्कोतर्फ बैङ्कबाट कर्जा लिदा धितो तथा अन्य प्रशासनिक भन्फट हुने भएकोले चर्को व्याजको मारमा परे तापनि बिना धितो व्यक्तिसँग ऋण लिन सहज हुने भएकोले, साधारण मानिसहरू यसतर्फ बढी आर्कषित देखिन्छन्। नगरपालिकामा ऋणको पहिलो स्रोत आन्तरिक ऋण भए तापनि दोस्रो स्रोत बैंक, तेस्रो वित्तीय संस्था, चौथो सहकारी हुनुले नगरमा क्रमशः बैंक तथा वित्तीय क्षेत्रबाट ऋण लिने प्रवृत्ति विगतमा भन्दा सकारात्मक भएको देखिन्छ। वडागत पूर्ण विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

४.३ उद्योग तथा व्यापार व्यवसाय

४.३.१ उद्योग

यस नगरपालिकामा ढाका, करुवा, तामा तथा काँसका भाँडा बनाउने उद्योग प्रमुख रहेका छन्। ह्याचरी, कफी, दूधजन्य तथा कृषिजन्य र वनपैदावारमा आधारित साना उद्योगहरू पनि सञ्चालनमा रहेका छन्। भिनिया रोटो बनाउने कुटी र उद्योग, जडीबुटीमा आधारित केही स-साना उद्योगहरूले व्यवसायिक उत्पादन सुरुवात गरेका छन्। यस बाहेक मह, बेसार, अदुवा, भटमासजस्ता कृषिजन्य घरेलु उत्पादनमा पनि क्रमशः व्यवसायिक हुँदै जान थालेको छ।

कृषि योग्य जमिनको उपलब्धता कृषि तथा वनजन्य कच्चा पदार्थहरूको उपलब्धता, परम्परागत तथा जातिगत सीप, कौशल, पर्यटकीय महत्वका स्थलहरूको उपलब्धता लगायतका विभिन्न कारणले नगरपालिकामा कृषि तथा स्थानीय परम्परा र सीपमा आधारित उद्योगहरूको विकासको राम्रो सम्भावना रहेको छ। विशेषगरी ग्रामीण क्षेत्रका मानिसहरू उल्लेखनीय रूपमा औद्योगिक विकासतर्फ लागी सकेका छैनन्। तथापी, स्थानीय केही मझौला, साना तथा घरेलु उद्योग भने सञ्चालित छन्। यसले नगरपालिकामा आर्थिक कारोबारको मात्रामा वृद्धि गराएको छ।

तानसेन नगरपालिकामा उपलब्ध प्राकृतिक कच्चा पदार्थ तथा विभिन्न स्रोत र साधनले उद्योगको सम्भावना प्रचुर देखिन्छ तर लगानी, व्यवसायिकता तथा विभिन्न पूर्वाधारको असुविधाको कारण उद्योगमा अपेक्षित विकास हुन सकेको देखिदैन ।

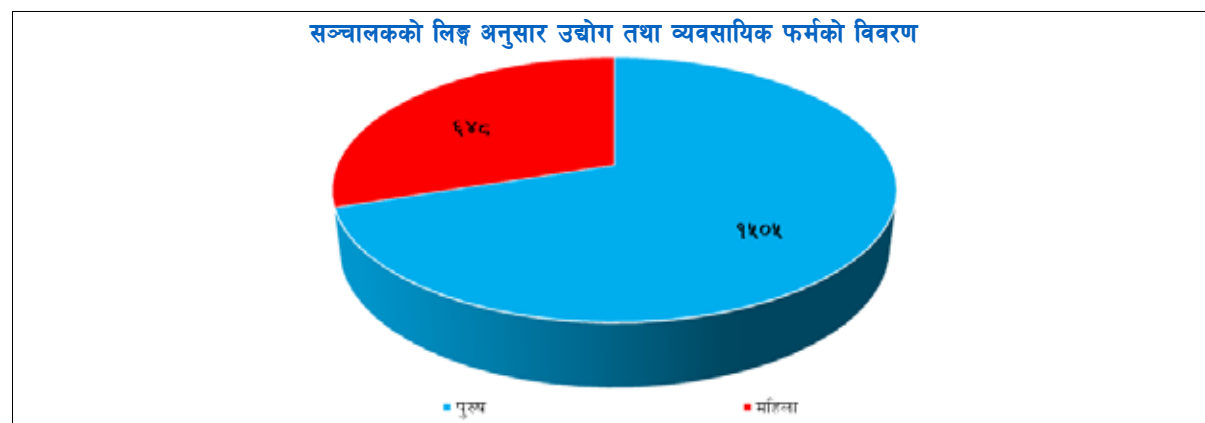
४.३.२ सञ्चालकको लिङ्ग अनुसार उद्योग तथा व्यवसायिक फर्मको विवरण

प्राप्त तथ्याङ्क अनुसार नगरपालिकामा सञ्चालनमा रहेका व्यापार, व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनी सञ्चालकको लिङ्गका आधारमा जनसङ्ख्याको विश्लेषण गर्दा पुरुषको तुलनामा महिलाको स्वामित्वमा रहेका फर्महरूको सङ्ख्या आधाभन्दा पनि कम रहेको छ । तथ्याङ्क अनुसार नगरपालिकामा सञ्चालनमा रहेका २,१५३ फर्महरू मध्ये १,५०५ (६९.९ प्रतिशत) फर्ममा पुरुषको स्वामित्व र ६४८ (३०.१ प्रतिशत) फर्ममा महिलाको स्वामित्व रहेको देखिन्छ । वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ६२: उद्योग व्यवसाय सञ्चालकको लिङ्ग अनुसार उद्योग/व्यवसायिक फर्मको विवरण

वडा नं.	पुरुष		महिला		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	९६	७०.१	४१	२९.९	१३७
२	२१८	६९.४	९६	३०.६	३१४
३	२२८	६५.१	१२२	३४.९	३५०
४	३३२	७७.२	९८	२२.८	४३०
५	२५	५६.८	१९	४३.२	४४
६	२१५	७७.३	६३	२२.७	२७८
७	११२	६४.४	६२	३५.६	१७४
८	१०४	७०.३	४४	२९.७	१४८
९	६५	६१.३	४१	३८.७	१०६
१०	९	४२.९	१२	५७.१	२१
११	१६	५९.३	११	४०.७	२७
१२	२३	६५.७	१२	३४.३	३५
१३	२१	८७.५	३	१२.५	२४
१४	४१	६३.१	२४	३६.९	६५
जम्मा	१,५०५	६९.९	६४८	३०.१	२,१५३

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

४.३.३ व्यापारिक केन्द्रहरूको विवरण

यस नगरपालिकामा रहेका प्रमुख व्यापारिक केन्द्रहरूमा सित्तलपाटी, मखनटोल, असनटोल, विशाल बजार, बसन्तपुर, टक्सारटोल, कैलाश नगर, भीमसेनटोल, नारायणस्थान, भुसालडाँडा, गैरागाउँ, वर्तुङ्ग, प्रभास, बाँसटारी, नयाँपाटी, दमकडा, मदनपोखरा, डुम्रे, गणसाल, चन्डीभञ्ज्याङ्ग, बोखर, बौघागुम्बा, अर्गली बजार लगायतका प्रमुख बजारहरू रहेका छन्। यस्ता बजारहरूबाट विशेषगरी थोक तथा खुद्रा व्यापार हुने गरेको छ। प्रमुख बजार केन्द्रहरू निम्नानुसार छन्।

तालिका ६३: व्यापारिक केन्द्रहरूको विवरण

क्र.सं.	बजार/व्यापारिक केन्द्रको नाम	वडा नं.	मुख्य व्यापारिक बस्तुहरू
१	भुसालडाँडा, गैरागाउँ, मेहलधारा	१	खाद्यान्न,लत्ताकपडा,निर्माण सामाग्री, स्टेशनरी, होटल व्यवसाय,अन्य
२	असन टोल, नारायण स्थान, बडीज्ञान टोल	२	गहना, लत्ताकपडा, स्टेशनरी, फ्रेश हाउस, मासु व्यवसाय, खाद्यान्न
३	टक्सार, भगवती टोल, बसन्तपुर, सित्तलपाटी	३	करुवा, खाद्यान्न,लत्ताकपडा,निर्माण सामाग्री, स्टेशनरी, होटल व्यवसाय,मेडीकल, फ्रिनिया रोटी,अन्य
४	विशाल बजार, हुलाक चोक लहरेपीपल	४	ढाका, खाद्यान्न,लत्ताकपडा,निर्माण सामाग्री, स्टेशनरी, होटल,रेष्टुरेण्ट व्यवसाय,मेडीकल, करुवा अन्य
५	कैलाश नगर	५	खाद्यान्न,लत्ताकपडा,निर्माण सामाग्री, स्टेशनरी, होटल,रेष्टुरेण्ट व्यवसाय, मेडिकल, करुवा अन्य
६	भीमसेनटोल, बसपार्क, वर्तुङ्ग	६	ढाका, खाद्यान्न,लत्ताकपडा,निर्माण सामाग्री, स्टेशनरी, होटल,रेष्टुरेण्ट व्यवसाय,मेडीकल, अन्य
७	बाँसटारी, प्रभास	७	खाद्यान्न,लत्ताकपडा,निर्माण सामाग्री, स्टेशनरी, होटल,रेष्टुरेण्ट व्यवसाय,मेडीकल, अन्य
८	नयाँपाटी, डुम्रे, मदनपोखरा	८	कफि, ढाका,खाद्यान्न,लत्ताकपडा,निर्माण सामाग्री, स्टेशनरी, होटल,रेष्टुरेण्ट व्यवसाय,मेडीकल, तरकारी अन्य
९	दमकडा, अम्ल्यान	९	कफि, खाद्यान्न,लत्ताकपडा,निर्माण सामाग्री, स्टेशनरी, होटल,रेष्टुरेण्ट व्यवसाय,मेडीकल, तरकारी अन्य
१०	गणसाल	१०	ह्याचरी,खाद्यान्न, रेष्टुरेण्ट
११	चन्डीभञ्ज्याङ्ग, बोखर	११	खाद्यान्न,लत्ताकपडा, स्टेशनरी, होटल,रेष्टुरेण्ट व्यवसाय,मेडीकल, तरकारी अन्य
१२	चन्डीभञ्ज्याङ्ग, विरपोखरा	१२	खाद्यान्न, स्टेशनरी, होटल,रेष्टुरेण्ट
१३	बौघागुम्बा भैंसे डाँडा	१३	खाद्यान्न, होटल,रेष्टुरेण्ट व्यवसाय
१४	अर्गली, देउराली बजार	१४	खाद्यान्न, तरकारी फलफुल, निर्माण सामाग्री लत्ता कपडा, विद्युतीय

स्रोत : तानसेन नगरपालिका, २०७५

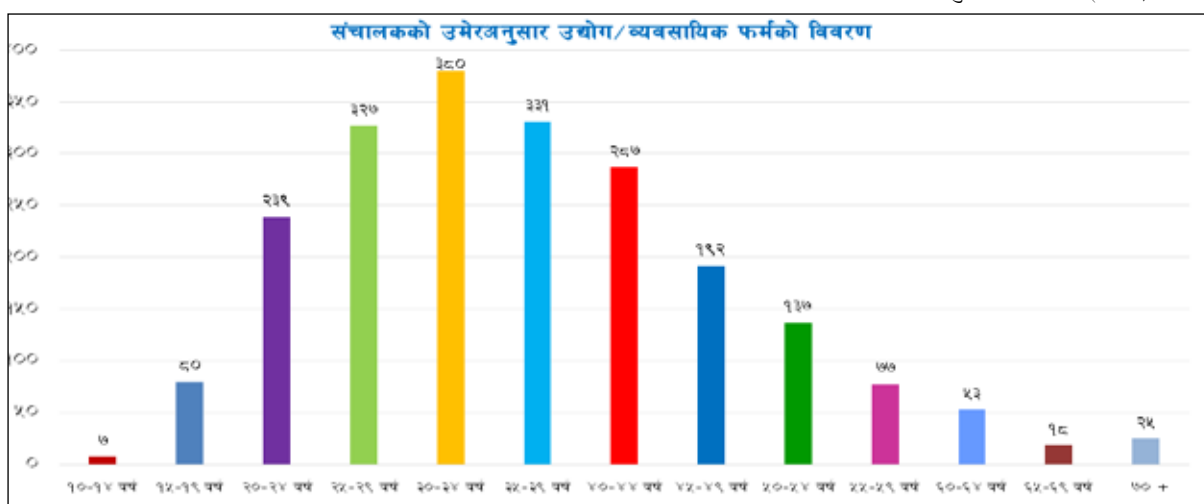
४.३.४ सञ्चालकको उमेरसमूह अनुसार उद्योग/व्यवसायिक फर्मको विवरण

नगरपालिकामा सञ्चालनमा रहेका २,१५३ व्यापारिक वा व्यवसायिक फर्महरू मध्ये सञ्चालकको उमेर समूह अनुसार वर्गीकरण गर्दा सबैभन्दा बढी ३०-३४ वर्षको उमेर समूहका सञ्चालकहरूको स्वामित्वमा ३८० (१७.६५ प्रतिशत) फर्महरू रहेका छन् । त्यसैगरी ३५ देखि ३९ वर्षको उमेर समूह बीचमा मात्र ३३१ (१५.३७ प्रतिशत) फर्महरू रहेका छन् । २५ देखि ४४ वर्षको उमेर समूह उर्जावान उमेर समूह भएकोले स्वाभाविक रूपमा यस उमेर समूहका सञ्चालकहरू बढी देखिएका छन् । महत्वपूर्ण पक्ष भनेको यो उमेर समूहका कति जनसङ्ख्या यसप्रकारको उद्यमशीलतामा सम्लग्न छन् भन्ने हो । वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । उमेरगत हिसाबले हेर्दा ७ वटा फर्महरू बालबालिकाको नाम रहेको देखिन्छ ।

तालिका ६४: सञ्चालकको उमेरसमूह अनुसार उद्योग/व्यवसायिक फर्मको विवरण

उमेर समूह	वडा नं.														जम्मा	प्रतिशत
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४		
१०-१४ वर्ष		२	१	२		१		१							७	०.३३
१५-१९ वर्ष	५	१०	१५	१९		११	६	३	७	१	१	१		१	८०	३.७२
२०-२४ वर्ष	९	३०	३६	५५	७	२९	२३	२०	१९		४	१	१	५	२३९	११.१०
२५-२९ वर्ष	१६	५१	६२	६७	४	३७	३३	१७	१६	४	३	९		८	३२७	१५.१९
३०-३४ वर्ष	१९	६०	४५	७४	९	४९	३६	२७	२०	३	४	१२	३	१९	३८०	१७.६५
३५-३९ वर्ष	२६	५७	५०	६७	४	४६	२९	२०	११	३	४	२	६	६	३३१	१५.३७
४०-४४ वर्ष	२६	४५	४३	५५	४	३८	१४	२१	१५	४	२	५	४	११	२८७	१३.३३
४५-४९ वर्ष	१०	२७	४०	२९	९	३१	९	८	९	४	२	३	४	७	१९२	८.९२
५०-५४ वर्ष	१४	१५	२१	३२	४	१२	६	१८	४	२	२	१	२	४	१३७	६.३६
५५-५९ वर्ष	३	७	१३	१६		१३	८	६	४		२		२	३	७७	३.५८
६०-६४ वर्ष	९	५	१३	८	२	६	३	२	१		२		२		५३	२.४६
६५-६९ वर्ष		१	६	३		१	४	३							१८	०.८४
७० +		४	५	३	१	४	३	२			१	१		१	२५	१.१६
जम्मा	१३७	३१४	३५०	४३०	४४	२७८	१७४	१४८	१०६	२१	२७	३५	२४	६५	२,१५३	१००.००

स्रोत : घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

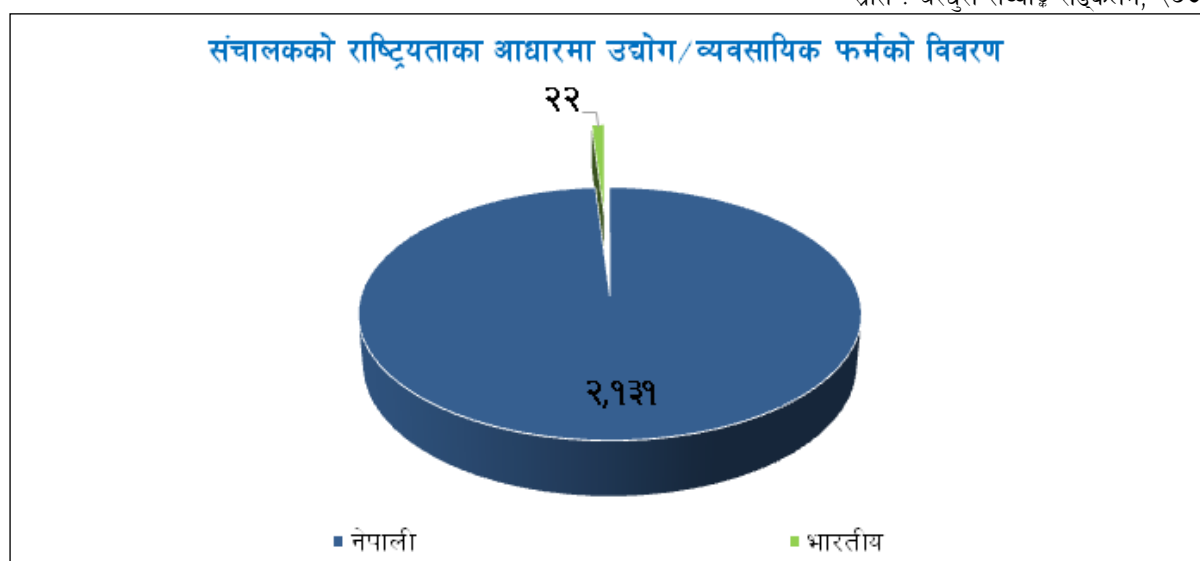
४.३.५ सञ्चालकको राष्ट्रियताका आधारमा उद्योग/व्यवसायिक फर्मको विवरण

नगरपालिकामा सञ्चालनमा रहेका व्यापार-व्यवसायिक फर्महरूमध्ये राष्ट्रियताका आधारमा हेर्दा नेपालीको स्वामित्वमा ९८.३३ प्रतिशत, भारतीयका नाममा १.४३ प्रतिशत र बाँकी अन्यमा छन् । यसर्थ धेरै सङ्ख्यामा वैदेशिक लगानीमा रहेका ठूला फर्महरू नगरपालिकामा नरहेको देखिन्छ । लगानी रहेका केही फर्महरूमा समेत भारतीयहरूको सीमित सङ्ख्यामा लगानी भएको र तेस्रोमा अन्य मुलुकका नागरिकहरूको सम्लग्नता झण्डै शून्य भएको देखिन्छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ६५: सञ्चालकको राष्ट्रियताका आधारमा उद्योग/व्यवसायिक फर्मको विवरण

वडा नं.	नेपाली	भारतीय	जम्मा
१	१३७		१३७
२	३०९	५	३१४
३	३४५	५	३५०
४	४२२	८	४३०
५	४४		४४
६	२७६	२	२७८
७	१७३	१	१७४
८	१४७	१	१४८
९	१०६		१०६
१०	२१		२१
११	२७		२७
१२	३५		३५
१३	२४		२४
१४	६५		६५
जम्मा	२,१३१	२२	२,१५३
प्रतिशत	९८.९८	१.०२	१००.००

स्रोत : घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

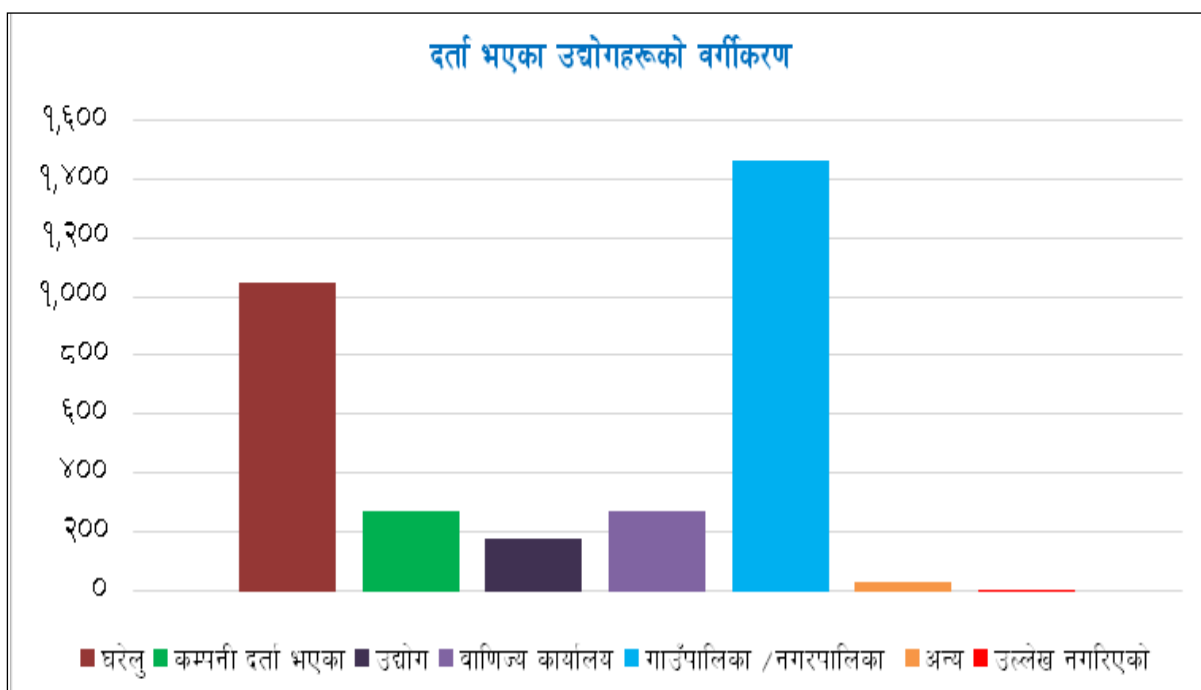
४.३.६ दर्ताको आधारमा उद्योगहरूको वर्गीकरण (बहुउत्तरमा आधारित)

नगरपालिकामा दर्ता भएका व्यापारिक वा व्यवसायिक फर्महरूमध्ये सबैभन्दा बढी नगरपालिकामा दर्ता भएका फर्महरू १४६४, घरेलुमा दर्ता भएका १,०५१, वाणिज्य कार्यालयमा दर्ता भएका २७५, कम्पनिमा दर्ता भएका २७७, उद्योगमा दर्ता भएका १७९ र अन्यमा ३३ रहेका छन्। तथ्याङ्कलाई हेर्दा नगरपालिकामा दर्ता हुने फर्मको सङ्ख्या सबैभन्दा धेरै देखिन्छ। साथै नगरपालिकामा व्यापारिक प्रकृतिका फर्महरू धेरै भएको र उत्पादनमुखी उद्योग, व्यवसाय वा कम्पनीमा दर्ता भएका फर्महरूको सङ्ख्या कम देखिन्छ। वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ। (घरघुरी सर्वेक्षणमा सोधिएको प्रश्नमा आएको उत्तर अनुसार तल उल्लेखित डाटामा घरेलुमा दर्ता भएका व्यवसाय सङ्ख्यामा मिल्दो देखियो भने नगरपालिकामा, वाणिज्यको कार्यालय र उद्योगमा दर्ता भएका व्यवसाय सङ्ख्यामा फरक डाटा देखिएको छ। सम्बन्धित संस्थाहरूबाट मिति २०७५।०७।२० को पछिल्लो जानकारी अनुसार नगरपालिकामा दर्ता भएका उद्योग/व्यवसायिक फर्मको सङ्ख्या २७६२, पाल्पा उद्योग वाणिज्य संघ कार्यालयमा दर्ता भएका उद्योग/व्यवसायिक फर्मको सङ्ख्या ६२६, उद्योगमा दर्ता भएका उद्योग सङ्ख्या ११२ रहेको पाइयो।

तालिका ६६: दर्ता भएका उद्योग/व्यवसायिक फर्मको वर्गीकरण (बहुउत्तरमा आधारित)

वडा नं.	घरेलु	कम्पनी दर्ता भएका	उद्योग	वाणिज्य कार्यालय	नगरपालिका	अन्य	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
१	३७	६	१	३	९९	२		११८
२	१३५	७९	२५	३८	२५५	१	२	२७५
३	१९३	९२	३९	२३	२६८	१३	१	२९२
४	२८३	३७	८८	१७२	३३२	५	४	३८३
५	१८	२	१		१५			२७
६	१४७	४४	१४	१९	२१८	३	१	२४१
७	६७	४	५	१५	९६			११६
८	४२	२	१	१	८२	३		१२२
९	४७	५	२	१	५०	३		८२
१०	१३							१३
११	१०		३					१०
१२	१५				१	३	१	१६
१३	७	६			३			१०
१४	३७			३	४५			५९
जम्मा	१,०५१	२७७	१७९	२७५	१,४६४	३३	९	१,७६४
प्रतिशत	५९.५८	१५.७०	१०.१५	१५.५९	८२.९९	१.८७	०.५१	१००.००

स्रोत : घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

४.३.७ उद्योग व्यवसाय र व्यापारिक फर्महरू सञ्चालन भई रहेका घरहरूको स्वामित्वको प्रकार

नगरपालिकामा सञ्चालित उद्योग व्यवसायहरू सञ्चालन भई रहेका घरहरूमा स्वामित्वको प्रकारलाई हेर्दा सबैभन्दा बढी भाडाको घरमा १,२२५ (५६.९० प्रतिशत), आफ्नै घरमा ८६२ (४०.०) प्रतिशत, भाडाको जमिनमा ४६ (२.१४ प्रतिशत) र अन्यमा १९ (०.८८ प्रतिशत) फर्महरू सञ्चालनमा रहेको पाइयो । आफ्नै स्वामित्वमा घर वा जमिन नभए पनि लगानी गरी भाडामा लिएको घर वा जमिनमा व्यापार व्यवसाय सञ्चालन गर्नेको सङ्ख्या धेरै हुनुले व्यापार व्यवसाय सञ्चालन गर्न आफ्नै घर वा जमिन हुनु पडैन सीप, जाँगर र लगानी गर्ने वातावरण साथै, ऋणको सहजता र सुरक्षा जस्ता कुराहरू महत्वपूर्ण हुन्छन् भन्ने सङ्केत मिल्दछ । वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ६७: उद्योग/व्यवसायिक फर्म सञ्चालन भइरहेका घरको स्वामित्व

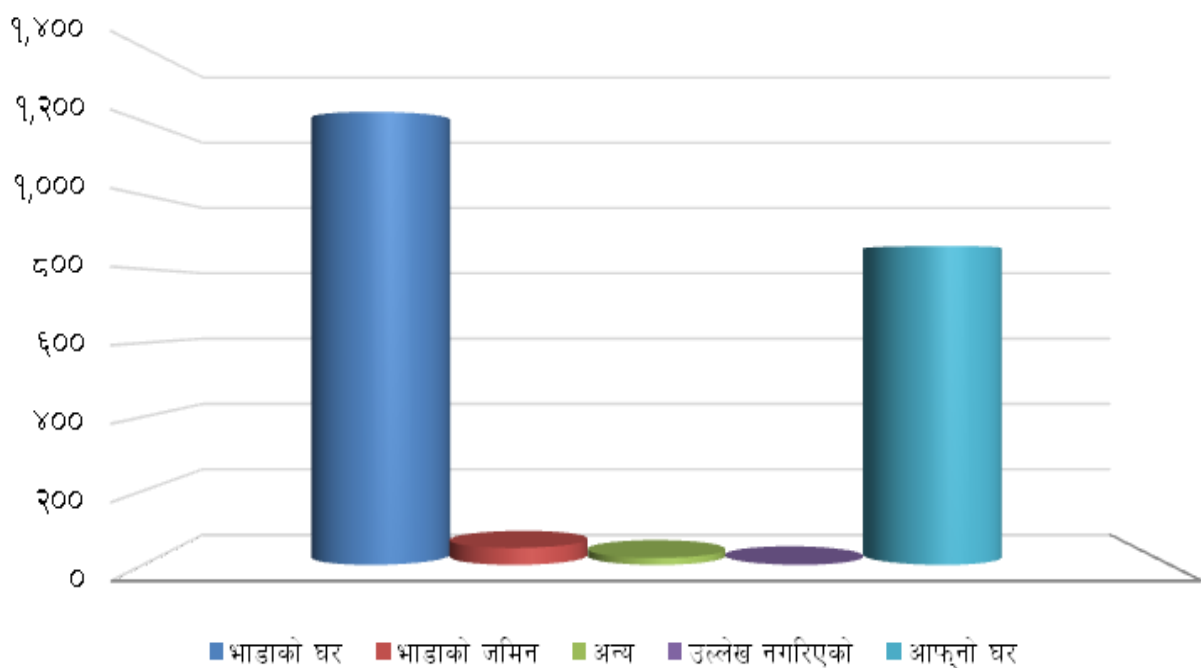
वडा नं.	आफ्नो घर	भाडाको घर	भाडाको जमिन	अन्य	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
१	६३	६९	३	२		१३७
२	९२	२१८	३		१	३१४
३	१३२	२०६	९	३		३५०
४	९७	३२८	२	३		४३०
५	२६	१८				४४
६	९८	१६७	७	६		२७८
७	८४	७९	११			१७४
८	९८	४६	२	२		१४८
९	५५	४९		२		१०६
१०	१८	१	२			२१
११	१६	९	२			२७

वडा नं.	आफ्नो घर	भाडाको घर	भाडाको जमिन	अन्य	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
१२	२६	८	१			३५
१३	२१	२	१			२४
१४	३६	२५	३	१		६५
जम्मा	८६२	१,२२५	४६	१९	१	२,१५३
प्रतिशत	४०.०४	५६.९०	२.१४	०.८८	०.०५	१००.००

स्रोत : घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

उद्योग व्यवसाय र व्यापारिक फर्महरू संचालन भैरहेका घरहरूको स्वामित्वको प्रकार

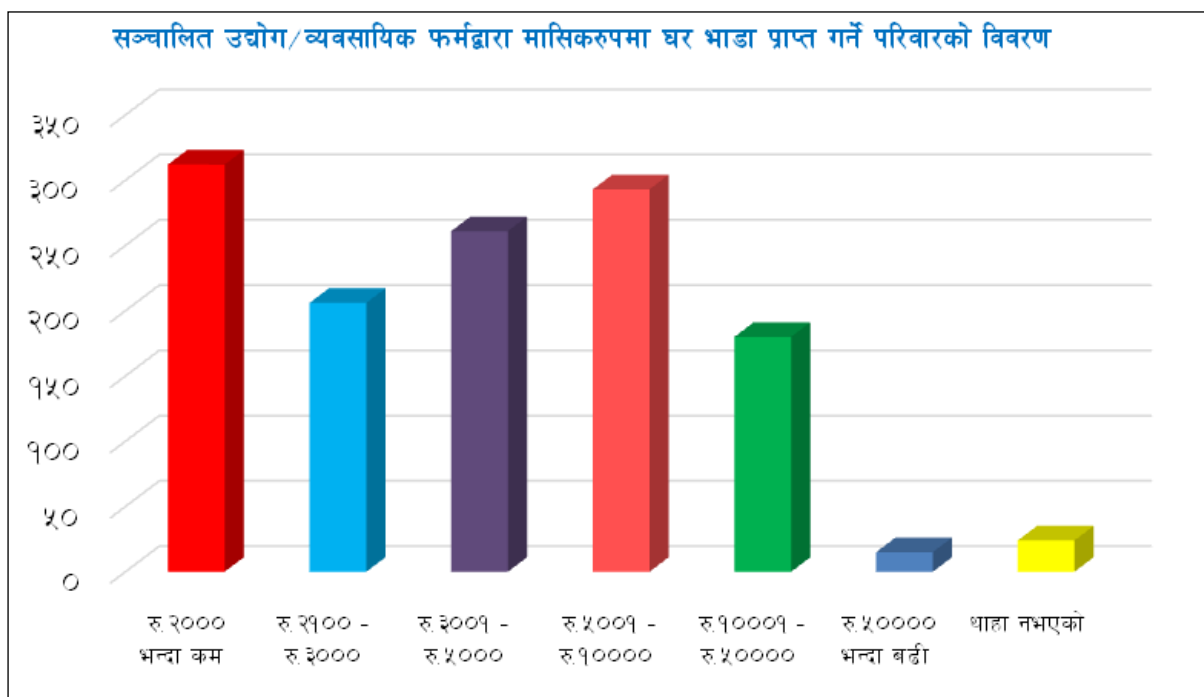
४.३.८ सञ्चालित उद्योग/व्यवसायिक फर्मद्वारा मासिकरूपमा घर भाडा प्राप्त गर्ने परिवारहरूको विवरण

नगरपालिकामा उद्योग व्यवसाय सञ्चालनमा रहेका १,२९१ घरहरूमध्ये ३१२ घरहरू मासिक २००० भन्दा कम भाडा प्राप्त गर्दछन्। त्यसैगरी २०६ घरपरिवारहरूले रु. २,१०० देखि ३,००० सम्म, २६१ घरपरिवारहरूले ३००१ देखि ५००० को बीचमा भाडा प्राप्त गर्दछन्। बजार केन्द्रमा रहेका अन्य घरपरिवारहरूले ५००० देखि ५०,००० वा सोभन्दा माथि मासिक भाडा प्राप्त गर्दछन्। तथ्याङ्कलाई हेर्दा उच्च मासिक भाडा प्राप्त गर्ने घरपरिवारहरू क्रमशः वडा नं. ४, २, ३ मा तुलनात्मक रूपमा बढी रहेका छन्। यस बाहेक अन्य वडामा अत्यन्त कम छन्। नगरपालिकामा न्यून मासिक भाडामा बस्ने व्यापारिक तथा व्यवसायिक फर्मको सङ्ख्या धेरै भएकोले यस नगरपालिकामा ठूला स्तरका उद्योग व्यवसायहरू न्यून सङ्ख्यामा मात्र रहेको सङ्केत मिल्दछ। वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ६८: सञ्चालित उद्योग/व्यवसायिक फर्मद्वारा मासिकरूपमा घर भाडा प्राप्त गर्ने परिवारको विवरण

बडा नं.	रु. २००० भन्दा कम	रु. २१०० - रु. ३०००	रु. ३००१ - रु. ४०००	रु. ४००१ - रु. ५०००	रु. ५००१ - रु. ६०००	रु. ६००१ - रु. ७०००	रु. ७०००१ भन्दा बढी	थाहा नभएको	जम्मा	औसत मासिक भाडा रकम
१	१०	११	१९	२५	८	१			७४	१०,१९३.२४
२	७२	४२	३८	४६	१९	३		२	२२२	६,१८५.१२
३	४२	४३	६२	४७	२२	२			२१८	६,०८१.६५
४	४५	४१	४८	१०७	७८	७		७	३३३	९,८३६.८९
५	१२	१	३		२				१८	३,५११.११
६	३४	१५	५३	३८	३०			१०	१८०	६,८११.५६
७	१३	१३	२३	२४	१५	२			९०	८,४७३.३३
८	२७	१२	७	२	२				५०	३,६४०.००
९	३०	१४	४	२				१	५१	२,३९९.९६
१०	३								३	१,०००.००
११	८	३							११	२,०००.००
१२	५	१		१	२				९	४,६११.११
१३	३								३	१,८३३.३३
१४	८	१०	४	१	२			४	२९	३,५७५.५९
जम्मा	३१२	२०६	२६१	२९३	१८०	१५	२४		१,२९१	७,१७३.३९
प्रतिशत	२४.१७	१५.९६	२०.२२	२२.७०	१३.९४	१.१६	१.८६		१००.००	

स्रोत : घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

४.३.९ उद्योग तथा व्यवसायिक क्रियाकलापमा सम्लग्न व्यक्तिहरूको विवरण

नगरपालिकामा सञ्चालनमा रहेका कुल २,१५३ व्यापारिक वा व्यवसायिक फर्महरूमा जम्मा ६,३१० व्यक्तिहरू सम्लग्न छन्। सञ्चालक र साभेदारहरूको सङ्ख्या २,६१९ रहेको छ भने यी फर्महरूमा योगदान गर्ने परिवार सदस्य सङ्ख्या २,०३४ रहेको छ। साथै यी फर्महरूमा काम गर्ने नियमित कर्मचारी सङ्ख्या १,६५७ रहेको छ। नगरपालिकामा काम गर्न सक्ने १५ देखि ५९ वर्षसम्मको उमेर समूहमा कुल ३०,४८२ जनाको जनसङ्ख्या रहे पनि उद्योग, व्यवसाय आदिमा सम्लग्न व्यक्तिको सङ्ख्या अत्यन्त न्यून रहेको देखिन्छ। विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका ६९: उद्योग तथा व्यवसायिक क्रियाकलापमा सम्लग्न व्यक्तिहरूको विवरण

वडा नं.	जम्मा व्यवसायिक फर्म	जम्मा सम्लग्न व्यक्ति	जम्मा प्रोपाइटर/सक्रिय साभेदार	योगदान गर्ने परिवार सदस्य सङ्ख्या	जम्मा नियमित कर्मचारी सङ्ख्या
१	१३७	३८६	२५९	७५	५२
२	३१४	७५८	३६४	१७४	२२०
३	३५०	१,१०६	३६८	५४६	१९२
४	४३०	१,२४८	४८८	३२८	४३२
५	४४	२१३	८३	४९	८१
६	२७८	८३१	३११	३४२	१७८
७	१७४	४८७	१९५	१२४	१६८
८	१४८	४६४	१५९	१८८	११७
९	१०६	२८२	१४६	६४	७२
१०	२१	७७	५१	४	२२
११	२७	११७	४८	३९	३०
१२	३५	९३	५०	१७	२६
१३	२४	६०	२७	२४	९
१४	६५	१८८	७०	६०	५८
जम्मा	२,१५३	६,३१०	२,६१९	२,०३४	१,६५७

स्रोत : घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

४.४ उद्योग, बैंक तथा सहकारी

४.४.१ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको विवरण

नगरपालिकामा उद्योग व्यापार लगानी गर्न वित्तीय संस्थाहरूमा वाणिज्य बैंकहरू मार्फत कर्जा लगानी हुने गरेको देखिन्छ। यस बाहेक नगरपालिकामा सञ्चालित अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले पनि कर्जा उपलब्ध गर्दै आएका छन्। नगरवासीहरूसँग रहेको रकमलाई निक्षेपको रूपमा स्वीकार गरी बचत पनि गर्दै आएका छन्। नगरपालिकामा निम्न अनुसारका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको विवरण तलको तालिमा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका ७०: बैंकसम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	वित्तीय संस्था	वडा नं.	वार्षिक कारोकार रकम (रू. हजारमा)	लगानी रकम (रू. हजारमा)	लगानीका मुख्य क्षेत्र	प्रत्यक्ष रोजगारी			कैफियत
						महिला	पुरुष	कुल	
क वर्गको बैंक									
१	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक	४	११०००००	३०००००	कृषि, उद्योग, व्यवसाय	१	१५	१६	
२	नेपाल बैंक लिमिटेड	४	५०००००	२१०००००	कृषि, उद्योग, व्यवसाय	३	९	१२	
३	कृषि विकास बैंक	४	-	-	कृषि, उद्योग, व्यवसाय	१	६	७	
४	प्रभु बैंक लिमिटेड	४	-	-	कृषि, उद्योग, व्यवसाय	२	५	७	
५	नेपाल एस. वि.आई बैंक	४	८५००००	२७००००	कृषि, उद्योग, व्यवसाय	१	६	७	
६	हिमालयन बैंक	४	६०००००	२४००००	घर जग्गा, गाडी, व्यापार	५	६	११	
७	नेपाल इनभेष्ट बैंक	४	५०००००	२०००००	घर जग्गा, गाडी, व्यापार	४	६	१०	
८	एनएमवि बैंक लि.	४	८००००	५००००	घर जग्गा, गाडी, व्यापार	१	८	९	
९	एन.आई.सि. एसिया बैंक	४	-	-	-	५	४	९	१ वर्ष नभएको
१०	जनता बैंक तानसेन शाखा	४	५०००००	२८००००	घर जग्गा, गाडी, व्यापार	२	५	७	

क्र. सं.	वित्तीय संस्था	बडा नं.	वार्षिक कारोकार रकम (रु. हजारमा)	लगानी रकम (रु. हजारमा)	लगानीका मुख्य क्षेत्र	प्रत्यक्ष रोजगारी			कैफियत
						महिला	पुरुष	कुल	
११	मेगा बैंक	३	७०००००	२५००००	घर जग्गा, गाडी, व्यापार	३	८	११	
१२	माछापुछ्रे बैंक	४	७०००००	५७००००	घर जग्गा, गाडी, व्यापार, उद्योग		९	९	
१३	सिद्धार्थ बैंक	६	-	-	-	२	७	९	
१४	कुमारी बैंक ली.	४	६०००००	३५००००	घर जग्गा, गाडी, व्यापार, उद्योग		९	११	
१५	जनता बैंक प्रभास साखा	७	-	-	घर जग्गा, गाडी, व्यापार, उद्योग	२	८	१०	
१६	सानिमा बैंक	६			घर जग्गा, गाडी, व्यापार, उद्योग				
१७	ग्लोबल आई. एम.ई. बैंक	४							नयाँ सञ्चालन
ख वर्गको बैंक									
१	साईन रेसुङ्गा डे.बैंक	४	२५००००	२५००००	घर जग्गा, गाडी, व्यापार, उद्योग	२	७	९	
२	गरीमा विकास बैंक	४	-	-	-	-	-	-	
३	मुक्तिनाथ वि. बैंक	६	४५००००	४०००००	घर जग्गा, गाडी, व्यापार, उद्योग	४	८	१२	
४	कामना सेवा वि. बैंक	२	१०००००	१०००००	घर जग्गा, गाडी, व्यापार, उद्योग	३	३	६	
५	गण्डकी विकास बैंक				घर जग्गा, गाडी, व्यापार, उद्योग				
घ वर्गको लघु वित्तीय संस्था									
१	चारतारे युवा क्लव cyc	२	१३००००	९००००	कृषि, पशुपालन	३	२	५	
२	निर्धन उत्थान	७	-	-	-	-	-	-	
३	ग्रामीण वि.बैंक	४	५००००	४००००	कृषि, व्यापार	१	४	५	
४	पाल्पा रारा सहकारी	४	११००००	९००००	कृषि, व्यापार, सामुहिक कर्जा	४	६	१०	
५	नेस्डो नेपाल	३	७००००	३००००	कृषि, व्यापार	५	१	६	

क्र. सं.	वित्तीय संस्था	बडा नं.	वार्षिक कारोकार रकम (रु. हजारमा)	लगानी रकम (रु. हजारमा)	लगानीका मुख्य क्षेत्र	प्रत्यक्ष रोजगारी			कैफियत
						महिला	पुरुष	जम्मा	
६	नेपाल एग्रो	६	-	-	-	-	-	-	
७	स्वाभिमान वित्तीय माईक्रो फा.	१	-	-	कृषि, व्यापार	३	२	५	नयाँ
८	रिलायबल माईक्रो फा.	१	२००००	१००००	कृषि, व्यापार	२	२	४	
९	मेरो माईक्रो फा.	७	२००००	३०,०००	कृषि, व्यापार	३	१	४	
१०	जनउत्था माईक्रो फा.	४	४००००	२००००	कृषि, व्यापार, पशुपालन, वैदेशिक	४	२	४	
११	आशा लघुवित्त	३	३००००	१२०००	कृषि, व्यापार, पशुपालन, वैदेशिक	१	३	४	
१२	नेशनल माईक्रो	७	२००००	३००००	कृषि, व्यापार, पशुपालन, वैदेशिक	२	१	३	
१३	डिप्रोक्स लघुवित्त	४	४००००	३००००	कृषि, व्यापार, पशुपालन, वैदेशिक		३	३	
१४	मुक्तिनाथ लघुवित्त बैंक	६	२००००	५००००	कृषि, व्यापार, पशुपालन, वैदेशिक, आवास	३	३	६	
१५	आधिखोला लघुवित्त	४	-	-	कृषि, व्यापार	१	१	२	नयाँ

स्रोत :सम्बन्धित संस्थाबाट लिईएको, तानसेन २०७५

४.४.२ सहकारी संस्थाको विवरण

नगरपालिकाको आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा सहकारी संस्थाको भूमिका महत्वपूर्ण रहेको छ । सहकारी संस्थाले स्थानीय स्तरको बचतलाई नगरपालिका बाहिर जानबाट रोकी स्थानीय क्षेत्रमा विभिन्न आयमुलक कार्यमा लगानी गरिरहेका छन् । सहकारी संस्था प्रति जनताको अपनत्व बढी हुने र प्रशासनिक भ्रन्कट कमी हुने हुँदा वित्तीय क्षेत्रमा जनताको पहुँच समेत बढेको छ ।

नगरमा उद्योग व्यापार क्षेत्रमा लगानी गर्ने उद्देश्यका साथ बचत तथा ऋण, कृषि, दूध, कफी र बहुदेशीय आदि प्रकृतिका सहकारी संस्थाहरूबाट कर्जा लगानी हुने गरेको छ । साथै यी संस्थाहरूले नियमित रूपमा सदस्यहरूबाट बचत सङ्कलन पनि गर्दै आएको देखिन्छ । नगरपालिकामा रहेका सहकारी संस्थाहरूको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ७१: तानसेन नगर क्षेत्रभित्र रहेका सहकारीहरुको विवरण

सि.नं.	द.नं.	दर्ता मिति	नाम	ठेगाना	अध्यक्ष	मोबाईल नं
कृषि सहकारी संस्था						
१	३४४५	०२४/०१/१०	श्री और्व कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., १४	भानुभक्त पाण्डे	९७४७०१४९९०
२	७८	०५५/०९/२०	श्री ऋषिकेश्वर महिला जागरण कृषक सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., १४	राधिका भट्टराई	९७४७०००२७
३	१६८	०५९/०५/०३	राना किरान कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., १४	नारायणध्वज राना	९८४७१७१२५
४	३१	०६९/०१/३१	श्री नवयुग कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., ७, १०	महेश्वर पन्त	९८४७०२९९००
५	३६६	०६९/०५/११	श्री काजीपौवा कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., ७	महेश आचार्य	९८५७०६०१८३
६	४९६	०७१/११/२२	श्री बौध्दापोखराथोक कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., १२	कुलराज भट्टराई	९८४७३२१८५१
७	४९८	०७१/११/२९	श्री विर्खे ओडार कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., ६	रन्जना अर्याल	९८५७०६२५२२
८	५१४	०७२/०३/३१	श्री बरान्तपुर सा. उ. कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., ३, ५	आलोकराज शाक्य	९८६७३१५५०
९	५१९	०७२/०६/०१	श्री शैलोध्यमिरी कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., १४	रमेश न्यौपाने	९८५७०६२३१६
१०	५३३	०७२/१०/१०	श्री दायित्व कृषि सहकारी सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., ५	बालकृष्ण काकी	९८४७००५२२
बचत तथा ऋण सहकारी संस्था						
१	९	०५०/१०/२५	श्री जनजागृति बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., १४	रुक्मागत भट्टराई	९८४७०४३८०१
२	८७	०५६/०४/२७	श्री भगवती महिला कृषक बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., १४	दुर्गा पाण्डे	९८४७४६६८३७
३	११०	०५७/०७/०७	श्री सिद्ध बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., ४	शशी श्रेष्ठ	९८५७०६००४८
४	१६४	०५८/१२/०५	श्री मणिमुकुन्द बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., ४	मधु दयाल शैजु	९८४७०२९४२२
५	१७३	०५९/०८/१८	श्री लक्ष्मी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., ४	हरी रायमाभी	९८४७०२८३६६
६	२४६	०६४/१२/१७	श्री रितलादेवी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा. ७	मोहनलाल काकी	९८४७०२९७३९
७	२५८	०६५/०५/१८	श्री रानीमहल बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., ३	भूगोल प्रसाद वैजु	९८५७०६०१११
८	२८०	०६५/१०/०६	श्री तानसेन बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., ४	भेषराज सुवेदी	९८४७०२९६१४
९	२९२	०६६/०१/२५	श्री तेल्पा बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., १०	कृष्ण बहादुर राना	९८४७०२८६९२
१०	३२५	०६७/०५/०६	श्री आनन्द बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., ६	सर्जुलाल बजाचार्य	९८४७०२९५९९
११	३२६	०६७/०६/०६	श्री बौध्दागुम्हा महिला बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., १३	धनीसरा थापा	९८४७३३५१४७
१२	३३३	०६७/१०/१३	श्री नवोदित बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., १	बद्रीनाथ शर्मा	९८६७३६००९६
१३	३६७	०६९/०५/१७	श्री समृद्ध बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., २, ६, १, ३७	चन्द्र बहादुर नेपाली	९८५७०६०३२६
१४	४१६	०७०/०२/१३	श्री जोगेपानी सामुदायिक विकास बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., ११	अम्मर बहादुर राना	९८४७१४०९२
१५	४२२	०७०/०२/१७	श्री गणेश बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., १, ३, ५, ६	रुकु बहादुर थापा	९८६७३९४५२२
१६	४२४	०७२/०७/२४	श्री रतनपाडे सामुदायिक बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., १२	अम्मर बहादुर थापा	९८४७२२२३७
१७	४३८	०७२/११/१४	श्री गुनाखरी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., ८, ९	गुणाखर भुपाल	९८४७१०३७८
बहुउद्देशीय सहकारी संस्था						
१	१०८	०५७/०५/२५	श्री महिला बहुउद्देशीय सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., २	गंगा पौडेल	९८४७०६७३७४
२	१४३	०५८/०३/३१	श्री मदनपोखरा बहुउद्देशीय कृषि बजार सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., ९	इन्द्र पौडेल	९८४७३२१८७
३	१६२	०५८/१०/०३	श्री उच्चमशिल कृषक बहुउद्देशीय सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा. ८, ९	देवराज अर्याल	९८४७०२८३३३
४	२४४	०६४/१२/४	श्री चण्डिका कृषि बहुउद्देशीय सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., ११, १२, १३	मान बहादुर सोमै	९८४७१३४११
५	२५५	०६५/०८/१५	श्री लिपिदेवी कृषि बहुउद्देशीय सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., ११	देव बहादुर गोदार	९८४७०२८७७७
६	२८८	०६५/१२/०३	श्री तिनाउ कृषि व. सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., २	मकबुल अली	९८४७०२९०६०
७	५७३	०७४/०२/२८	श्री सचेत महिला बहुउद्देशीय सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., १४	देवका पाण्डे	९८४७२०८२४८
८	७१	४/२९/२०७५	श्री रामाजरोबा बहुउद्देशीय सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., ६	दान बहादुर कुवर	९८५७०६०५४२
९	९८	०५७/०३/११	श्री श्रीनगर बहुउद्देशीय सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., ४	मेघराज शर्मा	०५५-५२१३०३
अदुवा उत्पादक सहकारी संस्था						
१	२२०	०६३/०५/१४	श्री कालिकादेवी अदुवा उत्पादक सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., १३	छवीलाल थापा	
दुध उत्पादक सहकारी संस्था						
१	३१०	०६६/०६/१६	चउनबारी दुध उत्पादक सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., ५	दिनेश कुमार खडका	९८४७०२८६८६
२	३१३	०६६/०६/१३	श्री लुहुर दुध उत्पादक सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., १२	राम प्रसाद शर्मा	९८४७२१७५९७
३	५३०	०७२/९/२७	श्री चिनारी दुध उत्पादक सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., १२	टिकाराम रेग्मी	९८४७५९८०८७
कफि उत्पादक सहकारी संस्था						
१			श्री बुद्ध कफि उत्पादक सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., १३	प्रेमनाथ घिमिरे	९८५७०६२०२०
२	४४८	०७०/०३/२५	श्री कलकीदेवी कफि उत्पादक सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., ८, ९	दुर्गा व. खाण ठकुरी	९८५७०६८३५०
अन्य सहकारी संस्था						
१	३०९	०६६/०४/०६	श्री चण्डिथान सामुदायिक विकास सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., ६	भोग बहादुर थापा	९८४७०२८१७३
२	३४९	०६८/११/०२	श्री मिलनसार सामाजिक उद्यमी महिला सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., १२, १३	कमला भण्डारी	९८५७०६८३०२
३	४६२	०७०/१०/२२	श्री कोसेलीघर सहकारी संस्था लिमिटेड	ता.न.पा., ४	भिमसेन काकी	९८५७०६०३०५
जम्मा सहकारी संस्थाहरु : ४५						

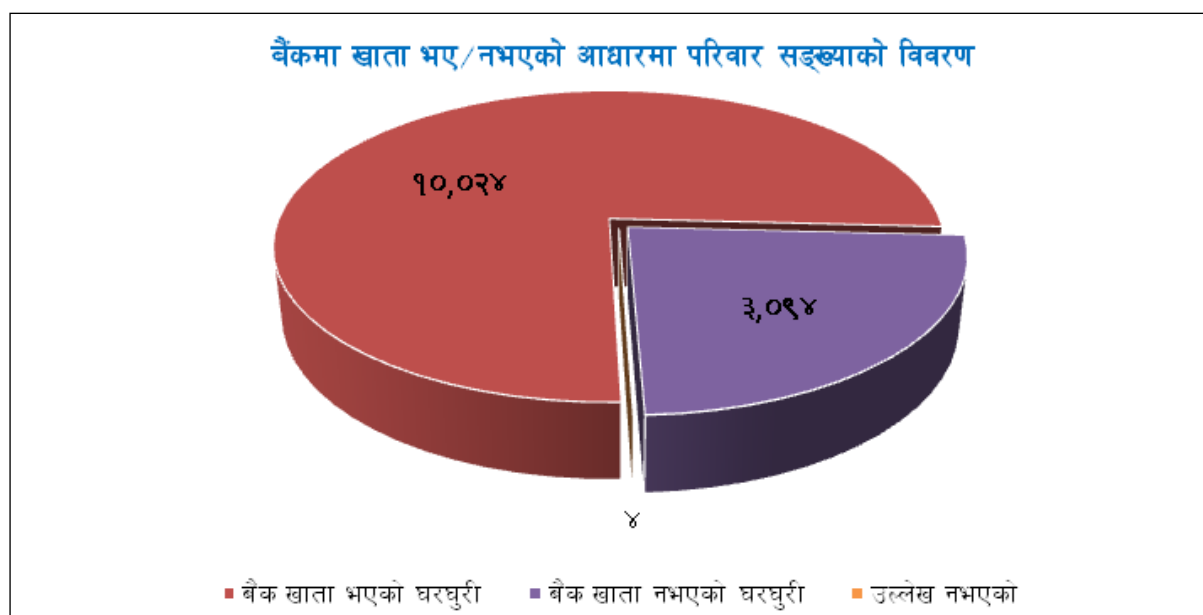
४.४.३ बैकमा खाता भए/नभएको आधारमा परिवार सङ्ख्याको विवरण

नगरपालिकामा रहेका कुल १३,१२२ घरपरिवारहरू मध्ये १०,०२४ अर्थात् ७६.४ प्रतिशत घरपरिवारको बैङ्क खाता रहेको र ३,०९४ अर्थात् २३.६ प्रतिशत घरपरिवारको बैङ्क खाता नरहेको देखिन्छ, वर्गमा पुग्ने सुनिश्चितता समेत हुन जान्छ । बैक खाता भएका घरपरिवारहरू ७६.४ प्रतिशत हुनुले बैकिङ कारोबारको अवस्था सकारात्मक रहेको देखिन्छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ७२: बैकमा खाता भए/नभएको आधारमा परिवार सङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	बैक खाता भएको घरघुरी		बैक खाता नभएको घरघुरी		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	८७२	८५.०	१५४	१५.०			१,०२६
२	१,००१	८७.७	१४०	१२.३			१,१४१
३	१,२८८	८५	२३४	१५.४			१,५२२
४	८३५	९२.७	६६	७.३			९०१
५	७१८	७७.३	२१०	२२.६	१	०.१	९२९
६	९३२	७९.७	२३८	२०.३			१,१७०
७	१,०३३	७६.५	३१६	२३.४	१	०.१	१,३५०
८	६१६	७६.५	१८७	२३.२	२	०.२	८०५
९	६३८	७२.३	२४४	२७.७			८८२
१०	५५९	६८.३	२६०	३१.७			८१९
११	३८२	६३.८	२१७	३६.२			५९९
१२	२७९	४४.९	३४३	५५.१			६२२
१३	३५१	६७.६	१६८	३२.४			५१९
१४	५२०	६२.१	३१७	३७.९			८३७
जम्मा	१०,०२४	७६.४	३,०९४	२३.६	४	०.०	१३,१२२

स्रोत : घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

खण्ड : ५ कृषि तथा पशुपालन

५.१ कृषि

राष्ट्रिय कृषि नीति, २०६१ मा देशमा भौगोलिक विविधताले उपलब्ध गराएको अवसर, कृषकहरूको लामो समय देखिको विशिष्ट अनुभव र आधुनिक कृषि प्रविधिको सदुपयोगबाट दीगो आर्थिक वृद्धि तथा खाद्य सुरक्षा कायम गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ। तथापि कृषि उर्वर भूमिको वैज्ञानिक प्रयोग हुन नसक्नु, प्राकृतिक प्रकोपहरूको भूमिमा पर्ने असरहरू, कृषि श्रम र सिप हुनेहरूमा कृषि योग्य भूमिको पहुँच नहुनु र पहुँच हुनेहरूले भूमिको उचित प्रयोग नगर्नु, कृषि क्षेत्रको विकासका लागि आवश्यक भौतिक पूर्वाधारको व्यवस्था हुन नसक्नु कृषि क्षेत्रका मुख्य समस्या र चुनौती रहेको राष्ट्रिय कृषि नीति २०६१ को पृष्ठभूमिमा स्पष्ट उल्लेख गरिएको छ। यो समग्र राष्ट्रको कृषि क्षेत्रको आम समस्या भएकोले यस नगरपालिकाको हकमा समेत लागु हुन्छ। कृषि क्षेत्र देशको प्रमुख रोजगार प्रदायक तथा कुल गार्हस्थ उत्पादनमा प्रमुख मेरुदण्डको रूपमा रहेको छ। आर्थिक सर्वेक्षण २०७३/७४ अनुसार नेपालको कुल गार्हस्थ उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको योगदान २९.३७ प्रतिशत रहेको छ।

नेपालमा करिब ६३ प्रतिशत जनसङ्ख्या रोजगारी तथा जीविकाको लागि कृषिमा निर्भर रहेका छन्। वर्षेनी युवा जनशक्ति पलायनमा बढेको, अव्यवस्थित शहरीकरण, जग्गाको खण्डिकरण, घडेरीकरण, जग्गा बाँझो राख्ने प्रवृत्ति, समग्र कृषि क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन्। कृषि क्षेत्रको विकासका लागि आवश्यक सिँचाई, सडक, बिजुली, सञ्चार, उद्योग र बजार व्यवसाय तथा उन्नत प्रविधिहरूमा पर्याप्त लगानी आर्कषण गर्न नसक्नु कृषि क्षेत्रको मूलभूत समस्या हो भने कृषि पेशालाई प्रतिस्पर्धा, नाफामुलक, सम्मानजनक र व्यवसायिक रूपमा स्थापित गर्नु पनि चुनौतिको रूपमा रहेको छ। सामान्यतः नगरपालिकामा सबैभन्दा धेरै क्षेत्रमा खाद्यान्न, तरकारी र फलफुल बाली लगाइने गरेको छ भने तुलनात्मक रूपले न्यून क्षेत्रमा दलहन र मसला बाली लगाइने गरेको छ।

(क) हिउँदे बाली

नगरपालिकामा उत्पादन गरिने प्रमुख हिउँदे बालीहरूमा कोदो, फापर, जौ, आलु, भटमास, तेलहन, सुन्तला, मसला बाली, हिउँदे तरकारी आदि रहेका छन्।

(ख) वर्षे बाली

नगरपालिकाका प्रमुख वर्षे बालीहरूमा धान, मकै, कोदो, फापर, दलहन, आलु, कागती, केरा, मसला बाली, अदुवा, वर्षे तरकारी आदि छन्।

(ग) बेमौसमि तरकारी बाली

भौगोलिक हिसाबले तानसेन नगरपालिका बेमौसमी तरकारी बालिको लागि उत्पादनशील रहेको छ। यहाँ उत्पादन हुने बेमौसमि तरकारी बटवल लगायत नेपालका प्रमुख बजार क्षेत्रहरूमा उच्च मूल्यमा विक्री हुने गरेको छ।

५.१.१ कृषिजन्य बालीसम्बन्धी विवरण

तानसेन नगरपालिकामा अधिकांश मानिसहरू कृषिमा सम्लग्न रहेका छन् । भौगोलिक असमानताले विभिन्न स्थानहरूमा लगाउने बाली तथा उत्पादन फरक फरक हुनुको साथै लगाउने समय पनि भिन्न रहेको छ । यस नगरपालिकामा लगाइने बालीको क्षेत्रफल र उत्पादनसम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ७३: कृषिजन्य बालीसम्बन्धी विवरण

बाली	उत्पादन (मे ट)	खेती गरिएको जग्गाको जम्मा क्षेत्रफल
अन्नबाली		
धान	४२४६०	१२१३
मकै	५५८४०	२८०६
गहु	१६६३०	८११
दलहन	९९०	१०२
तेलहन		
तोरी र सरसु	१४६	१५९
आलस/तिल	८	१.०४
सूर्यमुखी	-	-
अन्य	-	-
तरकारी		
आलु	१०२६९	९५
बन्दा/काउली/रायो	२१२१६	११३
बोडी	३४५	२.६
गोलभेंडा	४१२	२०
काँक्रो, लौका, फर्सी	३७२९	२४
करेला, घिरौला, चिचिण्डो	४३९	४.४
नगदे बाली		
अदुवा/वेसार	१८९३१	१७३
प्याज/लसुन	१०३४	१५.५
च्याउ	८००	-
फलफुल		
आँप/लिची	२५४२	४४
केरा/मेवा	११०६	७
सुन्तला/कागती	१०९२८	९२
किवी	-	-

स्रोत : तानसेन नगरपालिका, कृषि शाखा २०७५

५.१.२ कृषि बालीमा लाग्ने रोग

नगरपालिकाको कृषि उत्पादनमा धान, गहुँ, मकै, दलहन, तेलहन, तरकारी, फलफुल आदि नै मुख्य रूपमा रहेको छ । सामान्यतया धानमा ब्लास्ट, खैरो थोप्ले, फेद कुहिने रोगहरू देखा परेको छ भने गहुँमा कालो पोके र सिन्दुरेजस्ता रोगहरू देखिन्छन् । यसैगरी मकैमा डाँठ वा घोगा कुहिने र तरकारी आलु, सागपात आदिमा लेटब्लाइट, मोजाइक, ओइलाउने, खोस्टे, अल्टरनेरिया, कवरट, ड्याम्पिङ्ग अफ, जरा कुहिनेजस्ता रोगहरू मुख्य रूपमा देखा पर्दछन् । फलफुलमा विशेषगरी कोत्रे, सेतो धुले रोग, भोजक पात गुजुमुज्ज हुने, जरा कुहिने, ओइलाउने आदि रोगहरूको प्रकोपबाट कृषकहरू समस्यामा परेका छन् । मुख्य बालीहरूमा लाग्ने शत्रु जीव र रोगहरूको विस्तृत विवरण तलको तालिकामा राखिएको छ ।

तालिका ७४: बालीमा लाग्ने रोग विवरण

क्र.सं.	बाली	प्रमुख शत्रु जीव	प्रमुख रोग
1	Rice	<i>Pyricularia grisea</i>	Blast
2		<i>Xanthomonas oryzae</i>	BLB
3		<i>Helminthosporium spp.</i>	Brown spot
4		<i>Fusarium moniliformae</i>	Foot rot
5		<i>Scirpophaga insertulus</i>	Stem borer
6		<i>Canaphalocrosis medinalis</i>	Leaf folder
7		<i>Diadraspa armigera</i>	Hispa
8		<i>Hieroglyphus nigroripletus</i>	Grass hopper
9	Maize	<i>Ustilago maidis</i>	Cob smut
10		<i>Ustilago spp</i>	Loose smut
11		<i>Erwinia spp./Fusarium spp</i>	Stem rot
12		<i>Fusarium spp.</i>	Cob rot
13		<i>Chilo partellus</i>	Stem borer
14		<i>Brachytrypes protentous</i>	Field cricket
15		<i>Holotrichia consanguinae</i>	White grub
16		<i>Odontotermis obesus</i>	Termite
17	Wheat	<i>Ustilago nuda tritici</i>	Loose smut
18		<i>Puccinia striiformis</i>	Yellow rust
19		<i>Odontotermis obesus</i>	Termite
20		<i>Mythimna separate</i>	Army worm
21		<i>Phyllophaga spp.</i>	White grub
22	Citrus	<i>Oidium tingitatum</i>	Powdery mildew
23		<i>Capnodium citri</i>	Shooty mould
24		<i>Colletotrichum spp.</i>	Anthraxnose
25		<i>Phyllocnistis citrella</i>	Leaf miner
26		<i>Rhinococoris humeralis</i>	Green sting bug
27		<i>Dacus dorsalis</i>	Fruit fly
28	Zinger	<i>Pythium aphanidermatum</i>	Rhizome rot
29		<i>Phyllosticta zingiberi</i>	Leaf spot

क्र.सं.	बाली	प्रमुख शत्रु जीव	प्रमुख रोग
30	Cucumber	<i>Erysiphe spp.</i>	Powdery mildew
31		<i>Pythium/Sclerotium</i>	Damping off
32		Cucumpkin virus	Mosaic
33		<i>Dacus cucurbitae</i>	Fruit fly
34		<i>Rephidopalpa sp.</i>	Red p. beetle
35		<i>Epilachna spp.</i>	Spotted beetle
36	Cole crops	<i>Rhizoctonia/Sclerotium</i>	Damping off
37		<i>Alternaria brassicae</i>	Alternaria leaf spot
38		<i>Brevicoryne brassicae</i>	Aphids
39		<i>Pieris brassicae</i>	Cabbage butterfly
40		<i>Spodoptera sp.</i>	Tobacco caterpillar
41		<i>Plutella maculipennis</i>	Diamond back moth
42	Potato, to- mato, brinjal	<i>Phytophthora spp.</i>	Late blight
43		<i>Pseudomonas solanacearum</i>	Bacterial wilt
44		<i>Meloidogyne spp.</i>	Root knot nematode
45		<i>Alternaria solani</i>	Alternaria
46		<i>Heliothis armigera</i>	Tomato fruit borer
47		<i>Dorylus orientalis</i>	Red ant
48		<i>Leucinoides orbonalis</i>	Brinjal stem borer
49		<i>Gnorimoschema operculella</i>	Tuber moth
50		<i>Bemisia tabaci</i>	Tomato white fly
51	Mango	<i>Colletotrichum spp.</i>	Anthraxnose
52		<i>Meliola mangiferae</i>	Sooty mould
53		<i>Dacus dorsalis</i>	Fruit fly
54		<i>Idioscopus clypealis</i>	Mango hopper
55		<i>Droschia mangiferae</i>	Mealy bug
56	Banana	<i>Fusarium oxysporum</i>	Panama wilt
57		<i>Odioporus sordidus</i>	Stem weevil
58	Litchi	<i>Aceria litchi</i>	Litchi mite
59	Coffee	<i>Xylotrechus quadripes</i>	White stem borer
60		<i>Zeuzera coffeae</i>	Red stem borer

स्रोत : कृषि ज्ञान केन्द्र, पाल्पा २०७५

५.१.३ कृषि तथा पशु सेवा केन्द्र तथा उपकेन्द्रहरूको विवरण

कृषि प्रविधि बिस्तार गरी कृषकको कृषि प्राविधिकसम्मको पहुँचलाई सरल बनाउन नगरपालिकामा रहेका कृषिसेवा केन्द्रहरूको विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ७५: कृषि तथा पशु सेवा केन्द्रको विवरण

वडा नं.	कृषि सेवा केन्द्र		पशु सेवा केन्द्र		वडा नं.
	भवन सङ्ख्या	भवनको अवस्था	भवन सङ्ख्या	भवनको अवस्था	
९	१	सञ्चालनमा रहेको	१	सञ्चालनमा रहेको	९
१४	१	सञ्चालनमा रहेको	१	सञ्चालनमा रहेको	१४

स्रोत : ता.न.पा. पशु सेवा शाखा, पाल्पा २०७५

५.१.४ बाली पात्रो

नगरपालिकाको भौगोलिक विविधताको कारण विभिन्न क्षेत्रहरूमा लगाइने बाली लगाउने समय फरक फरक रहेको छ। भूगोल अनुसार बाली लगाउने र पाक्ने समय पनि फरक फरक रहेको पाइन्छ। नगरपालिकाको बालीपात्रोको विवरण तल तालिकामा देखाइएको छ। प्रविधिको विस्तार संगै वेमौसमी कृषि उत्पादनको समय भने फरक हुने गर्दछ।

तालिका ७६: बाली पात्रो

क्षेत्र	बाली	लगाउने समय		बाली लिने समय	
उच्च भाग	मकै		फागुन-वैशाख		भदौ-असोज
	गहुँ		आश्विन-मंसिर		चैत-वैशाख
	कोदो		जेष्ठ-असार		कार्तिक-माघ
	वर्षे आलु		फागुन-चैत		जेठ-श्रावण
	सिमी		वैशाख-असार		भदौ-कार्तिक
	भटमास		जेष्ठ-असार		आश्विन-मंसिर
मध्य भाग	धान	वैशाख-श्रावण		आश्विन मंसिर	
	गहुँ	कार्तिक -मंसिर	आश्विन-मंसिर	चैत-वैशाख	चैत-वैशाख
	मकै	फागुन-चैत	फागुन-चैत	असार-श्रावण	श्रावण-भदौ
	आलु	कार्तिक -मंसिर	कार्तिक -मंसिर	फागुन -चैत	फागुन -चैत
	कोदो		जेष्ठ-असार		कातिक-मंसिर
	तोरी	असोज -कार्तिक	असोज -कार्तिक	मंसिर-चैत	फागुन -चैत
	भटमास	जेठ-असार	जेठ-असार	कातिक-मंसिर	मंसिर-चैत
तल्लो वेसी	धान	वैशाख-श्रावण		आश्विन-मंसिर	
	गहुँ	कार्तिक -मंसिर	आश्विन-मंसिर	चैत-वैशाख	चैत-वैशाख
	मकै		चैत-वैशाख		श्रावण-भदौ
	आलु	कार्तिक -मंसिर	असोज -मंसिर	फागुन -चैत	पुस-माघ
	तोरी	असोज -कार्तिक	असोज -कार्तिक	मंसिर-चैत	फागुन -चैत

स्रोत : कृषि ज्ञान केन्द्र, पाल्पा २०७५

५.१.५ कृषि बजारीकरण

परम्परागत कृषि बजारीकरणमा उत्पादकहरूले असंगठित रूपमा आफ्नो उपजको आफैँ बजारीकरण गर्ने चलन थियो तर पछिल्ला दिनमा विविध खाले बजार श्रृङ्खला पार गर्दै कृषि उपजहरूको बजारीकरण प्रचलन विकास हुन थालेको छ। यद्यपि आजसम्म पनि व्यवस्थित कृषि बजार निर्माण भई नसके यस क्षेत्रमा भएका प्रयत्नहरूले कृषि बजारको क्रमिक विकासमा टेवा पुर्‍याएका छन्। यस नगरपालिकामा स्थानीय बजारहरूमा खपत हुन नसक्ने कृषि उत्पादन नजिकको बुटवल लगायतका बजारहरूमा बेचबिखन हुने गर्दछ। कृषि बजारसम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका ७५: बजारको नाम र प्रकृति (थोक, सङ्कलन केन्द्र)

बजारको प्रकृति	कृषि सङ्कलन केन्द्र		
	वडा नं.	स्थान	उपलब्ध बस्तु
तरकारी बजार	८	नयाँपाटी, डुम्रे	तरकारी, फलफुल, दालचीनी, अदुवा
तरकारी बजार	९	मदनपोखरा बहुउद्देश्य कृषि व्यापार, तिन्टीआँप	तरकारी, फलफुल, अदुवा
तरकारी बजार	१४	अर्गली	तरकारी, फलफुल, अदुवा

स्रोत : तानसेन नगरपालिका, २०७५

५.१.६ कृषि पकेट क्षेत्रको विवरण

कृषि पेशामा सम्लग्न श्रम शक्ति उच्च रहेको यस नगरपालिकामा कृषि व्यवसायलाई प्रोत्साहन गर्ने उद्देश्यले नगरपालिकामा विभिन्न क्षेत्रलाई कृषि पकेट क्षेत्रको रूपमा विकास गरी नगदे, तरकारी, फलफुल, खाद्यान्न, मौरी पालन, जस्ता कृषि उत्पादनको वृद्धि गर्न सक्ने प्रशस्त संभावना देखिन्छ। यस नगरपालिकामा रहेका पकेट क्षेत्रको विवरण निम्न अनुसार रहेको छ।

तालिका ७६: कृषि पकेट क्षेत्रको विवरण

क्र. सं.	व्यवसायिक पकेट क्षेत्र	ठेगाना
१	अदुवा बाली पकेट	ता.न.पा. १२, १३
२	मकै बाली पकेट	ता.न.पा. ११ र १४
३	च्याउ पकेट	ता.न.पा. ७, ८, ९, १०
४	तरकारी पकेट क्षेत्र	ता.न.पा. १, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११, १२, १३, १४
५	धान	७, ९ र १४
६	सुन्तला	८, ११, १२ र १३

स्रोत : कृषि ज्ञान केन्द्र, पाल्पा २०७५

५.१.७ कृषक उद्यमी तथा बचत समूहहरूको विवरण

तालिका ७९: कृषक उद्यमी तथा बचत समूहहरूको विवरण

वडा नं.	उद्यमी/संस्थाको नाम र ठेगाना	समूहमा आवद्ध सदस्य		बचत रकम (रु.मासिक)
		महिला	पुरुष	
१	श्री दिदि बहिनी मौरी पालन कृ.स,	२२	०	५०
१	श्री पिपलडाडा कृषक समूह	२०	०	-
१	श्री देउराली तरकारी उत्पादन कृषिसमूह	१०	५	-
१	श्रीनगर सुर्खोदय मौरीपालन कृषक समूह	१	१६	१००
३/५	श्री कैलाश बसन्त मौरी पालन कृ.स.	६	९	५०
३	श्री व्या.कृ.उ.तथा प्रशोधन केन्द्र(जोन)	३	६	-
४/६	श्री लालीगुराँस बहुउद्देश्यीय कृषक समूह	१४	१५	-
५	श्री सापाखुम ताजा तरकारी उ.कृ. समूह	१७	६	-
५	श्री जनकल्याण तरकारी उ.कृ.समूह	१४	४	-
५	श्री लिपिन्देवी महिला कृषक समूह	२३	०	-
५	श्री लालीगुराँस कृषक समूह	२४	०	-
५	श्री प्रगतिशील महिला कृषक समूह	१६	०	-
५	श्री भेडीचौर नवदुर्गा कृषक समूह	८	७	-
५	श्री रानीमहल कृषक समूह	१३	७	१०
५	श्री लक्ष्मी कृषक समूह	८	७	१०
५	श्री विसुनडाँडा महिला कृषक समूह	२३	०	-
६	श्री चालिसे कृषक समूह	१०	९	१०
६	श्री लगनशिल कृषक समूह	१०	१२	१००
६	श्री फुलवारी कृषक समूह	१	१३	-
६	श्री प्रगतिशील महिला कृषक समूह	१०	०	-
६	श्री जागरण तरकारी उत्पादन कृषक समूह	८	३	-
६	श्री तरकारी खेती उत्पादन कृषक समूह	२	१०	-
६	श्री पदम कृषक समूह	५	९	-
६	श्री ओडारे तरकारी उत्पादन कृषक समूह	१९	२०	५०
६	श्री माण्डव्य तरकारी उत्पादन कृषक समूह	६	१०	-
६	श्री कृषि तथा पशु उत्पादन कृषक समूह	४	११	-
७	श्री प्रभास सेमरा मत्स्य विकास कृषक समूह	२	१३	५०
७	श्री शान्तीकुञ्ज कृषक समूह	२०	०	५०
७	श्री सुन्दर बहुउद्देश्यीय कृषक समूह	३	९	-
७	श्री काजीपौवा कृषक समूह	१६	१३	-

वडा नं.	उद्यमी/संस्थाको नाम र ठेगाना	समूहमा आवद्ध सदस्य		बचत रकम (रु.मासिक)
		महिला	पुरुष	
७	श्री पिपलटारी कृषक समूह	५	१५	-
७	श्री देवीडाँडा बहुउद्देश्यीय कृषक समूह	५	१२	५०
७	श्री चापचौर कृषक समूह	१७	११	५०
७	श्री नवदिप तरकारी कृषक समूह	९	०	-
७	श्री पिपलु प्रगतिशील महिला कृषक समूह	२०	०	-
७	श्री साहारा कृषक समूह	११	९	-
७	श्री खुरपादी कृषक समूह	३	१७	-
७	श्री काजीपौवा बहुउद्देश्यीय महिला कृषक समूह	२१	०	-
७	श्री काजीपौवा खुरपादी कृ. समूह	१७	०	-
८	श्री हरियाली तरकारी उत्पादन कृ.समूह	१६	०	२०
८	श्री पाँडेखर्क तरकारी उत्पादन कृ.समूह	३	५	१०
८/९	श्री बडेआँप तरकारी कृ.समूह	१३	३८	
८	श्रीहरियाली कृ.समूह	२५	०	५०
८	श्री लेकाली तरकारी उत्पादन कृ.समूह	१	१५	२०
८	श्री दलित तथा जनजाती उत्थान कृ.समूह	५	८	२०
८	श्री तिलोत्तमा कृ.स.	१५	२८	५०
८	श्रीजय किसान कृ.स.	१०	११	२०
८	श्री महालक्ष्मी च्याउ उ.कृ.समूह	९	१६	२०
८	श्री सृजनशिल तरकारी उत्पादन कृ.समूह	१९	२४	२०
८	श्री चौरथोक कृषक समूह	१३	१२	५०
८	श्री कलंकी मौरीपालन कृ.समूह	५	१५	५०
८	श्री जयसिदबाबा कफी उ.कृ.समूह	९	३	२५
८	श्री सिलांगकोट बहुउद्देश्यीय कृ.स.	९	१६	२५
८	श्री कलंकी दलित तरकारी उ.कृ.समूह	०	३२	-
८	श्री माँझथर कृ.स.	०	१५	२०
९	श्री माझा तरकारी उ.कृ.समूह	२६	०	५०
९	श्री दमकडा बहुउद्देश्यीय कृ.स.	२०	५	१००
९	श्री सूर्यज्योती तरकारी उ. कृ.स.	८	८	३००
९	श्री अन्नपूर्ण तरकारी उ.कृ.समूह	२४	२	१००
९	श्री माण्डव्य महिला कृ.समूह	३०	०	२०
९	श्री माधवीदेवी महिला कृ.समूह	२७	०	१००
९	श्री उधमशील महिला कृ.समूह	३०	०	२०

वडा नं.	उद्यमी/संस्थाको नाम र ठेगाना	समूहमा आवद्ध सदस्य		बचत रकम (रु.मासिक)
		महिला	पुरुष	
९	श्री प्रगतिटोल तरकारी उ.कृ.समूह	७	११	२०
९	श्री चेतनशिल महिला कृ.समूह	१७	०	१००
९	श्री सृजनशिल तरकारी उत्पादन कृ.समूह	७	२२	२०
९	श्री दमकडा महिला कृ.समूह	१७	०	५००
९	श्री जागृति रेशमपालन म.कृ.स.	१३	०	१००
९	श्री आधुनिक त.खेती तथा अ.स्वा. कृ.स.	११	०	१००
९	श्री तिलोत्तोमा महिला कृ.समूह	३९	०	१००
९	श्री अग्रसर महिला कृ.समूह	२६	०	१००
९	श्री मनकामना बहुउद्देश्यीय कृ.स.	१४	६	१००
९	श्री जागृति महिला कृ.समूह	२७	०	२५
९	श्री दमकडा मिश्रित कृ.समूह	१४	४९	२५
९	श्री कलंकी देवी तरकारी उ.कृ.स.	१३	१४	२०
९	श्री चेतना महिला कृ. समूह	१८	०	१००
१०	श्री सूर्यमुखी तरकारी तथा खा.बा.उ.कृ.स.	२१	०	
१०	श्री सुनडाँडा सामुदायिक कृ.स.	७	१९	-
१०	श्री दीगो श्रोत परिचालन कृ.समूह	०	३९	-
१०	श्री प्रगतिशिल महिला कृषक समूह	२१	०	-
१०	श्री सूनडाँडा बहुउद्देश्यीय कृषक समूह	७	१९	२०
१०	श्री भैरव तरकारी तथा खाधान्न तथा उ.कृ. समूह	१६	२	२०
१०	श्री कालिका तरकारी उ.कृ.समूह	१५	३	१०
१०	श्री भगवती तरकारी तथा खा.उ.कृ.समूह	१४	५	५
१०	श्री कूण्डली तरकारी उत्पादन कृ. समूह	३४	०	२०
१०	श्री बरै तरकारी उत्पादन कृ.समूह	१५	०	५
१०	श्री कलश तरकारी उ.कृ.समूह	१५	०	२०
१०	श्री गावूडाँडा तरकारी उ.कृ. समूह	२०	०	१५
१०	श्री तूलसी तरकारी उ. कृ.समूह	११	७	२०
१०	श्री जनजागृति तरकारी उ.कृ.समूह	७	८	२५
१०	श्री जनसेवा तरकारी कृ. समूह	१३	४	५
१०	श्री सृजना तरकारी उत्पादन कृ.समूह	९	२१	१०
१०	श्री बरडाँडा तरकारी उत्पादन कृ. समूह	८	७	१०
१०	श्री बेमौसमी तरकारी उ.कृ.समूह	९	७	१०
१०	श्री जनशक्ति तरकारी उ.कृ.समूह	१८	०	५

वडा नं.	उद्यमी/संस्थाको नाम र ठेगाना	समूहमा आवद्ध सदस्य		बचत रकम (रु.मासिक)
		महिला	पुरुष	
१०	श्री मण्डली तरकारी उत्पादन कृ.समूह	१०	१५	१०
१०	श्री देउराली तरकारी उत्पादन कृ.समूह	५	२५	१०
१०	श्री सूर्यमुखी तरकारी उत्पादन कृ.समूह	११	१८	२५
१०	श्री सरस्वती महिला कृषक समूह	२४	०	-
१०	श्री भगवती महिला तरकारी उ.कृ. समूह	२८	०	-
११	श्री चण्डिका सिदबाबा मि.कृ.स.	११	१४	२०
११	श्री सृजना महिला कृ.समूह	३४	०	५०
११	श्री नवदुर्गा महिला कृ.समूह	१५	०	१०
११	श्री प्रगतिशिल महिला कृ.समूह	२५	०	२०
११	श्री सदाबहार कृ.स.	१	१४	५०
११	श्री समाज विकास बहुउद्देश्यीय कृ.स.	३	२८	५०
११	श्री सुनगाभा कृ.स.	४	२१	१०
११	श्री बाँझा बहुउद्देश्यीय कृ. स.	८	१६	२०
११	श्री विष्णुपुरी मिश्रित कृषक समूह	११	१२	-
११	श्री रानीकुवा महिला सामुदायिक कृ.स.	२२	०	-
११	श्री सृजना महिला तरकारी उ.कृ.समूह	३२	०	-
१२	श्री ध्रुवतारा कृ.स.	१६	९	५०
१२	श्री समाज विकास बहुउद्देश्यीय कृ.स.	३	२८	५०
१२	श्री चिनारी बहुउद्देश्यीय कृ.समूह	१२	२२	५०
१२	श्री तपसिबाजे कफी उत्पादन कृ.समूह	४	२५	५०
१२	श्री सगरमाथा सामुदायिक कृ.स.	०	१५	-
१२	श्री रिब्दीटोल ताजा तरकारी उ.कृ.स.	१०	६	-
१२	श्री स्वस्थ तरकारी उत्पादन कृ.समूह	७	९	-
१२	श्री सल्लेरी मिश्रित कृषक समूह	१३	७	-
१२	श्री सल्लेरी तरकारी खेती कृषक समूह	९	६	-
१२	श्री लांग्राली मिश्रित कृषक समूह	५	१२	-
१२	श्री सल्लेरी मिश्रित अदुवा कृषक समूह	१४	६	-
१२	श्री जनज्योती मिश्रित सामुदायिक कृषक समूह	२	३०	-
१२	श्री सृजना सामुदायिक कृ.स.	११	१२	-
१३	श्री मिलनसार कृ.स.	२६	६	५०
१३	श्री सयपत्री महिला कृषक समूह	१५	०	५०
१३	श्री परिवर्तनशील तरकारी उ.कृ.स.	२१	१४	२५

वडा नं.	उद्यमी/संस्थाको नाम र ठेगाना	समूहमा आवद्ध सदस्य		बचत रकम (रु.मासिक)
		महिला	पुरुष	
१३	श्री मनकामना महिला कृषक समूह	२२	०	५०
१३	श्री कालिका तरकारी उत्पादन कृ.समूह	९	१०	२०
१४	श्री मिलीजुली कृषक समूह	२९	३	२०
१४	श्री सृजनशिल कृ.स.	१७	२	५०
१४	श्री चण्डिस्थान कृषक समूह	१४	१२	१०

स्रोत : कृषि ज्ञान केन्द्र, पाल्पा २०७३

५.१.८ कृषि तथा पशुसँग सम्बन्धित समूहहरूको विवरण

तालिका ८०: कृषि तथा पशुसँग सम्बन्धित समूहहरूको विवरण

वडा नं.	कृषक समूह			पशुपालन समूह			एग्रीभेट/बीउ विजन केन्द्र/ घाँसको उत्पादन केन्द्र/दाना उत्पादन	कोल्ड स्टोर/ रस्टीक स्टोर केन्द्र	कम्पोष्ट तथा जैविक मल उत्पादन केन्द्र
	समूह सङ्ख्या	सदस्य		समूह सङ्ख्या	सदस्य				
		महिला	पुरुष		महिला	पुरुष			
१	४	५३	२१	-					
२	-	-	-	-			१		
३	२	९	१५	-					
४,६	१	१४	१५	-			४		
५	९	१४६	३१	२	१७	१३			
६	१०	७५	९७	१	१२	८	३		
७	१३	१४९	९९	३	३३	१७		प्रभास १	
८	१६	१५२	२३८	१	११	९	२		
९	२०	३८८	११७	-	-	-	३		रिजाल गाई फर्म
१०	२४	३३८	१९९	१	१२	८			
११	११	१६६	१०५	२	२३	१७			
१२	१३	१०६	१८७	३	३०	४०			चिनारी गाई फर्म
१३	५	९३	३०	१	१८	१२			
१४	३	६०	१७	२	२४	१६	२		

स्रोत : कृषि ज्ञान केन्द्र, पाल्पा /ता.न.पा.२०७५

५.१.९ कृषि प्रयोजनको लागि जग्गा जमिन भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण

नगरपालिकामा कृषि प्रयोजनको जमिन भएका वा कृषि प्रयोजनको जमिन भोगचलन गर्ने परिवारको सङ्ख्या ३,३९३ मध्ये सिँचाई सुविधा हुने परिवार सङ्ख्या २,६२९ र सिँचाई सुविधा नभएको जमिन हुने परिवार सङ्ख्या १,६६८ रहेको छ । सबै कृषि प्रयोजनको जमिन हुने परिवारले कृषि कर्म गरेको छैनन् भने कृषि प्रयोजनको लागि जमिन नहुने परिवारले पनि अरूको जमिनमा खेती गर्ने गरेका छन् । साथै तानसेन नगरपालिका क्षेत्रमा बसोबास गर्ने तर अन्य स्थानमा खेती गरेका घरपरिवारहरूलाई समेत आधार मानी सोधिएको प्रश्नमा आएको उत्तर अनुसारको वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ८१: कृषि प्रयोजनको लागि जग्गा जमिन भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	कृषि प्रयोजनका लागि जमिन भएको		कृषि प्रयोजनका लागि जमिन नभएको		जम्मा परिवार सङ्ख्या
	परिवार सङ्ख्या	प्रतिशत	परिवार सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	२११	२०.६	८१५	७९.४	१,०२६
२	६	०.५	१,१३५	९९.५	१,१४१
३	६	०.४	१,५१६	९९.६	१,५२२
४	९	१.०	८९२	९९.०	९०१
५	१५१	१६.३	७७८	८३.७	९२९
६	१६५	१४.१	१,००५	८५.९	१,१७०
७	२६४	१९.६	१,०८६	८०.४	१,३५०
८	२८६	३५.५	५१९	६४.५	८०५
९	४७०	५३.३	४१२	४६.७	८८२
१०	१८४	२२.५	६३५	७७.५	८१९
११	२७४	४५.७	३२५	५४.३	५९९
१२	५६७	९१.२	५५	८.८	६२२
१३	४०६	७८.२	११३	२१.८	५१९
१४	३९४	४७.१	४४३	५२.९	८३७
जम्मा	३,३९३	२५.९	९,७२९	७४.१	१३,१२२

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

तानसेन नगरपालिका क्षेत्रमा भएको सिंचित क्षेत्रफल आ.व. २०७३/०७४

तालिका ८२ सिंचित क्षेत्रफल विवरण

वडा नं	योजनाको नाम	सिंचित क्षेत्रफल हे.	कैफियत
ता.न.पा. ७	माभटोल न.प्र. सिचाई योजना	४	साना सिचाई आयोजना
ता.न.पा. ८	गैरी सिस्ने सिँचाई योजना	२९	मभौला सिचाई आयोजना
ता.न.पा. ९	चुरिचौरासी सिँचाई योजना	३०	मभौला सिचाई आयोजना
ता.न.पा. ११	बाँभा ठूलो कुलो सिचाई योजना	२५	मभौला सिचाई आयोजना
ता.न.पा. १३	छेलुङ्ग सिचाई योजना	२४७	मभौला सिचाई आयोजना
ता.न.पा. १४	अर्गली सिँचाई योजना	२१५	मभौला सिचाई आयोजना

श्रोत : सिचाई विकास डिभिजन पाल्पा

कृषि प्रयोजनको लागि जग्गा जमिन भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण

■ कृषि प्रयोजनका लागि जमिन भएका ■ कृषि प्रयोजनका लागि जमिन नभएको

५.१.१० कृषि उत्पादनमा आवद्ध घरधुरीको विवरण

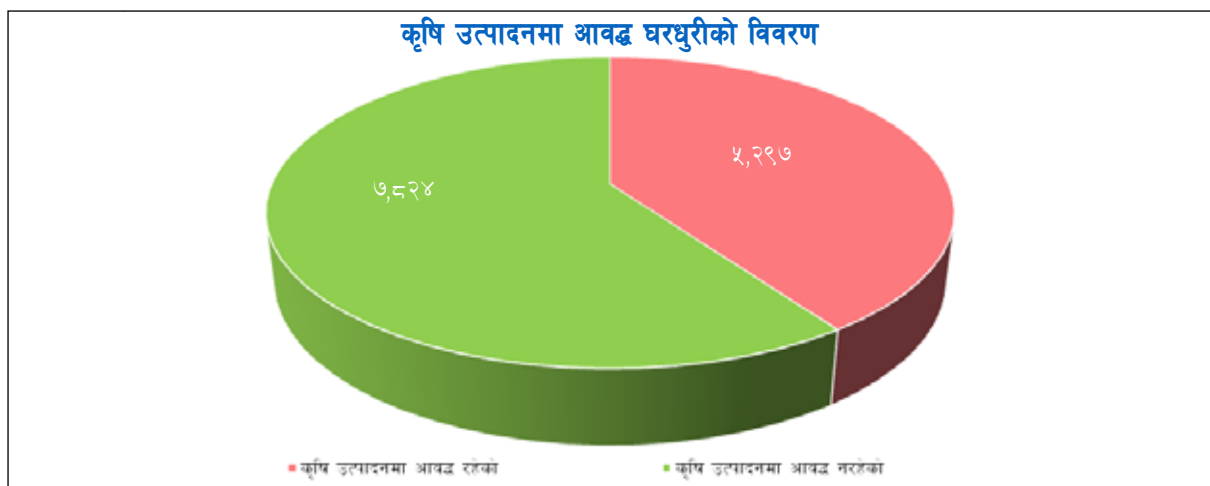
नगरपालिकाका कुल १३,१२२ परिवारहरू मध्ये ५,२९७ अर्थात् ४०.४ प्रतिशत परिवारहरू कृषिमा आवद्ध रहेका छन् भने ७,८२४ अर्थात् ५९.६ प्रतिशत घरपरिवारहरू गैरकृषिमा आवद्ध देखिन्छन्। कृषि प्रयोजनका लागि जमिन नहुने परिवारले पनि अरूको जमिनमा खेती गर्ने गरेका छन्। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ८३: कृषि उत्पादनमा आवद्ध घरधुरीको विवरण

वडा नं.	कृषि उत्पादनमा आवद्ध रहेको परिवार		कृषि उत्पादनमा आवद्ध नरहेको परिवार		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	२१७	२१.२	८०९	७८.८			१,०२६
२	७	०.६	१,१३४	९९.४			१,१४१
३	२	०.१	१,५२०	९९.९			१,५२२
४	७	०.८	८९४	९९.२			९०१
५	३९८	४२.८	५३१	५७.२			९२९
६	१६९	१४.४	१,००१	८५.६			१,१७०
७	४४५	३३.०	९०५	६७.०			१,३५०
८	५५६	६९.१	२४८	३०.८	१	०.१	८०५
९	६९४	७८.७	१८८	२१.३			८८२
१०	६२०	७५.७	१९९	२४.३			८१९
११	५२८	८८.१	७१	११.९			५९९
१२	५७३	९२.१	४९	७.९			६२२
१३	४६१	८८.८	५८	११.२			५१९
१४	६२०	७४.१	२१७	२५.९			८३७
जम्मा	५,२९७	४०.४	७,८२४	५९.६	१	०.०	१३,१२२

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

तानसेन नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ | १३१

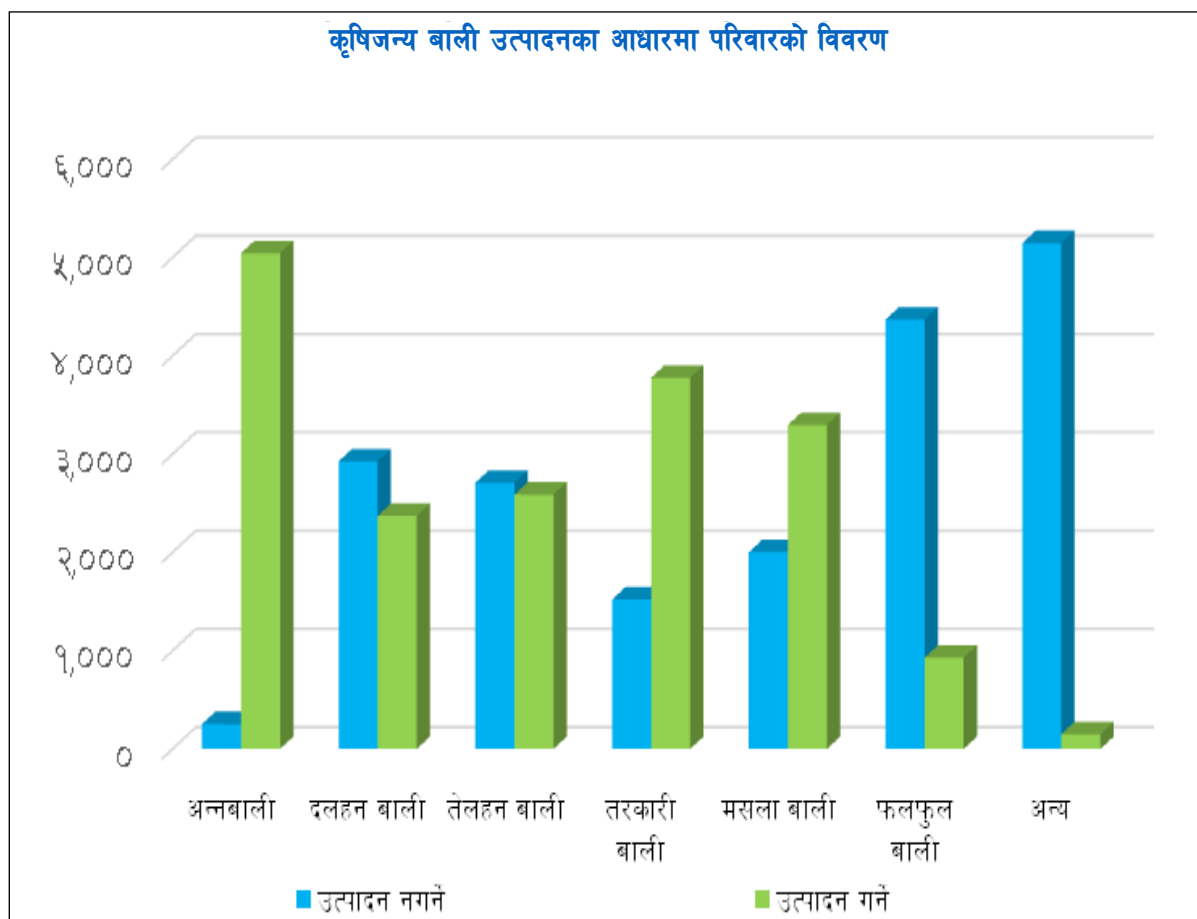
५.१.११ कृषि बाली उत्पादनको आधारमा परिवारको विवरण (बहुउत्तरमा आधारित)

तालिका ८४: कृषि बाली उत्पादनको आधारमा परिवारको विवरण

बाली प्रकार	विवरण	वडा नं.														जम्मा	प्रतिशत
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४		
अन्न बाली	उत्पादन नगर्ने	११	३		२	६	६	५	१८	११४	४०	१०	१५	९	१४	२५३	४.७८
	उत्पादन गर्ने	२०६	४	२	५	३९२	१६३	४४०	५३८	५८०	५८०	५१८	५५८	४५२	६०६	५,०४४	९५.२२
	जम्मा	२१७	७	२	७	३९८	१६९	४४५	५५६	६९४	६२०	५२८	५७३	४६१	६२०	५,२९७	
दलहन बाली	उत्पादन नगर्ने	१६३	६	२	२	१६२	१३२	३३५	६०	५५७	३०७	२६५	३४२	३२९	२६४	२,९२६	५५.२४
	उत्पादन गर्ने	५४	१		५	२३६	३७	११०	४९६	१३७	३१३	२६३	२३१	१३२	३५६	२,३७१	४४.७६
	जम्मा	२१७	७	२	७	३९८	१६९	४४५	५५६	६९४	६२०	५२८	५७३	४६१	६२०	५,२९७	
तेलहन बाली	उत्पादन नगर्ने	१३७	६	२	७	९०	७३	२४३	११८	४३९	१८८	१८४	३८१	४५४	३८७	२,७०९	५१.१४
	उत्पादन गर्ने	८०	१			३०८	९६	२०२	४३८	२५५	४३२	३४४	१९२	७	२३३	२,५८८	४८.८६
	जम्मा	२१७	७	२	७	३९८	१६९	४४५	५५६	६९४	६२०	५२८	५७३	४६१	६२०	५,२९७	
तरकारी बाली	उत्पादन नगर्ने	७०	२	२	२	९५	३५	१५२	२३	२००	११४	२४३	२३२	२४३	१०७	१,५२०	२८.७०
	उत्पादन गर्ने	१४७	५		५	३०३	१३४	२९३	५३३	४९४	५०६	२८५	३४१	२१८	५१३	३,७७७	७१.३०
	जम्मा	२१७	७	२	७	३९८	१६९	४४५	५५६	६९४	६२०	५२८	५७३	४६१	६२०	५,२९७	
मसला बाली	उत्पादन नगर्ने	१३५	४	२	६	१५८	१०२	२०२	४२	२४५	१६०	२५७	१८५	२४२	२६१	२,००१	३७.७८
	उत्पादन गर्ने	८२	३		१	२४०	६७	२४३	५१४	४४९	४६०	२७१	३८८	२१९	३५९	३,२९६	६२.२२
	जम्मा	२१७	७	२	७	३९८	१६९	४४५	५५६	६९४	६२०	५२८	५७३	४६१	६२०	५,२९७	
फलफुल बाली	उत्पादन नगर्ने	१६७	७	२	५	२०५	१३०	४१४	४५०	६५३	४६१	४३१	५३८	३८६	५१९	४,३६८	८२.४६
	उत्पादन गर्ने	५०			२	१९३	३९	३१	१०६	४१	१५९	९७	३५	७५	१०१	९२९	१७.५४
	जम्मा	२१७	७	२	७	३९८	१६९	४४५	५५६	६९४	६२०	५२८	५७३	४६१	६२०	५,२९७	
अन्य	उत्पादन नगर्ने	२१२	७	२	७	३६७	१६६	४३६	५३८	६९०	५८४	५०८	५६६	४५४	६०९	५,१४६	९७.१५
	उत्पादन गर्ने	५				३१	३	९	१८	४	३६	२०	७	७	११	१५१	२.८५
	जम्मा	२१७	७	२	७	३९८	१६९	४४५	५५६	६९४	६२०	५२८	५७३	४६१	६२०	५,२९७	

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

समग्र तथ्याङ्कको विश्लेषण गर्दा परम्परागत रूपमा अन्न वाली भने भण्डै सबै परिवारहरूले लगाउने गरेको देखियो र दोस्रोमा तरकारी वाली लगाउने गरेको देखियो तर फलफुल र तेलहन जस्ता नगदेवालीको खेती गर्ने परिवारहरू भने तुलनात्मक रूपमा कम देखिन्छन् । समशीतोष्ण क्षेत्रमा खेती गर्न सकिने फलफुलहरू जस्तै कागती, सुन्तला, नासपाती, केरा आदिको व्यवसायिक खेतीको प्रबल सम्भावना भएको यस नगरपालिकामा निकै न्यून सङ्ख्याका कृषकहरूले सीमित मात्रामा मात्र फलफुल खेती गर्ने गरेको पाइयो । कृषि प्रयोजनको लागि जमिन नहुने परिवारले पनि अरूको जमिनमा खेती गर्ने गरेको पाइयो । साथै तानसेन नगरपालिका क्षेत्रभित्र मात्र नभएर अन्य स्थानहरूमा खेती गरेका परिवारहरूको समेत वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

५.१.१२ कृषिजन्य बाली विक्रीका आधारमा परिवारको विवरण

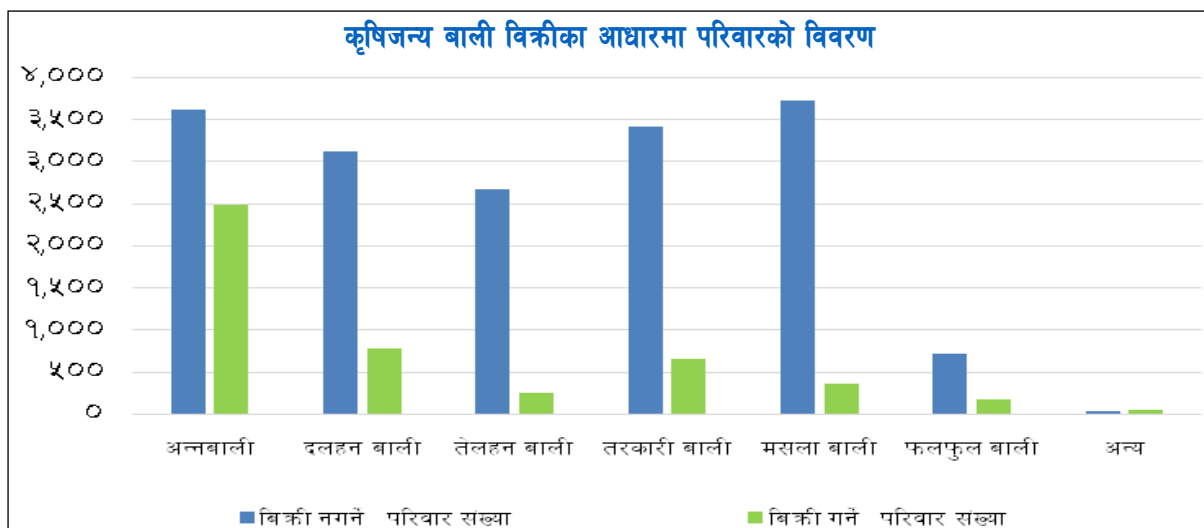
नगरपालिकामा खेतीपातीमा सम्लग्न ५,२९७ परिवार मध्ये ५,०४४ (९५.२२) प्रतिशतले अन्न बाली उत्पादन गर्ने परिवारहरू रहेका छन् । ती मध्येबाट आफूले प्रयोग गरी बढी भएको अन्नबाली बेच्नेको परिवार सङ्ख्या जम्मा २९३ परिवार (५.८१ प्रतिशत रहेको छ । यसको अर्थ ४,७५१ (९४.१९ प्रतिशत) घरपरिवार अन्न बालीको विक्री गर्दैनन् । यसका कारण ठूलो आकारको व्यवसायिक खेतीको कमी, अवैज्ञानिक र परम्परागत कृषि प्रणाली निर्वाहमुखी खेती, उद्यमशीलता र व्यवसायिक सोचको न्यूनता साथसाथै सीमित जमिन र न्यून परिमाणको उत्पादन नै हो । तानसेन नगरपालिका क्षेत्रमा बसोबास गरी अन्य स्थानहरूमा खेती गर्ने परिवारहरू न्यून मात्रामा रहेको तथ्याङ्कले देखाएको छ । सो परिवारहरूको समेत बाली विक्रीसम्बन्धी विस्तृत वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ८५: कृषिजन्य बाली विक्रीका आधारमा घरधुरीको विवरण

विवरण १		बडा नं.													जम्मा	प्रतिशत
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	
१	विक्री नगर्ने परिवार सङ्ख्या	१९४	३	१	५	३८२	१५१	४१०	५२२	५३४	५७३	५१०	५४५	४२३	४९८	९४.१९
	विक्री गर्ने परिवार सङ्ख्या	१२	१	१		१०	१२	३०	१६	४६	७	८	१३	२९	१०८	५.८१
२	जम्मा परिवार सङ्ख्या	२०६	४	२	५	३९२	१६३	४४०	५३८	५८०	५८०	५१८	५५८	४५२	६०६	५,०४४
	विक्री नगर्ने परिवार सङ्ख्या	४७	१		५	२१४	३४	९८	२८६	८२	१८८	२२८	२१२	१२८	३१७	१,८४०
३	विक्री गर्ने परिवार सङ्ख्या	७				२२	३	१२	२१०	५५	१२५	३५	१९	४	३९	५३१
	जम्मा परिवार सङ्ख्या	५४	१		५	२३६	३७	११०	४९६	१३७	३१३	२६३	२३१	१३२	३५६	२,३७१
४	विक्री नगर्ने परिवार सङ्ख्या	८०				३०८	९६	२०२	४३८	२५४	४३०	३४४	१९२	७	२३१	२,५८२
	विक्री गर्ने परिवार सङ्ख्या		१							१	२				२	६
५	जम्मा परिवार सङ्ख्या	८०	१			३०८	९६	२०२	४३८	२५५	४३२	३४४	१९२	७	२३३	२,५८८
	विक्री नगर्ने परिवार सङ्ख्या	१२८	३		५	२७२	१०८	२०३	२३७	२३४	३२४	१९५	२९२	२०१	३४०	२,५४२
६	विक्री गर्ने परिवार सङ्ख्या	१९	२			३१	२६	९०	२९६	२६०	१८२	९०	४९	१७	१७३	१,२३५
	जम्मा परिवार सङ्ख्या	१४७	५		५	३०३	१३४	२९३	५३३	४९४	५०६	२८५	३४१	२१८	५१३	३,७७७
७	विक्री नगर्ने परिवार सङ्ख्या	७५	३		१	२०२	५९	१९७	३४६	२२८	४२४	२३८	३६६	१८३	३४१	२,६६३
	विक्री गर्ने परिवार सङ्ख्या	७				३८	८	४६	१६८	२२१	३६	३३	२२	३६	१८	६३३
८	जम्मा परिवार सङ्ख्या	८२	३		१	२४०	६७	२४३	५१४	४४९	४६०	२७१	३८८	२१९	३५९	३,२९६
	विक्री नगर्ने परिवार सङ्ख्या	३७			१	१५९	३१	३०	५७	१२	१३७	६३	८	५६	९१	६८२
९	विक्री गर्ने परिवार सङ्ख्या	१३			१	३४	८	१	४९	२९	२२	३४	२७	१९	१०	२४७
	जम्मा परिवार सङ्ख्या	५०			२	१९३	३९	३१	१०६	४१	१५९	९७	३५	७५	१०१	९२९
१०	विक्री नगर्ने परिवार सङ्ख्या	५				२२	२	५	१३	३	३५	१५	६	६	९	१२१
	विक्री गर्ने परिवार सङ्ख्या					९	१	४	५	१	१	५	१	१	२	३०
११	जम्मा परिवार सङ्ख्या	५				३१	३	९	१८	४	३६	२०	७	७	११	१५१

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

५.२ पशुपालन

नगरपालिकामा विशेष गरी गाई, भैंसी, बाख्रा, बँगुर नै यहाँका मुख्य घरपालुवा जनावर हुन् । यसबाट नगरबासीहरूको जीविकोपार्जनमा उल्लेख्य सुधार भई रहेको छ । पशुजन्य उत्पादनहरू जस्तै, दूध, दही, घ्यू तथा मासुका लागि कुखुरा, बँगुर, खसी, बोका राँगाको विक्रीबाट आमदानी बढेको देखिन्छ । यहाँ डेरी उद्योग, व्यापारिक फार्म, गाई, भैंसी, कुखुरा फार्महरू लगायतका कृषिजन्य उद्योगहरू रहेका छन् । त्यस्तैगरी भेटेनरी सेवा पनि नगरपालिकामा उपलब्ध रहेको छ । नगरपालिकामा पशुपालन अधिक मात्रामा हुने गरेको देखिन्छ ।

५.२.१ पशु नश्ल

नगरपालिकामा पालन गरिने मुख्य पशुपक्षीहरूमा गाई, भैंसी, बाख्रा, कुखुरा आदि रहेका छन् । सामान्यतया व्यवसायिक पशुपालनको विकाससँगै वर्णशंकर तथा उन्नत जातका पशुहरूपाल्ने गरेको पाइन्छ । गाई भैंसीमा कृत्रिम गर्भाधान सेवा उपलब्ध हुनु तथा बाख्रा र बँगुरतर्फ उन्नत जातका भालेहरूसँग प्रजनन गराउने परिपाटी बसेको हुँदा यी जातका जनावरहरूमा वर्णशंकरको सङ्ख्या बढ्दो छ ।

५.२.२ पशुपक्षीमा लाग्ने रोगहरू

कृषकहरूको मुख्य आमदानीको स्रोतको रूपमा रहेको पशुपक्षीहरूको पालन नगरपालिकामा निकै बढी मात्रामा रहेको देखिन्छ । पशुमा लाग्ने रोगहरू पशुपालन व्यवसायको समस्याको रूपमा रहेको देखिन्छ । पशुपालनको विशेष शिक्षाको कमीले यो व्यवसायलाई पछाडि पारिरहेको छ तर परम्परागत पशुपालन भन्दा केही सुधार भएको छ । नगरपालिकामा देखिने पशु रोगहरूमा रेबिज, खोरेत, पिपिआर, स्वाइन फिवर, भ्यागुते, चरचरे, नाम्ले, माटे, थुनेलो, प्रजनन सम्बन्धी र जुका पर्दछन् । नगरपालिकाको वन जङ्गलसँग जोडिएका वडाहरूमा एन्टी रेजिभ खोप लगाउनुपर्ने देखिन्छ भने खोरेत पिपिआर स्वाइन फिवरजस्ता अत्यन्त सङ्क्रामक रोगको प्रकोप पनि यस नगरपालिकामा त्यत्तिकै रहेको पाइन्छ । यसका कारणहरूलाई हेर्दा, पशुको अवाञ्छित आवत जावत तथा आयात, दयनीय व्यवस्थापन, खोप लगाउनुपर्छ भन्ने चेतनाको कमी, आदि मान्न सकिन्छ । यी रोगको नियन्त्रणका लागि ता.न.पा. पशु सेवा शाखाबाट निरन्तर प्रयास भई रहेको छ ।

जिवाणुबाट हुने रोगहरूमध्ये भ्यागुते, चरचरे विरुद्ध यस नगरपालिकाको किसानहरूले खोप लगाउने गरेको पाइन्छ । तापनि यी रोगहरू फाटफुट रूपमा देखिने गरेका छन् । सामान्यतया पशुपक्षीमा ठूलो महामारी फैलिएको पाइँदैन । व्यावसायिक फर्महरूमा पि.पि.आर, खोरेत विरुद्ध खोप कार्य ता.न.पा. पशु सेवा शाखाबाट सञ्चालन गरिएको छ ।

तालिका ८६: पशुमा देखिएको रोगहरूको विवरण

S.N	Disease	Animals				Other
1	Liver Fluke	Cattle	Buffalo	Goats		
2	HSABQ	Cattle	Buffalo	Goats		
3	Pramphistomom	Cattle	Buffalo	Goats		
4	Nerves Sign	Cattle	Buffalo	Goats		
5	Respiratory Sign	Cattle	Buffalo	Goats		
6	Coccidiosis				Fowl	
8	Wound/Abscess	Cattle	Buffalo	Goats		
9	Red Urine	Cattle	Buffalo	Goats		
10	Abortion	Cattle	Buffalo	Goats		
11	Warble Infestation	Cattle	Buffalo	Goats		
12	Diarrhoea	Cattle	Buffalo	Goats		
13	Infertility	Cattle	Buffalo	Goats		
14	Mastitis	Cattle	Buffalo	Goats		
15	Distocia	Cattle	Buffalo	Goats		
16	Prolapse	Cattle	Buffalo	Goats		
17	Retained Placenta	Cattle	Buffalo	Goats		
18	Mange	Cattle	Buffalo	Goats		
19	Rabis	Cattle	Buffalo	Goats		Dog
20	Tick/Lice(External Parasite)	Cattle	Buffalo	Goats	Fowl	
21	Intestinal Helmenthis				Fowl	
22	Orf			Goats		
23	Parasitic Gastroenteritis	Cattle	Buffalo	Goats		Pig
24	Anoestrous	Cattle	Buffalo	Goats		
25	Indigestion/Anorexia	Cattle	Buffalo	Goats		
26	Tympany/Bloats	Cattle	Buffalo	Goats		
27	Magout wound	Cattle	Buffalo	Goats		
28	Cough	Cattle	Buffalo	Goats		
29	Pnoumonia	Cattle	Buffalo	Goats		
30	Gumbarrow				Fowl	
31	Cyst	Cattle	Buffalo	Goats		
32	FMD			Goats		
33	PPR			Goats		
34	Ranikhet				Fowl	
35	CRD				Fowl	

स्रोत : जिल्ला पशुसेवा कार्यालय, २०७५

५.२.३ पशुपक्षी फार्महरूको विवरण

नगरपालिकामा व्यवसायिक रूपमा पशुपालन कार्यको शुरुवात भएको छ । पशुपालन व्यवसायबाट प्रशस्त मुनाफा कमाउन सकिने सम्भावना यस नगरपालिकामा रहेको छ । व्यवसायिक पशुपक्षी पालन फर्महरूको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ८७: पशुपक्षी पालनसम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	पशुपक्षी फार्मको नाम	ठेगाना	सञ्चालक र ठेगाना	किसिम	सम्पर्क नं.
१	रिजाल गाई फार्म,	ता.न.पा. ९	सुकदेव रिजाल, मदनपोखरा	गाई पालन	९८५७०६०२२५
२	कोकलछाप भैसी फार्म	ता.न.पा. ८	मदनपोखरा छाप	भैसि पालन	
३	कुसल गाई फार्म,	ता.न.पा. ८	माया खाण ठकुरी, मदनपोखरा, छाप	गाई पालन	९७४७००५३८४
४	छापचण्डी गाई फार्म,	ता.न.पा. ८	वलवहादुर सिंजाली, मदनपोखरा,छाप	डेरी फार्म	९८४७२२३७८६
५	चण्डीका गाई भैसी फार्म,	ता.न.पा. ९	घमेन्द्र सारु मगर, वन्दीपोखरा,सम्मवारी	गाई पालन	
६	चिनारी पशुपालन फार्म,	ता.न.पा.१२	रुकवीर रेश्मी, बौघापोखराथोक, चिउदी	गाई पालन	९८४७३४७१३०
७	राना पशुपालन गाई/भैसी	ता.न.पा.१२	देवीवहादुर राना, बौघापोखराथोक	गाई पालन	९८४७०२८९८४
८	रेश्मी पशु विकास फार्म,	ता.न.पा.१२	टीकाराम थापा रेश्मी, बौघापोखराथोक	गाई पालन	९८४७५६८०८७
९	सुन्दर पशु विकास फार्म	ता.न.पा.१२	हुमवहादुर सोमरे, बौघापोखराथोक	गाई पालन	९८४७१०१९११
१०	रोशन पशु विकास फार्म	ता.न.पा.१२	लेखराज सोमरे, बौघापोखराथोक	गाई पालन	९८४७४१७५७१
११	पेमलादेवी कामधेनु पशुपालन फार्म गाई भैसी	ता.न.पा.११	धनकुमारी खाती, बन्दिपोखरा	गाई पालन	९८४७३०८६०६
१२	कटेरी नमूना गाई फार्म, अर्गली ८	ता.न.पा. १४	पवित्रा गैरे, अर्गली	गाई पालन	९८४७४२८०१०
१३	एकिकृत कृषि फार्म	ता.न.पा. ५	ता.न.पा. १३	गाई पालन	९८४७०६७३५३
१४	भ्रियान पानी गाई फार्म	ता.न.पा. ५	बन्दिपोखरा ८	गाई पालन	९८५७०६२३९२
१५	रैनादेवी पशुपालन फार्म	ता.न.पा.१२	बौघापोखराथोक २	गाई पालन	९८४७१५६५९
१६	गङ्गा जमुना गाई फार्म	ता.न.पा. ७	फम्फा पाण्डे ता.न.पा. ११	गाई पालन	९८४७०८९३४०
१७	पौडेल गाई फार्म	ता.न.पा. १२	युवाराज पौडेल बौघापोखराथोक	गाई पालन	९८४७०६७५६२
१८	अमृत कृषि तथा गाई फार्म,	ता.न.पा.१२	बौघापोखराथोक	गाई पालन	५७०६०२५३
१९	हरिहरिशन गाईफार्म		मदनपोखरा	गाई पालन	९८४४७६१५६९
२०	सोमरे गाई फार्म	ता.न.पा. १२	बौघापोखराथोक	गाई भैसिपालन	९८४७३३३११०

क्र.सं.	पशुपक्षी फार्मको नाम	ठेगाना	सञ्चालक र ठेगाना	किसिम	सम्पर्क नं.
२१	नेपाल कृषि तथा पशु फार्म	ता.न.पा. ८	छविलला नेपाल मदनपोखरा	गाई/भैसि पालन	९८५७०६०६०८
२२	प्रभात किरण पशु विकास फार्म	ता.न.पा.१२	भूपेन्द्र रायमाझी बौघापोखराथोक	गाई पालन	९८१७४७५७०३
२३	लुम्बिनी गाई फार्म	ता.न.पा. ९	भूपेन्द्र प्रसाद भण्डारी मदनपोखरा	गाई पालन	
२४	किरण डेरी फार्म	ता.न.पा. ९	टोप व. पाण्डे क्षेत्री मदनपोखरा	गाई पालन	९८४७४९७७५३
२५	घिमिरे गाईफार्म	ता.न.पा. १०	बालकृष्ण घिमिरे तेलघा	गाई पालन	९८४७२२५४७१
२६	सुस्मीता बाखा, वन्दीपोखरा ६	ता.न.पा. ११	सुजेन्द्र कार्की,	बाखा	९८४७०३०१२८
२७	राना बाखा फार्म	ता.न.पा.१२	नारायण राना बौघापोखराथोक	बाखा	९८४७४५५६५५
२८	रानीमहल एकिकृत कृषि फार्म	ता.न.पा.१३	शरद भट्टराई बौघागुम्हा	बाखा	९८४७३०८९७९
२९	आर.डी. व्य. बाखा फार्म	ता.न.पा. ८	हरि बहादुर थापा, मदनपोखरा	बाखा	९८४७०१२२१०
३०	भट्टराई बाखा फार्म	ता.न.पा. १२	दिपक भट्टराई, बौघागुम्हा	बाखा	९८४७२४३५०५
३१	सिंजाली वंगुर फार्म	ता.न.पा. १	रणबहादुर सिंजाली,	वंगुर	९७४७००५५४१
३२	शितल फार्म	ता.न.पा. १	रमेश कार्की	वंगुर	९८५११६४४४१
३३	लिपिन्देवी एकिकृत कृषि बंगुर कुखुरा फार्म,	ता.न.पा. ११	लक्ष्मणबहादुर रावल, र समूह	वंगुर	९८४७०२९०४८
३४	न्यू दर्लामी वंगुर फार्म,	ता.न.पा. १	विष्णु दर्लामी,	वंगुर	९८४७१००७१३
३५	पि.आर. बंगुर फार्म	ता.न.पा. ११	पूर्ण खाम्चा,	वंगुर	९८४७०९९७०६
३६	लुहुड बंगुर पालन केन्द्र	ता.न.पा. १२	अजित थापा, बौघापोखराथोक	वंगुर	९८६०२५३११९
३७	सिलुवाल पोल्ट्री फार्म	ता.न.पा. १०	पुर्ण सिलुवाल तेलघा	कुखुरा	
३८	जैसी चौतारी कुखुरा फार्म	ता.न.पा. ६	कमला गौतम, जैसिचौतारी	कुखुरा	
३९	कार्की पो.फा.	ता.न.पा. ५	बालकृष्ण कार्की	कुखुरा	
४०	विमल पो.फा.	ता.न.पा. ७	विमल जि.सी	कुखुरा	
४१	प्रफुल पोल्ट्री	ता.न.पा. १	कृष्ण हादुर गाहा	कुखुरा	
४२	सरिता व्यवसायिक कुखुरा पालन फार्म	ता.न.पा. ९	विष्णु प्र नेपाल	कुखुरा	
४३	श्रीनगर एग्रो फार्म	ता.न.पा. १०	शतिस श्रेष्ठ	कुखुरा	

स्रोत : जिल्ला पशु सेवा कार्यालय, पाल्पा २०७५

५.२.४ नगरपालिकामा दूध बजारीकरण

तानसेन नगरपालिकामा पशुपालन एक प्रमुख व्यवसायको रूपमा विकासित हुँदै आएको छ । तर यस नगरपालिकामा कृषकले आ-आफ्नो आवश्यकता परिपूर्तिका लागि गाई भैसी पालन गरेको पाइन्छ । दूध बजारीकरणको लागि नगरपालिकामा बजारको विकास हुँदै आएको छ । स्थानीय स्तरमा उत्पादित दूध स्थानीय बजारमा डेरी पसल मार्फत् विक्री वितरण हुने, साना ठुला होटेलहरूमा खपत हुने र बढी भएको उत्पादन बाह्य बजारमा विक्री वितरण भई रहेको छ । पशुपालन व्यवसायलाई स्वरोजगार मुलक बनाउन ता.न.पा.बाट पशुपालन सम्बन्धी विविध कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिदै आएकोछ जस्तै नश्ल सुधार कार्यक्रम, पशु आहार सेवाको लागि हिउँदे बहुवर्षीय घाँस निःशुल्क उपलब्ध गराउने, बजारिकरण कार्यक्रम, पशु स्वास्थ्य तालिम तथा उपचार सेवा कार्यक्रम लगायत नियमित रूपमा सञ्चालन भई रहेका छन् । नगर क्षेत्रमा रहेका डेरी उद्योगको विवरण निम्न तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ८८: डेरी उद्योगको विवरण

क्र. सं	व्यावसायिक फर्म,पसल	ठेगाना	जम्मा बार्षिक विक्री (लि.)	कैफियत
१	जय किसान डेरी	ता.न.पा. ६	५,८४०००	
२	श्रीनगर डेरी	ता.न.पा. ६	६५७०००	
३	हिमालयन डेरी	ता.न.पा. ४	१२००००	
४	भैरव डेरी	ता.न.पा. ३	९००००	
५	पालुङ्गे गोरस घर	ता.न.पा. ६	१०८०००	
७	जिल्ला दूध उत्पादक सहकारी संघ	ता.न.पा. ६	९१०००	

स्रोत: ता.न.पा. पशु स्वास्थ्य शाखा, २०७५

५.२.५ कृषि प्रयोजनका लागि घरपालुवा पशुपक्षी पालनका आधारमा परिवारको विवरण

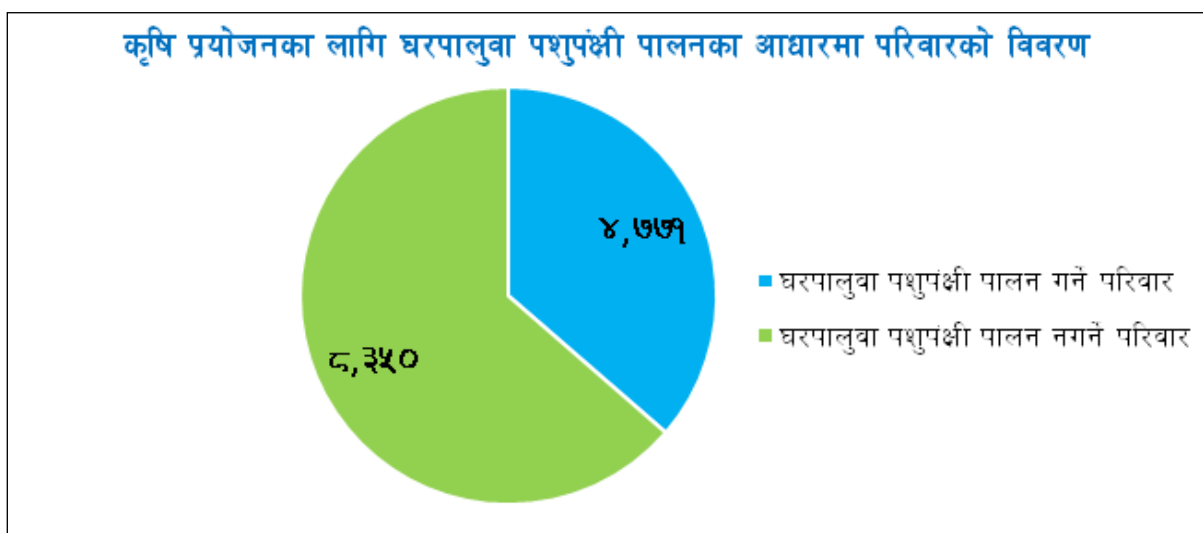
तालिका ८९: कृषि प्रयोजनका लागि घरपालुवा पशुपक्षी पालनका आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	घरपालुवा पशुपक्षी पालन भएको		घरपालुवा पशुपक्षी पालन नभएको		उल्लेख नभएको		जम्मा सङ्ख्या
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	२१२	२०.७	८१४	७९.३			१,०२६
२	४	०.४	१,१३७	९९.६			१,१४१
३	१	०.१	१,५२१	९९.९			१,५२२
४	२	०.२	८९९	९९.८			९०१
५	४५९	४९.४	४७०	५०.६			९२९
६	१८५	१५.८	९८५	८४.२			१,१७०
७	३९५	२९.३	९५५	७०.७			१,३५०
८	४८८	६०.६	३१६	३९.३	१	०.१	८०५
९	४८८	५५.३	३९४	४४.७			८८२
१०	५४६	६६.७	२७३	३३.३			८१९
११	५१३	८५.६	८६	१४.४			५९९
१२	५३४	८५.९	८८	१४.१			६२२

वडा नं.	घरपालुवा पशुपक्षी पालन भएको		घरपालुवा पशुपक्षी पालन नभएको		उल्लेख नभएको		जम्मा सङ्ख्या
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१३	४२०	८०.९	९९	१९.१			५१९
१४	५२४	६२.६	३१३	३७.४			८३७
जम्मा	४,७७१	३६.४	८,३५०	६३.६	१	०.०	१३,१२२

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

पशुपक्षी पालन क्षेत्रले देशको कुल गार्हस्थ उत्पादनमा करिब ११% र कुल कृषि गार्हस्थ उत्पादनमा २६.८% योगदान गर्दै आएको सन्दर्भमा यस क्षेत्रको विशेष आर्थिक महत्व रहेको छ। नगरपालिकाको कुल १३,१२२ परिवारहरू मध्ये पशुपक्षी पाल्ने परिवार सङ्ख्या ४,७७१ (३६.४ प्रतिशत) रहेको छ। यसबाट आधाभन्दा बढी परिवारले पशुपक्षी नपाल्ने गरेको तथ्याङ्कबाट स्पष्ट हुन्छ। नगरपालिकामा तुलनात्मक अध्ययन गर्दा वडा नं. १०,११,१२ र १४ मा धेरै परिवारहरूले पशुपक्षी पालन गरेको देखिन्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

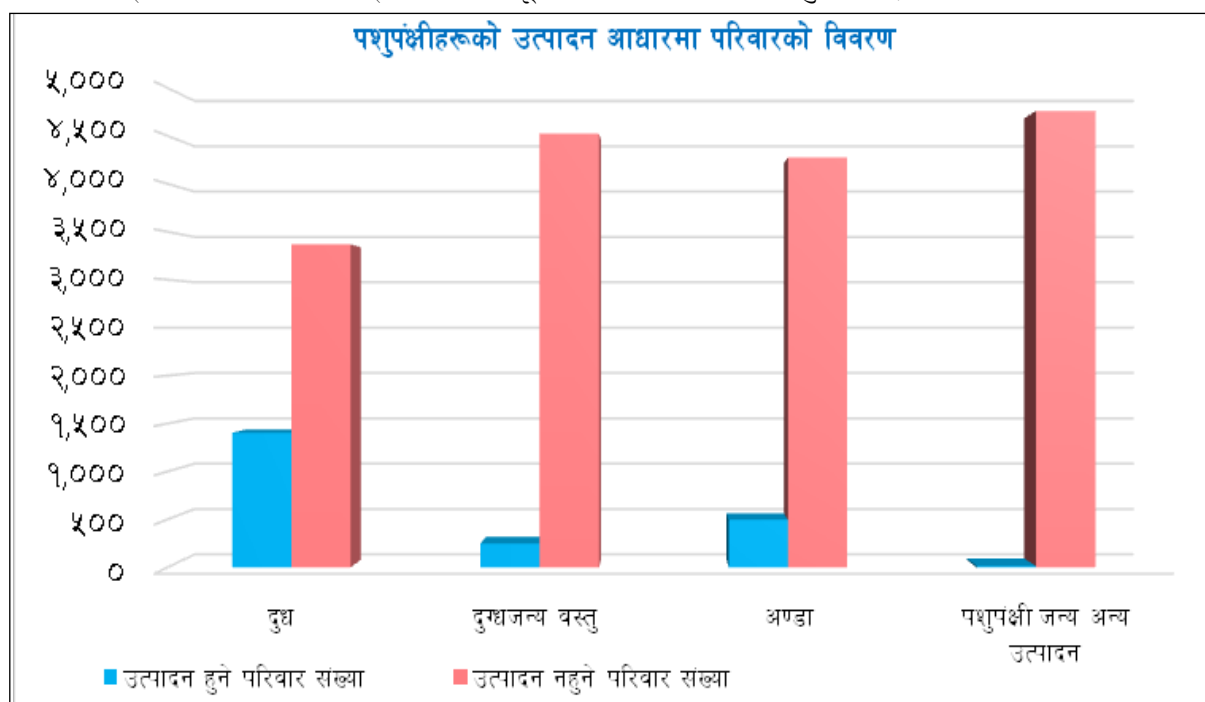
५.२.६ पशुपक्षीहरूको उत्पादन आधारमा परिवारको विवरण

तालिका ९०: पशुपक्षीहरूको उत्पादन घरधुरीको विवरण

क्र.सं.	पशुपक्षी जन्म उत्पादन गर्ने जम्मा परिवार सङ्ख्या	दूध		दूधजन्य बस्तु		अण्डा		पशुपक्षी जन्म अन्य उत्पादन	
		उत्पादन हुने परिवार सङ्ख्या	उत्पादन नहुने परिवार सङ्ख्या	उत्पादन हुने परिवार सङ्ख्या	उत्पादन नहुने परिवार सङ्ख्या	उत्पादन हुने परिवार सङ्ख्या	उत्पादन नहुने परिवार सङ्ख्या	उत्पादन हुने परिवार सङ्ख्या	उत्पादन नहुने परिवार सङ्ख्या
१	२१२	८७	१२५	१२	२००	५८	१५४	१	२११
२	४		४		०		०		०
३	१		१		०		०		०
४	२		२		०		०		०
५	४५९	१३६	३२३	२१	४३८	१८	४४१	२	४५७
६	१८५	७८	१०७	३	१८२	१८	१६७	१	१८४
७	३९५	९०	३०५	१३	३८२	६	३८९	१	३९४
८	४८८	१३२	३५६	८	४८०	२०	४६८	२	४८६
९	४८८	१२२	३६६	१४	४७४	१५	४७३		४८८
१०	५४६	९८	४४८	११	५३५	१०३	४४३	२	५४४
११	५१३	१०२	४११	२६	४८७	४९	४६४	२	५११
१२	५३४	१७०	३६४	१४	५२०	५३	४८१		५३४
१३	४२०	१५९	२६१	७९	३४१	१०५	३१५	३	४१७
१४	५२४	२३०	२९४	४७	४७७	५३	४७१		५२४
जम्मा	४,७७१	१,४०४	३,३६७	२४८	४,५२३	४९८	४,२७३	१४	४,७५७
प्रतिशत	१००	२९.४	७०.६	५.२	९४.८	१०.४	८९.६	०.३	९९.७

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा पशुपन्छी पालन गर्ने कुल ४,७७१ परिवारहरूमा दूध उत्पादन गर्ने कुल १,४०४ घरपरिवारहरू रहेका छन् । त्यसैगरी दूग्धजन्य पदार्थ उत्पादन गर्ने परिवार सङ्ख्या २४८, अण्डा उत्पादन गर्ने घरपरिवारहरूको सङ्ख्या ४९८ रहेका छन् । वडागत पूर्ण विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

५.२.७ पशुपक्षी विक्रीका आधारमा घरधुरीको विवरण

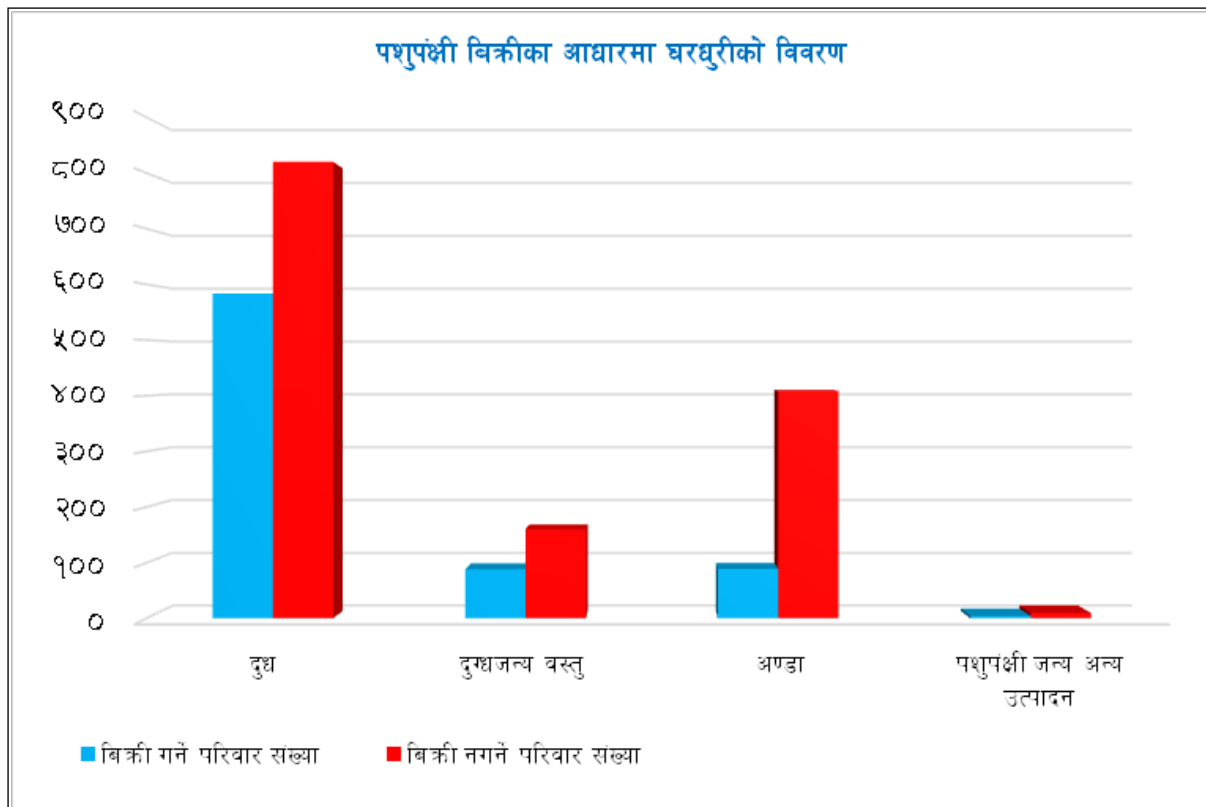
तालिका ९१: पशुपक्षी विक्रीका आधारमा घरधुरीको विवरण

वडा नं.	दूध उत्पादन			दूग्धजन्य वस्तु (घ्यू, चिज, मखन आदि)			अण्डा उत्पादन			पशुपक्षी जन्तु अन्य उत्पादन		
	विक्री गर्ने परिवार सङ्ख्या	विक्री नगर्ने परिवार सङ्ख्या	जम्मा परिवार सङ्ख्या	विक्री गर्ने परिवार सङ्ख्या	विक्री नगर्ने परिवार सङ्ख्या	जम्मा परिवार सङ्ख्या	विक्री गर्ने परिवार सङ्ख्या	विक्री नगर्ने परिवार सङ्ख्या	जम्मा परिवार सङ्ख्या	विक्री गर्ने परिवार सङ्ख्या	विक्री नगर्ने परिवार सङ्ख्या	जम्मा परिवार सङ्ख्या
१	२०	६७	८७	४	८	१२	२	५६	५८		१	१
५	६६	७०	१३६	६	१५	२१	७	११	१८		२	२
६	२८	५०	७८	१	२	३	३	१५	१८		१	१
७	२२	६८	९०	६	७	१३	४	२	६		१	१
८	७५	५७	१३२	१	७	८	४	१६	२०	१	१	२
९	४२	८०	१२२	७	७	१४	३	१२	१५			
१०	६१	३७	९८	६	५	११	६	९७	१०३	२		२
११	५९	४३	१०२	१७	९	२६	१४	३५	४९	१	१	२
१२	१२८	४२	१७०	१०	४	१४	१२	४१	५३			
१३	१७	१४२	१५९	२४	५५	७९	११	९४	१०५		३	३
१४	६६	१६४	२३०	६	४१	४७	२३	३०	५३			
जम्मा	५८४	८२०	१,४०४	८८	१६०	२४८	८९	४०९	४९८	४	१०	१४
प्रतिशत	४१.६०	५८.४०	१००.००	३५.४८	६४.५२	१००.००	१७.८७	८२.१३	१००.००	२८.५७	७१.४३	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा दूध उत्पादन गर्ने कुल १,४०४ परिवारहरू मध्ये ५८४ (४१.६० प्रतिशत) दूध बेच्ने गरेको पाइयो । त्यसै गरी दूधजन्य पदार्थ उत्पादन गर्ने परिवारहरू मध्ये जम्मा ८८ अर्थात् ३५.४८ प्रतिशतले मात्र दूधजन्य पदार्थ विक्री गर्ने गरेको पाइयो । त्यसैगरी अण्डा उत्पादन गर्ने कुल ४९८ घरपरिवारहरू मध्ये ८९ घरपरिवार अर्थात् १७.८७ प्रतिशत अण्डा विक्री गर्ने गरेको देखिन्छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

खण्ड ६ : भौतिक तथा सार्वजनिक पूर्वाधार

६.१ सडक, सवारी तथा यातायात

कुनै पनि क्षेत्रको आर्थिक सामाजिक विकासलाई गतिशिल बनाउन सार्वजनिक बस्तु तथा सेवा प्रवाहलाई सरल र सहज बनाउन, कृषि तथा गैह्र कृषि क्षेत्रको विकास गर्न सडक यातायात एउटा महत्वपूर्ण पूर्वाधारको रूपमा रहेको हुन्छ ।

सडक सञ्जाल तथा यातायात आर्थिक विकास, सार्वजनिक सेवा प्रवाह र सामाजिक एकीकरणको माध्यम हो । विकासको आधारभूत पूर्वाधारको रूपमा रहेका यातायातका साधनहरूको माध्यमबाट क्षेत्रीय असमानता कम गर्न, आर्थिक क्रियाकलापलाई गतिशीलता प्रदान गर्न र अन्य क्षेत्रको विकास तथा सेवा प्रवाहलाई सहज बनाउन सकिन्छ । कुनै पनि क्षेत्रको आर्थिक सामाजिक विकासलाई गतिशिल बनाउन सार्वजनिक बस्तु तथा सेवा प्रवाहलाई सरल र सहज बनाउन, कृषि तथा गैह्र कृषि क्षेत्रको विकास गर्न सडक तथा यातायात सेवा एउटा महत्वपूर्ण पूर्वाधारको रूपमा रहेको हुन्छ ।

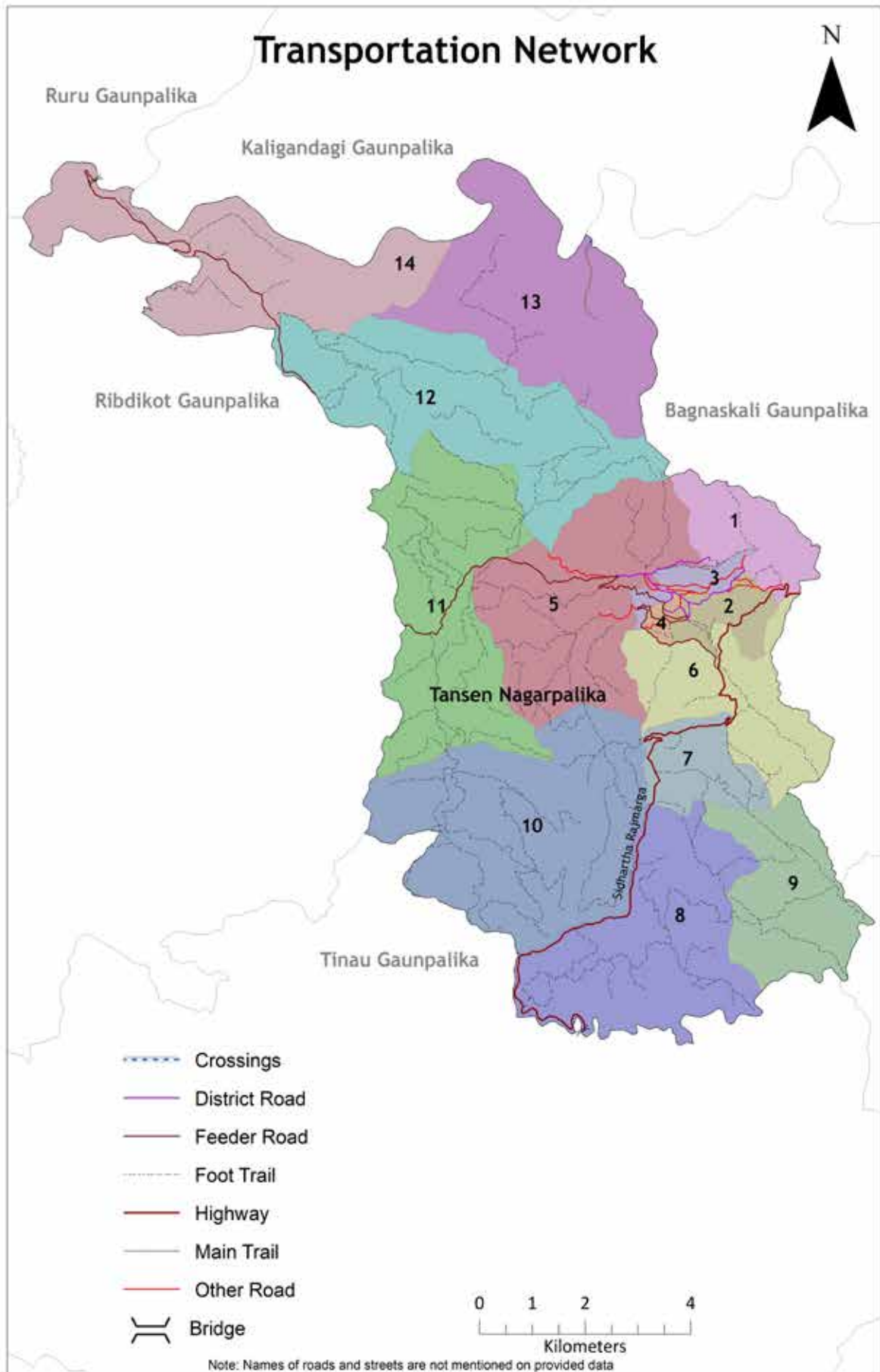
६.१.१ विद्यमान सडक सञ्जाल

नगरपालिकाको सबै वडाहरूमा पक्की सडकको विस्तार नभए पनि कच्ची सडकको विस्तार भईरहेको छ । नगरपालिकामा यातायातका विभिन्न साधनहरूको उपयोग भएको देखिन्छ । नगरपालिकाको सडकमार्ग राम्रो भएका रुटहरूमा बस सेवा चालु रहेको छ । नगरपालिकामा सडक सञ्जालको पहुँच राम्रो रहेको छ । यहाँ राजमार्ग, सहायक राजमार्ग, पक्की तथा कालोपत्रे, ग्राभेल र कच्ची सबै प्रकारका सडकहरू रहेका छन् । शहरी क्षेत्रमा सडकको अवस्था राम्रो रहेको छ भने ग्रामीण क्षेत्रमा कच्ची सडक रहेको छ । यस नगरपालिकामा रहेका सडकको अवस्था र सडक मार्गको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका १२: सडक मार्गको विवरण

सडकको नाम	लम्बाई (कि.मी.)		औसत चौडाई	लम्बाईल (कि.मी.)	प्रकार
	देखि	सम्म	मि.		
सिदार्थ राजमार्ग	गौडे पुल	राईडाँडा	६.५ नालि सहित	१५.८	पिच
वर्तुङ्ग, रिडी, तम्घास सहायक मार्ग	वर्तुङ्ग	रिडी	५ नालि सहित	३५ (बिचमा पर्ने रिब्दीकोट गा.पा.को क्षेत्र नघटाई)	पिच
तानसेन रानीमहल	कैलाश नगर	रानीमहल	७.५ नालि सहित	१२.७	पिच ७, ग्राभेल ५.७
तानसेन वाईपास	होलाडदी	दुङ्गाखानी	७.५ नालि सहित	६.३	३ पिच ग्राभेल ३.३
बतासे, चन्डीभन्ज्याङ्ग, राजुवास, जोर्ते	बतासे	रिडी	४ बाटो मात्र	११	कच्ची ११
कालीगण्डकी कोरीडोर	रानीमहल	रिडी	७.५ नालि सहित	१८	कच्ची
माडी चक्रपथ	अम्ल्यान	कुनसरे	७.५ नालि सहित	५	ग्राभेल

स्रोत : सडक विभाग, तानसेन २०७५

स्रोत : भूमि सूचना र अभिलेख विभाग

तानसेन नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ । १४५

६.१.२ सडक दुर्घटनासम्बन्धी विवरण

तालिका ९३: सडक दुर्घटनासम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	बारम्बार दुर्घटना हुने स्थान	दुर्घटनामा सम्लग्न सवारी साधनहरू					टकरावका ढाँचा	साइटको विशेषता	कारण	दुर्घटनाको प्रकार
		मोटर साइकल	कार	बस	ट्रक	ट्रिपर				
१	गौडेपुल, होलाड्दी, लामीडाँडा, वतासेडाँडा लहरेपिपल	४	१		२		• Head on, • Side on, • Angled, • Run off, • Skidding	• वक्र • जक्सन • सिधा	• डाइभरको लापरवाही • तीव्र गति • ओभरटेकिङ	• मृत्यु २ जना • गम्भीर घाइते ६ जना

स्रोत : ट्राफिक कार्यालय, तानसेन २०७५

६.२ यातायात सेवा

नगरपालिकाको धेरै जसो क्षेत्र सुगम र जिल्लाको केन्द्र रहेको कारण सडक तथा यातायातको सुविधा राम्रो रहेको छ । ग्रामीण क्षेत्रमा कच्ची सडक रहेता पनि नियमित रूपमा यातायातको साधन चल्ने हुँदा आवत जावतमा सुगमता रहेको छ । नगरपालिकामा सञ्चालन भएका सवारी साधन तथा पार्किङ्गसम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ९४: तानसेनदेखि नगर क्षेत्रका विभिन्न वडास्तरमा सञ्चालित सवारी साधनको विवरण

क्र.सं.	सुरुको स्थान	पुग्ने अन्तिम स्थान	कैफियत
१.	तानसेन	मिशन	जीप, भ्यान, बस
२.	तानसेन	वर्तुङ्ग	जीप, भ्यान, बस
३.	तानसेन	बन्दीपोखरा	जीप, भ्यान, बस
४.	वसपार्क	प्रभास हुँदै डुम्रे गौडेपुल	जीप, भ्यान, बस
५.	तानसेन	वैघागुम्बा	जीप, बस
६.	तानसेन	अर्गली, छेलुङ्ग	जीप, बस
७.	तानसेन	अर्गली	जीप, भ्यान, बस
८.	तानसेन	ता.न.पा. ८, मदनपोखरा (पिपल डाँडा)	जीप
९.	तानसेन	ता.न.पा. ८, ९ डाँडाडुम,	जीप, भ्यान, बस
१०.	तानसेन	लुहुङ्ग जोर्ते	जीप, बस
११.	तानसेन	ता.न.पा. १२, चिउदी, चिनारी	जीप, भ्यान, बस
१२.	तानसेन	नामीकुवा	जीप

क्र.सं.	सुरुको स्थान	पुग्ने अन्तिम स्थान	कैफियत
१३.	तानसेन	रानीमहल	जीप, भ्यान, बस
१४.	तानसेन	ता.न.पा. १०, आमडाँडा	जीप, बस
१५.	तानसेन	ता.न.पा. १०, ११ गुफाचौर/भालुवन	जीप, बस
१६.	तानसेन	बाँझा	जीप
१७.	तानसेन	दमकडा, अम्लिहान	जीप, भ्यान, बस
१८.	तानसेन	बराङ्गदी	जीप, भ्यान, बस

स्रोत : तानसेन नगरपालिका, २०७५

तालिका १५: बसपार्क तथा सवारी पार्किङ्गसम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	तोकिएको पार्किङ्ग स्थान	पार्किङ्गका प्रकार	पार्किङ्ग क्षमता सङ्ख्या	
			मोटर साईकल	चारपाङ्गे साधन
१	तानसेन बसपार्क	अस्थायी	—	५५
२	मिशन अस्पताल	अस्थायी	३०	१०
३	तानसेन हुलाक चोक	अस्थायी	६०	—
४	तानसेन विशाल बजार	अस्थायी	२०	१०
५	नारायण स्थान	अस्थायी	२५	१०
७	श्रीनगर	अस्थायी	७५	३०

स्रोत : तानसेन नगरपालिका, २०७५

६.२.१ हेलिप्याडको विवरण

तालिका १६: हेलिप्याडसम्बन्धी विवरण

स्थान	अवस्था	कैफियत
टुडीखेल मैदान	चालु	नेपाली सेनाको संरक्षणमा
श्रीनगर डाँडा	चालु अवस्थामा नरहेको	वडाको संरक्षणमा
बतासे डाँडा	चालु अवस्थामा नरहेको	वडाको संरक्षणमा
प्रभास	चालु	मेडिकल कलेजको संरक्षणमा
(अर्गली) रिडी	चालु	वडाको संरक्षणमा

*नगरपालिकाको लागि नजिकको विमानस्थल गौतमबुद्ध विमानस्थल भैरहवा रहेको ।

स्रोत : तानसेन नगरपालिका, २०७५

६.२.२ पुल तथा पुलेसासम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिकामा कालीगण्डकी नदी र विभिन्न खोलाहरू रहेका छन् । ती क्षेत्रमा केही पक्की तथा भोलुङ्गे पुलहरूको विवरण तलको तालिमा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका १७: पुलसम्बन्धी विवरण

वडा नं.	पुलको नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सीको नाम	जोडिने बस्तीहरू		पुलको प्रकार	लम्बाई (मि.)	अवस्था
			देखि	सम्म			
५	डीवारी पुल	डीवारी	डीवारी	प्रभास	पक्की	६	राम्रो
५	कुँडादी पुल	कुँडादी	सापाखुम	आमडाँडा	काठे	४	ठीकै
७	प्रभास पुल	प्रभास	प्रभास	भार्कैस, गणेशसाल	पक्की	८	राम्रो
७	धन्सारकुना पुल	प्रभास	प्रभास	धन्सार कुना	पक्की	१०	राम्रो
७	फत्ते खोला पुल	फत्ते खोला	रक्सा	काजीपौवा	पक्की	१५	ठीकै
८	डुम्रे पुल	डुम्रे खोला	डुम्रे	तिनाउ गा.पा.	पक्की	३५	राम्रो
८	डुम्रे पुल	डुम्रे खोला	डुम्रे	तिनाउ ६	भो.पु.	२५	राम्रो
८	जरेपीपल पुल	जरेपीपल	जरेपीपल	सुनडाँडा	भो.पु.	२०	राम्रो
८	माथिल्लो डुम्रे	माथिल्लो डुम्रे	वडा नं ८	वडा नं १०	भो.पु.	१५	राम्रो
८	गौडे पुल	गौडे	गौडे	कालीमाटी क्षेत्र	पक्की	१५	ठिकै
८	रिठे खोला भो.पु.	पिपल डाँडा	तिनाउ फाँट	माथागढी	भो.पु	५०	राम्रो
८	दमदमाहा घाट भो.पु.	पिपल डाँडा	तिनाउ फाँट	माथागढी	भो.पु	५०	ठिकै
८	भालेवास	भालेवास	ता.न.पा. ८	ता.न.पा. १०	ट्रस पुल	१०	ठिकै
८	नयाँपाटी पुल	नयाँपाटी	ता.न.पा. ८	ता.न.पा. १०	ट्रस पुल	८	राम्रो
९	बुढी तिनाउ पुल	बुढी तिनाउ	ता.न.पा. ९	माथागढी ३	पक्की	४	राम्रो
९	ढाबखोला पुल	ढाब खोला	नमुना बस्ती	पोखराथोक	पक्की	७	राम्रो
९	अम्ल्यान तिनाउ खोला पुल	अम्ल्यान	अम्ल्यान	सरंजा फाँट	काठे	२५	ठिकै
१०	प्रभास पुल	होलाङ्गदी खोला तर्ने पुल	ता.न.पा. ७	ता.न.पा. १०	पक्की	१०	ठिकै
१०	नयाँपाटी पुल	वृन्दावन	ता.न.पा. ८	ता.न.पा. १०	पक्की	१०	जिर्ण
१०	डुम्रे पक्की पुल	डुम्रे	डुम्रे	सुनडाँडा	पक्की	१५	राम्रो
१०	जरेपीपल भो.पु.	जरेपीपल	जरेपीपल	सुनडाँडा	भो.पु	३५	राम्रो
१०	सुरुङ्गतुङ भो.पु पुल	सुरुङ्गतुङ	सुरुङ्गतुङ	रिठाखर्क	भो.पु	३५	राम्रो
११	मभुवा घाट पुल	मभुवा	बाँसटारी	हान्नादी	भो.पु	४५	राम्रो
११	हान्नादी	चालीसे	जुकीया	बेलखर्क	पक्की	६	राम्रो
१२	अवल पुल	अवल	वडा नं ५	वडा नं १२	भो.पु	९	ठिकै
१२	जोर्ते पुल	कुरुङ्ग खोला	ता.न.पा. १२	रिब्दीकोट गा.पा.	पक्की पुल	१०	ठिकै
१३	सिर्धुदी घाट भो.पु	काली गण्डकी	माझ बस्ती	स्याङ्जा प्युघा चन्डी	भो.पु	६५	राम्रो
१४	रिडी पक्की पुल	रिडी खोला	पाल्पा	गुल्मी,	पक्की	५०	राम्रो

वडा नं.	पुलको नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सीको नाम	जोडिने बस्तीहरू		पुलको प्रकार	लम्बाई (मि.)	अवस्था
			देखि	सम्म			
१४	स्याङ्जा जोडने भो.पु.	काली गण्डकी	पाल्पा	स्याङ्जा	भो.पु.	२००	राम्रो
१४	चिदीयार भो.पु.	कुरुङ्ग खोला	अर्तुङ्गा	फोस्रान	भो.पु.	३०	ठिकै

स्रोत : विभिन्न वडा कार्यालय, तानसेन २०७५

६.३ टाढाको बस्तीबाट सम्बन्धित वडा केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने अनुमानित समय

तालिका ९८: टाढाको बस्तीदेखि वडा केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने समयसम्बन्धी विवरण

वडा नं.	टाढाको बस्तीको नाम	पैदल तथा सवारी साधन	वडा केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने समय
१	बराडदी, टिमुरे, बनकासे	सवारी+पैदल	२० मिनेट र १ घण्टा
२	सित्तलपाटी	सवारी+पैदल	५ मिनेट र १५ मिनेट
३	ठुटेपीपल	सवारी+पैदल	५ मिनेट र १५ मिनेट
४	बारुदखान	सवारी+पैदल	१० मिनेट र २५ मिनेट
५	डिबारी, विषडाँडा	सवारी+पैदल	३० मिनेट र १ घण्टा ३० मि.
६	कुनसरे, चालीसे	सवारी+पैदल	१ घण्टा र २५ मिनेट
७	काजीपौवा	सवारी+पैदल	१५ मिनेट र ४५ मिनेट
८	पीपल डाँडा	सवारी+पैदल	३० मिनेट र १ घण्टा ३० मि.
९	तीनपिप्ले	सवारी+पैदल	२० मिनेट र १ घण्टा
१०	तेल्घा	सवारी+पैदल	४५ मिनेट र १ घण्टा
११	भालुवन	सवारी+पैदल	४५ मिनेट र २ घण्टा
१२	जोर्ते गाईघाट	सवारी+पैदल	१ घण्टा र २ घण्टा ३० मि.
१३	बोटेगाउँ	सवारी+पैदल	३० मिनेट र एक घण्टा
१४	कुसेनी, अर्तुगा	सवारी+पैदल	३० मिनेट र १ घण्टा १५ मि.

स्रोत : विभिन्न वडा कार्यालय, तानसेन २०७५

६.४ वडा केन्द्रबाट नगरपालिका केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने अनुमानित समय

तालिका ९९: वडा केन्द्रदेखि नगरपालिका केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने समयसम्बन्धी विवरण

वडा नं.	वडा केन्द्र रहेको स्थान	नगरकार्यपालिकाको कार्यालय पुग्न लाग्ने समय	
		पैदल मार्गबाट	सवारी साधनबाट
१	भुसालडाँडा	२० मिनेट	१० मिनेट
२	मेहलधारा खलङ्गा टोल	१० मिनेट	५ मिनेट
३	वसन्तपुर	१५ मिनेट	५ मिनेट

वडा नं.	वडा केन्द्र रहेको स्थान	नगरकार्यपालिकाको कार्यालय पुग्न लाग्ने समय	
		पैदल मार्गबाट	सवारी साधनबाट
४	मखनटोल	५ मिनेट	२ मिनेट
५	कैलाशनगर	१५ मिनेट	५ मिनेट
६	टुँडीखेल ब्यारेक लाईन	४ मिनेट	२ मिनेट
७	प्रभास	१ घण्टा	१५ मिनेट
८	मदनपोखरा	१.५ घण्टा	३० मिनेट
९	दमकडा	२ घण्टा	४५ मिनेट
१०	भैरमटारी	१ घण्टा	३० मिनेट
११	सामाकोट	१.५ घण्टा	२० मीनेट
१२	पोखराथोक	१.५ घण्टा	३० मिनेट
१३	बौघागुम्बा भैसेडाँडा	२ घण्टा	३० मिनेट
१४	अर्गली	३ घण्टा	१ घण्टा

स्रोत : विभिन्न वडा कार्यालय, २०७५

६.५ नगरपालिकाको प्रयोगमा रहेका भवनहरू

यस नगरपालिकामा रहेका नगरपालिकाका हालका भवनहरूको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

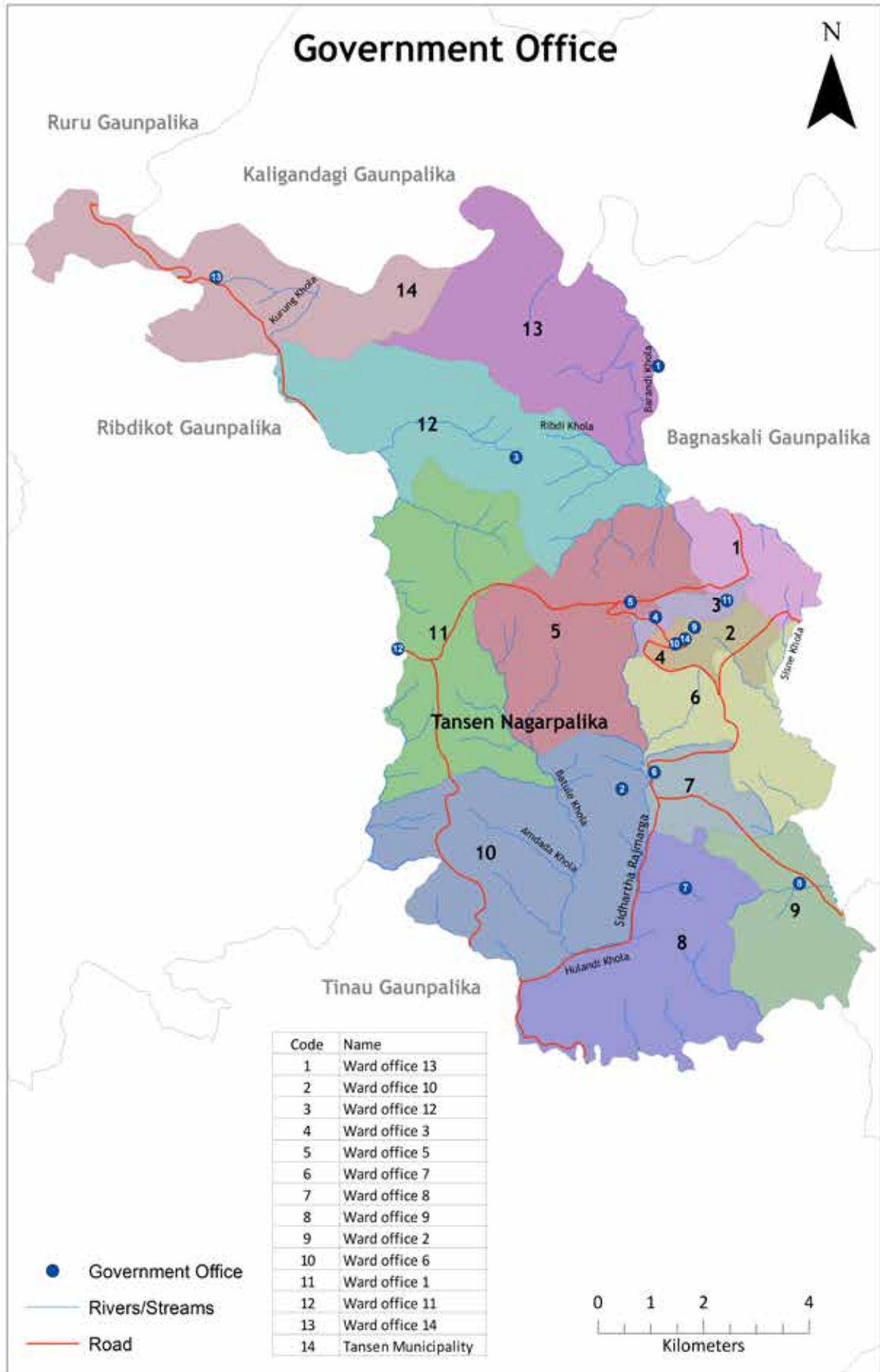
तालिका १००: नगरपालिकाका हालका भवनहरूको विवरण

क्र.सं.	भवनको नाम	भवनको प्रकृति			वडा नं.	कैफियत
		पक्की	कच्ची	जम्मा		
१.	वडा कार्यालय	१		१	१	
२.	वडा कार्यालय	१		१	२	
३.	टोल विकास संस्था भवन	१		१	३	
४.	वडा कार्यालय	१		१	३	
५.	सटर कवाल	१		१	४	सटर ९ वटा
६.	कवाल	१		१	४	सटर ४ वटा
७.	सहरी स्वास्थ्य क्लीनिक	१		१	५	
८.	नगरपालिका भवन	१		१	६	
९.	व्यापारिक भवन	३		३	६	
१०.	वडा कार्यालय/ व्यापारी भवन	१		१	७	

११.	सहरी स्वास्थ्य केन्द्र	१		१	७	
१२.	वडा कार्यालय	१		१	८	
१३.	कृषि सेवा भवन	१		१	८	
१४.	सामुदायिक भवन (डुम्रे)	१		१	८	
१५.	वडा कार्यालय	१		१	९	
१६.	कृषि सेवा भवन	१		१	९	
१७.	मदनपोखरा स्वास्थ्य चौकी	१		१	९	
१८.	वडा कार्यालय	१		१	१०	
१९.	तेल्घा स्वास्थ्य चौकी	१		१	१०	
२०.	वडा कार्यालय	१		१	११	
२१.	वन्दीपोखरा स्वास्थ्य चौकी	१		१	११	
२२.	वडा कार्यालय	१		१	१२	
२३.	बौघापोखराथोक स्वास्थ्य चौकी	१		१	१२	
२४.	वडा कार्यालय	१		१	१३	
२५.	बौघागुम्बा स्वास्थ्य चौकी	१		१	१३	
२६.	वडा कार्यालय	१		१	१४	
२७.	पशु सेवा भवन	१		१	१४	
२८.	स्वास्थ्य भवन	१		१	१४	

स्रोत : तानसेन नगरपालिका, २०७५

नक्सा स्रोत : भूमि सूचना र अभिलेख विभाग, तथ्याङ्क स्रोत : जि पि यस (GPS) तस्विर सङ्कलन, २०७५

१५२ । तानसेन नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५

६.६ सरकारी भवन

तालिका १०१: नगरपालिकामा रहेका सरकारी भवनहरूको विवरण

वडा नं.	कार्यालयको नाम	ठेगाना	क्षेत्रफल जग्गा
४	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	दरबार एरिया	६-८-०-०
३	जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय	दरबार एरिया	१-१०-०-०
४	जिल्ला शिक्षा कार्यालय	सिलखान टोल	०-७-०-०
४	पाल्पा जिल्ला अदालत	लहरेपीपल	४-८-०-०
४	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	दरबार एरिया	७-०-३-३
६	तानसेन नगरपालिका कार्यालय	टुडीखेल	३-१-३-०
२	कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय	असन टोल	२-१०-०-०
४	उद्योग विकास शाखा कार्यालय	बारुदखान	२-५-०-२
२	जिल्ला आयुर्वेद कार्यालय	मेलधारा	२-८-०-०
४	जिल्ला कृषि विकास कार्यालय	स्वामीबोट	८-१०-०-०
५	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय	वतासेडाँडा	२-७-३-०
	जिल्ला ट्रान्जिट कार्यालय	धोविधारा	०-४-०-०
७	जिल्ला निर्वाचन कार्यालय	बारुदखान	१-७-१-३
४	जिल्ला प्राविधिक कार्यालय	बारुदखान	२-०-०-०
७	प्रहरी चौकी	वर्तुड	३-०-०-०
४	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय	बारुदखान	४-०-०-०
६	जिल्ला वन कार्यालय	काजीपौवा	
६	जिल्ला भु-संरक्षण कार्यालय	काजीपौवा	२१-१-०-०
४	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय	लहरेपीपल	२-०-०-०
४	पाल्पा जिल्ला अस्पताल	सिलखान टोल	४-८-०-०
४	जिल्ला हुलाक कार्यालय	मखन टोल	०-५-०-१
२	नापी कार्यालय	असन टोल	०-४-०-०
१	सडक डिभिजन कार्यालय	धुवघाट	५-०-०-०
६	सिँचाई कार्यालय	वर्तुड	४-१-०-०
२	महिला विकास कार्यालय	मेहलधारा	१-०-०-०
७	सुन्तलाजात फलफुल विकास केन्द्र	बारुदखान	१८४-०-०
७	कृषि सामाग्री	बारुदखान	
१	शहरी विकास तथा भवन निर्माण कार्यालय	धुवघाट	३-०-०-०
३	शैक्षिक तालीम केन्द्र	वसन्तपुर	०-११-१-०
३	दरबार सङ्ग्राहलय पाल्पा, राष्ट्रिय अनुसन्धान	दरबार एरिया	७-०-०-०

स्रोत : तानसेन नगरपालिका कार्यालय, २०७५

६.७ सामुदायिक भवनहरूको विवरण

यस नगरपालिकामा रहेका सामुदायिक भवनहरूको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका १०२: सामुदायिक भवनहरूको विवरण

क्र.सं.	सामुदायिक भवनहरूका नाम	कच्ची/पक्की	वडा नं.	हालको उपयोग
१.	शिवालय सामुदायिक भवन गोर्खेकोट	पक्की	१	भजन, कृतन, बैठक
२.	दुर्गा मन्दिर सामुदायिक भवन	पक्की	१	बैठक सभा
३.	चन्डीथान सामुदायिक भवन	पक्की	१	बैठक भजन
४.	प्रगतीशिल टोल वि. सं सामुदायिक भवन	पक्की	१	बैठक
५.	ध्रुवघाट टोल वि.स सामुदायिक भवन	पक्की	१	बैठक
६.	उकालीपीपल सामुदायिक भवन	पक्की	१	बैठक सभा
७.	वराङ्गदी शिवालय सामुदायिक भवन	पक्की	१	भजन, कृतन, बैठक
८.	खलङ्गा टोल सामुदायिक भवन	पक्की	२	वडा भवन
९.	क्रियापुत्री भवन	पक्की	२	बैठक, भेला
१०.	राधेराधे भवन	पक्की	२	भजन कृतन, बैठक
११.	पुष्प स्मृती पुस्तकालय	पक्की	३	बैठक सभा
१२.	पुरानो पानी टंकी महीला भवन	पक्की	३	बैठक सभा
१३.	महिला भवन जे.भि.टी. माथिल्लो गेट	पक्की	३	बैठक सभा
१४.	बारुदखान (बाहुनटोल) सामुदायिक भवन	पक्की	४	बैठक सभा
१५.	सल्लाघारी सामुदायिक भवन	कच्ची	५	टो.वि.स.
१६.	शिवपोखरी सामुदायिक भवन	कच्ची	५	टो.वि.स.
१७.	विसुन डाँडा सामुदायिक भवन	कच्ची	५	टो.वि.स.
१८.	माथिल्लो धरमपानी सामुदायिक भवन	कच्ची	५	टो.वि.स.
१९.	चउनवारी सामुदायिक भवन	पक्की	५	डेरी
२०.	ढुङ्गाखानी सामुदायिक भवन	पक्की	५	बैठक, भेला
२१.	बतासे डाँडा सामुदायिक भवन	कच्ची	५	बैठक, भेला
२२.	कैलाश नगर सामुदायिक भवन	पक्की	५	बैठक, भेला
२३.	अर्चले सामुदायिक भवन	कच्ची	५	बैठक, भेला
२४.	सित्तलडाँडा सामुदायिक भवन	कच्ची	५	बैठक, भेला
२५.	सापाखुम सामुदायिक भवन	कच्ची	५	बैठक, भेला
२६.	भोटेचौतारी सामुदायिक भवन	पक्की	६	बैठक,सभा
२७.	पानि टंकी सामुदायिक भवन	पक्की	६	बैठक,सभा
२८.	सामुदायिक भवन बसपार्क	पक्की	६	बैठक,सभा
२९.	कुनसरे सामुदायिक भवन	पक्की	६	बैठक,सभा
३०.	पदमेटारी सामुदायिक भवन	पक्की	६	बैठक,सभा

क्र.सं.	सामुदायिक भवनहरूका नाम	कच्ची/पक्की	वडा नं.	हालको उपयोग
३१.	दुर्गामन्दिर सामुदायिक भवन	पक्की	६	वैठक,सभा
३२.	सम्मचौतारी सामुदायिक भवन	पक्की	६	वैठक,सभा
३३.	सर्वेश्वर महादेव मन्दिरको सामुदायिक भवन	पक्की	६	वैठक,सभा
३४.	कुसुनडाँडा सामुदायिक भवन	पक्की	७	वैठक,सभा
३५.	कुनसरे सामुदायिक भवन	पक्की	७	वैठक,सभा
३६.	पक्लुवा सामुदायिक भवन	पक्की	७	वैठक,सभा
३७.	काजीपौवा सामुदायिक भवन (वन)	पक्की	७	वैठक,सभा
३८.	नयाँगाउँ सामुदायिक भवन	पक्की	७	वैठक,सभा
३९.	सामुदायिक भवन (वन)	कच्ची	७	वैठक,सभा
४०.	चन्डी थान सामुदायिक भवन	पक्की	७	वैठक,सभा
४१.	छाप सामुदायिक भवन	अर्ध कच्ची	८	वैठक,सभा
४२.	पाँडेखर्क सामुदायिक भवन	पक्की	८	वैठक, सभा
४३.	देउराली सामुदायिक भवन	कच्ची	८	वैठक, सभा
४४.	पिपल डाँड युवा क्लव भवन	कच्ची	८	वैठक, सभा
४५.	सामुदायिक वन भवन	ट्रस्ट	८	वैठक, सभा
४६.	रेडीयो चौतारी सामुदायिक भवन	पक्की	८	वैठक, सभा
४७.	जनहीत आमा समूह भवन	कच्ची	९	वैठक, सभा
४८.	आमा समूहको भवन	कच्ची	९	वैठक, सभा
४९.	बोखर सामुदायिक भवन	कच्ची	९	वैठक, सभा
५०.	तीन्टी आँप शिवालय मन्दिर सामुदायिक भवन	पक्की	९	वैठक, सभा
५१.	देउराली सामुदायिक भवन	पक्की	९	वैठक, सभा
५२.	माण्डव्य आश्रम ट्रस्ट	पक्की	९	वैठक, सभा
५३.	तीन्टी आँप सामुदायिक भवन	पक्की	९	वैठक, सभा
५४.	सिलाङ्गकोट सामुदायिक भवन	पक्की	९	वैठक, सभा
५५.	गणशाल सामुदायिक भवन	अर्ध पक्की	१०	वैठक, सभा
५६.	सुन डाँडा महीला सामुदायिक भवन	पक्की	१०	वैठक, सभा
५७.	बड्डाँडा महीला सामुदायिक भवन	पक्की	१०	वैठक, सभा
५८.	वरडाँडा सामुदायिक भवन	कच्ची	१०	वैठक, सभा
५९.	जुकिया सामुदायिक भवन	पक्की	११	भेला, वैठक
६०.	सिन्धुकाली सामुदायिक भवन	कच्ची	११	भेला, वैठक
६१.	बोरनेटा सामुदायिक भवन	पक्की	११	भेला, वैठक
६२.	ढुंगे डाँडा सामुदायिक भवन	पक्की	११	भेला, वैठक
६३.	रानीपोखरी सामुदायिक भवन	कच्ची	११	भेला, वैठक
६४.	सेनपोखरी सामुदायिक भवन	कच्ची	११	भेला, वैठक

क्र.सं.	सामुदायिक भवनहरूका नाम	कच्ची/पक्की	वडा नं.	हालको उपयोग
६५.	लिपिन्देवी सामुदायिक भवन	पक्की	११	भेला, बैठक
६६.	खयरतुङ सामुदायिक भवन	कच्ची	११	भेला, बैठक
६७.	चन्डी भन्ज्याङ सामुदायिक भवन	पक्की	११	भेला, बैठक
६८.	कुरुङ खोला सामुदायिक भवन	पक्की	११	भेला, बैठक
६९.	आमा समूह भवन ३ साविक ७,८,९	पक्की	१२	भेला, बैठक
७०.	जनचेतना युवा क्लव साविक १	पक्की	१२	भेला, बैठक
७१.	लाङघाली युवा क्लव साविक २	पक्की	१२	भेला, बैठक
७२.	दूध सहकारी भवन २ साविक २,६	पक्की	१२	दूध सङ्कलन
७३.	साविक ५ पुस्तकालय	पक्की	१२	पुस्तकालय
७४.	सामुदायिक वन भवन	पक्की	१२	भेला, बैठक
७५.	सामुदायिक भवन बोटे गाउँ	पक्की	१३	भेला, बैठक
७६.	सामुदायिक भवन केरवादी	पक्की	१३	बैठक, भेला
७७.	होमस्टे सामुदायिक भवन, गुम्बा	पक्की	१३	बैठक, भेला
७८.	रुरु सामुदायिक भवन	पक्की	१४	बैठक, भेला
७९.	फोस्रान अमराई सामुदायिक भवन	पक्की	१४	बैठक, भेला
८०.	कमलपोखरी सामुदायिक भवन	पक्की	१४	बैठक, भेला
८१.	रनुवा सामुदायिक भवन	पक्की	१४	बैठक, भेला

स्रोत : विभिन्न वडा कार्यालय, तानसेन २०७५

तालिका १०३: सार्वजनिक पुस्तकालय तथा वाचनालय

वडा नं	स्थान	पुस्तकालयको नाम	संरक्षण	कैफियत
२	मेहलधारा	धवल पुस्तकालय	समिति	
२	लहरेपिपल	त्रिभुवन बहुमुखि क्याम्पस पुस्तकालय	क्याम्पस	
३	तानसेन तम्घास रोड	पुष्प स्मृति पुस्तकालय	समिति	
६	टुडीखेल	भीमसेन वाचनालय	समिति	
१२	लुहुंग शिव मन्दिर	मदन आश्रित स्मृती पुस्तकालय	स्थानीय क्लव	
१२	वौघापोखराथोक	जनचेतना पुस्तकालय	स्थानीय क्लव	

श्रोत : तानसेन नगरपालिका, २०७५

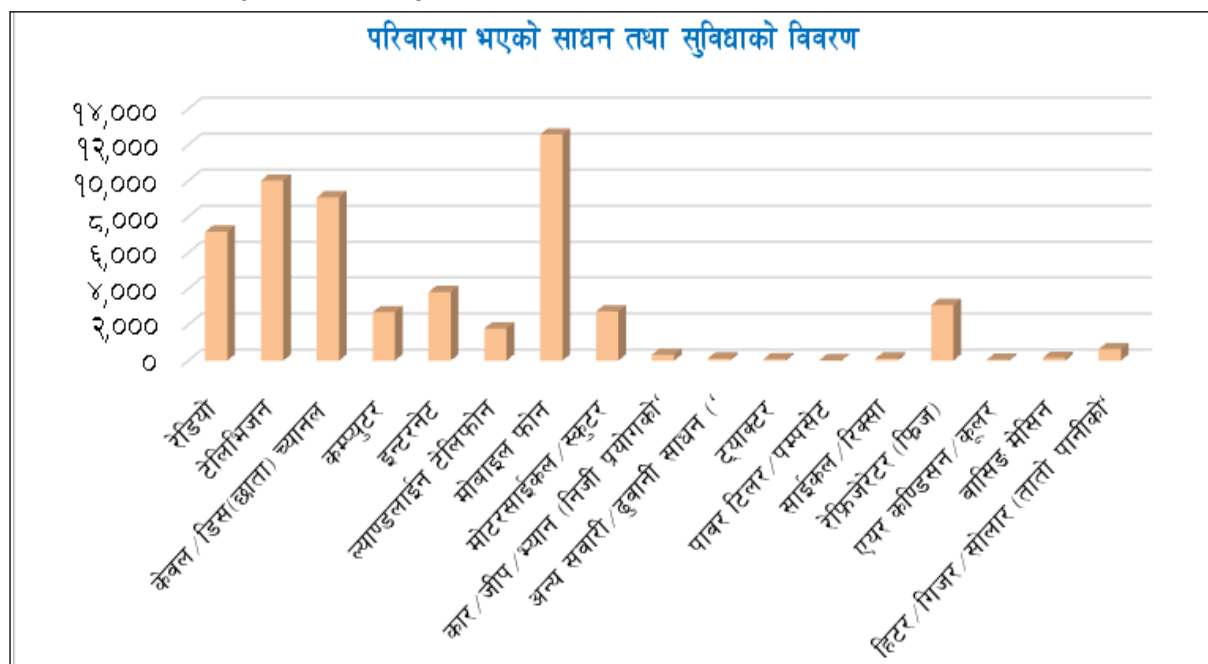
६.८ परिवारमा भएको साधन तथा सुविधाको विवरण

तालिका १०४: परिवारमा भएको साधन तथा सुविधाको विवरण

साधन तथा सुविधा	वडा नं.													कुल	कुल
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	
रेडियो	३८७	७६९	६२३	४०२	५३३	४६०	८८०	६३७	४३८	३८५	३८५	३०२	४३३	५३०	७,९६४
टेलिभिजन	८८१	९०४	१,०८९	६०७	७९६	८३७	१,१०५	६३४	७५५	५९३	३९९	४८८	३७०	६७३	१०,०११
केबल/डिस(छाता) च्यानल	८२३	६९९	१,०१८	५६८	६५१	८१२	१,०००	५९६	६४८	५१०	३३७	४३८	३२१	६५३	९,०७४
कम्प्युटर	१७३	४१७	५११	२९६	१९५	२९७	२९४	१३७	१७५	४८	२६	१५	३२	७१	२,६८७
इन्टरनेट	२७४	६५१	५९९	२८८	१६७	४१६	२७८	१७०	३६३	२५	७९	६१	११४	३२४	३,८०९
ल्याण्डलाईन टेलिफोन	१३६	३२८	३१०	३१६	११५	२०१	२०९	३५	७९	२७	१३	४	२	१५	१,७९०
मोबाइल फोन	९८२	१,१२०	१,५०३	८६७	८६८	१,०७४	१,३१४	७८५	८५७	७७१	५७१	५८८	४९०	७८२	१२,५७२
मोटरसाईकल/स्कुटर	२०१	२९०	३८१	२४०	२४९	२३९	३४०	१७६	२१३	९५	५५	८७	४३	१२५	२,७३४
कार/जीप/भ्यान (निजी प्रयोगको लागि)	१७	४७	३१	४७	३१	३३	४६	२३	२३	४	९	३	५	५	३२४
अन्य सवारी/ढुवानी साधन (बस, ट्रक, टिपर आदि)	८	११	६	१२	१८	१५	२५	८	४	३	४	१	२	२	११९
ट्याक्टर	७	३	७	२	११	९	१२	३	८	७	०	०	२	१३	८४
पावर टिलर/पम्पसेट	२	४	१	३	५	२	०	०	०	०	०	२	०	३	२२
साईकल/रिक्सा	६	६	५	२१	५	३	२२	६	११	५	५	१	१	१४	१११
रेफ्रिजेरेटर (फ्रिज)	२८२	४६९	५०५	३७७	१७७	२५७	४२३	१८१	२२७	४१	८	३४	१५	९३	३,०८९
एयर कण्डिसन/कुलर	४	६	५	८	१७	०	८	२	२	२	०	२	०	२	५८
वाइसड मेसिन	४	२४	३८	२१	१८	५	२०	२	१४	२	२	०	१	३	१५४
हिटर/गिजर/सोलार (तातो पानीको लागि)	५०	१४०	९२	९४	२३	५५	५१	३६	५१	६	१५	२	८	१७	६४०
जम्मा	१,०२६	१,१४१	१,५२२	९०१	९२९	१,१७०	१,३५०	८०५	८८२	८१९	५९९	६२२	५१९	८३७	१३,१२२
															१००.००

स्रोत : घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

घरपरिवारले प्रयोग गर्ने साधन तथा सुविधाको उपलब्धता हेर्दा नगरपालिकामा रहेका कुल घरपरिवारहरू मध्ये मोबाइल फोन उपलब्ध भएको परिवार सङ्ख्या सबैभन्दा उच्च १२,५७२ अर्थात् ९५.८१ रहेको छ । दोस्रोमा टेलिभिजन उपलब्ध भएको परिवार सङ्ख्या १०,०११ अर्थात् ७६.२९ प्रतिशत रहेको देखिन्छ भने तेस्रोमा केबल वा डिसहोम उपलब्ध भएका परिवार सङ्ख्या ९,०७४ अर्थात् ६९.१५ रहेको देखिन्छ । त्यसैगरी इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध भएका घरपरिवारहरूको सङ्ख्या ३,८०९, रेडियो भएका घरपरिवार सङ्ख्या ७,१६४, कम्प्युटर वा ल्यापटप भएका घरपरिवार सङ्ख्या २,६८७, मोटरसाइकल/स्कुटर भएका घरपरिवार सङ्ख्या २,७३४ रहेको देखाउँछ । तथ्याङ्कलाई हेर्दा सञ्चार क्षेत्रको मोबाइल फोन प्रयोगकर्ताहरू भण्डै पूर्णरूपमा भएको अवस्था छ । मोबाइल प्रयोगकर्ताले सबै खाले सञ्चारका सुविधा जस्तै श्रव्य, दृष्य, सुचना, गीत, खबर आदानप्रदान लगायतका धेरै काम गर्न सहज हुने भएकोले रेडियो प्रयोगकर्ताको सङ्ख्या भन्दा न्यून देखिन्छ । वडागत रूपमा विस्तृत विवरण प्रस्तुत गरिएको छ ।

श्रोत: विभिन्न वडा कार्यालय तानसेन

६.९ सञ्चार

सूचना र प्रविधिमा भएका नविनतम खोज तथा विकासले गाउँ, समुदाय, देश, अन्तरदेशलाई एउटा सीमा विहिन विश्व समुदायको रूपमा रूपान्तरित गरिदिएको छ । दिनानुदिन सञ्चार प्रविधिको प्रयोग विस्तारित भइरहेको छ । सन् १९९० को दशकमा सीमित जनसङ्ख्याले प्रयोग गर्ने सञ्चारका माध्यमहरू हाल आधारभूत आवश्यकतामा परिणत भएको छ ।

तानसेन नगरपालिकामा कान्तिपुर एफ.एम., रेडियो नेपाल लगायत स्थानीय रेडियोहरू सुन्न सकिन्छ । नगरपालिकामा नेपाल टेलिकम र एनसेलको 3G Network सेवा उपलब्ध छ । Ncell, NTC आदिले इन्टरनेट सेवा पुऱ्याउँदै आइरहेका छन् भने केही केवल नेटवर्क तथा डिस होमजस्ता माध्यमबाट टिभी तथा इन्टरनेट सेवा सञ्चालनमा छन् । नगरस्तरमा राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय लगायत स्थानीय श्रीनगर टेलिभिजन, सूर्योदय टेलिभिजन र पाल्पा टेलिभिजन सञ्चालनमा रहेका छन् ।

६.९.१ टेलिफोन/मोबाइल

सञ्चार प्रणालीको विवेचना गर्दा यस नगरपालिकाको अधिकांश वडाहरूमा ल्याण्डलाइन, सिडिएमए, एडिएसएल, मोबाइल, आदि सेवा नेपाल टेलिकम, एनसेल, स्मार्ट जस्ता कम्पनीहरूले उपलब्ध गराएका छन् ।

६.९.२ रेडियो तथा एफ.एमसम्बन्धी विवरण

तालिका १०५: एफ.एम. रेडियोहरूको विवरण

क्र.सं.	नाम	वडा नं.	फ्रिक्वेन्सी	प्रत्यक्ष रोजगारी			कैफियत
				महिला	पुरुष	जम्मा	
१	सामुदायिक रेडियो मदनपोखरा	८	१०६.९ मे.ह.	९	५	१४	
२	सामुदायिक रेडियो मुक्तिनाथ	५	९०.८ मे.ह.	३	९	१२	
३	श्रीनगर एफ.एम.	५	९३.२ मे.ह.	५	५	१०	
४	युनिक एफ.एम.	५	९४.२ मे.ह.	५	५	१०	
५	कुटुम्ब एफ.एम.	५	९७.८ मे.ह.	२	६	८	

स्रोत : सम्बन्धित एफ.एम.वाट, २०७५

६.९.३ हुलाक सेवा

नगरपालिकामा आधा शताब्दीदेखि सञ्चार क्षेत्रमा सेवा पुऱ्याइरहेको हुलाक सेवा हाल नगरपालिकाको विभिन्न वडाहरूमा कार्यरत छन्। हुलाक सेवा अन्तर्गत साधारण चिठीपत्रहरू, रजिष्ट्री पत्रहरू, पुलिन्दा, धनादेश सेवा, बचत सेवा र द्रुत सेवा सञ्चालित छन्। निजि स्तरबाट पनि कुरीयर सेवा उपलब्ध रहेका छन्। हाल सञ्चारको तीव्र विकासले हुलाक सेवाको प्रयोग साँघुरिएको छ।

६.९.४ पत्रपत्रिका

तानसेन नगरपालिकामा दैनिक, साप्ताहिक र मासिक गरी जम्मा १८ ओटा पत्रपत्रिकाहरू नियमित रूपमा प्रकाशित भई रहेका छन्। जसमा नवजनचेतना दैनिक, करुवा अर्ध साप्ताहिक, श्रीनगर अर्धसाप्ताहिक, गाउँले देउराली साप्ताहिक, पाल्पा टाइम्स साप्ताहिक, नवसम्वाद साप्ताहिक, पाल्पा समाचारपत्र साप्ताहिक, परेवा पाक्षिक, पाल्पा आवाज पाक्षिक र उत्तरदायित्व त्रैमासिक पर्दछन्। यसका अतिरिक्त काठमाडौँबाट प्रकाशित हुने सबैजसो दैनिक, साप्ताहिक र मासिक पत्रिकाहरू (गोरखापत्र, कान्तिपुर दैनिक, नागरिक दैनिक, नेपाल समाचार पत्र, राजधानी दैनिक, अन्नपूर्ण पोष्ट, द काठमाडौँ पोष्ट, हिमालयन टाइम्स आदि) समेत नगरपालिकामा उपलब्ध छन्। नगरक्षेत्रभित्र प्रकाशित हुने पत्रपत्रिकाहरूको विवरण तलको तालिमा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका १०६: पत्रपत्रिकासम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	सञ्चारको किसिम	परिमाण	कैफियत
१	दैनिक	१	
२	साप्ताहिक	८	
३	पाक्षिक	२	
४	मासिक	२	
५	द्वैमासिक	-	
६	त्रैमासिक	४	
७	वार्षिक	१	मदनपोखराबाट
जम्मा		१८	

स्रोत : जिल्ला प्रशासन कार्यालय, तानसेन २०७५

तानसेन नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ | १५९

६.१० विद्युत तथा सौर्य उर्जा

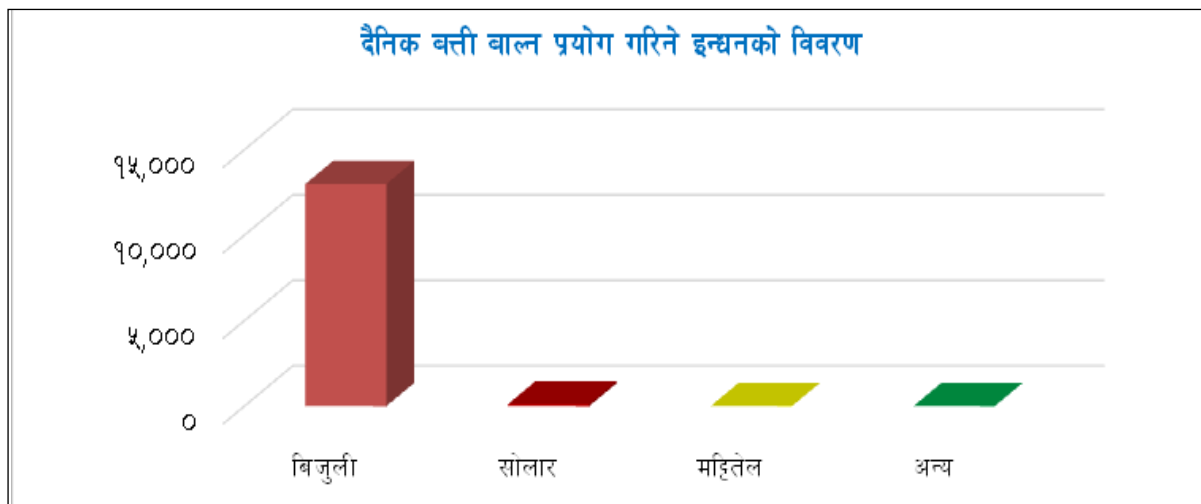
६.१०.१ दैनिक बत्ती बाल्न प्रयोग गरिने इन्धनको स्रोतको आधारमा घरपरिवारहरूको विवरण तालिका १०७: दैनिक बत्ती बाल्न प्रयोग गरिने इन्धनको विवरण

वडा नं.	बिजुली	सोलार	मट्टितेल	*अन्य	जम्मा
१	१,०२१	५			१,०२६
२	१,१४०	१			१,१४१
३	१,५२०	२			१,५२२
४	९०१				९०१
५	९१७	१२			९२९
६	१,१५९	११			१,१७०
७	१,३४०	२	७	१	१,३५०
८	७७३	३०		२	८०५
९	८७७	५			८८२
१०	८१०	८		१	८१९
११	५८६	११		२	५९९
१२	६१३	९			६२२
१३	५०७	१२			५१९
१४	८२७	१०			८३७
जम्मा	१२,९९१	११८	७	६	१३,१२२
प्रतिशत	९९.००	०.९०	०.०५	०.०५	१००.००

* माथि उल्लेखित अन्य भन्नाले बिजुली, सोलार र मट्टितेल बाहेक गोबर ग्याँस बल्ने बत्ती, ब्याट्री, मैन बत्ती जस्ता इन्धनको स्रोतहरूलाई बुझाउँछ ।

स्रोत : घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

घरपरिवारहरूले दैनिक बत्ती बाल्न प्रयोग गर्ने इन्धनको स्रोतको तथ्याङ्क हेर्दा नगरपालिकाका कुल १३,१२२ घरपरिवार मध्ये १२,९९१ (९९ प्रतिशतले विद्युत), ११८ (०.९० प्रतिशतले सोलार), ७ (०.०५ प्रतिशत) जनसङ्ख्याले मट्टितेल र ब्याट्री, मैनबत्ती अन्य इन्धनको प्रयोग गरेको पाइयो । हालका दिनहरूमा सोलार प्रयोग गर्ने घरपरिवारको सङ्ख्या बढ्दो छ । यस तथ्याङ्क अनुसार ग्रामीण विद्युतीकरणमा व्यापक विकास भई नगरपालिकामा विद्युतको पहुँच नपुगेको जनसङ्ख्या नगन्य रहेको देखिन्छ । वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

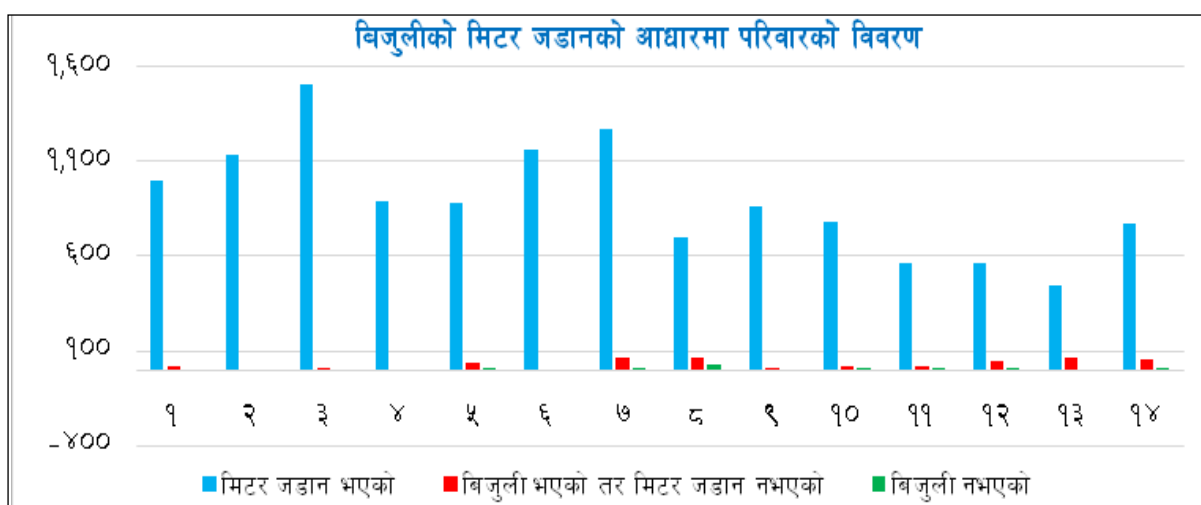
६.१०.२ बिजुलीको मिटर जडान भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण

नगरपालिकामा रहेका कुल १३,१२२ घरपरिवारहरू मध्ये मिटर जडान भएका घरपरिवारको सङ्ख्या १२,५४१ अर्थात् ९५.६ प्रतिशत रहेका छन् भने ४७५ अर्थात् ३.६ प्रतिशत घरपरिवारहरूले विद्युत सेवा उपभोग गरिरहेका तर मिटर जडान नभएका परिवारको रूपमा रहेका छन् र विद्युत सेवा उपभोग नगरेका परिवार सङ्ख्या १०६ अर्थात् ०.८ प्रतिशत रहेका छन् । वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १०८: बिजुलीको मिटर जडान भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	मिटर जडान भएको		बिजुली छ, मिटर जडान छैन		बिजुली नभएको		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	१,०००	९७.५	२५	२.४	१	०.१	१,०२६
२	१,१३६	९९.६	५	०.४			१,१४१
३	१,५०५	९८.९	१७	१.१			१,५२२
४	८९६	९९.४	५	०.६			९०१
५	८८०	९४.७	३८	४.१	११	१.२	९२९
६	१,१६१	९९.२	७	०.६	२	०.२	१,१७०
७	१,२७१	९४.१	७०	५.२	९	०.७	१,३५०
८	७०४	८७.५	६९	८.६	३२	४.०	८०५
९	८६१	९७.६	१७	१.९	४	०.५	८८२
१०	७८४	९५.७	२६	३.२	९	१.१	८१९
११	५६२	९३.८	२४	४.०	१३	२.२	५९९
१२	५६२	९०.४	५१	८.२	९	१.४	६२२
१३	४४९	८६.५	६३	१२.१	७	१.३	५१९
१४	७७०	९२.०	५८	६.९	९	१.१	८३७
जम्मा	१२,५४१	९५.६	४७५	३.६	१०६	०.८	१३,१२२

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

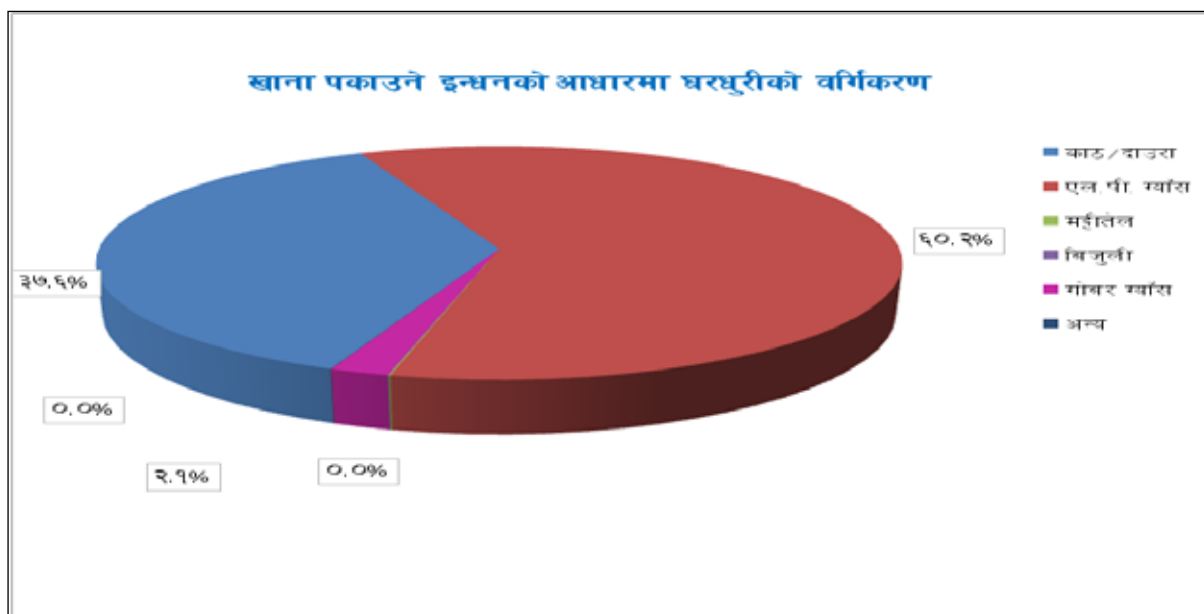

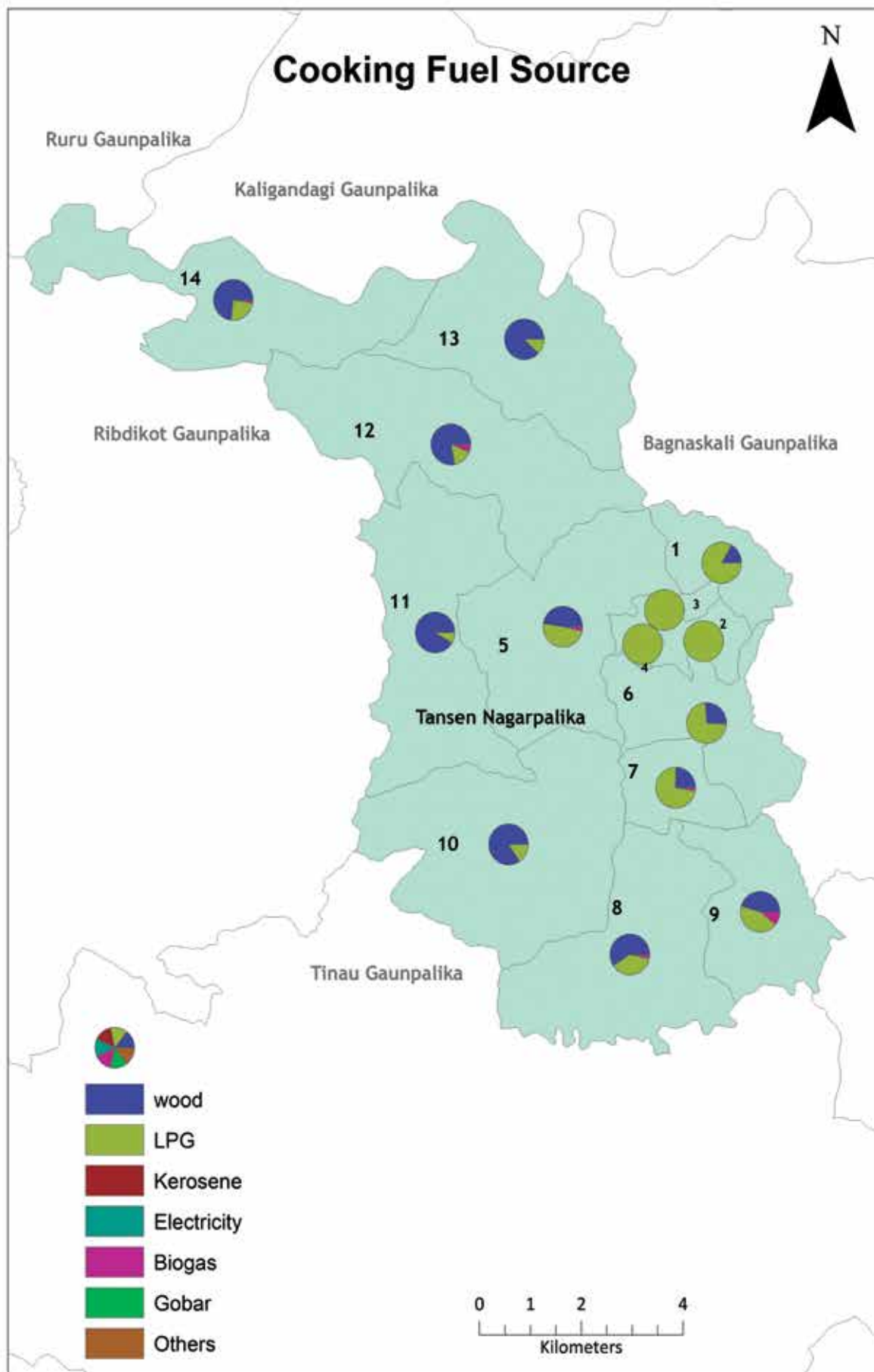
तालिका १०९: खाना पकाउने इन्धनको आधारमा घरपरिवारको विवरण

वडा नं.	काठ/दाउरा	एल.पी.ग्याँस	मट्टितेल	बिजुली	गोबर ग्याँस	*अन्य	जम्मा
१	१७१	८५१			४		१,०२६
२	६	१,१३३	२				१,१४१
३	१२	१,५०८	२				१,५२२
४	२	८९६		१		२	९०१
५	४४१	४५६			३२		९२९
६	३०६	८४९		१	१४		१,१७०
७	३३३	९७७	२	१	३७		१,३५०
८	४७६	३०१	१		२७		८०५
९	४०१	३८३		१	९६	१	८८२
१०	६८५	१२६			७	१	८१९
११	५४६	५१	१	१			५९९
१२	४८६	९८			३८		६२२
१३	४५५	६३			१		५१९
१४	६१३	२०२			२२		८३७
जम्मा	४,९३३	७,८९४	८	५	२७८	४	१३,१२२
प्रतिशत	३७.५९	६०.१६	०.०६	०.०४	२.१२	०.०३	१००.००

* अन्य भन्नाले माथि उल्लेखित स्रोत बाहेक कोइला, गुईँठा,वायुपइखे चुलो, भुसे चुलो जस्ता खानापकाउन प्रयोग हुने अन्य इन्धनको स्रोतहरूलाई बुझाउँछ ।
स्रोत : घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकाको कुल घरपरिवारहरू मध्ये सबैभन्दा धेरै ७,८९४ (६०.१६ प्रतिशत) एल.पी ग्याँस, ४,९३३ (१४.१२ प्रतिशत) काठदाउरा, २७८ (२.१२ प्रतिशत) ले गोबर ग्याँसको प्रयोग गर्दछन् भने मट्टितेल, बिजुली प्रयोग गर्ने जनसङ्ख्या नगन्य रहेको पाइयो । अन्य जस्तै कोइला, वायुइखे चुलो, भुसे चुलो आदि प्रयोग गर्नेको सङ्ख्या न्यून देखिन्छ । वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

नक्सा स्रोत : भूमि सूचना र अभिलेख विभाग

तानसेन नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ | १६३

खण्ड ७ : सामाजिक पूर्वाधार तथा सेवा

७.१ शिक्षा (पृष्ठभूमि)

चौधौ योजनाको ५ वटा रणनीतिक स्तम्भहरूमध्ये शैक्षिक पूर्वाधारको विकास र गुणस्तर वृद्धि पनि एक हो । कुनै पनि देशको सामाजिक तथा आर्थिक विकासमा शिक्षाले ठूलो भूमिका खेलेको हुन्छ । यसलाई मानव विकासको सूचकको रूपमा लिइन्छ । यसमा नगरपालिकाको शैक्षिक स्थिती देखाउन खोजिएको छ । विकासको प्रमुख आधारशीला शिक्षा नै हो, शिक्षाको माध्यमबाट व्यक्तिमा अन्तर्निहित प्रतिभाहरूको विकास हुन गई समग्र समाज र राष्ट्रमा नै सकारात्मक परिवर्तन ल्याउन सकिन्छ भन्ने सर्वमान्य सिद्धान्त रही आएको छ । सचेत, अनुशासित तथा उत्पादनशील जनशक्ति निर्माण गर्नका लागि शिक्षा क्षेत्रको सर्वोपरि भूमिका रहन्छ । योजना निर्माणमा गरिबी निवारण तथा चौतर्फी विकासका लागि शिक्षा क्षेत्रलाई मानव संसाधन विकासको एक शसक्त माध्यमको रूपमा नीतिगत रूपमा अवलम्बन गरिएको छ ।

शिक्षा क्षेत्रको परिसूचकलाई त्यस क्षेत्रमा सञ्चालित विभिन्न शैक्षिक कार्यक्रमबाट निर्धारण गर्न सकिन्छ । यसै सिलसिलामा नगरपालिकाको शैक्षिक स्थिति देखाउन साक्षरता स्थिति, शिक्षण संस्थाको विवरण, दरबन्दी, शिक्षकहरूको विवरण, विद्यार्थीको भर्ना, तहगत तथा विषयगत शैक्षिक विवरण उल्लेख गरिएको छ ।

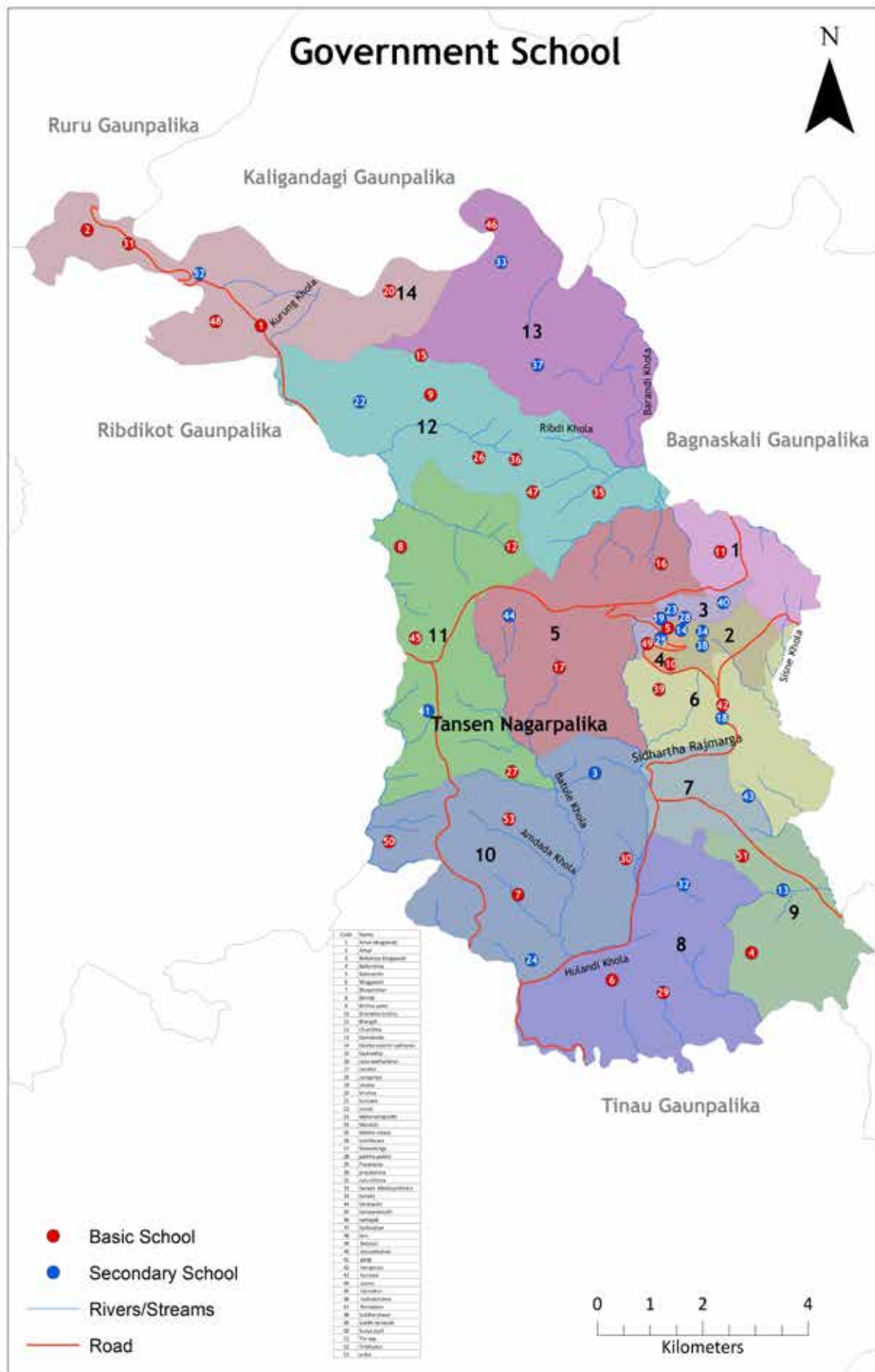
७.१.१ शैक्षिक संस्थाहरूको विवरण

तालिका ११०: नगरपालिकामा रहेका शिक्षण संस्थाहरूको तहगत विवरण

क्र.सं.	विवरण	सामुदायिक	निजी	कुल	कैफियत
१	बाल विकास केन्द्र	४५	२०	६५	
२	प्रा.वि.	२६	६	३२	
३	नि. मा.वि.	८	१	९	
४	मा.वि.	१८	१६	३४	
५	क्याम्पस	१	७	८	
६	वेद विद्याश्रम	१	-	१	
७	प्राविधिक शिक्षालय	४	६	१०	

(नोट : नयाँ शिक्षा ऐन अनुसार कक्षा १ देखि ८ सम्मको तहलाई आधारभूत तह र कक्षा ९ देखि १२ सम्मलाई माध्यमिक तहमा घोषणा गरिएको छ । त्यस्तै कक्षा १ भन्दा मुनिको तहलाई बाल विकास भनेर नामकरण गरिएको छ ।)

स्रोत: शिक्षा विकास तथा समन्वय ईकाई, तानसेन २०७५

नक्सा स्रोत : भूमि सूचना र अभिलेख विभाग, तथ्याङ्क स्रोत : जि पि यस (GPS) तस्विर सङ्कलन, २०७५

तानसेन नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ । १६५

७.१.२ बालविकास केन्द्रको विवरण

तालिका १११: विद्यालयमा आधारित बाल विकास केन्द्रसम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	नाम	ठेगाना	सङ्ख्या		
			बालक	बालिका	जम्मा
१.	अमर भगवती आ.वि.	ता.न.पा. - १४ अर्गली	९	९	१८
२	सिद्धेश्वर आ.वि.	ता.न.पा. - १४ अर्गली	१६	१५	३१
३	अमर प्रा.वि.	ता.न.पा. - १४ अर्गली	६	४	१०
४	त्रिभुवन मा.वि.	ता.न.पा. - १४ अर्गली	९	८	१७
५	सूर्यज्योती प्रा.वि.	ता.न.पा. - ११ भालुवन	३	७	१०
६	चण्डिका प्रा.वि.	ता.न.पा. - ११ चन्डीभञ्ज्याङ्ग	४	४	८
७	लिपिन्देवी प्रा.वि.	ता.न.पा. - ११ लिपिन्देवी			
८	नवदुर्गा प्रा.वि.	ता.न.पा. - ११ जुकिया	१२	३	१५
९	गार्गी मा.वि.	ता.न.पा. - ११ हान्नादी	६	५	११
१०	बराङ्गदी प्रा.वि.	ता.न.पा. - १ बराङ्गदी	५	५	१०
११	भुषालडाँडा मा.वि.	ता.न.पा. - १ भुषालडाँडा	१४	१७	३१
१२	बालकल्याण प्रा.वि.	ता.न.पा. - ५ अर्चले	६	२	८
१३	जन आ.वि.	ता.न.पा. - ५ सितल डाँडा	५	३	८
१४	लक्ष्मी मा.वि.	ता.न.पा. - ५ वन्दीपोखरा	४	६	१०
१५	लुम्बिनी मा.वि.	ता.न.पा. - १२ बौघापोखराथोक	६	७	१३
१६	सार्वजनिक प्रा.वि.	ता.न.पा. १२ बौघापोखराथोक	७	४	११
१७	नामिकुवा आ.वि.	ता.न.पा. - १२ बौघापोखराथोक	६	६	१२
१८	विष्णु प्रा.वि.	ता.न.पा. - १२ बौघापोखराथोक	६	६	१२
१९	सरस्वतीनाथ प्रा.वि.	ता.न.पा. - १२ बौघापोखराथोक	८	५	१३
२०	रैनादेवी प्रा.वि.	ता.न.पा. - १२ बौघापोखराथोक	५	५	१०
२१	ज्ञानोदय प्रा.वि.	ता.न.पा. - १३ बौघागुम्हा	४	७	११
२२	राधाकृष्ण प्रा.वि.	ता.न.पा. - १३ बौघागुम्हा	२०	१६	३६
२३	शारदा मा.वि.	ता.न.पा. - १३ बौघागुम्हा	५	१०	१५
२४	कलंकी प्रा.वि.	ता.न.पा. - ८ मदनपोखरा	३	७	१०
२५	पिपलडाडा प्रा.वि.	ता.न.पा. - ८ मदनपोखरा	५	१	६
२६	भगवती आ.वि.	ता.न.पा. - ८ मदनपोखरा	१०	१२	२२
२७	शारदा मा.वि.	ता.न.पा. - ८ मदनपोखरा	१२	१८	३०
२८	तिन्टीआँप प्रा.वि.	ता.न.पा. - ९ मदनपोखरा	५	१३	१८
२९	बालकृष्ण प्रा.वि.	ता.न.पा. - ९ मदनपोखरा	१	२	३
३०	दमकडा मा.वि.	ता.न.पा. - ९ मदनपोखरा	७	८	१५
३१	कुनसरे आ.वि.	ता.न.पा. - ६ कुनसरे	१५	१०	२५
३२	जनप्रिय मा.वि.	ता.न.पा. - ६ वर्तुङ्ग	२०	२२	४२

क्र.सं.	नाम	ठेगाना	सङ्ख्या		
			बालक	बालिका	जम्मा
३३	सेन मा.वि.	ता.न.पा. -६ अमरगंज	१०	८	१८
३४	बालमन्दिर प्रा.वि.	ता.न.पा. - ३ भगवतिटोल	१०	१०	२०
३५	बालज्योति प्रा.वि.	ता.न.पा. - ७ काजिपौवा	४०	३४	७४
३६	सरस्वती मा.वि.	ता.न.पा. - ७ सुन्दरगाँउ	६	९	१५
३७	देववाणी सं.तथा सा.मा.वि.	ता.न.पा. - २ नारायणस्थान	३	२	५
३८	पञ्चपब्लिक मा.वि.	ता.न.पा. - ३ भगवतिटोल	९	३	१२
३९	महेन्द्रबोधी मा.वि.	ता.न.पा. - २ असनटोल	३	८	११
४०.	जनता मा.वि.	ता.न.पा. - ३ बसन्तपुर	१२	३	१५
४१.	मोहनकन्या मा.वि.	ता.न.पा. - ४ सिल्खानटोल	१२	०	१२
४२.	मण्डली मा.वि.	ता.न.पा. - १० तेल्घा	४	६	१०
४३.	भयरस्थान प्रा.वि.	ता.न.पा. - १० तेल्घा	२	४	६
४४.	प्रजातन्त्र प्रा.वि.	ता.न.पा. - १० तेल्घा	३	४	७
४५.	युवा प्रा.वि.	ता.न.पा. - १० तेल्घा	३	१०	१३
४६.	बालकन्या भगवती आ.वि.	ता.न.पा. - १० तेल्घा	९	९	१८

स्रोत: शिक्षा विकास तथा समन्वय ईकाई, तानसेन २०७५

७.१.३ नगरपालिकामा रहेका क्याम्पसहरूको विवरण

तालिका ११२: नगरपालिकामा रहेका क्याम्पसहरूको विवरण

क्र.सं.	क्याम्पसको नाम	वडा नं	सञ्चालित तह	विद्यार्थी सङ्ख्या		
				छात्रा	छात्र	जम्मा
१	त्रिभुवन बहुमुखी क्याम्पस	ता.न.पा. २	स्नातकोत्तर	१३२३	७७४	२०९७
२	अर्गली बहुमुखी क्याम्पस	ता.न.पा. १४	स्नातक	५९	६	६५
३	माण्डव्य बहुमुखी क्याम्पस	ता.न.पा. ९	स्नातक	९७	१५	११२
४	श्रीनगर एकिकृत क्याम्पस	ता.न.पा. ४	स्नातक	३४	२५	५९
५	मिलेनियम क्याम्पस	ता.न.पा. ४	स्नातक	६१	३०	९१
६	पाल्पा बहुमुखी क्याम्पस	ता.न.पा. ३	स्नातक	१०९	१८९	२९८
७	तानसेन बहुमुखी क्याम्पस	ता.न.पा. ७	स्नातकोत्तर	१४२	१२५	२६७
८	पाल्पा ईन्टरनेशनल कलेज अफ म्यानेजमेन्ट	ता.न.पा. ५	स्नातकोत्तर	२	३	

स्रोत: शिक्षा विकास तथा समन्वय ईकाई, तानसेन २०७५

७.१.४ शिक्षक विवरण

तालिका ११३: तहगत शिक्षक विवरण

तह	स्वीकृत दरबन्दी				परियोजना		राहत दरबन्दी		निजी स्रोत		PCF मा		तालिम प्राप्त शिक्षक सङ्ख्या	विद्यालय कर्मचारी सङ्ख्या
	स्थायी		अस्थायी											
	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष		
बालविकास केन्द्र			४५	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
प्रा.वि.	८४	८५	२४	४	-	-	१३	६	७५	७	-	-	२७३	
नि.मा.वि.	१९	४०	८	११	-	-	६	५	१९	९	-	-		
मा.वि.	१५	३८	४	१६	-	-	३	१३	१	७	-	-	८६	
उ.मा.वि.	-	-	३	२१	-	-	-	३	-	-	-	-	१५	
जम्मा	११८	१६३	८४	५२	-	-	२२	२७	९५	२३			३७४	

स्रोत: शिक्षा विकास तथा समन्वय ईकाई, तानसेन २०७५

७.१.५ विशेष शिक्षातर्फ स्रोत कक्षामा अध्ययनरत छात्र/छात्राको विवरण

तालिका ११४: विशेष शिक्षातर्फ स्रोत कक्षामा अध्ययनरत छात्र/छात्राको विवरण

क्र.सं.	स्रोत कक्षा रहेको विद्यालयको नाम	ठेगाना	अपाङ्ग बालबालिकाको कक्षागत विवरण								यो विवरण बाहेका ब्रेल पढ्ने		जम्मा
			कक्षा १-५		कक्षा ६-८		कक्षा ९-१०		कक्षा ११-१२				
			छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	
१	दमकडा मा.वि.	ता.न.पा. ९	१		२	२	४	३	४	४	८	२	२०

स्रोत: शिक्षा विकास तथा समन्वय ईकाई, तानसेन २०७५

७.१.६ विद्यालयमा भएका पुस्तकालय, कम्प्युटर तथा विज्ञान प्रयोगशालासम्बन्धी विवरण

तालिका ११५: विद्यालयमा भएका पुस्तकालय, कम्प्युटर तथा विज्ञान प्रयोगशालासम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं.	प्राथमिक उपचार कक्ष	पुस्तकालय सङ्ख्या	कम्प्युटर प्रयोगशाला र कम्प्युटर सङ्ख्या	विज्ञान प्रयोगशाला सङ्ख्या
१	लुम्बिनी मा.वि.	ता.न.पा. १२	-	१	१/५	-
२	नामिकुवा आ.वि.	ता.न.पा. १२	-	-	१/५	-
३	विष्णु प्रा.वि.	ता.न.पा. १२	-	-	१	-
४	सरस्वतीनाथ प्रा.वि.	ता.न.पा. १२	-	-	-	-
५	रैनादेवी प्रा.वि.	ता.न.पा. १२	-	१	२	-
६	सर्बोदय मा.वि.	ता.न.पा. १३	-	१	१/३	१
७	ज्ञानोदय प्रा.वि.	ता.न.पा. १३	-	-	-	-
८	राधाकृष्ण प्रा.वि.	ता.न.पा. १३	-	-	-	-
९	शारदा मा.वि.	ता.न.पा. १३	-	१	१/६	-

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं	प्राथमिक उपचार कक्ष	पुस्तकालय सङ्ख्या	कम्प्युटर प्रयोगशाला र कम्प्युटर सङ्ख्या	विज्ञान प्रयोगशाला सङ्ख्या
१०	कुनसरे आ.वि.	ता.न.पा. ६	-	१	१/५	-
११	जनहित प्रा.वि.	ता.न.पा. ५	-		- १	
१२	भुपालडाँडा मा.वि.	ता.न.पा. १	वेड १	१	१/१२	१
१३	बालज्योति प्रा.वि.	ता.न.पा. ७	-	१	१	
१४	ब्रह्माविष्णु आ.वि.	ता.न.पा. ६		१	-	-
१५	जनप्रिय मा.वि.	ता.न.पा. ६	-	१		-
१६	देववाणी सं. तथा सा. मा.वि.	ता.न.पा. २	-	-	-	१
१७	लक्ष्मी मा.वि.	ता.न.पा. ५	-	१	१/२२	१
१८	सरस्वती मा.वि.	ता.न.पा. ७	-	१	१/२०	1
१९	पद्मपब्लिक मा.वि.	ता.न.पा. ३	-	१	१/८	१
२०	महेन्द्रबोधी मा.वि.	ता.न.पा. २	-	२	१/५	१
२१	सेन मा.वि.	ता.न.पा. ६	-	२	२/१०	१
२२	जनता मा.वि.	ता.न.पा. ३	-	३	१/३१	३
२३	सूर्यज्योती प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	-	-	-	-
२४	चण्डिका प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	-	१	-	-
२५	नवदुर्गा प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	-	-	-	-
२६	भैरव प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	-	-	-	-
२७	लिपिनदेवी प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	-	१	-	-
२८	गार्गी मा.वि.	ता.न.पा. ११	१	१	१/६	१
२९	शारदा मा.वि.	ता.न.पा. ८	१	१	१/११	१
३०	दमकडा मा.वि.	ता.न.पा. ९	-	२	२/२५	३
३१	जन आ.वि.	ता.न.पा. ५	-	१	१/४	-
३२	बराडदी प्रा.वि.	ता.न.पा. १	-	-	-	-
३३	बालकल्याण प्रा.वि.	ता.न.पा. ५	-	१	-	-
३४	सार्वजनिक प्रा.वि.	ता.न.पा. १२	-	आशिक	१	-
३५	कलंकी प्रा.वि.	ता.न.पा. ८	-	१	१	-
३६	तिन्टी आप प्रा.वि.	ता.न.पा. ९	-	१	-	-
३७	बालकृष्ण प्रा.वि.	ता.न.पा. ९	-	१	-	-
३८	बालमन्दिर प्रा.वि.	ता.न.पा. ३	-	१	०/२	-
३९	मोहनकन्या मा.वि.	ता.न.पा. ४	-	१	१/३२	२
४०	त्रिभुन मा.वि.	ता.न.पा. १४	१	१	१/१३	-
४१	रूख क्षेत्र प्रा.वि.	ता.न.पा. १४	-		०/१	-

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं	प्राथमिक उपचार कक्ष	पुस्तकालय सङ्ख्या	कम्प्युटर प्रयोगशाला र कम्प्युटर सङ्ख्या	विज्ञान प्रयोगशाला सङ्ख्या
४२	कृष्ण प्रा.वि.	ता.न.पा. १४	-	-	०/१	-
४३	अमरभगवती आ.वि.	ता.न.पा. १४	-	१	०/४	-
४४	सिद्धेश्वर आ.वि.	ता.न.पा. १४	बेड १	१	१/६	-
४५	अमर प्रा.वि.	ता.न.पा. १४	-	१	०/१	-
४६	ब्रम्हचर्य गुरुकुल	ता.न.पा. १४	-	धार्मीक पुस्तक	-	-
४७	बालकन्या भगवती आ.वि.	ता.न.पा. १०	-	१	१/५	-
४८	भयरस्थान प्रा.वि.	ता.न.पा. १०	-	१	-	-
४९	मण्डली मा.वि.	ता.न.पा. १०	-	१	१/८	१
५०	युवा प्रा.वि.	ता.न.पा. १०	-	-	-	-
५१	भगवती आ.वि.	ता.न.पा. ८	-	१	-	-
५२	पिपल डाँडा प्रा.वि.	ता.न.पा. ८	-	-	-	-
५३	प्रजातन्त्र प्रा.वि.	ता.न.पा. १०	-	१	०/२	-

स्रोत: समन्वित विद्यालयहरू तानसेन २०७५

७.१.७ विद्यालयको भौतिक विवरण

तालिका ११६: विद्यालयको भौतिक विवरणसम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं	पक्की		कच्ची		कैफियत
			भवनको सङ्ख्या	कोठा सङ्ख्या	भवनको सङ्ख्या	कोठा सङ्ख्या	
१	लुम्बिनी मा.वि.	ता.न.पा. १२	२	९	२	७	
२	नामिकुवा आ.वि.	ता.न.पा. १२	२	४	२	१०	
३	विष्णु प्रा.वि.	ता.न.पा. १२	१	२	१	४	
४	सरस्वतीनाथ प्रा.वि.	ता.न.पा. १२	१	२	१	२	
५	रैनादेवी प्रा.वि.	ता.न.पा. १२	१	२	२	८	
६	सर्बोदय मा.वि.	ता.न.पा. १३	५	१४	१	५	
७	ज्ञानोदय प्रा.वि.	ता.न.पा. १३	१	१	१	९	
८	राधाकृष्ण प्रा.वि.	ता.न.पा. १३	-	-	२	६	
९	शारदा मा.वि.	ता.न.पा. १३	३	१४	-	-	
१०	कुनसरे आ.वि.	ता.न.पा. ६	३	१३	-	-	
११	जनहित प्रा.वि.	ता.न.पा. ५	१	२	३	६	
१२	भुषालडाँडा मा.वि.	ता.न.पा. १	२	१६	२	३	
१३	बालज्योति प्रा.वि.	ता.न.पा. ७	२	६	२	७	
१४	ब्रह्माविष्णु आ.वि.	ता.न.पा. ६	१	१	१	७	

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं	पक्की		कच्ची		कैफियत
			भवनको सङ्ख्या	कोठा सङ्ख्या	भवनको सङ्ख्या	कोठा सङ्ख्या	
१५	जनप्रिय मा.वि.	ता.न.पा. ६	२	८	२	४	
१६	देववाणी सं.तथा सा. मा.वि.	ता.न.पा. २					
१७	लक्ष्मी मा.वि.	ता.न.पा. ५	४	२३	-	-	
१८	सरस्वती मा.वि.	ता.न.पा. ७	२	१३	१	७	
१९	पद्मपब्लिक मा.वि.	ता.न.पा. ३	५	२७	०	४	
२०	महेन्द्रबोधी मा.वि.	ता.न.पा. २	२	१७	१	३	
२१	सेन मा.वि.	ता.न.पा. ६	९	४१	-	-	
२२	जनता मा.वि.	ता.न.पा. ३	९	५८	२	६	
२३	सूर्यज्योती प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	-	-	१	७	
२४	चण्डिका प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	२	३	२	५	
२५	नवदुर्गा प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	३	५	-	-	
२६	भैरव प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	२	४	२	२	
२७	लिपिनदेवी प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	४	८	-	-	
२८	गार्गी मा.वि.	ता.न.पा. ११	४	७	१	२	
२९	शारदा मा.वि.	ता.न.पा. ८	५	२८	१	२	
३०	दमकडा मा.वि.	ता.न.पा. ९	९	४६	१	६	
३१	जन आ.वि.	ता.न.पा. ५	२	७	-	-	
३२	बराडदी प्रा.वि.	ता.न.पा. १	१	८	३	६	
३३	बालकल्याण प्रा.वि.	ता.न.पा. ५	२	८	-	-	
३४	सार्वजनीक प्रा.वि.	ता.न.पा. १२	१	१०	-	-	
३५	कलंकी प्रा.वि.	ता.न.पा. ८	२	१२	२	१३	
३६	तिन्टी आप प्रा.वि.	ता.न.पा. ९	१	२	२	५	
३७	बालकृष्ण प्रा.वि.	ता.न.पा. ९	३	८	१	९	
३८	बालमन्दिर प्रा.वि.	ता.न.पा. ३	१	२	१	३	
३९	मोहनकन्या मा.वि.	ता.न.पा. ४	२	५	-	-	
४०	त्रिभुन मा.वि.	ता.न.पा. १४	३	२०	४	२१	
४१	रूख क्षेत्र प्रा.वि.	ता.न.पा. १४	५	२१	-	-	
४२	कृष्ण प्रा.वि.	ता.न.पा. १४	३	११	-	-	
४३	अमरभगवती आ.वि.	ता.न.पा. १४	३	६	२	९	
४४	सिद्धेश्वर आ.वि.	ता.न.पा. १४	१	१०	१	२	
४५	अमर प्रा.वि.	ता.न.पा. १४	२	४	-	-	
४६	ब्रम्हचर्य गुरुकुल	ता.न.पा. १४	२	४	१	८	
४७	बालकन्या भगवती आ.वि.	ता.न.पा. १०	१	७	-	-	
४८	भयरस्थान प्रा.वि.	ता.न.पा. १०	३	७	१	१	

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं	पक्की		कच्ची		कैफियत
			भवनको सङ्ख्या	कोठा सङ्ख्या	भवनको सङ्ख्या	कोठा सङ्ख्या	
४९	मण्डली मा.वि.	ता.न.पा. १०	-	-	२	८	
५०	युवा प्रा.वि.	ता.न.पा. १०	१	१	-	-	
५१	भगवती आ.वि.	ता.न.पा. ८	२	५	-	-	
५२	पिपल डाँडा प्रा.वि.	ता.न.पा. ८	३	६	-	-	
५३	प्रजातन्त्र प्रा वि.	ता.न.पा. १०	२	४	१	८	

स्रोत:सम्बन्धित विद्यालयहरू तानसेन २०७५

७.१.८ शिक्षक तथा कक्षा कोठाको पर्याप्तता

तालिका ११७: शिक्षक तथा कक्षा कोठाको पर्याप्तता

क्र. सं	विद्यालयको नाम	वडा नं	विद्यार्थी सङ्ख्या	शिक्षक सङ्ख्या	कक्षा कोठा सङ्ख्या	विद्यार्थी शिक्षक अनुपात (qM R)	विद्यार्थी कक्षा कोठा अनुपात (SCR)
१	त्रिभुवन मा.वि.	ता.न.पा. १४	३५७	२०	३५	०१:१७.९	०१:१०.२
२	गार्गी मा.वि.	ता.न.पा. ११	२२८	१५	१२	०१:१५.२	०१:१९.०
३	लुम्बिनी मा.वि.	ता.न.पा. १२	२४०	१५	१५	१:१६	१:१६
४	सर्वोदय मा.वि.	ता.न.पा. १३	११०	१७	१५	०१:०६.५	०१:०७.३
५	शारदा मा.वि.	ता.न.पा. ८	४३८	२२	१८	०१:१९.९	२४.३५
६	शारदा मा.वि.	ता.न.पा. १३	१९२	१६	१२	०१:१२.०	१:१६
७	दमकडा मा.वि.	ता.न.पा. ९	७०५	३८	२६	०१:१८.६	०१:२७.१
८	भुपालडाँडा मा.वि.	ता.न.पा. १	४०९	१७	१९	०१:२४.१	०१:२१.६
९	जनप्रिय मा.वि.	ता.न.पा. ६	२६३	१९	११	०१:१३.९	०१:२३.९
१०	देववाणी सं.तथा सा.मा.वि.	ता.न.पा. २	२४०	१७	१५	०१:१४.१	१:१६
११	लक्ष्मी मा.वि.	ता.न.पा. ५	४०५	२८	१९	०१:१४.५	०१:२१.३
१२	सरस्वती मा.वि.	ता.न.पा. ७	३२०	१९	१३	०१:१६.९	०१:२४.६
१३	पद्मपब्लिक मा.वि.	ता.न.पा. ३	२४८	२१	३१	०१:११.८	१:०८
१४	महेन्द्रवोधी मा.वि.	ता.न.पा. २	१९९	१८	१४	०१:११.१	०१:१४.२
१५	सेन मा.वि.	ता.न.पा. ६	२४९	२१	४१	०१:११.९	०१:०६.१
१६	जनता मा.वि.	ता.न.पा. ३	१९३६	२७	४५	०२:११.९	०१:४३.१
१७	मोहनकन्या मा.वि.	ता.न.पा. ४	२८८	२६	१९	०१:११.१	०१:१५.२
१८	मण्डली मा.वि.	ता.न.पा. १०	२४८	१७	१९	०१:१४.६	०१:१३.०
१९	नामिकुवा आ.वि.	ता.न.पा. १२	६१	८	१०	०१:०७.६	०१:०६.१
२०	भगवती आ.वि.	ता.न.पा. ८	१८३	१३	९	०१:१४.१	०१:२०.४
२१	कुनसरे आ.वि.	ता.न.पा. ६	८२	१०	१३	०१:०८.२	०१:०६.३
२२	ब्रह्माविष्णु आ.वि.	ता.न.पा. ७	७५	६	७	०१:१२.५	०१:१०.७

क्र. सं	विद्यालयको नाम	वडा नं	विद्यार्थी सङ्ख्या	शिक्षक सङ्ख्या	कक्षा कोठा सङ्ख्या	विद्यार्थी शिक्षक अनुपात (QM R)	विद्यार्थी कक्षा कोठा अनुपात (SCR)
२३	बालकन्या भगवती आ.वि.	ता.न.पा. १०	१७५	१०	११	०१:१७.५	०१:१५.९
२४	अमरभगवती आ.वि.	ता.न.पा. १४	१२८	९	९	०१:१४.२	०१:१४.२
२५	सिद्धेश्वर आ.वि.	ता.न.पा. १४	१११	११	१५	०१:१०.१	०१:०७.४
२६	जन आ.वि.	ता.न.पा. ५	७९	१०	१५	०१:०७.९	०१:०५.३
२७	रुरुक्षेत्र प्रा.वि.	ता.न.पा. १४	१७	३	३	०१:१७.०	०१:०५.७
२८	कृष्ण प्रा.वि.	ता.न.पा. १४	२५	३	४	०१:०८.३	०१:०६.२
२९	अमर प्रा.वि.,	ता.न.पा. १४	३२	५	५	०१:०६.४	०१:०६.४
३०	सूर्यज्योती प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	२२	५	५	०१:०४.४	०१:०४.४
३१	चण्डिका प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	२७	५	६	०१:०५.५	०१:०४.५
३२	नवदुर्गा प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	२८	३	४	०१:०९.३	०१:०७.०
३३	भैरव प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	१८	२	५	०१:०९.०	०१:०३.६
३४	लिपिनदेवी प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	३२	४	६	१:०८	०१:०५.३
३५	बराङ्गदी प्रा.वि.	ता.न.पा. १	२३	३	५	०१:०७.७	०१:०४.६
३६	बालकल्याण प्रा.वि.	ता.न.पा. ५	२३	४	४	०१:०५.८	०१:०५.८
३७	सार्वजनिक प्रा.वि.	ता.न.पा. १२	२९	७	७	०१:०४.१	०१:०४.१
३८	विष्णु प्रा.वि.	ता.न.पा. १२	३९	४	५	०१:०९.८	०१:०७.८
३९	सरस्वतीनाथ प्रा.वि.	ता.न.पा. १२	२३	५	३	०१:०४.६	०१:०७.७
४०	रैनादेवी प्रा.वि.	ता.न.पा. १२	४४	६	७	०१:०७.३	०१:०६.३
४१	ज्ञानोदय प्रा.वि.	ता.न.पा. १३	४२	५	२	०१:०८.४	०१:२१.०
४२	राधाकृष्ण प्रा.वि.	ता.न.पा. १३	६३	५	५	०१:१२.६	०१:१२.६
४३	कलंकी प्रा.वि.	ता.न.पा. ८	१७	३	४	०१:०५.७	०१:०४.३
४४	पिपलडाडा प्रा.वि.	ता.न.पा. ८	१८	३	४	०१:०६.०	०१:०४.५
४५	तिन्टीआँप प्रा.वि.	ता.न.पा. ९	८०	७	७	०१:११.४	०१:११.४
४६	बालकृष्ण प्रा.वि.	ता.न.पा. ९	३६	४	८	०१:०९.०	०१:०४.५
४७	बालमन्दिर प्रा.वि.	ता.न.पा. ३	७२	५	६	०१:१४.४	०१:१२.०
४८	जनहित प्रा.वि.	ता.न.पा. ५	३४	४	५	०१:०८.५	०१:०६.८
४९	बालज्योति प्रा.वि.	ता.न.पा. ७	१३४	११	१३	०१:१२.२	०१:१०.३
५०	भयरस्थान प्रा.वि.	ता.न.पा. १०	२२	३	७	०१:०७.३	०१:०३.१
५१	प्रजातन्त्र प्रा.वि.	ता.न.पा. १०	१७	४	५	०१:०४.३	०१:०३.४
५२	युवा प्रा.वि.	ता.न.पा. १०	४६	५	८	०१:०९.२	०१:०५.८
५३	ब्रम्हचर्य गरुकुल प्रा.वि.	ता.न.पा. १४	२२	१	१	०१:२२.०	०१:२२.०

नोट: शिक्षक सङ्ख्या गणना गर्दा विद्यालयमा कार्यरत दरबन्दी, राहत तथा निजि स्रोतमा रहेका सम्पूर्ण शिक्षकहरू समावेश गरिएको छ ।

स्रोत: ता.न.पा. का सर्मन्धत विद्यालयहरू २०७५

७.१.९ विद्यालयहरूमा रहेका शौचालयको विवरण

तालिका ११८: विद्यालयहरूमा रहेका शौचालयको विवरण

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	शौचालयको किसिम				
			सामान्य, सबैले प्रयोग गर्ने किसिमको	शिक्षक शिक्षिकाका लागि भिन्दाभिन्दै भएको	छात्रा/ छात्रका लागि भिन्दाभिन्दै भएको	अपाङ्गका लागि भिन्दा भिन्दै भएको	जम्मा
१	लुम्बिनी मा.वि.	ता.न.पा. १२ लुहुङ्ग	-	१	२/१	-	४
२	नामिकुवा आ.वि.	ता.न.पा. १२ नामिकुवा	१	१	१/१	-	४
३	विष्णु प्रा.वि.	ता.न.पा. १२ डाडाकटेरी	१			-	१
४	सरस्वतीनाथ प्रा.वि.	ता.न.पा. १२ आमडाडा		१	१	-	२
५	रैनादेवी प्रा.वि.	ता.न.पा. १२ रिब्दी	१	१	१/१	-	४
६	सर्बोदय मा.वि.	ता.न.पा. १३ भैसेडाडा		२	१/१	-	४
७	ज्ञानोदय प्रा.वि.	ता.न.पा. १३ केरवादी	१	१	२/१	-	५
८	राधाकृष्ण प्रा.वि.	ता.न.पा. १३ बोटेगाँउ	१		१		२
९	शारदा मा.वि.	ता.न.पा. १३ छेलुङ्ग	१		१		२
१०	कुनसरे आ.वि.	ता.न.पा. ६ कुनसरे		१/१	१/१		४
११	जनहित प्रा.वि.	ता.न.पा. ५ सेतीपोखरी		१/१	१/१		४
१२	भुषालडाँडा मा.वि.	ता.न.पा. १ भुषाल डाँडा	१	१	४		६
१३	बालज्योति प्रा.वि.	ता.न.पा. ६ काजिपौवा		१	१/१		३
१४	ब्रह्माविष्णु आ.वि.	ता.न.पा. ६ कारागार		१	१		१
१५	जनप्रिय मा.वि.	ता.न.पा. ६ वर्तुड		१/१	१/१		४
१६	देववाणी सं. तथा सा.मा.वि.	ता.न.पा. २ मेहल्धारा		१	१		२
१७	लक्ष्मी मा.वि.	ता.न.पा. ५ बन्दिपोखरा	१	१	१/१		४
१८	सरस्वती मा.वि.	ता.न.पा. ७ सुन्दरगाँउ		१/१	४/३		९

स्रोत: समन्वित विद्यालयहरू तानसेन २०७५

७.१.१० शैक्षिक सत्र २०७५ मा भर्ना भएका विद्यार्थीहरूको विवरण

तालिका ११९: शैक्षिक सत्र २०७५ मा भर्ना भएका विद्यार्थीहरूको विवरण

तह	कक्षा	सरकारी विद्यालय			निजी विद्यालय			कुल जम्मा		
		छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
आधारभूत	वि.आ.बाल विकास केन्द्र	३८१	४२५	८०६	७५८	१०४२	१८००	११३९	१४६७	२६०६
	स.आ.बाल विकास केन्द्र	६	१०	१६	०	०	०	६	१०	१६
	१	२६८	२८१	५४९	२५०	३६०	६१०	५१८	६४१	११५९
	२	२४८	२४७	४९५	२८०	३५३	६३३	५२८	६००	११२८
	३	२२८	२५४	४८२	२६५	३१९	५८४	४९३	५७३	१०६६
	४	२४५	२४५	४९०	२१२	२९७	५०९	४५७	५४२	९९९
	५	२४१	२७७	५१८	२३५	३४३	५७८	४७६	६२०	१०९६
	१ देखि ५	१६१७	१७३९	३३५६	२०००	२७१४	४७१४	३६१७	४४५३	८०७०
	६	२९५	३३९	६३४	२४१	३२५	५६६	५३६	६६४	१२००
	७	३२१	३७३	६९४	२१७	२८५	५०२	५३८	६५८	११९६
	८	३६४	४०५	७६९	१७७	२६४	४४१	५४१	६६९	१२१०
	६ देखि ८	९८०	१११७	२०९७	६३५	८७४	१५०९	१६१५	१९९१	३६०६
माध्यमिक	९	४४८	४५२	९००	१९५	२५५	४५०	६४३	७०७	१३५०
	१०	४३३	३८४	८१७	२२०	२५२	४७२	६५३	६३६	१२८९
	९ / १०	८८१	८३६	१७१७	४१५	५०७	९२२	१२९६	१३४३	२६३९

स्रोत: नगर शिक्षा शाखा तानसेन २०७५

७.१.११ शैक्षिक सत्र २०७४ मा भर्ना भएका विद्यार्थीहरूको विवरण

तालिका १२०: शैक्षिक सत्र २०७४ मा भर्ना भएका विद्यार्थीहरूको विवरण

सञ्चालित कक्षा	कुल			दलित			जनजाती			ब्राह्मण/क्षेत्री			अपाङ्ग			अन्य		
	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
१	३४१	३१७	६५८	८५	९०	१७५	१५५	१४३	२९८	१०३	९४	१९७	५	६	११	२	१	३
२	२६६	२२१	४८७	६३	६४	१२७	११४	१००	२१४	११३	६३	१७६	२	२	४	१	१	२
३	२५७	२३८	४९५	६९	५६	१२५	१०३	११०	२१३	७६	६२	१३८	५	६	११		१	१
४	२५५	२५१	५०६	७२	६६	१३८	१०६	१२६	२३२	६४	६७	१३१	३	६	९	३	०	३
५	२७९	३०४	५८३	६८	८६	१५४	१२२	१३६	२५८	७७	८५	१६२	७	३	१०	३	३	६
१-५	१३९८	१३३१	२७२९	३५७	३६२	७१९	६००	६१५	१२१५	४३३	३७१	८०४	२२	२३	४५	९	६	१५
६	३१९	३५०	६६९	८३	८९	१७२	१३३	१५९	२९२	९९	९९	१९८	४	३	७	४	३	७
७	३२२	३६१	६८३	६७	७८	१४५	१३७	१५६	२९३	१०३	१३०	२३३	४	७	११	४	२	६
८	३६१	३८८	७४९	७३	७५	१४८	१६१	१८०	३४१	११८	१३३	२५१	७	४	११	४	२	६
६-८	१००२	१०९९	२१०१	२२३	२४२	४६५	४३१	४९५	९२६	३२०	३६२	६८२	१५	१४	२९	१२	७	१९

तानसेन नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ । १७५

सञ्चालित कक्षा	कुल			दलित			जनजाती			ब्राह्मण/क्षेत्री			अपाङ्ग			अन्य		
	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
९	४७६	४६७	९४३	८९	६८	१५७	२२७	२२४	४५१	१५६	१७८	३३४	४	१	५	४	३	७
१०	४५९	३८१	८४०	९२	५६	१४८	२००	१८५	३८५	१५१	१४५	२९६	७	४	११	२	२	४
९-१०	९३५	८४८	१७८३	१८१	१२४	३०५	४२७	४०९	८३६	३०७	३२३	६३०	११	५	१६	६	५	११
११	४४३	३९५	८३८	५८	२५	८३	२४९	२१२	४६१	१२८	१५३	२८१	५	४	९	३	२	५
१२	४९१	३४७	८३८	६७	३५	१०२	२४२	२२५	४६७	१८३	८३	२६६	०	१	१	१	१	२
११-१२	९३४	७४२	१६७६	१२५	६०	१८५	४९१	४३७	९२८	३११	२३६	५४७	५	५	१०	४	३	७

स्रोत: शिक्षा विकास तथा समन्वय ईकाई, तानसेन २०७५

७.१.१२ शैक्षिक सत्र २०७३ मा अन्तिम परीक्षामा भाग लिएका विद्यार्थीहरूको विवरण

तालिका १२१: शैक्षिक सत्र २०७३ मा अन्तिम परीक्षामा भाग लिएका विद्यार्थीहरूको विवरण

सञ्चालित कक्षा	कुल			दलित			जनजाती			ब्राह्मण/क्षेत्री			अपाङ्ग			अन्य		
	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
१	३५२	२७०	६२२	९३	७९	१७२	१३६	१०७	२४३	१२२	७७	१९९	५	२	७	३	२	५
२	२४१	२५४	४९५	६१	५९	१२०	१०६	१०७	२१३	७३	८६	१५९	१	४	५		१	१
३	२५३	२५१	५०४	६७	७०	१३७	११०	११८	२२८	७१	६६	१३७	४	४	८	२	१	३
४	२६६	२९२	५५८	६५	८३	१४८	१२५	१२६	२५१	७३	८४	१५७	३	४	७	०	१	१
५	३०५	३२२	६२७	७९	८२	१६१	१२२	१३६	२५८	९४	१०४	१९८	२	१	३	४	३	७
१-५	१४१७	१३८९	२८०६	३६५	३७३	७३८	५९९	५९४	११९३	४३३	४१७	८५०	१५	१५	३०	९	८	१७
६	३१४	३५४	६६८	७०	७०	१४०	१३४	१५७	२९१	१०७	१२२	२२९	३	४	७	४	०	४
७	३१५	३४६	६६१	६५	६८	१३३	१५८	१५२	३१०	८८	१२१	२०९	४	२	६	२	४	६
८	४०९	४२९	८३८	८५	७३	१५८	१९१	१९१	३८२	१२९	१६१	२९०	७	१	८	४	०	४
६-८	१०३८	११२९	२१६७	२२०	२११	४३१	४८३	५००	९८३	३२४	४०४	७२८	१४	७	२१	१०	४	१४
९	४६६	४१७	८८३	९२	६७	१५९	२००	१७५	३७५	१७२	१६३	३३५	७	४	११	४	३	७
१०	४३९	४३०	८६९	७६	६२	१३८	१९५	१८१	३७६	१६८	१७५	३४३	६	४	१०	३	२	५
९-१०	९०५	८४७	१७५२	१६८	१२९	२९७	३९५	३५६	७५१	३४०	३३८	६७८	१३	८	२१	७	५	१२
११	५१९	३८१	९००	६०	४५	१०५	२७३	२०७	४८०	१९९	११४	३१५		१	१	२	०	२
१२	२८२	२४४	५२६	२३	१७	४०	१३६	१३६	२७२	१२१	८६	२०७	१	२	३	१	१	२
११-१२	८०१	६२५	१४२६	८३	६२	१४५	४०९	३४३	७५२	३२०	२००	५२२	१	३	४	३	१	४

स्रोत: शिक्षा विकास तथा समन्वय ईकाई, तानसेन २०७५

तालिका १२२: विद्यालयको प्रशासन र व्यवस्थापनसम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं	शिक्षकहरूको बैठक नियमित बस्ने गरेको छ ?	विद्यालय व्यवस्थापन समितिको बैठक कति समयमा बस्छ ?	प्रगति समिक्षा सरोकार बालाहरूसँग बर्षमा कति पटक गर्ने गरेको छ ?	विद्यालय सुधार योजना निर्माण र अद्यावधिक गर्ने गरेको छ ?	बाल समूह गठन भएको छ ?
१	लुम्बिनी मा.वि.	ता.न.पा. १२	मासिक	आवश्यकता अनुसार	३	छ	छ
२	नामिकुवा आ.वि.	ता.न.पा. १२	मासिक	आवश्यकता अनुसार	३	छ	छैन
३	विष्णु प्रा.वि.	ता.न.पा. १२	मासिक	आवश्यकता अनुसार	३	छ	छैन
४	सरस्वतीनाथ प्रा.वि.	ता.न.पा. १२	मासिक	आवश्यकता अनुसार	३	छ	छैन
५	रैनादेवी प्रा.वि.	ता.न.पा. १२	मासिक	मासिक	३	छ	छैन
६	सर्बोदय मा.वि.	ता.न.पा. १३	मासिक	द्वैमासिक	३	छ	छ
७	ज्ञानोदय प्रा.वि.	ता.न.पा. १३	मासिक	आवश्यकता अनुसार	३	छ	छ
८	राधाकृष्ण प्रा.वि.	ता.न.पा. १३	मासिक	द्वैमासिक	४	छ	छैन
९	शारदा मा.वि.	ता.न.पा. १३	मासिक	आवश्यकता अनुसार	३	छ	छैन
१०	कुनसरे आ.वि.	ता.न.पा. ६	मासिक	द्वैमासिक	३	छ	छैन
११	जनहित प्रा.वि.	ता.न.पा. ५	मासिक	आवश्यकता अनुसार	३	छ	छैन
१२	भुपालडाँडा मा.वि.	ता.न.पा. १	मासिक	आवश्यकता अनुसार	४	छ	छ
१३	बालज्योति प्रा.वि.	ता.न.पा. ७	मासिक	आवश्यकता अनुसार	४	छ	छ
१४	ब्रह्माविष्णु आ.वि.	ता.न.पा. ६	मासिक	आवश्यकता अनुसार	३	छ	छ
१५	जनप्रिय मा.वि.	ता.न.पा. ६	मासिक	आवश्यकता अनुसार	५	छ	छ
१६	देववाणी सं. तथा सा.मा.वि.	ता.न.पा. २	मासिक	आवश्यकता अनुसार	४	छ	छ
१७	लक्ष्मी मा.वि.	ता.न.पा. ५	मासिक	आवश्यकता अनुसार	४	छ	छ
१८	सरस्वती मा.वि.	ता.न.पा. ७	मासिक	आवश्यकता अनुसार	४	छ	छ
१९	पद्मपब्लिक मा.वि.	ता.न.पा. ३	मासिक	आवश्यकता अनुसार	४	छ	छ
२०	महेन्द्रबोधी मा.वि.	ता.न.पा. २		आवश्यकता अनुसार	४	छ	छ
२१	सेन मा.वि.	ता.न.पा. ६	मासिक	आवश्यकता अनुसार	४	छ	छ
२२	जनता मा.वि.	ता.न.पा. ३	मासिक	आवश्यकता अनुसार	४	छ	छ
२३	सूर्यज्योती प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	मासिक	आवश्यकता अनुसार	३	छ	छैन
२४	चण्डिका प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	मासिक	आवश्यकता अनुसार	३	छ	छ
२५	नवदुर्गा प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	मासिक	आवश्यकता अनुसार	३	छ	छ
२६	भैरव प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	मासिक	आवश्यकता अनुसार	३	छ	छैन
२७	लिपिनदेवी प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	मासिक	आवश्यकता अनुसार	३	छ	छ

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं	शिक्षकहरूको बैठक नियमित बस्ने गरेको छ ?	विद्यालय व्यवस्थापन समितिको बैठक कति समयमा बस्छ ?	प्रगति समिक्षा सरोकार वालाहरूसँग बर्षमा कति पटक गर्ने गरेको छ ?	विद्यालय सुधार योजना निर्माण र अद्यावधिक गर्ने गरेको छ ?	बाल समूह गठन भएको छ ?
२८	गार्गी मा.वि.	ता.न.पा. ११	मासिक	आवश्यकता अनुसार	४	छ	छ
२९	शारदा मा.वि.	ता.न.पा. ८	मासिक	आवश्यकता अनुसार	४	छ	छ
३०	दमकडा मा.वि.	ता.न.पा. ९	मासिक	आवश्यकता अनुसार	४	छ	छ
३१	जन आ.वि.	ता.न.पा. ५	मासिक	आवश्यकता अनुसार	४	छ	छ
३२	बराडदी प्रा.वि.	ता.न.पा. १	मासिक	आवश्यकता अनुसार	४	छ	छ
३३	बालकल्याण प्रा.वि.	ता.न.पा. ५	मासिक	द्वैमासिक	४	छ	छैन
३४	सार्वजनीक प्रा.वि.	ता.न.पा. १२	मासिक	त्रैमासिक	३	छ	छैन
३५	कलंकी प्रा.वि.	ता.न.पा. ८	मासिक	त्रैमासिक	४	छ	छ
३६	तिन्टी आप प्रा.वि.	ता.न.पा. ९	मासिक	द्वैमासिक	४	छ	छ
३७	बालकृष्ण प्रा.वि.	ता.न.पा. ९	मासिक	आवश्यकता अनुसार	३	छ	छ
३८	बालमन्दिर प्रा.वि.	ता.न.पा. ३	मासिक	त्रैमासिक	४	छ	छैन
३९	मोहनकन्या मा.वि.	ता.न.पा. ४	मासिक	द्वैमासिक	३	छ	छैन
४०	त्रिभुन मा.वि.	ता.न.पा. १४	मासिक	आवश्यकता अनुसार	४	छ	छ
४१	रूरू क्षेत्र प्रा.वि.	ता.न.पा. १४	मासिक	आवश्यकता अनुसार	४	छ	छ
४२	कृष्ण प्रा.वि.	ता.न.पा. १४	मासिक	मासिक	३	छ	छ
४३	अमरभगवती आ.वि.	ता.न.पा. १४	मासिक	आवश्यकता अनुसार	३	छ	छ
४४	सिद्धेश्वर आ.वि.	ता.न.पा. १४	मासिक	आवश्यकता अनुसार	३	छ	छ
४५	अमर प्रा.वि.	ता.न.पा. १४	मासिक	आवश्यकता अनुसार	३	छ	छ
४६	ब्रम्हचर्य गुरुकुल	ता.न.पा. १४	मासिक	आवश्यकता अनुसार	३	छ	छ
४७	बालकन्या भगवती आ.वि.	ता.न.पा. १०	मासिक	द्वैमासिक	३	छ	छ
४८	भयरस्थान प्रा.वि.	ता.न.पा. १०	मासिक	आवश्यकता अनुसार	३	छ	छैन
४९	मण्डली मा.वि.	ता.न.पा. १०	मासिक	आवश्यकता अनुसार	३	छ	छैन
५०	युवा प्रा.वि.	ता.न.पा. १०	मासिक	आवश्यकता अनुसार	२	छ	छैन
५१	भगवती आ.वि.	ता.न.पा. ८	मासिक	आवश्यकता अनुसार	२	छ	छ
५२	पिपल डाँडा प्रा.वि.	ता.न.पा. ८	मासिक	द्वैमासिक	३	छ	छैन
५३	प्रजातन्त्र प्रा वि.	ता.न.पा. १०	मासिक	द्वैमासिक	३	छ	छ

स्रोत: सम्बन्धित विद्यालयहरू तानसेन २०७५

७.१.१४ विद्यालय गुणस्तर सुधारसम्बन्धी विवरण

तालिका १२३: विद्यालय गुणस्तर सुधारसम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	बडा नं	कुल भर्ना दर	खुद भर्ना दर	विद्यालय छाड्ने दर	विद्यार्थी टिकाउ दर	तह पुरा गर्ने दर			सिकाई उपलब्धी दर	
							आधारभूत	माध्यमिक		आधार-भूत	माध्यमिक
							१-५	१-८	१-१०	१-८	१-१२
१	त्रिभुवन मा.वि.	ता.न.पा. १४	१२७	९६	६	८९	९३	८७	८१	५४	४७
२	गार्गी मा.वि.	ता.न.पा. ११	११९	९५	७	८८	९०	८४	७९	५५	४६
३	लुम्बिनी मा.वि.	ता.न.पा. १२	११५	९६	९	९१	९३	८९	८२	५८	४७
४	सर्वोदय मा.वि.	ता.न.पा. १३	११६	९७	६	९३	१००	१००	९७	४३	४१
५	शारदा मा.वि.	ता.न.पा. १३	११४	९७						५८	४७
६	शारदा मा.वि.	ता.न.पा. ८	११६	९६						५०	४७
७	दमकडा मा.वि.	ता.न.पा. ९	११२	९६	७	९२	८१	९२	९३	५२	४७
८	भुषालडाँडा मा.वि.	ता.न.पा. १	११३	९७						६३	५६
९	जनप्रिय मा.वि.	ता.न.पा. ६	११४	९७	१४	८५	७४	७१	६९	५२	४३
१०	देववाणी सं. तथा सा. मा. वि.	ता.न.पा. २	११५	९५						६५	५५
११	लक्ष्मी मा.वि.	ता.न.पा. ५	११४	९५						५०	५२
१२	सरस्वती मा.वि.	ता.न.पा. ७	११६	९४	७	६७	४१	७३	६५	५९	४७
१३	पद्मपब्लिक मा.वि.	ता.न.पा. ३	११३	९६	८	९१	८४	७७	६९	५०	३८
१४	महेन्द्रबोधी मा.वि.	ता.न.पा. २	११५	९५	१२	८६	७६	६९	६०	४९	४५
१५	सेन मा.वि.	ता.न.पा. ६	११७	८४						५१	४९
१६	जनता मा.वि.	ता.न.पा. ३	११४	९५	६	९३	९२	८३	८८	५९	५२
१७	मोहनकन्या मा.वि.	ता.न.पा. ४	११३	९६						५६	४१
१८	मण्डली मा.वि.	ता.न.पा. १०	११४	८२						६४	४८

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं	कुल भर्ना दर	खुद भर्ना दर	विद्यालय छाड्ने दर	विद्यार्थी टिकाउ दर	तह पुरा गर्ने दर				सिकाई उपलब्धी दर	
							आधारभूत	माध्यमिक		आधार-भूत	माध्यमिक	१-१२
							१-५	१-८	१-१०	१-८	१-१२	
१९	नामिकुवा आ.वि.	ता.न.पा. १२	१०२	८४	२	९८	१००	१००		५२		
२०	भगवती आ.वि.	ता.न.पा. ८	११२	९५	४	९३	९३	९२		५८		
२१	कुनसरे आ.वि.	ता.न.पा. ६	११३	९५	०	१००	७४	७१		५५		
२२	ब्रह्माविष्णु आ.वि.	ता.न.पा. ६	-	-						६२		
२३	बालकन्या भगवती आ.वि.	ता.न.पा. १०	१०९	९४	१८	८८	८२			५५		
२४	अमरभगवती आ.वि.	ता.न.पा. १४	११२	९०	०	१००	१००	१००		५६		
२५	सिद्धेश्वर आ.वि.	ता.न.पा. १४	११५	९३	८	९१	६५	६०		५१		
२६	जन आ.वि.	ता.न.पा. ५	११४	९४						७०		
२७	रूखक्षेत्र प्रा.वि.	ता.न.पा. १४	११५	९३						४५		
२८	कृष्ण प्रा.वि.	ता.न.पा. १४	११०	८५	९	८७	८४			४८		
२९	अमर प्रा.वि.,	ता.न.पा. १४	१०७	८८	०	१००	९८			५२		
३०	सूर्यज्योती प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	१०९	९६	३	९६	९३			५८		
३१	चण्डिका प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	१०७	९१	१	९९	९८			५०		
३२	नवदुर्गा प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	११७	९०	४४	५५	५५			६७		
३३	भैरव प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	११४	९७	१३	७७	६९			५३		
३४	लिपिनदेवी प्रा.वि.	ता.न.पा. ११	१३६	८७	१०	९०	६६			६०		
३५	बराङ्गदी प्रा.वि.	ता.न.पा. १	११३	९६	०	९५	७१			७६		
३६	बालकल्याण प्रा.वि.	ता.न.पा. ५	११४	९५	८	८०	८०			७३		
३७	सार्वजनिक प्रा.वि.	ता.न.पा. १२	११०	९५	०	१००	१००			५८		
३८	विष्णु प्रा.वि.	ता.न.पा. १२	१५६	७५	११	०	५५			७१		

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं	कुल भर्ना दर	खुद भर्ना दर	विद्यालय छाड्ने दर	विद्यार्थी टिकाउ दर	तह पुरा गर्ने दर				सिकाई उपलब्धी दर	
							आधारभूत	माध्यमिक		आधार-भूत	माध्यमिक	१-१२
							१-५	१-८	१-१०	१-१२	१-८	१-१२
३९	सरस्वतीनाथ प्रा.वि.	ता.न.पा. १२	१०९	९६	१४	८६	७६				६३	
४०	रैनादेवी प्रा.वि.	ता.न.पा. १२	१०८	९५	२	९४	८०				७२	
४१	ज्ञानोदय प्रा.वि.	ता.न.पा. १३	१११	९३	०	१००	१००				६३	
४२	राधाकृष्ण प्रा.वि.	ता.न.पा. १३	१०९	९४	०	१००	१००				७२	
४३	कलंकी प्रा.वि.	ता.न.पा. ८	१०९	९५							५२	
४४	पिपलडाडा प्रा.वि.	ता.न.पा. ८	११०	९७	०	७५	७५				५५	
४५	तिन्दीऔप प्रा.वि.	ता.न.पा. ९	१११	९६	८	८८	८१				५९	
४६	बालकृष्ण प्रा.वि.	ता.न.पा. ९	११८	९५	१०	९०	१००				५७	
४७	बालमन्दिर प्रा.वि.	ता.न.पा. ३	१०४	८३							८५	
४८	जनहित प्रा.वि.	ता.न.पा. ५	१२१	९१	१४	८५	८५				६१	
४९	बालज्योति प्रा.वि.	ता.न.पा. ७	१०८	९५							६४	
५०	भयरस्थान प्रा.वि.	ता.न.पा. १०	११०	९६	४	९९	१००				७२	
५१	प्रजातन्त्र प्रा.वि.	ता.न.पा. १०	१११	९७	०	१००	१००				६७	
५२	युवा प्रा.वि.	ता.न.पा. १०	११८	९४	१९	८०	६६				७४	

स्रोत: समन्वित विद्यालयहरू तानसेन २०७५

७.१.१५ विद्यालयको संरचनागत विवरण

तालिका १२४: विद्यालयको संरचनागत विवरण

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	विद्यालयमा पर्खालरबार छ/छैन ?	पिउने पानिको सुविधा छ/छैन	विद्यालयमा सबै शिक्षकका लागि पाठ्यक्रम छ/छैन
१	लुम्बिनी मा.वि.	ता.न.पा. १२ लुहुङ्ग	तारबार	छैन	५
२	नामिकुवा आ. वि.	ता.न.पा. १२ नामिकुवा	छैन	छैन	५
३	विष्णु प्रा.वि.	ता.न.पा. १२ डाडाकटेरी	आंशिक तारबार	छैन	५
४	सरस्वतीनाथ प्रा.वि.	ता.न.पा. १२ आमडाँडा	आंशिक	छ	५
५	रैनादेवी प्रा.वि.	ता.न.पा. १२ रिब्दी	तारबार	छ	५
६	सर्बोदय मा.वि.	ता.न.पा. १३ भैसेडाँडा	तारबार	छ	५
७	ज्ञानोदय प्रा.वि.	ता.न.पा. १३ केरवादी	-	छ	५
८	राधाकृष्ण प्रा.वि.	ता.न.पा. १३ बोटेगाँउ	तारबार	छ	५
९	शारदा मा.वि.	ता.न.पा. १३ छेलुङ्ग	आंशिक	छ	५
१०	कुनसरे आ. वि.	ता.न.पा. ६ कुनसरे	-	छ	५
११	जनहित प्रा.वि.	ता.न.पा. ५ सेतीपोखरी	आंशिक	अभाव	५
१२	भुपालडाँडा मा.वि.	ता.न.पा. १ भुपालडाँडा	तारबार	छ	५
१३	बालज्योति प्रा.वि.	ता.न.पा. ७ काजिपौवा	तारबार	छ	५
१४	ब्रह्माविष्णु आ. वि.	ता.न.पा. ६ कारागार	पर्खाल	छ	५
१५	जनप्रिय मा.वि.	ता.न.पा. ६ वर्तुड	तारबार	छ	५
१६	देववाणी सं. तथा सा.मा.वि.	ता.न.पा. २ मेहल्द्वारा	पर्खाल	छ	५
१७	लक्ष्मी मा. वि.	ता.न.पा. ५ बन्दिपोखरा	खाली	छ	५
१८	सरस्वती मा.वि.	ता.न.पा. ७ सुन्दरगाँउ	पर्खाल	छ	५
१९	पद्मपब्लिक मा.वि.	ता.न.पा. ३ भगवतीटोल	पर्खाल	छ	५
२०	महेन्द्रवोधी मा. वि.	तान.पा. २ असनटोल	पर्खाल	छ	५
२१	सेन मा. वि.	ता.न.पा. ६ अमरगंज	पर्खाल आंशिक	छ	५
२२	जनता मा. वि.	ता.न.पा. ३ बसन्तपुर	पर्खाल	छ	५
२३	सूर्यज्योती प्रा.वि.	ता.न.पा. ११ भालुवन	खुल्ला	छैन	५
२४	चण्डिका प्रा.वि.	ता.न.पा. ११ चण्डीभञ्ज्याङ्ग	खुल्ला	छ	५
२५	नवदुर्गा प्रा.वि.	ता.न.पा. ११ जुकिया	खुल्ला	छ	५
२६	भैरव प्रा.वि.	ता.न.पा. ११ बाँभा	खुल्ला	छ	५
२७	लिपिनदेवी प्रा.वि.	ता.न.पा. ११ लिपिनदेवी	खुल्ला	छ	५
२८	गार्गी मा.वि.	ता.न.पा. ११ हान्नादी	आंशिक	छ	५
२९	सारदा मा.वि.	ता.न.पा. ८ मदनपोखरा	पर्खाल	छ	५
३०	दमकडा मा.वि.	ता.न.पा. ९ दमकडा	पर्खाल	छ	५

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	विद्यालयमा पर्खालरबार छ/छैन ?	पिउने पानिको सुविधा छ/छैन	विद्यालयमा सबै शिक्षकका लागि पाठ्यक्रम छ/छैन
३१	कलंकी प्रा.वि.	ता.न.पा. ८ कोकल	खुल्ला	छ	५
३२	तिन्टी आँप प्रा.वि.	ता.न.पा. ९ तिन्टी आँप	तारबार	छ	५
३३	बालकृष्ण प्रा.वि.	ता.न.पा. ९ डाँडाडुम	खुल्ला	नभएको	५
३४	बालमन्दिर प्रा.वि.	ता.न.पा. ३ दरबारएरिया	पर्खाल	छ	५
३५	मोहनकन्या मा.वि.	ता.न.पा. ४ सिल्वानटोल	पर्खाल	छ	५
३६	सार्वजनिक प्रा.वि.	ता.न.पा. १२ पोखराथोक	खुल्ला	छ	५
३७	जन आ.वि.	ता.न.पा. ५ सतिलडाँडा	तारबार कच्ची	छ	५
३८	बराडदी प्रा.वि.	ता.न.पा. १ सातलखोला	खुल्ला	छ	५
३९	बालकल्याण प्रा.वि.	ता.न.पा. ५ अर्चले	खुल्ला	छ	५
४०	त्रिभुवन मा.वि.	ता.न.पा. १४ अर्गली	पर्खाल	छ	५
४१	मण्डली मा.वि.	ता.न.पा. १० सुनडाँडा	पर्खाल आंशिक	छ	५
४२	अमर भगवती आ.वि.	ता.न.पा. १४ फोस्रान	खुल्ला	छ	५
४३	सिद्धेश्वर आ.वि.	ता.न.पा. १४ साँचा	पर्खाल	छ	५
४४	बालकल्याण आ.वि.	ता.न.पा. १० गणेशाल	तारबार	छ	५
४५	रूरुक्षेत्र प्रा.वि.	ता.न.पा. १४ रिडी	पर्खाल	छ	५
४६	कृष्ण प्रा.वि.	ता.न.पा. १४ अर्तुङ्गा	खुल्ला	छ	५
४७	अमर प्रा.वि.	ता.न.पा. १४ कुसेनी	खुल्ला	छ	५
४८	भयरस्थान प्रा.वि.	ता.न.पा. १० भयरस्थान	खुल्ला	छ	५
४९	युवा प्रा.वि.	ता.न.पा. १० आमडाँडा	खुल्ला	छ	५
५०	ब्रम्हचर्य गुरुकूल प्रा.वि.	ता.न.पा. १४ रिडी	-	-	-
५१	पिपल डाँडा प्रा.वि.	ता.न.पा. ८ पिपलडाँडा	बाँसले वारेको	छ	५
५२	प्रजातन्त्र प्रा.वि.	ता.न.पा. १० नयाँपाटी	पर्खाल	छ	५
५३	भगवती आ.वि.	ता.न.पा. ८ छाप	खुल्ला	प्रयाप्त नभएको	५

स्रोत: सम्बन्धित विद्यालयहरू तानसेन २०७५

७.१.१६ उमेर समूह अनुसार ५ वर्ष र सोभन्दा माथिल्लो उमेर समूहका जनसङ्ख्याको साक्षरता स्थिति

तालिका १२५: उमेर समूह अनुसार ५ वर्ष भन्दा माथिल्लो उमेर समूहका जनसङ्ख्याको साक्षरता स्थिति

उमेर समूह	लिंग	पढ्न र लेख्न सक्ने		पढ्न मात्र सक्ने		पढ्न र लेख्न नसक्ने		जम्मा
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
५-९ वर्ष	जम्मा	३,६५७	९६.५	६९	१.८	६३	१.७	३,७८९
	पुरुष	१,९५९	९६	३४	२	३८	२	२,०३१
	महिला	१,६९८	९७	३५	२	२५	१	१,७५८
१०-१४ वर्ष	जम्मा	४,५६५	९८.६	२९	०.६	३४	०.७	४,६२८
	पुरुष	२,४०७	९९	१४	१	२०	१	२,४४१
	महिला	२,१५८	९९	१५	१	१४	१	२,१८७
१५-१९ वर्ष	जम्मा	४,९३५	९८.४	२३	०.५	५६	१.१	५,०१४
	पुरुष	२,३५३	९९	८	०	२७	१	२,३८८
	महिला	२,५८२	९८	१५	१	२९	१	२,६२६
२०-२४ वर्ष	जम्मा	४,३५८	९८.१	२१	०.५	६५	१.५	४,४४४
	पुरुष	१,६९८	९८	६	०	२९	२	१,७३३
	महिला	२,६६०	९८	१५	१	३६	१	२,७११
२५-२९ वर्ष	जम्मा	४,०५९	९७.०	२७	०.६	१००	२.४	४,१८६
	पुरुष	१,४९८	९७	११	१	२९	२	१,५३८
	महिला	२,५६१	९७	१६	१	७१	३	२,६४८
३०-३४ वर्ष	जम्मा	३,४३६	९५.३	२३	०.६	१४७	४.१	३,६०६
	पुरुष	१,३७१	९७	५	०	४२	३	१,४१८
	महिला	२,०६५	९४	१८	१	१०५	५	२,१८८
३५-३९ वर्ष	जम्मा	३,२२५	९३.४	३८	१.१	१९१	५.५	३,४५४
	पुरुष	१,२७७	९६	९	१	४५	३	१,३३१
	महिला	१,९४८	९२	२९	१	१४६	७	२,१२३
४०-४४ वर्ष	जम्मा	२,५९४	८८.६	३०	१.०	३०४	१०.४	२,९२८
	पुरुष	१,१३७	९४	१०	१	६०	५	१,२०७
	महिला	१,४५७	८५	२०	१	२४४	१४	१,७२१
४५-४९ वर्ष	जम्मा	२,१५३	८३.२	३०	१.२	४०६	१५.७	२,५८९
	पुरुष	१,०९६	९३	१०	१	७१	६	१,१७७
	महिला	१,०५७	७५	२०	१	३३५	२४	१,४१२
५०-५४ वर्ष	जम्मा	१,७१९	७४.४	४७	२.०	५४४	२३.५	२,३१०
	पुरुष	९७७	९०	१२	१	१०२	९	१,०९१
	महिला	७४२	६१	३५	३	४४२	३६	१,२१९

उमेर समूह	लिङ्ग	पढ्न र लेख्न सक्ने		पढ्न मात्र सक्ने		पढ्न र लेख्न नसक्ने		जम्मा
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
५५-५९ वर्ष	जम्मा	१,२८७	६६.०	५५	२.८	६०९	३१.२	१,९५१
	पुरुष	७६६	८६	१०	१	११९	१३	८९५
	महिला	५२१	४९	४५	४	४९०	४६	१,०५६
६०-६४ वर्ष	जम्मा	९६७	५८.२	३५	२.१	६५९	३९.७	१,६६१
	पुरुष	६२३	८१	८	१	१३९	१८	७७०
	महिला	३४४	३९	२७	३	५२०	५८	८९१
६५-६९ वर्ष	जम्मा	६६२	५१.२	२०	१.५	६१२	४७.३	१,२९४
	पुरुष	४३५	७४	७	१	१४४	२५	५८६
	महिला	२२७	३२	१३	२	४६८	६६	७०८
७०-७४ वर्ष	जम्मा	३९१	४२.१	२०	२.२	५१८	५५.८	९२९
	पुरुष	२७०	६४	१२	३	१३८	३३	४२०
	महिला	१२१	२४	८	२	३८०	७५	५०९
७५ वर्ष माथि	जम्मा	५०५	३५.०	३४	२.४	९०४	६२.६	१,४४३
	पुरुष	३६६	५५	१४	२	२८२	४३	६६२
	महिला	१३९	१८	२०	३	६२२	८०	७८१
कुल जम्मा		३८,५१३	८७.१	५०१	१.१	५,२१२	११.८	४४,२२६
जम्मा पुरुष		१८,२३३	९३	१७०	१	१,२८५	७	१९,६८८
जम्मा महिला		२०,२८०	८३	३३१	१	३,९२७	१६	२४,५३८

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.१७ वडा अनुसार तहगत शिक्षासम्बन्धी विवरण

तालिका १२६: वडा अनुसार तहगत शिक्षासम्बन्धी विवरण

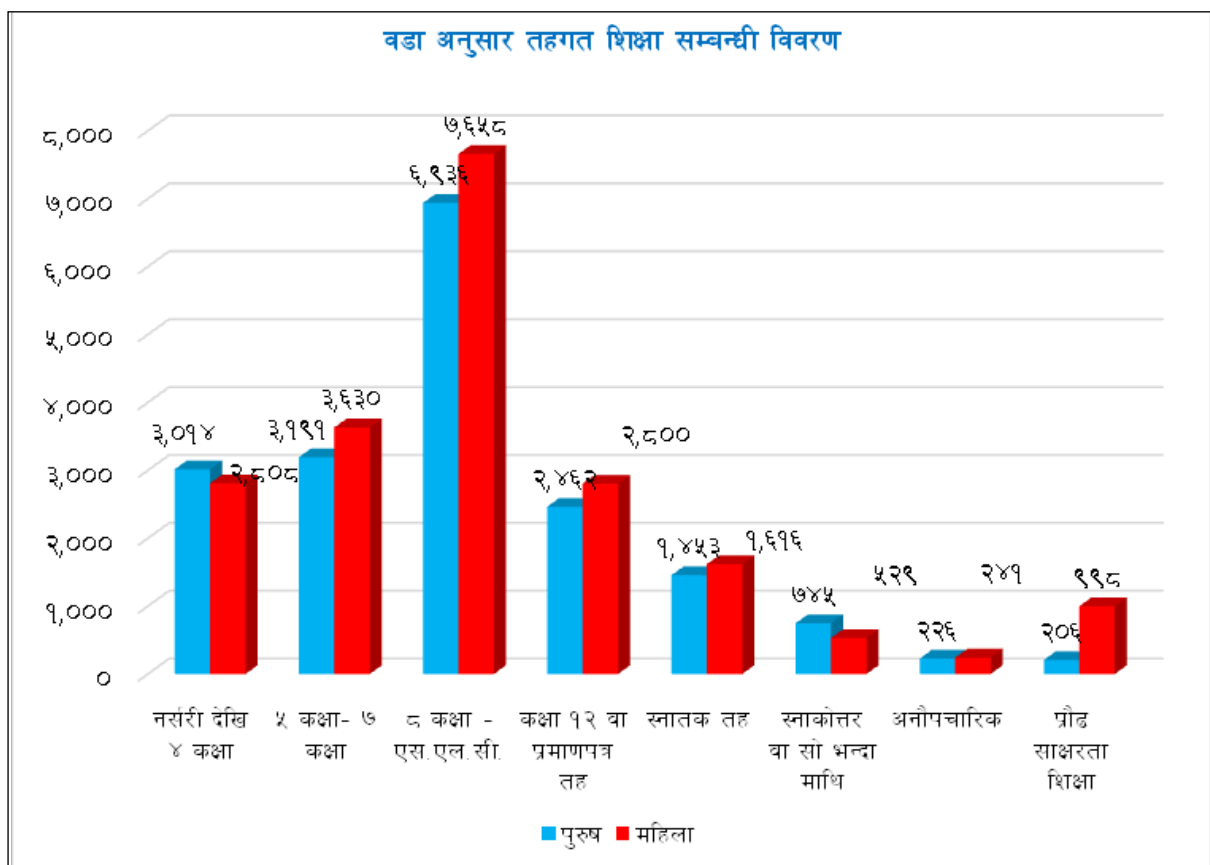
वडा नं.	लिङ्ग	शैक्षिक तह								जम्मा सङ्ख्या
		नर्सरीदेखि ४ कक्षा	५ कक्षादेखि ७ कक्षा	८ कक्षादेखि एस.एल.सी.	कक्षा १२ वा प्रमाणपत्र तह	स्नातक तह	स्नातकोत्तर वा सोभन्दा माथि	अनौपचारिक	वयस्क साक्षरता शिक्षा	
१	छात्र	२३०	२६१	७१७	२१३	११४	९२	३३	५	१,६६५
	छात्रा	२१२	३१३	७१०	२२६	१०५	५५	३२	३०	१,६८३
	जम्मा	४४२	५७४	१,४२७	४३९	२१९	१४७	६५	३५	३,३४८
२	छात्र	२३३	२०२	५५०	३५२	२२७	१०३	१३	७	१,६८७
	छात्रा	२११	२४६	६६६	३६४	२५८	८०	४०	४५	१,९१०
	जम्मा	४४४	४४८	१,२१६	७१६	४८५	१८३	५३	५२	३,५९७

वडा नं.	लिङ्ग	शैक्षिक तह								जम्मा सङ्ख्या
		नर्सरीदेखि ४ कक्षा	५ कक्षादेखि ७ कक्षा	८ कक्षादेखि एस.एल.सी.	कक्षा १२ वा प्रमाणपत्र तह	स्नातक तह	स्नातकोत्तर वा सोभन्दा माथि	अनौपचारिक	वयस्क साक्षरता शिक्षा	
३	छात्र	३३३	२९१	७५८	३२२	२८२	१४९	७	३	२,१४५
	छात्रा	३१५	३५१	८९०	४७४	३१८	१३२	१५	४२	२,५३७
	जम्मा	६४८	६४२	१,६४८	७९६	६००	२८१	२२	४५	४,६८२
४	छात्र	१९२	१५२	४५६	२१२	१३४	११२	२	१९	१,२७९
	छात्रा	१५५	१८६	५९८	२५२	१४०	७६	९	८६	१,५०२
	जम्मा	३४७	३३८	१,०५४	४६४	२७४	१८८	११	१०५	२,७८१
५	छात्र	१८९	२३८	५७२	१८६	८९	३२	२४	१२	१,३४२
	छात्रा	१७७	२४३	५०४	२०९	९०	३०	१५	८२	१,३५०
	जम्मा	३६६	४८१	१,०७६	३९५	१७९	६२	३९	९४	२,६९२
६	छात्र	२०६	२११	५८४	२४२	१४८	७२	२६	४	१,४९३
	छात्रा	२०२	२४९	६३३	२७०	१५१	४२	३०	२८	१,६०५
	जम्मा	४०८	४६०	१,२१७	५१२	२९९	११४	५६	३२	३,०९८
७	छात्र	३२४	३२८	७४३	२५७	१५६	६४	५	२४	१,९०१
	छात्रा	३०९	३६९	७९७	२५५	२०१	४५	४	६१	२,०४१
	जम्मा	६३३	६९७	१,५४०	५१२	३५७	१०९	९	८५	३,९४२
८	छात्र	२३८	२६७	३७४	११०	६४	२५	१९	१६	१,११३
	छात्रा	२४४	३२०	३९०	११०	६२	१६	३४	४३	१,२१९
	जम्मा	४८२	५८७	७६४	२२०	१२६	४१	५३	५९	२,३३२
९	छात्र	२०९	२०३	४१६	१३३	७२	२३	२३	१८	१,०९७
	छात्रा	१८७	२५५	५३४	१८६	७३	१०	९	१२९	१,३८३
	जम्मा	३९६	४५८	९५०	३१९	१४५	३३	३२	१४७	२,४८०
१०	छात्र	२६२	२९०	४७५	१४०	३९	२२	११	४९	१,२८८
	छात्रा	२३१	२५१	५०२	११८	४७	९	१०	१५९	१,३२७
	जम्मा	४९३	५४१	९७७	२५८	८६	३१	२१	२०८	२,६१५
११	छात्र	१३०	१६१	३२२	३६	१८	७	७	५	६८६
	छात्रा	१०४	१९९	३१०	५७	२७	६	३	३१	७३७
	जम्मा	२३४	३६०	६३२	९३	४५	१३	१०	३६	१,४२३
१२	छात्र	११८	२२७	३२२	५८	२१	६	२४	३	७७९
	छात्रा	१४८	२२४	३८१	६६	१८	२	३४	८४	९५७
	जम्मा	२६६	४५१	७०३	१२४	३९	८	५८	८७	१,७३६
१३	छात्र	११६	१३०	२४९	८०	४३	१४	१९	२०	६७१
	छात्रा	१०८	१९०	२७५	६३	४१	१२	४	७९	७७२
	जम्मा	२२४	३२०	५२४	१४३	८४	२६	२३	९९	१,४४३

वडा नं.	लिंग	शैक्षिक तह								जम्मा सङ्ख्या
		नर्सरीदेखि ४ कक्षा	५ कक्षादेखि ७ कक्षा	८ कक्षादेखि एस.एल.सी.	कक्षा १२ वा प्रमाणपत्र तह	स्नातक तह	स्नातकोत्तर वा सोभन्दा माथि	अनौपचारिक	वयस्क साक्षरता शिक्षा	
१४	छात्र	२३४	२३०	३९८	१२१	४६	२४	१३	२१	१,०८७
	छात्रा	२०५	२३४	४६८	१५०	८५	१४	२	९९	१,२५७
	जम्मा	४३९	४६४	८६६	२७१	१३१	३८	१५	१२०	२,३४४
जम्मा	छात्र	३,०१४	३,१९१	६,९३६	२,४६२	१,४५३	७४५	२२६	२०६	१८,२३३
	प्रतिशत	७.८३	८.२९	१८.०१	६.३९	३.७७	१.९३	०.५९	०.५३	४७.३४
	छात्रा	२,८०८	३,६३०	७,६५८	२,८००	१,६१६	५२९	२४१	९९८	२०,२८०
	प्रतिशत	७.२९	९.४३	१९.८८	७.२७	४.२०	१.३७	०.६३	२.५९	५२.६६
	जम्मा	५,८२२	६,८२१	१४,५९४	५,२६२	३,०६९	१,२७४	४६७	१,२०४	३८,५१३
	प्रतिशत	१५.१२	१७.७१	३७.८९	१३.६६	७.९७	३.३१	१.२१	३.१३	१००.००

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेको अक्सर बसोबास गर्ने ४७,४०६ जनसङ्ख्या मध्ये ५ वर्ष माथिका ३८,५१३ जना साक्षर रहेको देखिन्छ। यस मध्ये १८,२३३ जना पुरुष र २०,२८० जना महिलाहरू साक्षर रहेका छन्। कुल साक्षर जनसङ्ख्याको ३७.९ प्रतिशत १४,५९४ जना, कक्षा ८ देखि एस.एल.सी सम्मको शैक्षिक स्तर, १७.७ प्रतिशत ६,८२१ जना, कक्षा ५ देखि ७ सम्म, १५.१ प्रतिशत अर्थात् ५,८२२ जना नर्सरीदेखि ४ कक्षासम्म अध्ययन गरिरहेका छन्। वडागत लैङ्गिक विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

७.१.१८ ५ देखि २४ वर्ष उमेर समूहका स्कूल/कलेज गइरहेका र नगएका/छाडेका विद्यार्थी विवरण

तालिका १२७: ५ देखि २४ वर्ष उमेर समूहका स्कूल/कलेज गइरहेका र नगएका/छाडेका विद्यार्थी विवरण

हालको उमेर समूह	हाल स्कूल/कलेज गइरहेका	हाल स्कूल/कलेज नजाने/छाड्ने	जम्मा
५-९	३,६४१	१४०	३,७८१
१०-१२	२,५६७	५७	२,६२४
१३-१६	४,४१५	६१६	५,०३१
जम्मा	१०,६२३	८१३	११,४३६
१७-२४	२,८७२	३,५०६	६,३७८
जम्मा	१३,४९५	४,३१९	१७,८१४

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा ५ देखि २४ वर्ष उमेरभित्रका कुल १७,८१४ जना जनसङ्ख्या मध्ये, के तपाईं स्कूल/कलेज जानु भएको/छाडेको छ भनि सोधिएको प्रश्नमा हाल स्कूल कलेज गइरहेकाहरूको सङ्ख्या १३,४९५ रहेका छन् भने ४,३१९ जना हाल स्कूल/कलेज नजाने/छाड्ने गरेको पाइयो। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

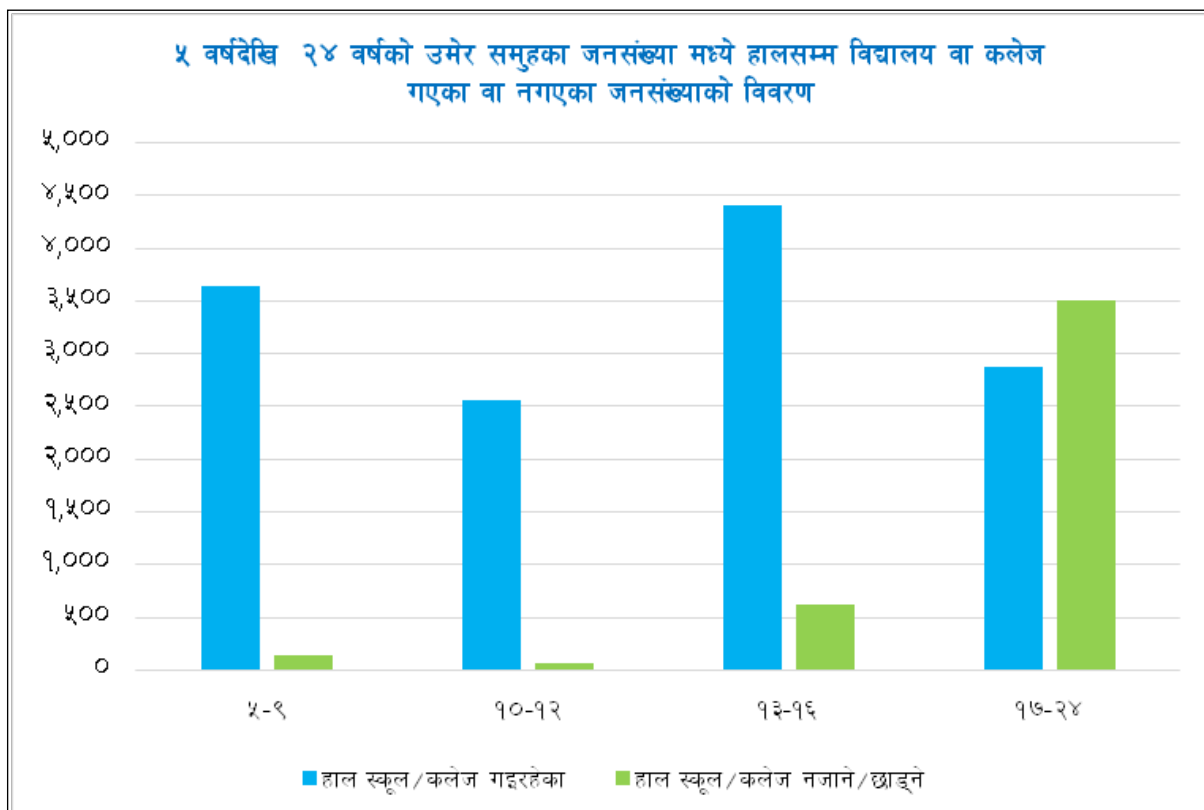
तालिका १२८: ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका स्कूल/कलेज गइरहेका र नगएका/छाडेका जनसङ्ख्याको उमेरसमूह अनुसार वडागत विवरण

वडा नं.	हालको उमेर समूह	हाल स्कूल/कलेज गइरहेका	हाल स्कूल/कलेज नजाने/छाड्ने	जम्मा
१	५-९	३२९	९	३३८
	१०-१२	२२३	१	२२४
	१३-१६	३८३	३४	४१७
	१७-२४	२७३	३०६	५७९
	जम्मा	१,२०८	३५०	१,५५८
२	५-९	२६३	९४	३५७
	१०-१२	१७६	३३	२०९
	१३-१६	३३२	९६	४२८
	१७-२४	३३३	२४७	५८०
	जम्मा	१,१०४	४७०	१,५७४
३	५-९	४७३	३	४७६
	१०-१२	२९४		२९४
	१३-१६	५९५	५२	६४७
	१७-२४	५२५	२९१	८१६
	जम्मा	१,८८७	३४६	२,२३३
४	५-९	२८३	२	२८५
	१०-१२	१६९	३	१७२
	१३-१६	२६१	४५	३०६
	१७-२४	१६५	२३६	४०१
	जम्मा	८७८	२८६	१,१६४
५	५-९	२१६	२	२१८
	१०-१२	१९१	४	१९५
	१३-१६	३१८	६३	३८१
	१७-२४	२४२	३०७	५४९
	जम्मा	९६७	३७६	१,३४३

वडा नं.	हालको उमेर समूह	हाल स्कूल/कलेज गइरहेका	हाल स्कूल/कलेज नजाने/छाड्ने	जम्मा
६	५-९	३०५	४	३०९
	१०-१२	२२०	१	२२१
	१३-१६	३६४	७६	४४०
	१७-२४	२८१	२७३	५५४
	जम्मा	१,१७०	३५४	१,५२४
७	५-९	४१८	६	४२४
	१०-१२	२८५	१	२८६
	१३-१६	४९४	५४	५४८
	१७-२४	२७३	३९३	६६६
	जम्मा	१,४७०	४५४	१,९२४
८	५-९	२२९	१	२३०
	१०-१२	१५२	२	१५४
	१३-१६	२६५	३५	३००
	१७-२४	१२७	२९१	४१८
	जम्मा	७७३	३२९	१,१०२
९	५-९	२२६	२	२२८
	१०-१२	१६५		१६५
	१३-१६	२९८	२९	३२७
	१७-२४	१३४	१९७	३३१
	जम्मा	८२३	२२८	१,०५१
१०	५-९	२५६	४	२६०
	१०-१२	१५६	१	१५७
	१३-१६	२८०	४५	३२५
	१७-२४	१५२	२९२	४४४
	जम्मा	८४४	३४२	१,१८६
११	५-९	१२९	१०	१३९
	१०-१२	९७	८	१०५
	१३-१६	१९१	३५	२२६
	१७-२४	८७	१८३	२७०
	जम्मा	५०४	२३६	७४०
१२	५-९	१५५	२	१५७
	१०-१२	११६	१	११७
	१३-१६	१८०	२६	२०६
	१७-२४	५९	१८३	२४२
	जम्मा	५१०	२१२	७२२

वडा नं.	हालको उमेर समूह	हाल स्कूल/कलेज गइरहेका	हाल स्कूल/कलेज नजाने/छाड्ने	जम्मा
१२	५-९	१५५	२	१५७
	१०-१२	११६	१	११७
	१३-१६	१८०	२६	२०६
	१७-२४	५९	१८३	२४२
	जम्मा	५१०	२१२	७२२
१३	५-९	१३८		१३८
	१०-१२	११०		११०
	१३-१६	१५६	१२	१६८
	१७-२४	८३	११३	१९६
	जम्मा	४८७	१२५	६१२
१४	५-९	२२१	१	२२२
	१०-१२	२१३	२	२१५
	१३-१६	२९८	१४	३१२
	१७-२४	१३८	१९४	३३२
	जम्मा	८७०	२११	१,०८१

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.१९ ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका स्कूल/कलेज गइरहेका जनसङ्ख्या मध्ये स्कूल/कलेजको प्रकारका आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण

तालिका १२९: ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कूल/कलेज गइरहेका जनसङ्ख्या मध्ये स्कूल/कलेजको प्रकारका आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण

हालको उमेर समूह	स्कूल/कलेजको प्रकार							जम्मा
	सामुदायिक		निजी/संस्थागत		गुरुकुल/ गुम्बा/मदरसा	अन्य*		
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	पुरुष	महिला	
५-९	६९६	६९५	१,२४१	९८६				३,६१८
१०-१२	६७४	६७७	७०३	४९७	१			२,५५२
१३-१६	१,३४०	१,५१३	८४३	६९८				४,३९४
१७-२४	८०७	१,३०३	३९८	३५७		२	२	२,८६९
जम्मा	३,५१७	४,१८८	३,१८५	२,५३८	१	२	२	१३,४३३

*अन्य भन्नाले अनौपचारिक तथा निजी स्तरमा सञ्चालन हुने शिक्षण तथा प्रशिक्षण केन्द्रहरू पर्दछन् ।

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

तालिका १३०: ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कूल/कलेज गइरहेका जनसङ्ख्या मध्ये स्कूल/कलेजको प्रकारका आधारमा जनसङ्ख्याको वडागत विवरण

वडा नं.	हालको उमेर समूह	स्कूल/कलेजको प्रकार							जम्मा
		सामुदायिक		निजी/संस्थागत		गुरुकुल/गुम्बा/मदरसा	अन्य*		
		पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	पुरुष	महिला	
१	५-९	८७	८४	९१	६७				३२९
	१०-१२	६३	६८	४३	४९				२२३
	१३-१६	१४४	११९	६५	५४				३८२
	१७-२४	८२	१२२	४४	२४				२७२
	जम्मा	३७६	३९३	२४३	१९४				१,२०६
२	५-९	८	१२	१३५	१०७				२६२
	१०-१२	११	७	८६	७०				१७४
	१३-१६	५४	५५	११८	१०४				३३१
	१७-२४	९७	१५८	४४	३४				३३३
	जम्मा	१७०	२३२	३८३	३१५				१,१००

वडा नं.	हालको उमेर समूह	स्कूल/कलेजको प्रकार							जम्मा
		सामुदायिक		निजी/संस्थागत		गुरुकुल/गुम्बा/मदरसा	अन्य*		
		पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	पुरुष	महिला	
३	५-९	२७	३१	२३५	१७७				४७०
	१०-१२	४०	३०	१३४	८८				२९२
	१३-१६	१२५	१४२	१८६	१४०				५९३
	१७-२४	१२६	२४३	७२	८३		१		५२५
	जम्मा	३१८	४४६	६२७	४८८		१		१,८८०
४	५-९	४	८	१५८	१११				२८१
	१०-१२	१०	१८	८७	५४				१६९
	१३-१६	३५	५१	९६	७९				२६१
	१७-२४	३७	६१	२१	४६				१६५
	जम्मा	८६	१३८	३६२	२९०				८७६
५	५-९	५३	४७	५६	५६				२१२
	१०-१२	५१	४८	५९	३१				१८९
	१३-१६	९९	१२०	६३	३४				३१६
	१७-२४	६१	११२	३५	३४				२४२
	जम्मा	२६४	३२७	२१३	१५५				९५९
६	५-९	४६	४९	११३	९५				३०३
	१०-१२	४९	३८	८०	५१				२१८
	१३-१६	७७	११३	९०	८४				३६४
	१७-२४	७१	१०९	५४	४६			१	२८१
	जम्मा	२४३	३०९	३३७	२७६			१	१,१६६
७	५-९	६१	७०	१५९	१२८				४१८
	१०-१२	६२	६४	९५	६४				२८५
	१३-१६	१२४	१४०	१२४	१०६				४९४
	१७-२४	८०	९३	५२	४६				२७१
	जम्मा	३२७	३६७	४३०	३४४				१,४६८

वडा नं.	हालको उमेर समूह	स्कूल/कलेजको प्रकार							जम्मा
		सामुदायिक		निजी/संस्थागत		गुरुकुल/गुम्बा/मदरसा	अन्य*		
		पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	पुरुष	महिला	
८	५-९	६६	५९	५२	५२				२२९
	१०-१२	६२	५६	१९	१५				१५२
	१३-१६	१०९	१२३	१६	१७				२६५
	१७-२४	४०	५९	१८	१०				१२७
	जम्मा	२७७	२९७	१०५	९४				७७३
९	५-९	३८	५१	७४	६०				२२३
	१०-१२	४४	५५	४१	२४				१६४
	१३-१६	१०९	१०९	३९	३९				२९६
	१७-२४	३३	७०	२०	१०		१		१३४
	जम्मा	२२४	२८५	१७४	१३३		१		८१७
१०	५-९	७४	७०	६५	४५				२५४
	१०-१२	५५	६३	१६	१८				१५२
	१३-१६	१०२	१२५	२३	२८				२७८
	१७-२४	५५	७०	१७	१०				१५२
	जम्मा	२८६	३२८	१२१	१०१				८३६
११	५-९	५१	४८	१६	१२				१२७
	१०-१२	४८	४१	३	५				९७
	१३-१६	८०	१०७						१८७
	१७-२४	३०	५२	१	३			१	८७
	जम्मा	२०९	२४८	२०	२०			१	४९८
१२	५-९	६८	७७	५	५				१५५
	१०-१२	४८	५७	६	४				११५
	१३-१६	८७	८४	६	२				१७९
	१७-२४	२३	३१	४	१				५९
	जम्मा	२२६	२४९	२१	१२				५०८

वडा नं.	हालको उमेर समूह	स्कूल/कलेजको प्रकार							जम्मा
		सामुदायिक		निजी/संस्थागत		गुरुकुल/गुम्बा/मदरसा	अन्य*		
		पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	पुरुष	महिला	
१३	५-९	५३	४०	२१	२१				१३५
	१०-१२	४९	४९	४	७				१०९
	१३-१६	५५	७९	९	८				१५१
	१७-२४	३२	३४	१०	७				८३
	जम्मा	१८९	२०२	४४	४३				४७८
१४	५-९	६०	४९	६१	५०				२२०
	१०-१२	८२	८३	३०	१७	१			२१३
	१३-१६	१४०	१४६	८	३				२९७
	१७-२४	४०	८९	६	३				१३८
	जम्मा	३२२	३६७	१०५	७३	१			८६८

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

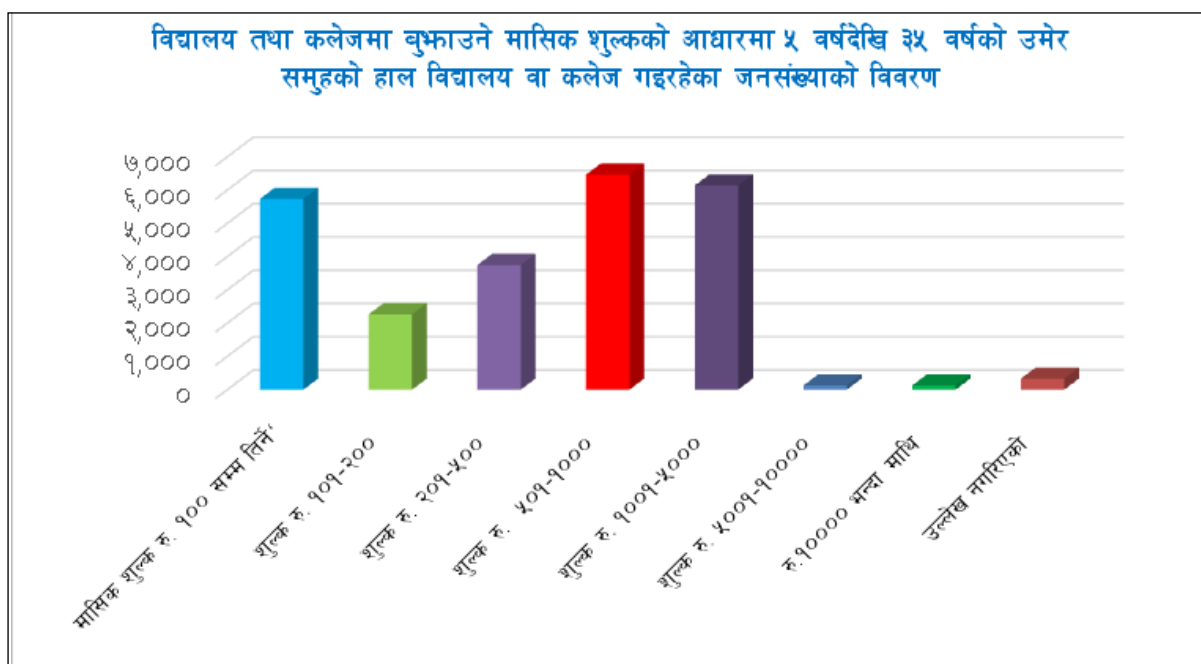
७.१.२० ५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेर समूहको हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसङ्ख्याले विद्यालयमा बुझाउने मासिक शुल्कको विवरण

यस पूर्व उल्लेख गरिएको तथ्याङ्क अनुसार नगरबासीले गर्ने खर्चका मुख्य शीर्षकहरूमध्ये शिक्षामा गर्ने खर्च प्रमुख खर्चहरूमध्ये एक हो । सामान्यतया सामुदायिक विद्यालयहरूमा आकर्षण घटी निजी विद्यालयमा महँगो शुल्क तिरेर आफ्ना बालबालिकाको भविष्यको लागि अभिभावकहरू पढाउन बाध्य हुन्छन् । यसरी अभिभावकहरूले विद्यालयमा मासिकरूपमा बुझाउने शुल्कको आधारमा हेर्दा सबैभन्दा धेरै अर्थात् ६,४६४ जनाले मासिक ५०१ देखि १०००सम्म खर्च गर्ने गरेको, ६,१३९ जनाले मासिक रू. १००१ देखि ५०००सम्म खर्च गर्ने गरेको र ५७३५ जनाले मासिक रू. १००सम्म तिर्ने गरेको देखिन्छ । मासिक १०० देखि ५००सम्म खर्च गर्नेको जनसङ्ख्या ११,७४७ अर्थात् ४७.१२ प्रतिशत रहेको छ । त्यसैगरी १० हजारभन्दा माथि खर्च गर्नेको सङ्ख्या १२४ जना रहेका छन् । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १३१: ५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेर समूहको हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसङ्ख्याले विद्यालयमा बुझाउने मासिक शुल्कको विवरण (ता.न.पा. बाहिर समेत अध्ययनरत)

वडा नं.	मासिक शुल्क रु. १०० सम्म तिर्ने विद्यार्थीको सङ्ख्या	मासिक शुल्क रु. १०१-२०० तिर्ने विद्यार्थीको सङ्ख्या	मासिक शुल्क रु. २०१-५०० तिर्ने विद्यार्थीको सङ्ख्या	मासिक शुल्क रु. ५०१-१००० तिर्ने विद्यार्थीको सङ्ख्या	मासिक शुल्क रु. १००१-५००० तिर्ने विद्यार्थीको सङ्ख्या	मासिक शुल्क रु. ५००१-१०००० तिर्ने विद्यार्थीको सङ्ख्या	मासिक शुल्क रु. १०००० भन्दा माथि तिर्ने विद्यार्थीको सङ्ख्या	उल्लेख नगरिएको	५ वर्षदेखि ३५ वर्षसम्मका हाल स्कूल/कलेज गइरहेका जम्मा विद्यार्थी सङ्ख्या	औसत मासिक शुल्क
१	२,२४४	१,४५५	१,४६८	३,२८३	४,७३६	६४	५९	१०१	१३,४१०	१,०५१.४०
२	६९८	२६३	२८४	४९८	३३१	६	९	८७	२,१७६	६१५.२६
३	५४३	७१	१९३	३१८	१३९	८	५	५६	१,३३३	५४६.१४
४	२८३	२३	२६२	४१२	१६१	१	३	२५	१,१७०	६४९.५३
५	५४६	५८	२९०	३६६	२३७	५	७	९	१,५१८	७०८.४४
६	४८९	१२४	३१२	४३४	९६	७	२	१०	१,४७४	४८८.३६
७	३५४	६४	४७३	५७२	१६१	१०	३	१८	१,६५५	६४०.३४
८	४२८	१४३	३१२	३२९	१८२	७	९	१५	१,४२५	६६०.०८
९	१५०	६४	१५३	२५२	९६	१८	२७	९	७६९	१,५४०.३९
जम्मा	५,७३५	२,२६५	३,७४७	६,४६४	६,१३९	१२६	१२४	३३०	२४,९३०	८७८.७१
प्रतिशत	२३.००	९.०९	१५.०३	२५.९३	२४.६२	०.५१	०.५०	१.३२	१००.००	

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

तालिका १३२: शिक्षामा भएको वार्षिक खर्चको विवरण (स्कूलमा तिर्ने शुल्कदेखि स्कूल ड्रेस, स्टेशनरी, खाजा र खर्च लगायतका पढाई गर्दा लाग्ने सम्पूर्ण खर्च)

वडा नं.	परिवार सङ्ख्या	विद्यार्थी भएका परिवार सङ्ख्या	जम्मा विद्यार्थी सङ्ख्या	शिक्षामा वार्षिक खर्च योगफल	शिक्षामा औसत वार्षिक खर्च
१	१,०२६	७२४	१,२५३	४३,८८१,७७९	६०,६१०
२	१,१४१	६९५	१,१५९	२७,३९८,२७६	३९,४२२
३	१,५२२	१,१६०	१,९३१	५८,७२४,६६४	५०,६२५
४	९०१	५८९	९०३	२२,५३८,८८४	३८,२६६
५	९२८	५९५	१,०००	२४,८३७,९४०	४१,७४४
६	१,१७०	७४८	१,२०६	३२,६४५,४१७	४३,६४४
७	१,३४९	९२४	१,५१३	४०,४६०,३६८	४३,७८८
८	८०१	४७१	७८१	९,८९३,६५०	२१,००६
९	८८२	४९९	८३१	२१,५६२,५१६	४३,२११
१०	८१९	५०८	८६२	२०,१६५,३१९	३९,६९६
११	५९९	२८३	५११	४,६४४,२७०	१६,४११
१२	६२२	३१६	५२०	६,२२९,५००	१९,७१४
१३	५१९	२९८	५००	५,७१८,८०६	१९,१९१
१४	८३७	५००	८८८	१०,९३३,५००	२१,८६७
जम्मा	१३,११६	८,३१०	१३,८५८	३२९,६३४,८८९	३९,६६७

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.२१ ५ वर्षदेखि ३५ वर्षसम्म उमेर समूहका जनसङ्ख्यामध्ये हाल विद्यालय/कलेज नजानुका कारणका तथा लिङ्गको आधारमा वडागत विवरण

नगरपालिकामा ५ वर्षदेखि ३५ वर्षसम्ममा हाल १२,८२८ जना विद्यालय/कलेज गैरहेका छन् । यस मध्ये ५,०५५ जना पुरुष र ७,७७३ जना महिला रहेका छन् । विद्यालय/कलेज नजानुको कारण हेर्दा सबैभन्दा बढी ४,४४६ (३४.६६ प्रतिशत) विवाह भएकाले, २,७१६ (२१.१७ प्रतिशत) चाहे जति पढिसकेकाले र तेस्रोमा २,१४३ (१६.७१ प्रतिशत) ले परिवारमा सहयोग गर्नु परेकाले भन्ने उत्तर दिएका छन् । त्यस्तै १.८२ प्रतिशतले महङ्गो भएर भन्ने जवाफ दिएका छन् भने ५.८८ प्रतिशतले माथिल्लो तहको शिक्षण संस्थाको पहुँच नभएर भन्ने जवाफ दिएका छन् । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १३३: ५ वर्षदेखि ३५ वर्षसम्म उमेर समूहका जनसङ्ख्या हाल विद्यालय/कलेज नजानुका कारणहरूको आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण

वडा नं.	लिंग	विद्यालय/कलेज नजानु/छाड्नुका कारणहरू										जम्मा
		माथिल्लो तहको शिक्षण संस्थाको पहुँच नभएर	धेरै महँगो भएर	धेरै टाढा भएर	घरमा काम सघाउनु परेकोले	बा/आमा इच्छुक नभएर	नौहो जति पढिसकेकोले	विवाहका कारण	काम शुरु गरेको/ जागिर पाएर	विद्यालयले भर्ना लिन अस्वीकार गरेर	अन्य*	
१	जम्मा	१५	७	३	११६	२७	३५५	३९३	१८६	२	५	१,१०९
	पुरुष	९	३		७३	१२	१९१	३१	१४८	१	१	४६९
	महिला	६	४	३	४३	१५	१६४	३६२	३८	१	४	६४०
२	जम्मा	४४२	७	१	१०१	२	२०३	२५६	२४३	१	१३	१,२६९
	पुरुष	२२९	३		४४	१	१०१	१०	१३८		८	५३४
	महिला	२१३	४	१	५७	१	१०२	२४६	१०५	१	५	७३५
३	जम्मा	३७	३६	५	२४९	३१	१४०	४२४	३५८	२	८४	१,३६६
	पुरुष	१९	२३	१	८७	१५	६६	५	२४४		४०	५००
	महिला	१८	१३	४	१६२	१६	७४	४१९	११४	२	४४	८६६
४	जम्मा	१६	५	२	५८	९	५२९	१८८	८७	४	१९	९१७
	पुरुष	६	२	१	२०	४	२२२	९	६०	३	९	३३६
	महिला	१०	३	१	३८	५	३०७	१७९	२७	१	१०	५८१
५	जम्मा	१७	४८	१०	२३३	८	२३३	२४७	१०६	१८	६	९२६
	पुरुष	६	३२	७	१३३	२	११७	१९	८५	६	३	४१०
	महिला	११	१६	३	१००	६	११६	२२८	२१	१२	३	५१६
६	जम्मा	३९	१६	२७	८०	३०	२३५	३६४	२१५	२	७९	१,०८७
	पुरुष	१२	६	१०	३८	१६	१३५	२४	१५०		४५	४३६
	महिला	२७	१०	१७	४२	१४	१००	३४०	६५	२	३४	६५१
७	जम्मा	४६	८७	१६	५५३	७	१६८	४२०	१४५	८	१०	१,४६०
	पुरुष	१५	४२	७	२७९	५	७८	४०	१०२	५	७	५८०
	महिला	३१	४५	९	२७४	२	९०	३८०	४३	३	३	८८०
८	जम्मा		२	९	२३४	५९	१९२	२८७	८४	२	११	८८०
	पुरुष			४	९८	२१	११२	३८	६२	१	७	३४३
	महिला		२	५	१३६	३८	८०	२४९	२२	१	४	५३७
९	जम्मा	४	४	१	२४	७	२४२	३१४	१२३	१	२७	७४७
	पुरुष	१	१	१	१४	२	११२	२१	८४		१६	२५२
	महिला	३	३		१०	५	१३०	२९३	३९	१	११	४९५

वडा नं.	लिंग	विद्यालय/कलेज नजानु/छाड्नुका कारणहरू										जम्मा
		माथिल्लो तहको शिक्षण संस्थाको पहुँच नभएर	धेरै महँगो भएर	धेरै टाढा भएर	घरमा काम सघाउनु परेकोले	बा/आमा इच्छुक नभएर	चाहे जति पढिसकेकोले	विवाहका कारण	काम शुरु गरेको/जागिर पाएर	विद्यालयले भर्ना लिन अस्वीकार गरेर	अन्य*	
१०	जम्मा	७६	४	२४	२३६	२	१५८	३८३	३४	७	१	९२५
	पुरुष	२५	३	२०	१७३	२	८६	६२	२८	३	१	४०३
	महिला	५१	१	४	६३		७२	३२१	६	४		५२२
११	जम्मा	४६	९	३३	४६	८	४३	२८२	३४	१७	१	५१९
	पुरुष	१६	३	२१	२४	३	३१	७५	३०	६		२०९
	महिला	३०	६	१२	२२	५	१२	२०७	४	११	१	३१०
१२	जम्मा	६	१	३	६४	२	६४	३४२	४७	३	५	५३७
	पुरुष	२	१	३	४७	२	४२	४९	४५	२	१	१९४
	महिला	४			१७		२२	२९३	२	१	४	३४३
१३	जम्मा	८	१	११	५३	४	९३	२११	३५	३	१०	४२९
	पुरुष	२		३	३५	१	५२	२३	२९	१	५	१५१
	महिला	६	१	८	१८	३	४१	१८८	६	२	५	२७८
१४	जम्मा	२	६	१	९६	३	६१	३३५	१२१	५	२७	६५७
	पुरुष		३		५८	२	४१	१६	१००	४	१४	२३८
	महिला	२	३	१	३८	१	२०	३१९	२१	१	१३	४१९
पुरुष जम्मा		३४२	१२२	७८	१,१२३	८८	१,३८६	४२२	१,३०५	३२	१५७	५,०५५
प्रतिशत		२.६७	०.९५	०.६१	८.७५	०.६९	१०.८०	३.२९	१०.१७	०.२५	१.२२	३९.४१
महिला जम्मा		४१२	१११	६८	१,०२०	१११	१,३३०	४,०२४	५१३	४३	१४१	७,७७३
प्रतिशत		३.२१	०.८७	०.५३	७.९५	०.८७	१०.३७	३१.३७	४.००	०.३४	१.१०	६०.५९
कुल जम्मा		७५४	२३३	१४६	२,१४३	१९९	२,७१६	४,४४६	१,८१८	७५	२९८	१२,८२८
प्रतिशत		५.८८	१.८२	१.१४	१६.७१	१.५५	२१.१७	३४.६६	१४.१७	०.५८	२.३२	१००.००

* माथि उल्लेखित कारण बाहेक अन्य कारण जस्तो अपाङ्गता, अज्ञानता, रुची नभएर आदि ।

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.२२ विशेष सीप वा दक्षता भएको जनसङ्ख्याको वडागत विवरण

१० वर्ष वा सोभन्दा माथिका उमेरसमूहको जनसङ्ख्यालाई सोधिएको प्रश्नमा नगरपालिकामा ९,९३२ जनाको विशेष सीप वा दक्षता भएको देखिन्छ। जुन नगरपालिकाको १० वर्ष वा सोभन्दा माथिका उमेरसमूहको कुल जनसङ्ख्याको २४.५६ प्रतिशत हो। यी मध्ये सबैभन्दा बढी ३,१९३ जनामा शिक्षण सिकाईसम्बन्धीसीप वा दक्षता भएको देखिन्छ भने दोस्रोमा कृषि, पशुपालन, माछापालन र मौरिपालनसम्बन्धी सीप हासिल गरेको जनसङ्ख्या १,०२७ जना रहेका छन्। तेस्रोमा सिकर्मी तथा डकर्मीसम्बन्धी ८६० जना, चौथोमा पोशाक बनाउने/सिलाउने दक्षता हासिल गरेका ६७४ जना रहेका छन्। यी बाहेक फर्निचर बनाउने, सवारी चलाउने, रेडियो, टेलिभिजन, मोबाईल, तथा अन्य इलेक्ट्रिक वस्तुको मर्मत, जुता, चप्पल बनाउने, छपाइसम्बन्धी, प्लम्बिङ्सम्बन्धी, साहित्य सृजना तथा इन्जिनियरिङ्सम्बन्धी डिजाइन गर्नेको सङ्ख्या न्यून रहेको छ। नगरपालिकामा ७७.५४ प्रतिशत जनसङ्ख्या अदक्ष वा अर्धदक्ष हुनाले नगरपालिकाको दीगो विकासमा शैक्षिक जनशक्ति उत्पादनमा प्रयास गर्नुपर्ने देखिन्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १३४: वडागतरूपमा विशेष सीप वा दक्षता भएको जनसङ्ख्याको विवरण

सीपको विवरण	वडा नं.													कुल	कुल
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	
विशेष क्षमता नभएको	२९५२	३०६०	३८११	१६२८	२८१०	३१७२	३१८०	२२६४	१६९४	२४३५	१८०१	१३१९	१५८२	२४८६	३४,२९४
शिक्षण सिकाईसम्बन्धी	२७३	२९६	३७०	८५१	८५	२१४	६२२	७८	२१८	५५	२९	३७	७७	६८	३,१९३
श्रव्यदृष्य तथा फोटो ग्राफीसम्बन्धी	३		६	२		३	३	१		१				१	२०
हस्तकला/चित्रकलासम्बन्धी	६८	१३	५	४	१६	२	९	१	१०	१०	१०	२			१५०
गीत, संगीत, नाटक तथा कलाकारिता	४	५	५	१	४	२	१२	३	३	१				४	४४
मूर्तिकला, प्रस्तरकला, काष्ठकला		१	४	१	१	१	८							२	१८
सिकर्मी, डकर्मीसम्बन्धी	५५	९	२५	२३	६८	७०	१२५	१५१	४१	५१	३९	१३५	२१	४७	८६०
प्लम्बिङ्सम्बन्धी	२	३	५	१	२१	११	६	१		२		१		१	५४
मानव स्वास्थ्यसम्बन्धी	९२	५२	९५	८४	२८	७०	९३	२४	२८	१४	७	१५	१७	८	६२७
पशुचिकित्सा तथा पशुस्वास्थ्यसम्बन्धी	४	२	२	७	७	८	६	५	७	१		८	३	३	६३

सीपको विवरण	बडा नं.														मि	रु
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४		
विजुली जडानसम्बन्धी	५	३	३३	४	१३	५	२१	९	१७	६	६	५	२	८	१३७	०.३१
होटल तथा रेष्टुरेन्टसम्बन्धी	३५	१७	३१	३२	१०	२४	७३	१२	३२	११	२	१०	५	५	२९९	०.६८
कृषि, पशुपालन, माछापालन, मीरी पालनसम्बन्धी	६९	१	६	२	१०	५७	५५	२५	२१०	६२	१२	४२७	१४	७७	१,०२७	२.३२
छपाईसम्बन्धी	१	२	७	२	१	२	३					१			१९	०.०४
सवारी चालकसम्बन्धी	२९	१०	१५	५४	४६	४७	१३४	६१	४१	४४	६	२४	७	२१	५३९	१.२२
यान्त्रिक (मेकानिक्स)सम्बन्धी	९	५	१६	७	४	७	२२	३	१	१	१	४	१	४	८५	०.१९
फर्निचर बनाउनेसम्बन्धी	७	१	६	४	११	५	१६	५	२	४		१		१	६३	०.१४
जुता चप्पल बनाउने		१	३		२०	३		४	२		२				३५	०.०८
पोशाक बनाउने / सितुने	४७	६७	१७१	३६	४१	३३	८३	४२	६८	२४	१३	१९	१०	२०	६७४	१.५२
गरागहना बनाउने	१४	२१	४	१४	१	३	१९	१०		४	३८	१	१	१	१३१	०.३०
केश सजावट / श्रृंगारसम्बन्धी	९	१८	३७	५	७	४	१५	९	६			१		९	१२०	०.२७
आत्मसुरक्षासम्बन्धी/शारीरिक सुसङ्गठन	११	९	१	२६	१७	३७	१२	१२	७		१	६	३	१	१४३	०.३२
जमिनको सर्भेक्षणसम्बन्धी		३	९	४	४	४	४	२		१	१	१	३		३६	०.०८
कम्प्युटर विज्ञानसम्बन्धी	४२	३९	८५	१६	३	१५	७१	१४	३७	३	१	३	१	३	३३३	०.७५
इन्जिनियरिङ डिजाईनसम्बन्धी	९	३	२९	५	६	८	११	१	६	२		२		१	८३	०.१९
रेडियो, टेलिभिजन, मोबाईल, तथा अन्य इलेक्ट्रिक वस्तुको मर्मत	९	८	१	५	७	५	८	८	६		२	२		१	६२	०.१४
साहित्य सृजनासम्बन्धी			१	१	२				७	१			२		१४	०.०३
अन्य*	२१	१९	१८५	४५	२३	२३	१९	२८	३७१	३१७	२४	१४	६	८	१,१०३	२.४९
जम्मा	३,७७०	३,६८८	४,९६८	२,८६४	३,२६६	३,८३५	४,६३०	२,७७३	२,८१४	३,०५०	१,९९५	२,०३८	१,७५५	२,७८०	४४,२२६	१००.००

*माथि उल्लेखित सिप र दक्षता बाहेक अन्य सिप जस्तो जाडुगर, फेसन डिजाइनर, ज्योतिषि, मालि, आदि ।

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.२ स्वास्थ्य

नेपालको संविधानले प्रत्येक नेपाली नागरिकलाई राज्यबाट प्राप्त हुने आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निशुल्क प्राप्त गर्ने तथा स्वास्थ्य सेवामा सबैको समान पहुँच रहने कुरालाई मौलिक हकको रूपमै प्रत्याभूत गरेको छ । नगरपालिकामा विभिन्न वडाहरूमा स्वास्थ्य चौकी रहेका छन् । नगरपालिकामा रहेको स्वास्थ्य संस्थाहरूको विवरण निम्न अनुसार छ ।

तालिका १३५: स्वास्थ्य संस्थाहरूको विवरण

क्र.सं.	स्वास्थ्य सेवा	सङ्ख्या	बेड सङ्ख्या
१	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	१	
२	जिल्ला अस्पताल	१	१५
३	लायन्स लाकौल आँखा अस्पताल	१	१७
४	आयुर्वेद अस्पताल	१	
५	प्राकृतिक चिकित्सा	३	
६	स्वास्थ्य चौकी	६	
७	युनाईटेड मिशन अस्पताल तानसेन	१	१६९
८	लुम्बिनी मेडीकल कलेज एण्ड टिचिङ्ग हस्पिटल लि.	१	५००
१०	नेपाल परिवार नियोजन संघ	१	
११	चिकित्सक सङ्ख्या	१४९	
१२	खोप क्लिनिक	२६	
१३	गाँउघर क्लिनिक	१५	
१४	बर्थिङ सेन्टर:	५	
१५	पोलि क्लिनिक	२	
१६	स्वास्थ्य संस्थामा सुत्केरी गराउने प्रतिशत	९०	
१७	दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट सुत्केरी गराउने प्रतिशत	९०	
१८	भिसीटी सङ्ख्या:	४	
१९	महिला स्वयंम सेविका सङ्ख्या:	८९	
२०	टि.बी. उपचार केन्द्र:	१३	
२१	सहरी स्वास्थ्य केन्द्र	२	
२२	समुदाय स्वास्थ्य इकाई	२	
२३	परिवार नियोजनका ५ विधि र ३ विधिको सेवा उपलब्ध स्वास्थ्य संस्था सङ्ख्या	६/१३	
२४	वि.ओ.सी.(आधारभूत)	३	
२५	सि.ई.ओ.सी.(अपरेसन सेवा) उपलब्ध स्वास्थ्य संस्था	२	
२६	गर्भवती जाँच पहिलो पटकको प्रतिशत:	सत प्रतिशत	
२७	गर्भवती जाँच चौथो पटक सम्मको प्रतिशत :	९०	
२८	सुत्केरी पश्चात जाँच गराउन आउने प्रतिशत :	६०	

स्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, तानसेन २०७५

स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालयको सर्भेक्षण अनुसार करिब आधाजति जनसङ्ख्याले गैरसरकारी तथा निजी क्षेत्रबाट स्वास्थ्य सेवा लिएको देखिन्छ । आर्थिक स्थिति मजबुत भएका तथा पहुँचवाला व्यक्तिहरू मात्रले यस किसिमको सेवा लिने गरेको पाइन्छ ।

यस क्षेत्रमा आपतकालीन प्रसूती सेवा (Emergency Obstetric Care) को कमीको कारणले गर्दा उत्पन्न हुने परिस्थिति नै मातृ मृत्यु दर (Maternal Mortality Rate) को सबैभन्दा प्रमुख कारण बनेको छ । समस्याको पहिचान गर्ने सन्दर्भमा ज्ञानको कमी, लक्षणहरूको (Symptoms) गम्भीरतासम्बन्धी बुझाइमा कमी, औषधी उपचार प्रणाली (Medical System) माथिको विश्वासमा कमी, सेवाको लागत, परम्परागत विश्वास, गरिबी जस्ता विविध कारणले गर्दा आपतकालीन सेवामा कमी आउने गरेको देखिएको छ ।

७.२.१ नगरपालिकामा देखापरेका १० प्रमुख रोगहरूको विवरण

यस नगरपालिकामा पछिल्लो समय देखापरेका १० प्रमुख रोगहरूको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका १३६: रोगहरूको विवरण

क्र.सं.	प्रमुख रोगहरू	रोगीको सङ्ख्या	प्रतिशत
१	Falls/injuries/Fractures	१२७३७	२४.२८
२	Gastritis	४३९६	८.३८
३	URIT	५३१२	१०.१२
४	Headache	३८८४	७.४
५	ARI	४९३५	९.४१
६	Backache	५४५४	१०.३९
७	Typhoid	३०३३	५.७८
८	Hypertension	५०३४	९.५९
९	Acute Tonsillitis Case	४९५८	९.४४
१०	UTI	४८९८	९.३३

स्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, तानसेन २०७५

७.२.२ परिवार नियोजनसम्बन्धी विवरण

परिवार नियोजनबाट हुने फाइदाका बारेमा विभिन्न संघसंस्थाहरूबाट गरिएको अध्ययन अनुसन्धानबाट आमा, बच्चा र नवजात शिशुको स्वास्थ्य सुधार गर्न उल्लेखनीय भूमिका खेल्ने कुरा प्रमाणित भएको छ । साथै यसले लैङ्गिक समानता, महिलाको शिक्षा र वृत्ति विकास गर्नको लागि सहयोग पुऱ्याउँछ । त्यस कारण गुणस्तरीय परिवार नियोजन सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले सन् १९९१ देखि प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रम र परिवार नियोजन कार्यक्रमलाई विस्तार गरी अस्पताल, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी, गाउँघर क्लिनिक र घुम्ती शिविरहरू महिला स्वास्थ्य स्वयंसेवीकाद्वारा सेवा पुऱ्याइदै आएको छ । परिवार नियोजनसम्बन्धी अस्थायी विधिहरू प्रयोगकर्ताको सङ्ख्या तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका १३७: परिवार नियोजनसम्बन्धी विवरण

विवरण		आ.व. २०७१/०७२	आ.व. २०७२/०७३	आ.व. २०७३/०७४
नयाँ प्रयोगकर्ता सङ्ख्या	पिल्स	४१	५१	१०२
	डिपो	५	५५	३५
	आई.यु.सी.डी.	३५५	२९३	३५९
	ईम्प्लान्ट	८७	९८	८२
हाल प्रयोग गरिरहेकाहरूको सङ्ख्या	पिल्स	२२८	३००	७६५
	डिपो	२३८	२५८	३३१
	आई.यु.सी.डी.	१६२१	१७११	२०६७
	ईम्प्लान्ट	४४७	५१५	५९६
बन्ध्याकरण गराउनेको सङ्ख्या			५४	६८
कण्डम वितरण सङ्ख्या			१८६६७	१६६९८

स्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, तानसेन २०७५

७.२.३ महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरू

सन् १९९० देखि जनसङ्ख्याको आधारमा महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरू छनौट गर्ने प्रावधान अनुसार यस नगरपालिकामा कुल ८९ जना कार्यरत रहेका छन्। महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूले नगरपालिकासम्बन्धित वडाहरूमा उपचारात्मक, प्रवर्द्धनात्मक तथा प्रतिकारात्मक स्वास्थ्य सेवामा उल्लेखनीय काम गर्दै आएका छन्।

७.२.४ गाउँघर क्लिनिक र नियमित खोप

खोप तथा मासिक क्लिनिकहरू सञ्चालन गर्नको लागि हरेक नगरपालिकाले विभिन्न स्थानहरूको पहिचान गर्दछ। नगरपालिकाको विभिन्न स्थानमा गाउँघर क्लिनिक कार्यक्रम सञ्चालन भएको पाइएको छ। यस नगरपालिकामा हाल १५ वटा गाउँघर क्लिनिक रहेका छन्।

७.२.५ सुरक्षित मातृत्वको अवस्थाको विवरण

बालबालिकालाई गर्भमा रहँदादेखि र जन्मेपछि स्याहार तथा रेखदेख गर्न सकिएन भने उनीहरू विभिन्न रोगबाट संक्रमित हुने जोखिम हुन्छ। गर्भमा रहँदा मूलतः आमाको उमेर, पोषण, आराम, मादक तथा सुर्तिजन्य पदार्थको सेवन लगायतका अवस्थाले बालबालिकाको स्वास्थ्य निर्भर रहन्छ। बालबालिका स्वस्थ जन्मनका लागि गर्भवती महिलाले कम्तीमा पनि चारपटक नियमित स्वास्थ्य जाँच गराउनु पर्दछ र आवश्यक खोप (टि.टि.) तथा आइरन, भिटामिन चक्कीहरू नियमित सेवन गर्नुपर्दछ।

नगरपालिकाले सुरक्षित मातृत्व तथा नव शिशु स्वास्थ्यका लागि समुदायमा आधारित कार्यक्रम सञ्चालन गरिरहेको छ। सुरक्षित मातृत्वसम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका १३८: सुरक्षित मातृत्वको विवरण

विवरण	आ.व. २०७१/०७२	आ.व. २०७२/०७३	आ.व. २०७३/०७४
पहिलो पटक गर्भवति जाँच सेवा लिनेको सङ्ख्या	३४२४	२७५१	३८१६
प्रोटोकल अनुसार पहिलो पटक गर्भवति जाँच सेवा लिनेको सङ्ख्या	२८५५	३५१७	२३७१
प्रोटोकल अनुसार ४ पटक गर्भवति जाँच सेवा लिनेको सङ्ख्या	१३४१	१४६२	१८३५
दक्ष प्रसुतिकर्मीबाट (डाक्टर, नर्स, तालिम प्राप्त अ.न.मी.) प्रसुति गराएको जम्मा सङ्ख्या	४६७९	४५५७	४८४९
स्वास्थ्य संस्थामा प्रसुति भएको सङ्ख्या	४६७९	४५५७	४८४९
प्रोटोकल अनुसार ३ पटक सुत्केरी जाँच गरेको सङ्ख्या	७१४	९३७	६५८
सुरक्षित गर्भपतन सेवा	९२७	७८४	९५१

स्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, तानसेन २०७५

७.२.६ १५ देखि ४९ वर्षसम्मका विभिन्न उमेर समूहका विवाहित महिलाहरूले जन्म दिएका सन्तानहरूको आधारमा वडागत विवरण

नगरपालिकामा रहेका ११,२३० जना १५ देखि ४९ वर्ष भित्रका विवाहित महिलाहरूको विभिन्न उमेर समूह अनुसार लिइएको तथ्याङ्क अनुसार २ वटा जिवित शिशुलाई जन्मदिने महिलाहरूको सङ्ख्या सबैभन्दा धेरै ३,३९२ जना (३०.२० प्रतिशत) रहेका छन्। दोस्रोमा १ वटा जिवित शिशुलाई जन्मदिने महिलाहरूको सङ्ख्या २,६०९ जना (२३.२३ प्रतिशत) रहेका छन्। २५ वर्षदेखि २९ वर्ष उमेरसमूहको महिलाहरू सबैभन्दा धेरै आमा बनेको देखिन्छ। यो तथ्याङ्कबाट क्रमशः नगरपालिकाको परिवारको औसत आकारमा अर्थात् महिलाको खुद प्रजनन दर घट्दै गैरहेको देखिन्छ। ४५ वर्षदेखि ४९ वर्षको उमेर पुगिसक्दा एक जिवित सन्तान समेत नजन्माएका महिलाको सङ्ख्या ४३० रहेको छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १३९: १५ देखि ४९ वर्षसम्मका विभिन्न उमेर समूहका विवाहित महिलाहरूले जिवित जन्मभएका सन्तानहरूको वडागत विवरण

वडा नं.	विवरण	आमाको उमेर समूह							जम्मा	प्रतिशत
		१५-१९ वर्ष	२०-२४ वर्ष	२५-२९ वर्ष	३०-३४ वर्ष	३५-३९ वर्ष	४०-४४ वर्ष	४५-४९ वर्ष		
१	शिशु नभएको	६	६४	५५	८३	८५	८३	५८	४३४	४४.८३
	१ शिशु	६	५७	८६	४८	११	११	८	२२७	२३.४५
	२ शिशु		८	४०	५३	४९	२९	१४	१९३	१९.९४
	३ शिशु		४	४	१०	२१	१७	२१	७७	७.९५
	४ शिशु			१		७	७	११	२६	२.६९
	५ शिशु				२		१	३	६	०.६२
	६ शिशु						२	३	५	०.५२
	जम्मा	१२	१३३	१८६	१९६	१७३	१५०	११८	९६८	१००.००

वडा नं.	विवरण	आमाको उमेर समूह							जम्मा	प्रतिशत
		१५-१९ वर्ष	२०-२४ वर्ष	२५-२९ वर्ष	३०-३४ वर्ष	३५-३९ वर्ष	४०-४४ वर्ष	४५-४९ वर्ष		
२	शिशु नभएको	५	३८	८६	५०	६३	३२	२५	२९९	३१.३७
	१ शिशु	१	३७	१०४	३७	३५	१३	९	२३६	२४.७६
	२ शिशु		५	५५	७२	८९	५१	४५	३१७	३३.२६
	३ शिशु		१	२	८	२०	२५	२८	८४	८.८१
	४ शिशु			१	१	१	४	५	१२	१.२६
	५ शिशु							१	१	०.१०
	६ शिशु					१	१	२	४	०.४२
	जम्मा	६	८१	२४८	१६८	२०९	१२६	११५	९५३	१००.००
३	शिशु नभएको	१३	४६	५७	३९	४७	३८	४०	२८०	२२.५३
	१ शिशु	४	५२	१४८	७८	४६	१७	७	३५२	२८.३२
	२ शिशु	१	८	७७	१२४	११३	७५	४८	४४६	३५.८८
	३ शिशु			३	२१	३५	३८	२६	१२३	९.९०
	४ शिशु			१	५	८	९	९	३२	२.५७
	५ शिशु				३	४	१	२	१०	०.८०
	जम्मा	१८	१०६	२८६	२७०	२५३	१७८	१३२	१,२४३	१००.००
४	शिशु नभएको	५	२७	३४	१८	२१	७	८	१२०	१६.०४
	१ शिशु	३	३३	९०	४७	३२	२३	६	२३४	३१.२८
	२ शिशु		८	४१	७३	८७	६२	३३	३०४	४०.६४
	३ शिशु			४	१५	२७	१६	१७	७९	१०.५६
	४ शिशु					१	३	५	९	१.२०
	५ शिशु						१		१	०.१३
	६ शिशु				१				१	०.१३
	जम्मा	८	६८	१६९	१५४	१६८	११२	६९	७४८	१००.००
५	शिशु नभएको	२२	६५	६४	५८	७५	९४	६४	४४२	५६.२३
	१ शिशु	४	४९	४१	२५	१२	६	५	१४२	१८.०७
	२ शिशु		७	२०	३८	३२	२४	१६	१३७	१७.४३
	३ शिशु			२	४	१७	१६	११	५०	६.३६
	४ शिशु				२		५	५	१२	१.५३
	५ शिशु						२		२	०.२५
	८ वा ८ भन्दा बढी शिशु							१	१	०.१३
	जम्मा	२६	१२१	१२७	१२७	१३६	१४७	१०२	७८६	१००.००

वडा नं.	विवरण	आमाको उमेर समूह							जम्मा	प्रतिशत
		१५-१९ वर्ष	२०-२४ वर्ष	२५-२९ वर्ष	३०-३४ वर्ष	३५-३९ वर्ष	४०-४४ वर्ष	४५-४९ वर्ष		
६	शिशु नभएको	१०	४०	७१	७३	८०	४९	४७	३७०	३८.९१
	१ शिशु	२	५२	५९	३२	१४	१२	१३	१८४	१९.३५
	२ शिशु	१	११	४८	८३	६९	४०	३३	२८५	२९.९७
	३ शिशु		१	७	१३	२८	२३	१६	८८	९.२५
	४ शिशु			२	१	५	२	११	२१	२.२१
	५ शिशु						२		२	०.२१
	६ शिशु							१	१	०.११
	जम्मा	१३	१०४	१८७	२०२	१९६	१२८	१२१	९५१	१००.००
७	शिशु नभएको	१२	६४	६६	६७	७९	७१	४१	४००	३२.०३
	१ शिशु	७	७७	१०६	५३	२६	१०	८	२८७	२२.९८
	२ शिशु		१५	८६	११५	७७	४४	४०	३७७	३०.१८
	३ शिशु		३	१४	२३	३७	३४	१७	१२८	१०.२५
	४ शिशु		१	१	१	९	७	२१	४०	३.२०
	५ शिशु					४	३	५	१२	०.९६
	६ शिशु						२	३	५	०.४०
	जम्मा	१९	१६०	२७३	२५९	२३२	१७१	१३५	१,२४९	१००.००
८	शिशु नभएको	२२	४१	२५	१७	१२	१४	९	१४०	१८.१३
	१ शिशु	१०	८०	६२	३४	८	९	९	२१२	२७.४६
	२ शिशु	२	१८	५४	६७	४५	३९	२७	२५२	३२.६४
	३ शिशु			३	१४	२०	३८	३१	१०६	१३.७३
	४ शिशु		१	३	१	९	१४	१५	४३	५.५७
	५ शिशु					६	२	४	१२	१.५५
	६ शिशु						३	२	५	०.६५
	७ शिशु							२	२	०.२६
	जम्मा	३४	१४०	१४७	१३३	१००	११९	९९	७७२	१००.००
९	शिशु नभएको	७	४०	२४	१६	१३	१४	१७	१३१	१७.०८
	१ शिशु	६	४९	५६	२८	१५	११	१०	१७५	२२.८२
	२ शिशु	१	१०	५६	७८	७५	४५	२९	२९४	३८.३३
	३ शिशु			६	२३	३१	३४	४५	१३९	१८.१२
	४ शिशु		१	१	२	२	७	१३	२६	३.३९
	५ शिशु						१		१	०.१३
	६ शिशु							१	१	०.१३
	जम्मा	१४	१००	१४३	१४७	१३६	११२	११५	७६७	१००.००

वडा नं.	विवरण	आमाको उमेर समूह							जम्मा	प्रतिशत
		१५-१९ वर्ष	२०-२४ वर्ष	२५-२९ वर्ष	३०-३४ वर्ष	३५-३९ वर्ष	४०-४४ वर्ष	४५-४९ वर्ष		
१०	शिशु नभएको	२४	४३	४८	४६	३९	४१	४१	२८२	३७.६०
	१ शिशु	९	५१	५९	१३	७	९	५	१५३	२०.४०
	२ शिशु	१	१८	५३	५३	४६	२२	२४	२१७	२८.९३
	३ शिशु			९	१२	१२	२०	११	६४	८.५३
	४ शिशु		२	१	१	३	४	१०	२१	२.८०
	५ शिशु					४	२	५	११	१.४७
	६ शिशु							१	१	०.१३
	८ वा ८ भन्दा बढी शिशु							१	१	०.१३
	जम्मा	३४	११४	१७०	१२५	१११	९८	९८	७५०	१००.००
११	शिशु नभएको	१७	३५	३०	२३	२९	३१	२९	१९४	४४.२९
	१ शिशु	३	२८	२२	७	६	१	१	६८	१५.५३
	२ शिशु	२	७	२७	१७	१५	१०	१३	९१	२०.७८
	३ शिशु		१	४	७	१२	१०	१९	५३	१२.१०
	४ शिशु			२	३	४	५	६	२०	४.५७
	५ शिशु						४	३	७	१.६०
	६ शिशु							२	२	०.४६
	७ शिशु							१	१	०.२३
	८ वा ८ भन्दा बढी शिशु					१		१	२	०.४६
	जम्मा	२२	७१	८५	५७	६७	६१	७५	४३८	१००.००
१२	शिशु नभएको	१४	३५	३३	१३	२९	१७	१६	१५७	२८.८६
	१ शिशु	१	५२	४३	१५	१०	९	५	१३५	२४.८२
	२ शिशु		१३	२९	२८	३६	२८	१६	१५०	२७.५७
	३ शिशु	२	१	१	१५	२२	१७	१६	७४	१३.६०
	४ शिशु				२	५	५	९	२१	३.८६
	५ शिशु				१		१	२	४	०.७४
	६ शिशु						१	२	३	०.५५
	जम्मा	१७	१०१	१०६	७४	१०२	७८	६६	५४४	१००.००

वडा नं.	विवरण	आमाको उमेर समूह							जम्मा	प्रतिशत
		१५-१९ वर्ष	२०-२४ वर्ष	२५-२९ वर्ष	३०-३४ वर्ष	३५-३९ वर्ष	४०-४४ वर्ष	४५-४९ वर्ष		
१३	शिशु नभएको	८	२३	२६	७	७	८	५	८४	२०.६९
	१ शिशु	१	१७	४०	१५	१२	१०		९५	२३.४०
	२ शिशु		११	२६	३७	३६	३०	१९	१५९	३९.१६
	३ शिशु			३	८	६	११	१२	४०	९.८५
	४ शिशु			१	३	३	६	९	२२	५.४२
	५ शिशु						४	१	५	१.२३
	८ वा ८ भन्दा बढी शिशु							१	१	०.२५
	जम्मा	९	५१	९६	७०	६४	६९	४७	४०६	१००.००
१४	शिशु नभएको	१७	३६	४३	३४	४८	३५	३०	२४३	३७.१०
	१ शिशु	४	४४	३६	८	५	५	७	१०९	१६.६४
	२ शिशु		७	४७	५०	२९	१७	२०	१७०	२५.९५
	३ शिशु			५	११	२८	२६	२५	९५	१४.५०
	४ शिशु				३	६	१४	५	२८	४.२७
	५ शिशु				१	१	३	३	८	१.२२
	६ शिशु						१		१	०.१५
	७ शिशु						१		१	०.१५
	जम्मा	२१	८७	१३१	१०७	११७	१०२	९०	६५५	१००.००

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.२.७ शिशुहरूको जन्मदाको तौलका आधारमा शिशुहरूको विवरण

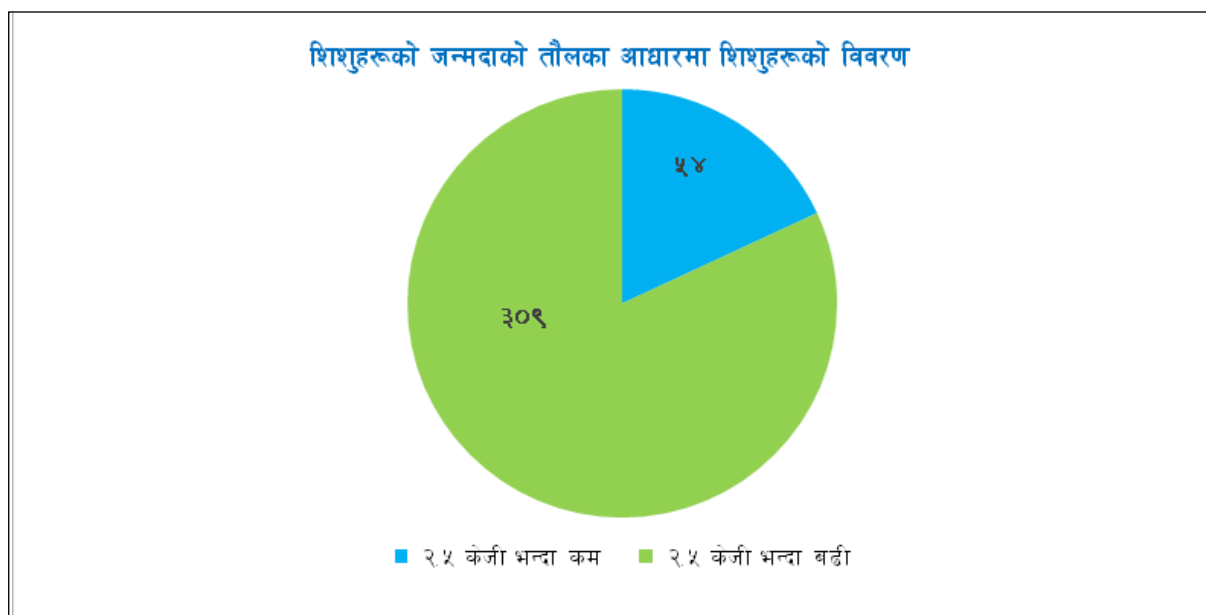
तालिका १४०: शिशुहरूको जन्मदाको तौलका आधारमा शिशुहरूको विवरण

वडा नं.	२.५ केजी भन्दा कम		२.५ केजी भन्दा बढी		जम्मा
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	१०	३०	२३	७०	३३
२	२	८	२२	९२	२४
३	३	७	४०	९३	४३
४			१०	१००	१०
५	४	२५	१२	७५	१६
६	१	६	१७	९४	१८
७	१६	२३	५५	७७	७१
८			५२	१००	५२

९	५	१७	२५	८३	३०
१०	१	६	१५	९४	१६
११	२	१४	१२	८६	१४
१२	४	४४	५	५६	९
१३	३	१००			३
१४	३	१३	२१	८८	२४
जम्मा	५४	१५	३०९	८५	३६३

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा बितेको १२ महिनामा जन्मेका शिशुहरूको जन्मदाको तौलका आधारमा हेर्दा जम्मा ३६३ शिशु जन्मिएकोमा २.५ के.जी.भन्दा कम तौल भएका शिशुहरूको सङ्ख्या ५४ (१५ प्रतिशत) र २.५ के.जी. भन्दा बढी तौल हुनेको सङ्ख्या ३०९ (८५ प्रतिशत) रहेको थियो । २.५ के.जी. भन्दा कम तौलको शिशु जन्मनुमा गर्भवती हुँदा आमाको उचित स्याहार र खानपान नपुग्नु तथा आवश्यक सम्पूर्ण पोषण सहितको आहार नहुनु, धुम्रपान र किशोरी अवस्थामै आमा बन्नु जस्ता कारणहरू हुन् । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

७.२.८ १५-४९ उमेरसमूहका विवाहित महिलाहरूको पहिलो बच्चा जन्मदाको उमेरसम्बन्धी विवरण

तालिका १४१: १५-४९ उमेरसमूहका विवाहित महिलाहरूको पहिलो बच्चा जन्मदाको उमेरसम्बन्धी विवरण

वडा नं.	पहिलो बच्चा जन्मिदा आमाको उमेर												जम्मा	पहिलो बच्चा जन्म(उने माहि) लाको औसत उमेर
	१४ वर्ष भन्दा कम		१५-१९ वर्ष		२०-२४ वर्ष		२५-२९ वर्ष		३०-३४ वर्ष		३५ वर्ष भन्दा बढी			
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत		
१	२	०.३७	१४४	२६.९७	३१४	५८.८०	६१	११.४२	८	१.५०	५	०.९४	५३४	२१
२	३	०.४६	१६६	२५.३८	३५५	५४.२८	१११	१६.९७	१८	२.७५	१	०.१५	६५४	२२
३	३	०.३१	२२१	२२.९५	५७२	५९.४०	१३९	१४.४३	२३	२.३९	५	०.५२	९६३	२२
४	५	०.८०	१६०	२५.४८	३३५	५३.३४	१०७	१७.०४	२०	३.१८	१	०.१६	६२८	२२
५	१	०.२९	९५	२७.६२	१९४	५६.४०	४५	१३.०८	८	२.३३	१	०.२९	३४४	२१
६			१९०	३२.७०	३१७	५४.५६	५८	९.९८	१२	२.०७	४	०.६९	५८१	२१
७	७	०.८२	२५३	२९.८०	४७१	५५.४८	९८	११.५४	१६	१.८८	४	०.४७	८४९	२१
८			२७५	४३.५१	३०३	४७.९४	४४	६.९६	७	१.११	३	०.४७	६३२	२०
९			२०४	३२.०८	३५५	५५.८२	६७	१०.५३	७	१.१०	३	०.४७	६३६	२१
१०	३	०.६४	१६६	३५.४७	२५०	५३.४२	४३	९.१९	५	१.०७	१	०.२१	४६८	२१
११			७३	२९.९२	१४७	६०.२५	२१	८.६१	२	०.८२	१	०.४१	२४४	२१
१२			१३३	३४.३७	२१३	५५.०४	३२	८.२७	८	२.०७	१	०.२६	३८७	२१
१३			१०१	३१.३७	१८२	५६.५२	३६	११.१८	३	०.९३			३२२	२१
१४	३	०.७३	१४०	३३.९८	२२४	५४.३७	३७	८.९८	६	१.४६	२	०.४९	४१२	२१
जम्मा	२७	०.३५	२,३२१	३०.३२	४,२३२	५५.२९	८९९	११.७५	१४३	१.८७	३२	०.४२	७,६५४	२१

नोट : गणना अवधिमा १५ देखि ४९ वर्ष उमेर समूहको विवाहित महिलालाई सोधिएको प्रश्नमा आधारित ।

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

कुल ७,६५४ महिलालाई पहिलो सन्तान जन्मदाको उनीहरूको उमेरको बारेमा सोधिएको प्रश्नमा २७ जना (०.३५ प्रतिशत) महिला १४ वर्ष भन्दा कम उमेरमा आमा बनेको तथ्याङ्क प्राप्त भएको छ । २,३२१ (३०.३२ प्रतिशत) महिलाले १५-१९ वर्षको बिचमा पहिलो सन्तान जन्माएको देखिन्छ । त्यसैगरी ४,२३२ (५५.२९ प्रतिशत) महिला २०-२४ वर्ष उमेरमा, ८९९ (११.७५ प्रतिशत) महिला २५-२९ वर्ष उमेरमा र १४३ जना (१.९७ प्रतिशत) महिला ३०-३४ वर्ष उमेरमा आमा बनेको देखिन्छ । ३५ वर्ष माथि पहिलो पटक आमा बन्नेको सङ्ख्या जम्मा ३२ जना (०.४२ प्रतिशत) रहेको छ ।

कानूनी र प्रजनन स्वास्थ्यको दृष्टिकोणबाट २० वा सो वर्ष भन्दा कम उमेरमा आमा बन्नु गैरकानूनी र मातृ तथा शिशु दुवैको स्वास्थ्यका दृष्टिकोणबाट जोखिमपूर्ण मानिन्छ ।

७.२.९ खोपको विवरण

बालबालिका भविष्यका निर्माता हुन् । तसर्थ यसको लागि यिनीहरू स्वस्थ र निरोगी हुनु आवश्यक छ । शिशु र बाल्य अवस्थामा उनीहरूलाई बी.सी.जी. एक पटक, डि.पि.टी. तीन पटक, दादुरा एक पटक, पोलियो र भिटामिन तोकिएको मात्रामा दिनै पर्दछ । बालबालिकाहरूको लागि पाँचओटै खोपहरू नियमित पुरा मात्रामा दिनु पर्दछ । बालबालिकाले बाल्य अवस्थामा लगाएको खोपले बालबालिकाको स्वास्थ्य निर्धारण गर्दछ । बालक स्वस्थ रहन बाल्य अवस्थामा लगाउनुपर्ने खोपहरू सबै पुरा गर्नु पर्छ । खोप कार्यक्रम प्रभावकारी भएको खण्डमा बाल अवस्थामा जोखिम हुने रोगहरूबाट बच्नुको साथै बाल मृत्युदर पनि कम हुन्छ । नगरपालिकाको बालबालिकामा लगाइएको खोपको विवरण निम्न अनुसार रहेको छ ।

तालिका १४२: खोपसम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	खोपको नाम	आ.व. २०७१/०७२	आ.व. २०७२/०७३	आ.व. २०७३/०७४
		सङ्ख्या	सङ्ख्या	सङ्ख्या
१	वि.सि.जि.	३७१	२५०७	२१८१
२	डि.पि.टी. हेपाटाइटिस (वि) हिब	९१४	८८८	९३०
३	दादुरा	९२४	८५८	८९९
४	पोलियो ३	१०६३	८८८	९३०
५	टि.टि (गर्भवती महिला)	८९०	९४८	१०७०

स्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, तानसेन २०७५

७.२.१० २ वर्ष भन्दा मुनिका पूर्ण खोपयुक्त बालबालिकाको विवरण

बाल्यकाल तथा उमेर पुगेपछि लाग्न सक्ने प्राणघातक रोगहरू जस्तै क्षयरोग, भ्यागुते रोग, लहरे खोकी, धनुषटंकार, हेपाटाइटिस बी, इन्फ्युयन्जा टाइप बी, पोलियो, न्यूमोनिया, दादुरा, रुबेला र जापानिज इन्सफलाइटिस विरुद्ध चरणबद्ध रूपमा समयमै खोपहरू अनिवार्य रूपमा लगाउनु पर्दछ । ती खोपहरू क्रमशः BCG, DPT, OPV, PCV, IPV, MR, JE / ID हुन् । यसरी खोपहरू समयमै लगाउँदा अत्यन्त सीमित लगानीमा ठूला रोगहरूको जोखिमबाट मुक्त भई बाल मृत्युदर नियन्त्रण प्रभावकारी हुन्छ ।

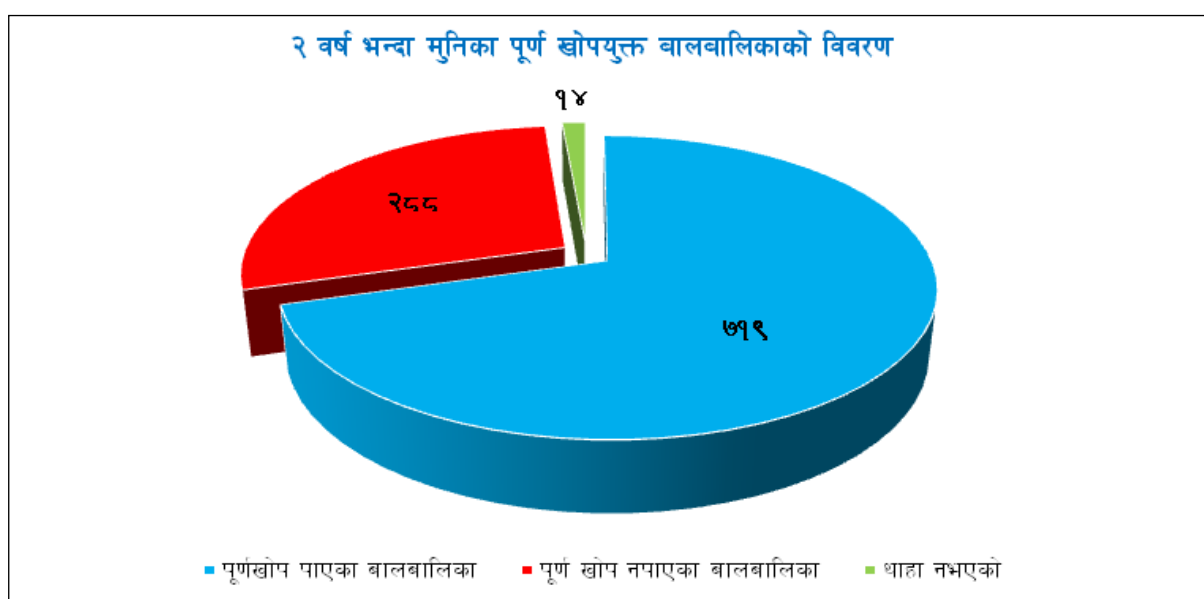
EX →	Abbreviation	Vaccine	Disease	Time
	BCG → Bacillus	Calmette Guerin →		जन्मसाथ

नगरपालिकामा पूर्णखोप लगाएका बालबालिकाहरूको तथ्याङ्कलाई हेर्दा २ वर्ष मुनिका कुल १,०२१ बालबालिकाहरू मध्ये ७१९ (७०.४२ प्रतिशत) पूर्णरूपमा खोप लगाएको र २८८ (२८.२१ प्रतिशत) बालबालिकाहरू भने पूर्ण खोप नलगाएको देखिन्छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १४३: २ वर्ष भन्दा मुनिका पूर्ण खोपयुक्त बालबालिकाको विवरण

वडा नं.	पूर्णखोप पाएका बालबालिका	पूर्ण खोप नपाएका बालबालिका	थाहा नभएको	जम्मा
१	६४	२६		९०
२	४९	२०		६९
३	६०	१७	२	७९
४	१८	३१	१	५०
५	३९	२०	२	६१
६	४९	१६	३	६८
७	९०	२५		११५
८	६०	३१	२	९३
९	५०	३२	१	८३
१०	७८	२६	१	१०५
११	३७	९		४६
१२	५०	१३		६३
१३	३०	१०		४०
१४	४५	१२	२	५९
जम्मा	७१९	२८८	१४	१,०२१
प्रतिशत	७०.४२	२८.२१	१.३७	१००.००

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

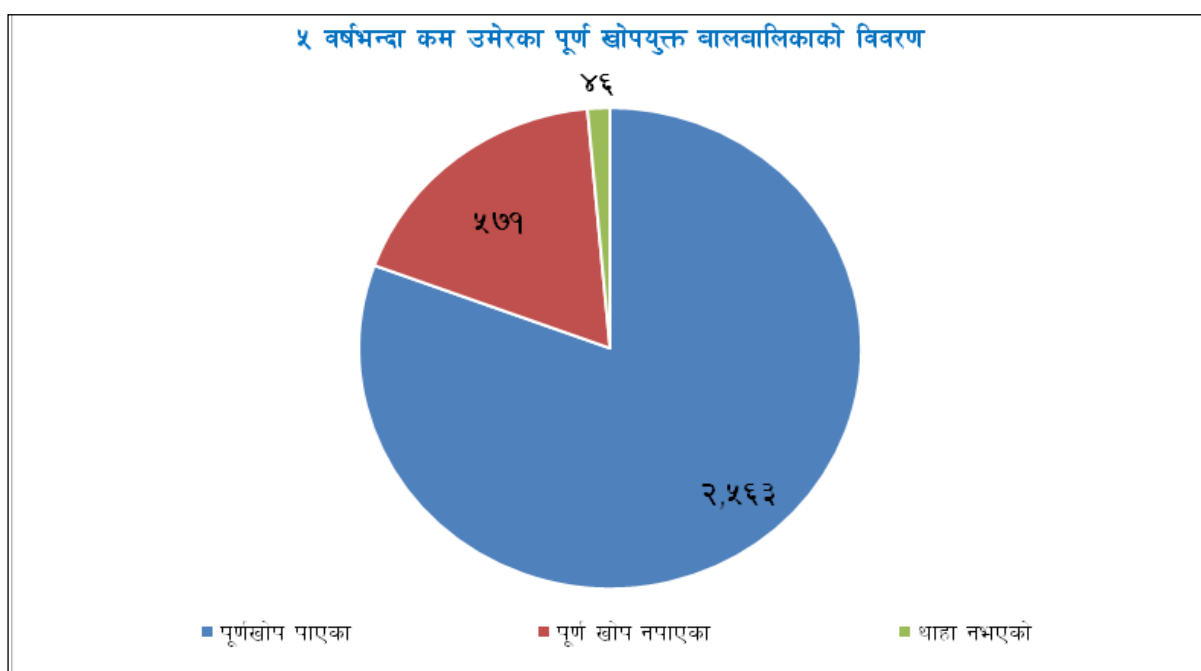
७.२.११ ५ वर्षभन्दा कम उमेरका पूर्ण खोपयुक्त बालबालिकाको विवरण

यस नगरपालिकामा पूर्णखोप लगाएका बालबालिकाहरूको तथ्याङ्कलाई हेर्दा ३,१८० बालबालिकाहरू मध्ये २,५६३ (८१ प्रतिशतले) पूर्ण खोप पाएका छन् भने ५७१ (१९ प्रतिशत) बालबालिकाहरू पूर्ण खोप पाएको देखिदैन । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १४४: ५ वर्षभन्दा कम उमेरका पूर्ण खोपयुक्त बालबालिकाको विवरण

वडा नं.	पूर्णखोप पाएका		पूर्ण खोप नपाएका		थाहा नभएको		जम्मा सङ्ख्या
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	
१	१८२	७१	७३	२९			२५५
२	१८९	८४	३७	१६			२२६
३	२९१	९१	२६	८	३	१	३२०
४	१४७	७७	४२	२२	३	२	१९२
५	१३७	७२	४९	२६	४	२	१९०
६	१८४	७४	४६	१९	१८	७	२४८
७	३०३	८२	६२	१७	५	१	३७०
८	१९५	८२	४०	१७	३	१	२३८
९	१६९	७१	६९	२९	१	०	२३९
१०	२०५	७९	५४	२१	१	०	२६०
११	१२३	८८	१६	११	१	१	१४०
१२	१६८	९०	१६	९	२	१	१८६
१३	९३	७९	२३	२०	१	१	११७
१४	१७७	८९	१८	९	४	२	१९९
जम्मा	२,५६३	८१	५७१	१८	४६	१	३,१८०

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.२.१२ पोषणसम्बन्धी विवरण

कुनै पनि ठाउँको सामाजिक र आर्थिक विकासको सूचकको रूपमा पोषणलाई हेर्न सकिन्छ। स्वास्थ्य र पोषण मानव जीवनको पहिलो महत्वपूर्ण आवश्यकता भएको र स्वस्थ नागरिक बिना राष्ट्रका अन्य विकास क्रियाकलापहरू प्रभावकारी हुन नसक्ने भएको हुँदा जनस्वास्थ्यको अध्ययन योजना तर्जुमा प्रक्रियाको एक महत्वपूर्ण हिस्सा हुन आउँछ। तानसेन नगरपालिकामा राष्ट्रिय नीति तथा कार्यक्रममा आधारित भई बाल स्वास्थ्य कार्यक्रम, परिवार स्वास्थ्य कार्यक्रम, व्यवस्थापन कार्यक्रम, प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा पुनर्जागरण कार्यक्रम, रोग नियन्त्रण कार्यक्रम, स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा सञ्चार कार्यक्रम, महामारी तथा रोग नियन्त्रण कार्यक्रम, क्षमता विकाससम्बन्धी कार्यक्रमहरू सञ्चालन भइ आएका छन्। बालबालिकाको पोषणलाई ध्यानमा राख्दै नगरपालिकाले विभिन्न पोषण कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आएको छ। तानसेन नगरपालिकाको पोषणको अवस्था निम्न अनुसार रहेको छ।

तालिका १४५: विगत ३ वर्षमा पोषणको अवस्था

क्र.सं.	सूचकाङ्कहरू	आ.व. २०७१/०७२	आ.व. २०७२/०७३	आ.व. २०७३/०७४
१	गर्भवती महिलाहरूका लागि आइरन चक्की वितरण (जना)	३६१४	३५१२	३८११
२	१८० आइरन चक्की पाएका गर्भवति महिलाहरूको सङ्ख्या	११६४	१४६२	२३६०
३	गर्भवती महिलाहरूले प्राप्त गरेको जुकाको औषधी (जना)	३६०९	२७५१	३८०८
४	भिटामिन ए पाएका सुत्केरी महिलाहरूको सङ्ख्या	४६४५	४५४३	५००३
५	६ महिना देखि ५ वर्ष सम्मका बच्चाहरूलाई खुवाएको भिटामिन ए(जना)	७५५९	७५८५	७६४१
	सुत्केरी स्याहार प्रोत्साहन रकम अर्न्तगत आ.व.०७४/०७५ मा नगरपालिकामा १७३ जनाले सेवा प्राप्त गरेका छन्।			

स्रोत : नगर स्वास्थ्य शाखा, तानसेन २०७५

७.२.१३ दीर्घकालीन रोगको प्रकार अनुसार दीर्घ रोगीहरूको जनसङ्ख्या विवरण

नगरपालिकामा रहेका कुल जनसङ्ख्या मध्ये दीर्घ रोगका कारण पिडितहरूको सङ्ख्या ४,०५४ रहेको छ। यीमध्ये सबैभन्दा बढी बाथ/हाडजोर्नीसम्बन्धी समस्या भएका ८१५, दोस्रोमा उच्च रक्तचाप हुनेहरू ५९४, तेस्रोमा मधुमेह हुनेहरू ४६३ रहेका छन् भने दम रोगी, मुटु रोगी, महिलासम्बन्धी रोगी, श्वासप्रश्वाससम्बन्धी रोगीहरूको सङ्ख्या समेत धेरै रहेको छ। विशेषगरी खानपान र जीवनशैली, धुम्रपान, मध्यपान, शारीरिक व्यायामको कमी, मानसिक चिन्ता तथा वंशाणुगत कारणले दीर्घ रोगहरू लाग्छन्। विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

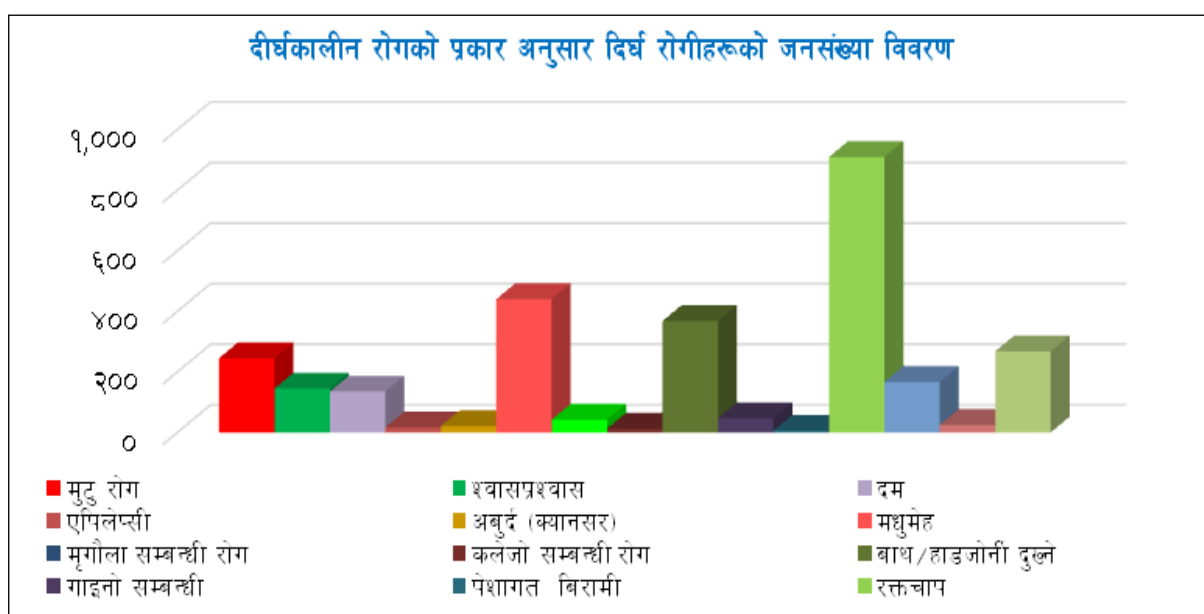

तालिका १४६: दीर्घरोग रोगको प्रकार अनुसार जनसङ्ख्याको विवरण

बडा नं.	मुटु रोग	श्वास प्रश्वास	दम	एपिलेप्सी	अबुर्द (क्यानसर)	मधुमेह	मृगौलासम्बन्धी रोग	कलेजोसम्बन्धी रोग	बाथ/हाडजोर्नी दुख्ने	गाइनोसम्बन्धी	पेशागत बिरामी	रक्तचाप	रोग	माइग्रेन	अन्य*	जम्मा
१	६	१०	७	१		१५			९			२१	८		९	८६
२	३१	६	७		३	८४	३	१	३५	९		१९१	२२	५	२४	४२१
३	३७	९	९	२	४	१००	७	१	३२	६		२४२	१०	६	३५	५००
४	१३	३९	२			३८		१	८	१	१	७६	८	४	१३	२०४
५	१४	१०	१३	३	३	२१	२	१	१६	२	२	४०		४	१४	१४५
६	२४	१२	१५	१	४	४६	३	२	४०		१	३७	१०	२	९	२०६
७	२८	८	९	४	१	३८	५	३	२४	२		८५	१७	२	२६	२५२
८	१०	१५	१०	२		१५	३	३	२४	४	१	३५	९	१	५	१३७
९	३०	५	१३	१	१	२८	३		३१	१		४१	८		३६	१९८
१०	१३	१०	११		१	४	४	१	४३			९	३३		४१	१७०
११	५	७	४	२		११	२		९	९		२७	६		२	८४
१२	१५	८	२१	१	२	१८	५		६०	५		३६	१२		७	१९०
१३	५		२			८	१		३			६			२	२७
१४	१४	६	१२		२	१४	४		३४	८	१	६३	२४	१	४५	२२८
जम्मा	२४५	१४५	१३५	१७	२१	४४०	४२	१३	३६८	४७	६	९०९	१६७	२५	२६८	३८४८
प्रतिशत	८.६०	५.०९	४.७४	०.६०	०.७४	१५.४५	१.४७	०.४६	१२.९२	१.६५	०.२१	३१.९२	५.८६	०.८८	९.४१	१००

*माथि उल्लेखित रोग बाहेक अन्य दीर्घ रोगहरू जस्तै स्नायूसम्बन्धी, कुष्ठरोग, एलर्जी, छारे रोग आदि ।

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.२.१४ तानसेन नगरपालिका स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम

तालिका १४७: आ.व.०७४/०७५को स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रमबाट स्वास्थ्य
बिमाको सेवा लिएकाहरूको विवरण

क्र.स.	वडा नं.	दलित			अल्प संख्यक			जम्मा
		अ.वि.	विपन्न	दलित	अ.वि.	विपन्न	अल्प संख्यक	
१	१	१५	१९	२				३६
२	२			१०				१०
३	३	१	४५					४६
४	४	१३	४					१७
५	५	४	६५	६	१			७६
६	६	२८	३८		१०	२०	७	१०३
७	७	१	५९			३०	४	९४
८	८	३९	५३	१०	४			१०६
९	९	२५	१३	२३	४	३	१०	७८
१०	१०	१२	५४			७		७३
११	११	३६	७९	२				११७
१२	१२	२४	३९					६३
१३	१३		१५			५०		६५
१४	१४	३	६१		१	४		६९
जम्मा		२०१	५४४	५३	२०	११४	२१	९५३

स्रोत : तानसेन नगरपालिका, २०७५

२०७५।५।१४ गतको मितिसम्ममा तानसेन नगरपालिकाको संपूर्ण वडाहरूमा ७०५० घरपरिवारले सवास्थ्य बिमा गरेका छन् । जस्मा स्वास्थ्य बिमा गर्नेको जनसङ्ख्या ३२,०३६ रहेको छ ।

स्रोत : स्वास्थ्य बिमा कार्यालय पाल्पा

७.३ महिला तथा बालबालिका

७.३.१ महिलासम्बन्धी विवरण

तानसेन नगरपालिकाद्वारा महिला विकासको क्षेत्रमा विभिन्न सचेतनामुलक, सीप विकास, आयआर्जन तथा सशक्तिकरणका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरीएको छ । यी कार्यक्रम मध्ये महिला हिंसा न्यूनिकरण पनि प्रमुख रहेको छ । नगर क्षेत्रमा विद्यमान महिला हिंसासम्बन्धी विवरण तलको तालीकमा उल्लेख गरीएको छ ।

तालिका १४८: महिला हिंसासम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	विवरण	सङ्ख्या	कैफियत
१	घरेलु हिंसाबाट पिडित	३०	आ.व २०७०/०७१ देखि
२	सौता रहेको	५	हालसम्म मौखिक निवेदनका
३	वेचविखनमा परेको	-	आधारमा राखिएको अभिलेख
४	श्रीमानबाट पिडित र पिटिएका	६	
५	द्वन्द्वबाट पिडित	४	
६	सामाजिक कुरिती लगाईएका	-	
७	जवरजस्ती करणी	६	
जम्मा		५१	

स्रोत : महिला तथा बालबालिका कार्यालय, तानसेन २०७५

७.३.२ महिला तथा बालबालिका कार्यालयमा दर्ता भई सञ्चालन भएका महिला समूहको विवरण

तालिका १४९: महिला तथा बालबालिका कार्यालयमा दर्ता भई सञ्चालन भएका महिला समूहको विवरण

क्र.सं.	समितिको नाम	ठेगाना	कैफियत	सम्पर्क नं.
१	श्री शक्तिशाली महिला विकास समिति	ता.न.पा.-२(साविक १२)	अध्यक्ष-विमला खड्का	-
२	श्री नवदुर्गा महिला विकास समिति	ता.न.पा.-७(साविक १४)	अध्यक्ष-तुल्सी देवी गैरे	९८४७१७४४२०
३	श्री लिपिनदेवी महिला विकास समिति	ता.न.पा.-११(साविक बन्दीपोखरा ८)	अध्यक्ष-भगवती कुवर	९८४७४६६००३
४	श्री प्रगतीशिल महिला विकास समिति	ता.न.पा.-१(साविक-ता.न.पा.१०)	-	-
५	श्री महालक्ष्मी महिला विकास समिति	ता.न.पा.-६(साविक-ता.न.पा.३)	अध्यक्ष-लक्ष्मी उप्रेती	९८४७५९५७१२
६	श्री सिर्जनशिल महिला विकास समिति	ता.न.पा.-१०(साविक-तेल्घा-८)	अध्यक्ष-देवी न्यौपाने	९८४७३४९९६०
७	श्री नमुना महिला विकास समिति	ता.न.पा.-१०(साविक-तेल्घा-२)	अध्यक्ष-श्री लक्ष्मी नेपाल	९८४७०३७७५९
८	श्री मिलीजुली महिला विकास समिति	ता.न.पा.-१०(साविक-तेल्घा-१)	अध्यक्ष-इन्दिरा ज्ञवाली	-
९	श्री सिलाङकोट महिला विकास समिति	ता.न.पा.-९(साविक-मदनपोखरा-१)	अध्यक्ष-इन्दिरा मिलन अर्याल	-
१०	श्री लालीगरास महिला विकास समिति	ता.न.पा.-८(साविक-मदनपोखरा-३)	अध्यक्ष-दुर्गा चिदी	९८४७१९६८५८
११	श्री सिर्जनशिल महिला विकास समिति	ता.न.पा.-८(साविक-मदनपोखरा-२)	अध्यक्ष-सविता नेपाली	९८४७३३५५४१
१२	श्री शिवशक्ति महिला विकास समिति	ता.न.पा.-बाह्र(साविक-बौघापोखराथोक-५)	अध्यक्ष-लक्ष्मी पौडेल	-
१३	श्री शिवालय महिला विकास समिति	ता.न.पा.-बाह्र(साविक-बौघापोखराथोक-१)	अध्यक्ष-पार्वती वि.क	९८४७३७४०५८
१४	श्री रानीमहल महिला विकास समिति	ता.न.पा.-बाह्र(साविक-बौघापोखराथोक-९)	अध्यक्ष-तुलसा घिमिरे	९८४७४३९२३५
१५	श्री प्रगतीशिल महिला विकास समिति	ता.न.पा.-बाह्र(साविक-बौघापोखराथोक-८)	अध्यक्ष-चोलाकुमारी थापा	-

क्र.स.	समितिको नाम	ठेगाना	कैफियत	सम्पर्क नं.
१६	श्री शिवजी महिला विकास समिति	ता.न.पा.-११(साविक बन्दीपोखरा ९)	-	-
१७	श्री मिलन ज्योति महिला विकास समिति	ता.न.पा.-११(साविक बन्दीपोखरा ५)	-	-
१८	श्री सयपत्री महिला विकास समिति	ता.न.पा.-११(साविक बन्दीपोखरा ६)	-	-
१९	श्री नवसृजित महिला विकास समिति	ता.न.पा.-११(साविक बन्दीपोखरा ४)	-	-
२०	श्री लिपिनदेवी महिला विकास समिति	ता.न.पा.-११(साविक बन्दीपोखरा ९)	अध्यक्ष-धनकुमारी थापा	९८४४७९२४०

स्रोत : महिला तथा बालबालिका कार्यालय, तानसेन २०७५

७.३.३ बालबालिकासम्बन्धी विवरण

बालबालिका भविष्यका कर्णधार हुन् । बालबालिका साभ्ना भविष्य हुन र उनीहरूको स्वतन्त्रता, अधिकार, संरक्षण, विकास र जीवनस्तर सुधारको लागि सामूहिक प्रतिवद्धता र साभ्ना प्रयास आवश्यक छ । बालबालिकाहरूलाई अधिकाररूपी औजारले एक कर्मठ र सबल नागरिकमा परिणत गर्न सकिन्छ । यस नगरपालिकामा रहेका परिवारविहिन बालबालिकाहरूको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका १५०: परिवारविहिन बालबालिकाहरूको विवरण

विवरण	बालिका	बालक	जम्मा	कैफियत
संस्थागत संरक्षणमा रहेका बालबालिका	१७	१०	२७	सिलोम बालगृह, तानसेनमा

स्रोत : महिला तथा बालबालिका कार्यालय, तानसेन २०७५

७.३.४ बालक्लव

तालिका १५१: जिल्ला बाल कल्याण समितिमा बाल क्लव दर्ताको प्रमाण-पत्र प्राप्त गरेका बाल क्लवहरू

सि.नं	बाल क्लवको नाम	वडा नं	दर्ता नं	पुरुष	महिला	जम्मा सदस्य	स्थापना	कैफियत
१	श्रीनगर बाल क्लव	१	४५३	८	६	१४	२०६९	
२	स्टुडेन्ड ईन एक्सन बाल क्लव	२	४६२	१५	५	२०	२०६९	
३	नमुना बाल क्लव	३	४६८	८	१७	२५	२०७०	
४	भावि भविष्य बाल क्लव	४	४८०	१२	११	२३	२०७३	
५	शिवपोखरी बाल क्लव	५	४०७	१०	११	२१	२०६५	
६	उज्यालो बाल क्लव	५	४०८	४	७	११	२०६५	
७	मेलमिलाप बाल क्लव	६	४५२	५	४	९	२०७०	
८	दीपज्योती बाल क्लव	६	४५६	१३	८	२१	२०७१	
९	रिभरभ्याली बाल क्लव	८	४५१	११	१२	२३	२०७०	
१०	साईनिङ्ग बाल क्लव	११	४५४	१३	१७	३०	२०७१	

सि.नं	बाल क्लवको नाम	वडा नं	दर्ता नं	पुरुष	महिला	जम्ममा सदस्य	स्थापना	कैफीयत
११	प्रगति बाल क्लव	११	४७०	२	९	११	२०७२	
१२	सन्त देवी बाल क्लव	११	४७१	५	२	७	२०७२	
१३	सिर्जनशील बाल क्लव	११	४७२	३	६	९	२०७२	
१४	नवकिरण बाल क्लव	११	४७३	३	६	९	२०७२	
१५	भैरव बाल क्लव	११	४७४	२	७	९	२०७२	
१६	चन्डीका बाल क्लव	११	४७५	४	७	११	२०७२	
१७	सङ्घर्ष बाल क्लव	११	४७६	३	६	९	२०७२	
१८	प्रगति बाल क्लव	११	४७७	८	३	११	२०७२	
१९	रेम्बा बाल क्लव	११	४७८	४	३	७	२०७२	
२०	सिरूपाते बाल क्लव	११	४७९	८	११	१९	२०७२	
२२	सृजनशिल बाल क्लव	१२	३००	६	५	११	२०६४	
२३	जनचेतना बाल क्लव	१२	३०१	६	३	९	२०६०	
२४	नवज्योती बाल क्लव	१२	३०२	१	८	९		
२५	नमुना बाल क्लव	१२	३०३	५	६	११	२०६३	
२६	समाज सुधार बाल क्लव	१२	३०४	२	९	११	२०६४	
२७	उपकार बाल क्लव	१२	३०५	७	१०	१७	२०६०	
२८	सूर्य ज्योति बाल क्लव	१२	३०६	६	३	९	२०६५	
२९	प्रगतिशिल बाल क्लव	१२	३०७	५	४	९	२०६४	
३०	चिनारी बाल क्लव	१२	३०८	४	७	११	२०६३	
३१	सप्तरंगी बाल क्लव	१२	३०९	५	६	११	२०६५	
३२	जनजाग्रीति युवा क्लव	१३	३१०	४	३	७	२०६४	
३३	एकता बाल क्लव	१३	३११	५	६	११	२०६४	
३४	नवबिहानी बाल क्लव	१३	३१२	४	७	११	२०६५	
३५	राधाकृष्ण बाल क्लव	१३	३१३	१४	११	२५	२०६४	
३६	मधुरमिलन बाल क्लव	१३	३१४	५	४	९	२०६५	
३७	मेलमिलाप बाल क्लव	१३	३१५	८	७	१५	२०६३	
३८	विद्याज्योती बाल क्लव	१३	४२९	९	३	१२	२०६३	

सि.नं	बाल क्लवको नाम	वडा नं	दर्ता नं	पुरुष	महिला	जम्ममा सदस्य	स्थापना	कैफीयत
३९	जनज्योती बाल क्लव	१३	४३०	६	९	१५	२०६४	
४०	समाजसेवा बाल क्लव	१३	४३१	१०	८	१८	२०६३	
४१	सर्वोदय बाल क्लव	१३	४५०	४	७	११	२०६४	
४२	त्रिभुवन बाल क्लव	१४	४५५	३४	६	४०	२०७२	

स्रोत : जिल्ला बाल कल्याण समिति, पाल्पा

बालबालिकाहरू सङ्गठित भई आफूसँग सरोकार राख्ने विषयमा छलफल गर्न, प्रतिनिधित्व गर्न र आफ्नै क्षमता विकास, सचेतना लगायत बाल अधिकारको संरक्षण प्रबर्द्धनमा विविध क्रियाकलाप गर्न नगरक्षेत्रमा बाल-समूह, बाल क्लव, बालअधिकार मञ्च आदिका रूपमा बालबालिकाहरू क्रियाशील रहेका छन्। बालक्लव, बाल-सहभागिताको एक सशक्त माध्यम बनेको छ।

७.४ खानेपानी तथा सरसफाई

खानेपानी स्वच्छ जीवनको प्रमुख आधार हो। खानेपानी सुरक्षित नहुँदा विभिन्न दुषित तथा असुरक्षित पानीबाट लाग्ने रोगको जोखिम हुन्छ। खानेपानी सुरक्षित राख्न त्यस ठाउँको वातावरण पनि सफा र स्वच्छ रहनु पर्दछ। खानेपानीको लागि प्रयोग गरिएको स्रोतको आधारमा नगर तथा नगरपालिकाको स्वास्थ्य स्थिति निर्धारण गर्न सकिन्छ। सुरक्षित खानेपानीको प्रयोगबाट विभिन्न रोगको जोखिम न्यूनीकरण गर्न सकिन्छ। तानसेन नगरपालिकाको खानेपानीको स्थिति सुधारको लागि विभिन्न आयोजनाहरू सञ्चालनमा रहेका छन्।

७.४.१ नगरपालिकाभित्र सञ्चालित मुख्य खानेपानीका आयोजना

तालिका १५२: नगरपालिकामा रहेको मुख्य खानेपानी आयोजनासम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	खानेपानी आयोजना र उद्योगको नाम	स्वामित्व	पानीको स्रोत	अवस्था	लाभान्वित घरधुरी सङ्ख्या	आयोजनाले समेट्ने क्षेत्र
१	तानसेन खानेपानी योजना भुल्के, सिस्ने, होलाङ्दी, तिनधारा	उपभोक्ता समिती	मुल, खोला	चालु	२८०७	साविक १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, १०, १३, १४ र खयरतुङ
२	वर्तुङ्ग खानेपानी तथा सरसफाई उ.स.	उपभोक्ता समिती	मुहान	चालु	१९२	ता.न.पा. ६ र ७

स्रोत : खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजनर वर्तुङ्ग खानेपानी तथा सरसफाई उ.स. २०७५

७.४.२ नगरपालिकाभित्र सञ्चालित खानेपानी आयोजना, माग, आपूर्ति, महसुल

तालिका १५३: नगरपालिकाभित्र सञ्चालित खानेपानी आयोजना, माग, आपूर्ति, महसुलसम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	खानेपानी आयोजनाको नाम	दैनिक माग	दैनिक आपूर्ति	महसुल दर	आयोजना लागत	मासिक आम्दानी	मासिक खर्च	मासिक बचत
				मासिक न्यूनतम रु.				
१	तानसेन खानेपानी उपभोक्ता समिती	३० लाख लिटर	करीब ६ देखि ७ लाख लि.	१००	पुरानो योजना	करिव १७ लाख	करिव १६ लाख	१ लाख
२	वर्तुङ्ग खानेपानी तथा सरसफाई उ.स.	२ लाख लिटर	२ लाख लिटर	८०	पुरानो योजना	७०,०००	३०,०००	४०,०००

स्रोत : खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजनर वर्तुङ्ग खानेपानी तथा सरसफाई उ.स. २०७५

७.४.३ मुख्य खानेपानी आयोजनाका सम्भावित स्रोतहरू

तालिका १५४: खानेपानीका सम्भावित मुख्य स्रोतहरू

क्र.सं.	खानेपानीको स्रोतहरू	ठेगाना	लाभान्वित हुने क्षेत्र
१	काली गण्डकी खानेपानी आयोजना -(नदी)	ता.न.पा. १३	१,२,३,४,५,६,७,११,१२,१३
२	डिप वोरिङ थान २	७	६ र ७
३	डिप वोरिङ थान १	१०	१० र ७ को केही भाग

स्रोत : खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन, २०७५

७.४.४ खानेपानीको स्रोतको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका १५५: खानेपानीको स्रोतको आधारमा घरधुरीको विवरण

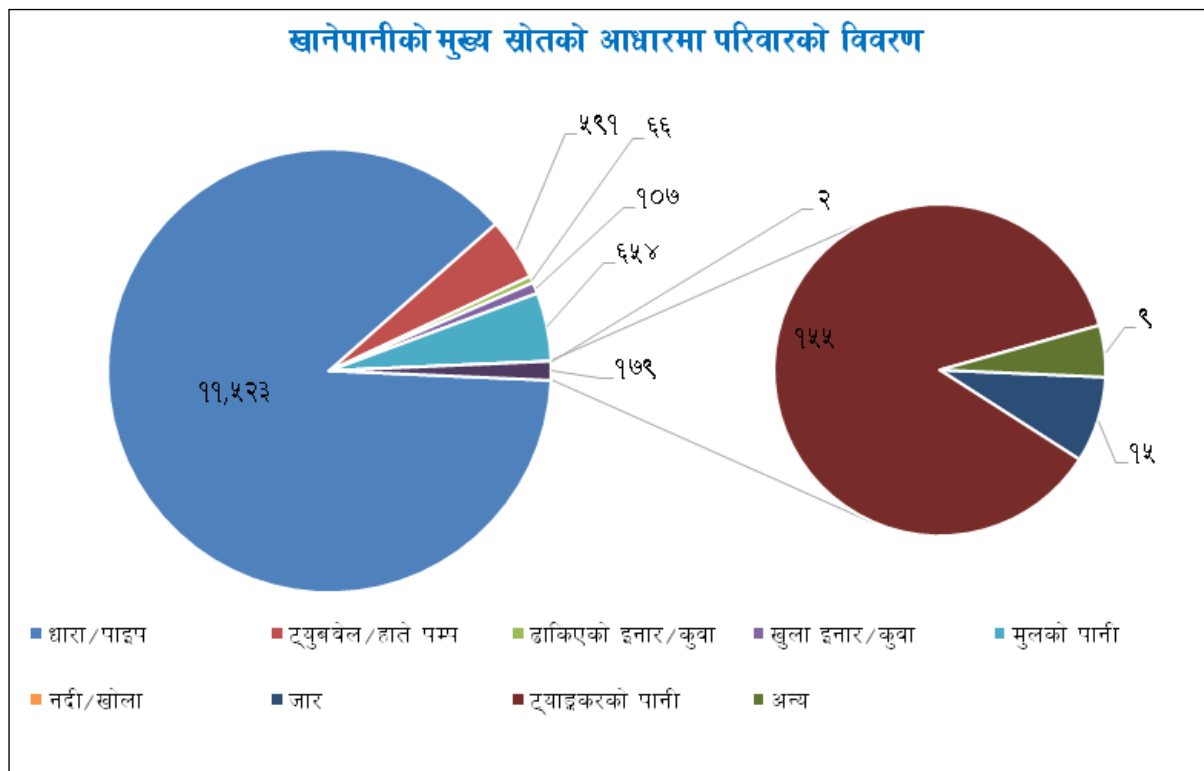
बडा नं.	धारा/पाइप	ट्युबवेल/हाते पम्प	ढाकिएको इनार/कुवा	खुला इनार/कुवा	पानी मुलको पानी	नदी/खोला	जोर	ट्याङ्कको पानी	अन्य*	जम्मा
१	७१२	१		३	३०३		२	३	२	१,०२६
२	१,१३२				४			५		१,१४१
३	१,४०३	१			१९		२	९६	१	१,५२२
४	८८३						८	१०		९०१
५	९०७	२			७		१	९	३	९२९
६	१,०९१	१	१	२	४८		२	२४	१	१,१७०
७	१,००५	२३२	३	६	९९			४	१	१,३५०
८	६७९	१	९	६	१०९	१				८०५
९	५६७	२८८	४	१०	८	१		४		८८२
१०	६३३	६२	४८	७३	३					८१९
११	५९०		१	३	४				१	५९९

वडा नं.	धारा/पाइप	ट्यूबवेल/हाते पम्प	ढाकिएको इनार/कुवा	खुला इनार/कुवा	मुलको पानी	नदी/खोला	जार	ट्याङ्करको पानी	अन्य*	जम्मा
१२	५९८	२		४	१८					६२२
१३	५१८				१					५१९
१४	८०५	१			३१					८३७
जम्मा	११,५२३	५९१	६६	१०७	६५४	२	१५	१५५	९	१३,१२२
प्रतिशत	८७.८१	४.५०	०.५०	०.८२		४.९८	०.०२	०.११	१.१८	०.०७

*माथि उल्लेखित स्रोत बाहेक कुलो, आकासे पानी, हिउँ, झरना, असिना आदि ।

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

यस नगरपालिकामा रहेका १३,१२२ परिवारहरू मध्ये धारा तथा पाइप प्रणालीबाट पिउने पानी प्रयोग गर्ने परिवारको सङ्ख्या ११,५२३ (८७.८१ प्रतिशत) रहेको देखिन्छ । ट्यूबवेल वा हातेपम्प मार्फत आपूर्ति गरिएको पिउने पानी उपभोग गर्ने परिवारको सङ्ख्या ५९१ (४.५० प्रतिशत) रहेको देखिन्छ । अन्य स्रोत प्रयोग गर्नेको सङ्ख्या नगन्य रहेको छ । यस तथ्याङ्कले ट्यूबवेल वा हातेपम्प प्रयोग गर्ने परिवार ४.५० भएको देखिन्छ । विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

७.४.५ परिवारले प्रयोग गर्ने पानीको स्रोत र स्वामित्वको आधारमा पारिवारिक विवरण

नगरपालिकामा रहेका कुल १३,१२२ घरपरिवारहरू मध्ये ७,८०५ (६४.४३ प्रतिशत) घरपरिवारको पानीको स्रोत निजी रहेको तथ्याङ्कले देखाउँछ भने सार्वजनिक स्रोत प्रयोग गर्ने २,३३३ (१९.२६ प्रतिशत), सामुदायिक स्रोत प्रयोग गर्ने १,६४८ (१३.९० प्रतिशत), अरूको धारा वा पानीको स्रोत प्रयोग गर्ने २८२ (२.३३ प्रतिशत) र अन्यमा १० (०.०८ प्रतिशत) रहेका छन् । वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

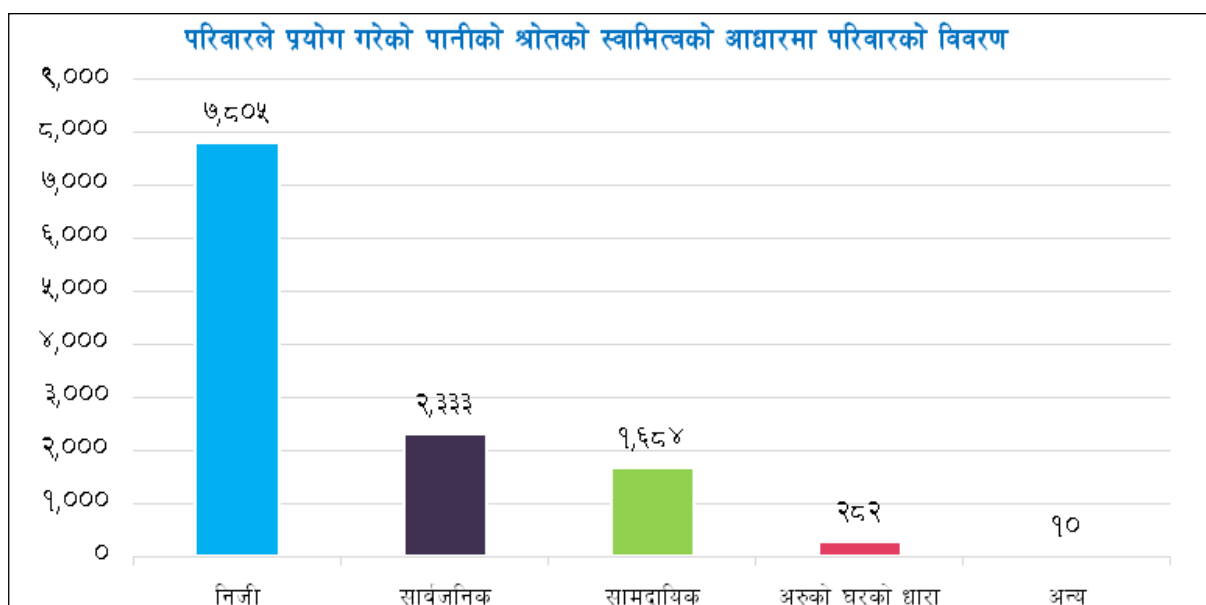

तालिका १५६:परिवारले प्रयोग गर्ने पानीको श्रोत र स्वामित्वको आधारमा पारिवारिक विवरण

बडा नं.	निजी	सार्वजनिक	सामुदायिक	अरुको घरको धारा	अन्य*	जम्मा
१	४३८	१९५	३९	४१		७१३
२	१,१०२	१६	४	१०		१,१३२
३	१,२८१	३८	३३	५०	२	१,४०४
४	८७६		२	५		८८३
५	५९९	२५४	७	४९		९०९
६	७९८	१३०	१२१	३६	७	१,०९२
७	८२३	२९६	६४	५४		१,२३७
८	१६१	१०४	४०८	७		६८०
९	३७५	१३१	३२२	२६	१	८५५
१०	१८२	४४१	७१	१		६९५
११	५४४	४४		२		५९०
१२	५३	२२५	३२२			६००
१३	३०	१९७	२९१			५१८
१४	५४३	२६२		१		८०६
जम्मा	७,८०५	२,३३३	१,६८४	२८२	१०	१२,११४
प्रतिशत	६४.४३	१९.२६	१३.९०	२.३३	०.०८	१००.००

*माथि उल्लेखित स्वामित्व प्रकारका बाहेक प्राकृतिक श्रोत, सार्वजनिक वा संस्थागत श्रोतहरू हुन सक्ने ।

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

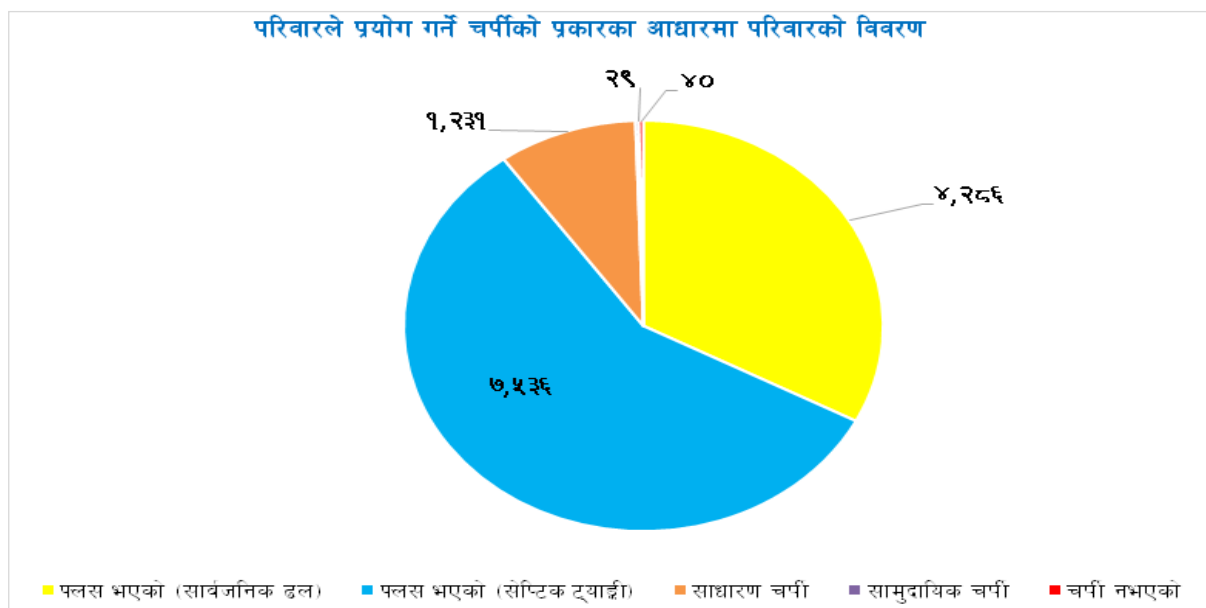
७.४.६ शौचालय प्रयोगको प्रकारको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका १५७: शौचालय प्रयोगको प्रकारको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	फ्लस भएको (सार्वजनिक ढल)	फ्लस भएको (सेप्टिक ट्याङ्की)	साधारण चर्पी	सामुहिक चर्पी	चर्पी नभएको	जम्मा
१	१०९	८४९	६६	१	१	१,०२६
२	१,१३५	४	२			१,१४१
३	१,४३१	८२	६	३		१,५२२
४	८४५	५५	१			९०१
५	२११	६३८	६६	३	११	९२९
६	३९०	६५८	११८	१	३	१,१७०
७	१४१	१,०५१	१४८	५	५	१,३५०
८	१	६०५	१९५	१	३	८०५
९	४	६९५	१८२		१	८८२
१०	३	५९०	२२५	१		८१९
११	११	४६१	११८	४	५	५९९
१२		५७८	३१	७	६	६२२
१३	१	४९०	२७	१		५१९
१४	४	७८०	४६	२	५	८३७
जम्मा	४,२८६	७,५३६	१,२३१	२९	४०	१३,१२२
प्रतिशत	३२.६६	५७.४३	९.३८	०.२२	०.३०	१००.००

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका कुल घरपरिवार १३,१२२ मध्ये ७,५३६ (५७.४३ प्रतिशत) परिवारहरूले फ्लस सहितको सेप्टिक ट्याङ्की भएको चर्पी, ४,२८६ (३२.६६ प्रतिशत) फ्लस सहितको सार्वजनिक ढल भएको चर्पी, १,२३१ (९.३८ प्रतिशत) साधारण चर्पीको प्रयोग गरेको र ४० घरपरिवारहरूले भने चर्पीको प्रयोग नगरेको पाइयो ।

७.५ सामाजिक सुरक्षा भत्ता

सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमतर्फ जेष्ठ नागरिक, एकल महिला, विधवा, दलित वर्ग, लोपोन्मुख आदिवासी जनजाति, अशक्त अपाङ्गता भएका नागरिकहरू एवं दलित बालबालिकाहरूले सामाजिक सुरक्षा भत्ता वृत्ति अनुदान प्राप्त गर्ने व्यवस्था गरेको छ। नेपालको संविधान २०७२ को भाग ३ को धारा ४३ मा आर्थिक रूपले विपन्न, अशक्त र असहाय अवस्थामा रहेका, असहाय एकल महिला, अपाङ्गता भएका, बालबालिका, आफ्नो हेरचाह आफै गर्न नसक्ने तथा लोपोन्मुख जातिका नागरिकलाई कानून बमोजिम सामाजिक सुरक्षाको हक हुनेछ भनी व्यवस्था गरेको छ।

७.५.१ सामाजिक सुरक्षासम्बन्धी विवरण

सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको व्यवस्था बमोजिम यस नगरपालिकामा विभिन्न श्रेणीका व्यक्तिहरूलाई सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्रदान गरीएको छ। विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका १५८: सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाएका व्यक्तिहरूको विवरण

बडा नं.	जेष्ठ नागरिक	एकल महिला	अपाङ्गता भएका	अत्यसंख्यक जातजाति	बाल सुरक्षा	बुढा भत्ता	अन्य	सामाजिक सुरक्षा नपाएका	जम्मा
१	६१	१०५	९	१	२	१५	२	६	२०१
२	७९	६२	४	१	१	२२	६	१	१७६
३	१२७	८५	१३		२५	२२		४	२७६
४	४८	६४	४			५	३	३	१२७
५	९०	१२७	१५	४	१	२९		३	२६९
६	१२२	११२	१३	१	६	१७	१०	२	२८३
७	१४१	१२९	१७		४	११	४	६	३१२
८	१०६	१२२	१८		४७	१५	३	२	३१३
९	१०३	१३७	१३		१	१६			२७०
१०	९४	७७	१४	७	४२	१४	१०	५	२६३
११	७८	६७	२४		१२	८	२	१	१९२
१२	९३	९८	१५			८	११	७	२३२
१३	१००	११४	१०			१०			२३४
१४	१५६	१३५	१०		१		४	४	३१०
जम्मा	१,३९८	१,४३४	१७९	१४	१४२	१९२	५५	४४	३,४५८
प्रतिशत	४०.४३	४१.४७	५.१८	०.४०	४.११	५.५५	१.५९	१.२७	१००.००

स्रोत: तानसेन नगरपालिका तानसेन २०७५

७.६ अपाङ्गतासम्बन्धी विवरण

अपाङ्गता हुने कारणमा आयोडिनयुक्त नुनको प्रयोगको कमी, उत्पन्न दुर्घटना, जन्मजात, प्राकृतिक प्रकोप, कुपोषण, स्वास्थ्य उपचार नपाएर, द्वन्द्व/युद्ध वा विस्फोटक पदार्थको प्रयोग आदि देखिएका छन्। यसलाई न्यूनीकरण गर्न सचेतनामुलक, प्रतिरोधात्मक र उपचारात्मक कार्यहरू गर्न जरुरीदेखिन्छ। अपाङ्गता परिचयपत्र वितरण गर्नका लागि अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई अपाङ्गताका आधारमा शारीरिक अपाङ्गता, दृष्टिविहीन

तानसेन नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५। २२५

र न्यून दृष्टियुक्त, स्वरबोलाईसम्बन्धी अपाङ्गता, सुस्त श्रवण र बहिरा, श्रवण दृष्टिविहिनता, मानसिक अपाङ्गता बौद्धिक अपाङ्गता, बहुअपाङ्गता गरी सात किसिमले र गाम्भीर्यताका आधारमा तह क (रातो रङको परिचयपत्र), तह ख (नीलो रङको परिचयपत्र), तह ग (पहेलो रङको परिचयपत्र) र तह घ (सेतो रङको परिचयपत्र) गरी चार तहमा विभक्त गरी परिचय पत्र वितरण गर्ने कार्य सुरु गरिएको छ । नगरपालिकामा महिला तथा बालबालिका कार्यालयको तथ्याङ्क अनुसार २०७४ सालमा अपाङ्ग भएका व्यक्तिहरूको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका १५९: अपाङ्गतासम्बन्धी विवरण

वडा नं.	पूर्ण अशक्त			अति अशक्त			मध्यम अपाङ्गता			सामान्य अपाङ्गता			जम्मा
	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	
१	२	२	४	३	१०	१३	४	४	८	६	१२	१८	४३
२	२	१	३	०	३	३	३	६	९	२	१	३	१८
३	१	३	४	२	३	५	६	४	१०	२	१	३	२२
४	०	२	२	१	१	२	१	१	२	१	२	३	९
५	२	२	४	५	९	१४	४	१०	१४	११	१२	२३	५५
६	१	२	३	७	४	११	३	३	६	८	३	११	३१
७	१	४	५	७	९	१६	४	४	८	१०	८	१८	४७
८	२	२	४	४	४	८	३	५	८	१०	१०	२०	४०
९	२	२	४	४	६	१०	३	६	९	६	८	१४	३७
१०	१	१	२	६	८	१४	४	८	१२	१२	८	२०	४८
११	१	१	२	८	८	१६	७	१	८	७	१०	१७	४३
१२	१	०	१	५	७	१२	२	१०	१२	७	१३	२०	४५
१३	१	१	२	८	६	१४	०	४	४	८	५	१३	३३
१४	०	१	१	२	९	११	०	१	१	७	१२	१९	३२
जम्मा	१७	२४	४१	६२	८७	१४९	४४	६७	१११	९७	१०५	२०२	५०३

स्रोत : महिला तथा बालबालिका कार्यालय, २०७५

७.७ फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा सरसफाई

नगरपालिकालाई सफा, वातावरण मैत्री बनाउन सरसफाई अभियानलाई प्राथमिकता दिईएको छ । यस कार्यमा टोल विकास संस्था, आमासमूह, स्थानीय क्लव लगायत सरोकारवाला संस्था तथा जनप्रतिनिधिमुलक निकायहरू समेत परिचालन भएका छन् । यस नगरपालिकामा स्वच्छ हावापानी एवं रमणिय प्राकृतिक वातावरणको अनुभव गर्न सकिन्छ । सरसफाईको लागि नगरक्षेत्रमा ल्यान्डफिल साइटको व्यवस्था रहेको छ । साथै कुहिने र नकुहिने फोहरको वर्गीकरण समेत गरिएको छ । फोहोरमैला व्यवस्थापनसम्बन्धी थप विवरण तल उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका १६०: हस्पिटलबाट निस्केको फोहोर मैला व्यवस्थापनसम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	हस्पिटल/हेल्थपोस्ट/ क्लिनिकहरूको नाम	हस्पिटलको फोहोर व्यवस्थापन			
		कुहिने फोहोरको व्यवस्थापन	नकुहिने फोहोरको व्यवस्थापन	अन्य फोहोरहरूको व्यवस्थापन	फोहोर जलाउने व्यवस्थापन
१	जिल्ला अस्पताल पाल्पा	छ	छ	छ	छ
२	मिशन अस्पताल	छ	छ	छ	छ
३	लुम्बिनी मेडीकल कलेज	छ	छ	छ	छ
४	पाल्पा लायन्स लाकौल आँखा अस्पताल	छ	छ	छ	छ

स्रोत : तानसेन नगरपालिकाको कार्यालय, २०७५

७.८ नगरपालिकाको फोहोरसम्बन्धी तथ्यहरू

- नगरपालिकाको ठोस फोहोर सङ्कलन गर्ने, स्थानान्तरण गर्ने र निषेधित गर्ने काम नगरपालिकाले नै गर्दै आएको छ ।
- स्थानीय संस्था, होटल व्यवसायी, तरकारी व्यवसायी, फलफुल पसल, मासुपसल, स्टेशनरी, फेन्सी पसलहरूले ठूलो मात्रामा फोहोर उत्पादन गर्दछन् ।
- विभिन्न उद्योगहरूमा कुहिने र नकुहिने प्रकारको फोहोर उत्पादन हुन्छ ।
- नगरपालिकाको ठोस फोहोरतर्फ कुहिने ३० प्रतिशत नकुहिने ७० प्रतिशत रहेको छ ।
- नगरपालिकामा एक वर्षमा अनुमानित १५०० टन ठोस फोहोर उत्पन्न हुन्छ ।
- नगरपालिकामा एक घरबाट एक वर्षमा ठोस फोहोर ६०० किलो सङ्कलित हुन्छ ।
- नगरपालिकाको फोहोर सङ्कलन क्षेत्र बतासे डाँडा देखि बाँसटारी सम्म, गोर्खेकोटदेखि ढुङ्गाखानी भित्रका सबै क्षेत्रमा रहेको छ ।

७.८.१ खुला दिसामुक्त क्षेत्र

देशका कतिपय भागहरूमा सामुदायिक स्वास्थ्यका हिसाबले हानिकारक खुला रूपमा दिसापिसाव गर्ने प्रवृत्ति रहेको छ । यो मानव सभ्यता र व्यक्तिगत स्वास्थ्यका दृष्टिले समेत अवाञ्छित कार्य हो । तर हालका वर्षहरूमा सञ्चार माध्यमहरूको सकारात्मक भूमिका, शिक्षाको विकास र विस्तारले आम जनसमुदायबाट खुला दिशा मुक्त क्षेत्र घोषणा गर्ने कार्य भईरहेको छ । पछिल्लो राष्ट्रिय जनगणना २०६८, अनुसार तानसेन नगरपालिकामा ७.०६ प्रतिशत घरहरूमा शौचालयको प्रयोग नभएको देखिएता पनि पछिल्लो समयमा विभिन्न संघसंस्था, नगरपालिका साथै नागरिक समाजको सक्रिय पहलमा सञ्चालन भएको “खुला दिसामुक्त क्षेत्र कार्यक्रम” लगायत जनचेतनामुलक कार्यक्रमले शौचालयको प्रयोग बढ्दै गएको छ । आर्थिक वर्ष २०७३/०७४ को नतिजा अनुसार नगरपालिका खुल्ला दिशा मुक्त क्षेत्र घोषणा भएको छ । नगरपालिकामा रहेका सार्वजनिक शौचालयसम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

७.८.२ सार्वजनिक शौचालयसम्बन्धी विवरण

तालिका १६१: सार्वजनिक शौचालयको विवरण

वडा नं.	स्थान	कच्ची सङ्ख्या	पक्की सङ्ख्या	कैफियत
१	बराङ्गदी, मिशन	-	३	
२	फूलबारी हाटबजार		२	
३	गुल्मी रोड, श्रीनगर		३	
६	बसपार्क, टुडीखेल, नगरपालिका पछाडी, वर्तुड	-	४	
७	प्रभास	-	१	निर्माणाधिन
७	ठाँटी चौर		१	
८	छाप		१	
९	तिन्टी आँप, अर्खले, दमकडा	-	३	
११	लिपिन्देवी	-	१	
१२	शिव मन्दिर, पिपल बोट, डाँडाकटेरी		३	
१३	बौघागुम्हा ठूलो पोखरा, सारदा मा.वि. बौघागुम्बा, अर्खले	-	३	
१४	देउराली/ऋषिकेश मन्दिर/रिडीबगर		३	

स्रोत : तानसेन नगरपालिकाको विभिन्न वडा कार्यालय, २०७५

७.८.३ घरबाट निस्कने ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने स्थानको आधारमा परिवारको विवरण

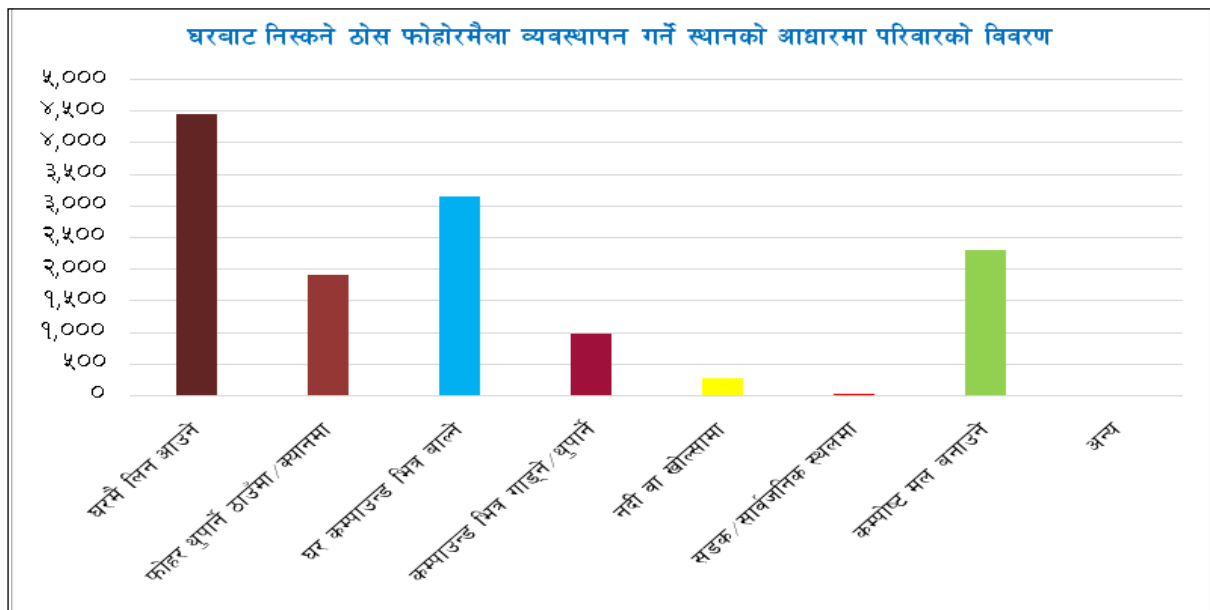
तालिका १६२: घरबाट निस्कने ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने स्थानको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	लिन घरमै आउने	फोहर थुपार्ने ठाउँमा/ क्यानमा	घर कम्पाउन्ड भित्र बाल्ने	कम्पाउन्ड भित्र गाड्ने/ थुपार्ने	नदी वा खोल्सा	सडक/ सार्वजनिक स्थलमा	कम्पोष्ट मल बनाउने	अन्य	जम्मा
१	४८५	७	१९१	४४	७	२	२९०		१,०२६
२	१,१२९				११			१	१,१४१
३	१,१६६	१९६	६९	११	२		७८		१,५२२
४	७६४	९९	२६	४			८		९०१
५	३०३	१३	१५७	७२	१	५	३७८		९२९
६	३३३	१६९	३१३	१९४	८७	८	६६		१,१७०
७	१७३	६४	६४२	२९६	११	२	१६१	१	१,३५०

वडा नं.	घरमै लिन आउने	फोहर थुपार्ने ठाउँमा/क्यानमा	घर कम्पाउन्ड भित्र बाल्ने	कम्पाउन्ड भित्र गाड्ने/थुपार्ने	नदी वा खोल्सामा	सडक/सार्वजनिक स्थलमा	कम्पोष्ट मल बनाउने	अन्य	जम्मा
८		२१०	२१८	३९	३६	५	२९७		८०५
९	४	४८०	२७०	२३	७	३	९५		८८२
१०	८	१०	४५९	४४	५	३	२९०		८१९
११	९	६६	१५०	७८	६८	२	२२६		५९९
१२		८४	३५२	५१	१		१३४		६२२
१३	१	१८८	१०४	६८	१५	६	१३६	१	५१९
१४	८१	३२४	२१०	४८	२९		१४५		८३७
जम्मा	४,४४५	१,९१०	३,१६१	९७२	२८०	३६	२,३०४	३	१३,१२२
प्रतिशत	३३.९६	१४.५६	२४.०९	७.४१	२.१३	०.२७	१७.५६	०.०२	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका कुल घरपरिवारहरू मध्ये ४,४४५ (३३.९६ प्रतिशत) घरको फोहोर घरमा नै लिन आउने गरेको, ३,१६१ (२४.०९ प्रतिशत) घरको कम्पाउन्ड भित्र बाल्ने, २,३०४ (१७.५६ प्रतिशत) कम्पोष्ट मल बनाउने गरेको, १,९१० (१४.५६ प्रतिशत) फोहर थुपार्ने ठाउँमा अथवा क्यानमा राख्ने गरेको पाइयो । ग्रामीण क्षेत्रमा कृषि मुख्य पेशाको रूपमा रहेकोले यहाँका १७.५६ प्रतिशत घरपरिवारले फोहरलाई कम्पोष्ट मलको रूपमा प्रयोग गरेकोले यो फोहर व्यवस्थापनको उत्तम उपाय रहेतापनि फोहरको प्रकृति अनुसार प्लाष्टिक जन्य तथा अन्य नसड्ने फोहरहरू खेतीयोग्य जमिनमा पर्न जाँदा क्रमशः भू-प्रदुषण वृद्धि भई उत्पादकत्वमा ह्रास आउन सक्ने देखिन्छ । अर्कोतर्फ जलाउने, खोल्सामा फाल्ने साथै सार्वजनिक स्थलमा समेत फाल्ने कार्यहरूले प्रदुषण वृद्धि गराई जनस्वास्थ्यमा प्रत्यक्ष असर गर्दछ । वडागतरूपमा थप विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

खण्ड ८ : वन तथा वातावरण

८.१ प्राकृतिक वन तथा वनस्पति

तानसेन नगरपालिका वन वातावरण र जैविक विविधताको दृष्टिकोणले सम्पन्न नगरपालिका हो । यस नगरपालिकामा उष्ण (Tropical) देखि समशीतोष्ण (Temperate Climate) क्षेत्रमा पाइने वन्यजस्तु तथा वनस्पतिहरू रहेका छन् । तानसेन नगरपालिकामा पाइने प्रमुख वनस्पतीका प्रजातिहरूमा साल, सिसौ, रूद्राक्ष, श्रीखण्ड, सिमल, जामुन, सल्लो, कदम, चिलाउने, बाँस, खयर, छतिवन, धँगैरो, बकाईनो, वर, पीपल, बेल, स्वामी, अमला, निम, पलाँस, आँप, डुम्री, कटहर, लिची, सुपारी, वयर, राजवृक्ष, मसला, अम्बा, केरा, कागती, भोगटे, अमिलो, बेंहोरा, सरिफा, दारिम, फडिर,साज, कुम्भी, हर्छो-बर्छो, सिरीस, दबदबे, टुनी, सुन्तला, कुम्भी, नेवारो, आदि यसै गरी घिसने जन्तुहरूमा गोहोरो, छेपारो, भित्ती, सर्प, गड्यौला, जुका, अन्य किटपतङ्ग आदि पाइन्छन् । चराचुरुङ्गीहरूमा कोइली, मैना, सुगा, ढुकुर, लुइँचे, गौथली, काग, भँगेरा, मयुर, हुट्ट्याउँ, हुचिल, जुरेली, भद्रायो, चिल, बाज, बट्टाइ, चिबे, भ्याकुर, फिस्टो, गिद्ध, धनेश, कालिज, लाटोकोसेरो, चमेरो, हाँस, परेवा, वन कुखुरा, तित्रा, धोबी चरो, हाडफोरुवा, भद्राई, आदि प्रजातिका स्थानीय र आप्रवासी चराचुरुङ्गीहरू पाइन्छन् ।

८.२ हावापानीसम्बन्धी विवरण

भौगोलिक असमानता भएकोले नगरपालिकाको विभिन्न ठाउँहरूमा भिन्न भिन्न हावा पानी रहेको छ त्यस्तै तानसेन नगरपालिकाको उत्तरी भागमा हिमालको हावाको प्रभावले साथै उचाइपनि धेरै भएको कारण जाडो हुने र दक्षिणी भाग बेशी भाग भएकोले गर्मी हुन्छ । चैत्र महिनादेखि आश्विनको सुरुसम्म गर्मी हुन्छ । आश्विन, कार्तिक र फागुनमा यहाँको हावापानी समशीतोष्ण हुन्छ भने मंसिर, पौष र माघमा जाडो हुन्छ । जेष्ठको अन्त्यदेखि आश्विनको सुरुसम्म मनसुनी वायुका कारण प्रशस्त वर्षा हुने गर्छ ।

८.३ जैविक विविधतासम्बन्धी विवरण

तानसेन नगरपालिकाको पर्यावरणीय सन्तुलनका लागि पारिस्थितिक जैविक प्रणालीलाई सन्तुलितरूपबाट कायम राख्न वन, वनस्पती तथा प्राणीहरू बिचको स्थापित सम्बन्धलाई दीगो रूपमा कायम राख्न सजगता अपनाउनु पर्ने देखिन्छ । दीगो विकासका निम्ति पूर्वाधार विकासको क्रममा हुने वनजङ्गल र पारिस्थितिक विनासलाई न्यूनीकरण गर्न आवश्यक छ । वातावरणीय असन्तुलनले वनस्पति वा प्राणीहरूको क्रमिक ह्रास र विनास हुँदै अन्ततः लोप हुने अवस्था हुन सक्छ । विषम हावापानीमा विभिन्न जात जातिका प्राणी र वनस्पती रहेको यस नगरपालिकामा वन संरक्षण र सम्बर्द्धनको कार्यमा स्थानीय बासिन्दाहरूको सहभागिता अपरिहार्य हुन पुगेको छ ।

यस क्षेत्रमा पाइने गैरकाष्ठ वन पैदावारले यहाँका स्थानीय बासिन्दाका कतिपय महत्वपूर्ण आवश्यकता परिपूर्ति गर्नुका साथै यहाँ बढी भएको काष्ठ न्यून मात्रामा अन्य स्थानमा समेत निकासि हुने गरेको छ ।

८.४ सामुदायिक वनसम्बन्धी विवरण

यस तानसेन नगरपालिकामा आ.व. २०७४/७५ सम्ममा ८७ सामुदायिक वनहरूलाई वन उपभोक्ता समूहमा हस्तान्तरण गरिएको छ। विगतको समयमा थोरै जनसङ्ख्याको तुलनामा प्रसस्त वन क्षेत्र भएकोले पनि वन संरक्षणभन्दा उपयोगमा मात्र जोड दिएको पाइन्छ तर गएको केही वर्षदेखि वन क्षेत्र वरिपरिका जनतामा नयाँ जागरण देखिएको छ। नगरपालिका र सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरूको सहभागितामा सामुदायिक वनभित्र गैरकाष्ठ वनपैदावारको उत्पादनलाई प्रोत्साहित गर्न विभिन्न तालिम, गोष्ठी र अध्ययन भ्रमणहरू गरिदै आएका छन्। यसले स्थानीय स्तरबाट वन व्यवस्थापनका सम्पूर्ण पक्षहरूलाई अघि बढाउन र वनक्षेत्रको उत्पादन बढाउन थप मद्दत मिल्ने देखिन्छ। यस नगरपालिकामा रहेका सामुदायिक वनहरूको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका १६३: सामुदायिक वन व्यवस्थापनको विवरण

क्र.सं	सामुदायिक वनको नाम	वडा नं.	क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	लाभान्वित घरधुरी सङ्ख्या
१.	रिपधारापोखरीडाँडा सामुदायिक वन	१	२.०३	४८
२.	उकालेपिपल सामुदायिक वन	१	२५.१७	७२
३.	पारीहिटी सामुदायिक वन	१	२.६१	२६
४.	चण्डी सामुदायिक वन	१	७.२९	७९
५.	ध्रुवघाटमहिला सामुदायिक वन	१	६.३६	५४
६.	भुसालडाँडा सामुदायिक वन	१	६.१२	९६
७.	श्रीनगर गणेश सामुदायिक वन	३	३४.४२	१३३
८.	कैलाश वसन्त सामुदायिक वन	३,५	१४.६	१९२
९.	देउराली सामुदायिक वन	३,४,७	१२.६८	५६
१०.	जर्नेलधारा सामुदायिक वन	५	८.५६	५९
११.	तल्लोश्रीनगर सामुदायिक वन	५	१२.७३	४०
१२.	राउतेडाँडा सामुदायिक वन	५	३७	१५३
१३.	लिपिन्देवी सामुदायिक वन	५	२६.२३	१५८
१४.	तिनलाकुरी सामुदायिक वन	५	१७.२५	२४५
१५.	वासपोखरा वनदेवी सामुदायिक वन	५	११.६	१५४
१६.	वनदेवी सामुदायिक वन	५	१९.७१	१८२
१७.	मिलिजुली सामुदायिक वन	५	२२.७५	१७४
१८.	वतासेडाँडा शिव मन्दिर सामुदायिक वन	५	६.५७	६२
१९.	भिरपानी सामुदायिक वन	५	८.७९	९५
२०.	सालघारी वेलखक सामुदायिक वन	५	३८.७१	२२२
२१.	कुसुमडाँडा सामुदायिक वन	६	१४	२९७
२२.	ढुंगेडाँडा सृजना सामुदायिक वन	६	१९.६६	६९
२३.	शान्तिकुन्ज सामुदायिक वन	७	२.९	३६
२४.	वेनीडाँडा सामुदायिक वन	७	२८.८१	३७२
२५.	चौलानीगैरा सामुदायिक वन	७	१६	२५८

क्र.सं	सामुदायिक वनको नाम	वडा नं.	क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	लाभान्वित घरधुरी सङ्ख्या
२६.	वंशगोपाल सामुदायिक वन	७	११.२४	४१६
२७.	काजीपौवा सामुदायिक वन	७	२४.०३	१०८
२८.	कण्ठेसरा सामुदायिक वन	८	१०४	११४
२९.	खावा सामुदायिक वन	८	१२५.५	२०७
३०.	शिखरडाँडा सामुदायिक वन	८	४२	१६५
३१.	मूलगौरा सामुदायिक वन	८	१३.४५	९९
३२.	काभ्रेडाँडा सामुदायिक वन	८	११५	२२०
३३.	पोसपाखा सामुदायिक वन	९	१३९.९६	१६७
३४.	अँधेरीछरछरे सामुदायिक वन	९	१८.२	१६५
३५.	केवरेभाईडाँडा सामुदायिक वन	९	१२.२७	११४
३६.	वराडदीकोहल सामुदायिक वन	९	१६.५५	१२५
३७.	वाढखोला सामुदायिक वन	९	१२.३२	१८५
३८.	ठूलोपाखो सामुदायिक वन	९	१२	११९
३९.	चिदियारढाक्रेवास सामुदायिक वन	९	१२.८६	१११
४०.	भारकेस सामुदायिक वन	१०	१९०	३३०
४१.	ठूलोवनसिंगाले सामुदायिक वन	१०	२५.४५	७०
४२.	सुरुतुङ सामुदायिक वन	१०	१५.६७	१३०
४३.	वेलाउतीचउर सामुदायिक वन	१०	८.४७	५८
४४.	आलेखर्कज्यामिरेकोल सामुदायिक वन	१०	२८.२९	१०५
४५.	गुँरासडाँडा सामुदायिक वन	१०	७६.९८	१०४
४६.	राम्चे सामुदायिक वन	१०	१९.९८	५७
४७.	कुण्डलीदेवी महिला सामुदायिक वन	१०	३.८	८२
४८.	वर्डाडाँडा सामुदायिक वन	१०	३२.६८	३४
४९.	लहरीमने सामुदायिक वन	१०	२२.०१	७०
५०.	अरजाव्दी सामुदायिक वन	१०	१७.८८	६७
५१.	अगील्लीपिपल सामुदायिक वन	१०	१.१	४५
५२.	पुजनडाँडा सामुदायिक वन	१०	९.१३	४४
५३.	गोविन्देसुनडाँडा सामुदायिक वन	१०	२१.७	५४
५४.	वाभ्ना सामुदायिक वन	११	५६.५५	१२५
५५.	चिलाउनेपानी सामुदायिक वन	११	२५	११४
५६.	जोगेपानीराल्थुम सामुदायिक वन	११	२२.७८	१०४
५७.	चिलाउनेखर्क गहते सामुदायिक वन	११	२८.५	११०
५८.	खहरे सामुदायिक वन	११	१०.६५	१११
५९.	खिल्लेनीधैरेनी सामुदायिक वन	११	४.४३	८५
६०.	भर्लेगौरा सामुदायिक वन	११	१११.७५	१६७
६१.	तिलाहारसांखर सामुदायिक वन	११	५६.५	३७६

क्र.सं	सामुदायिक वनको नाम	वडा नं.	क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	लाभान्वित घरधुरी सङ्ख्या
६२.	नात्थुङ खैरिकोट सामुदायिक वन	११	४६.७१	२७४
६३.	गेवा सामुदायिक वन	११	४.१६	१७
६४.	सल्लेरीवन सामुदायिक वन	१२	२८.६७	४५
६५.	धाराहीपाखा सामुदायिक वन	१२	४४.५	९७
६६.	कार्तिके शान्तिचौर सामुदायिक वन	१२	१३८.४४	२०१
६७.	जर्नेटा चुनढुंगा सामुदायिक वन	१२	१००.४४	७९
६८.	चमेलीडाँडा सामुदायिक वन	१२	३४.९	४०
६९.	तिरतिरे सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह	१२	२८.२९	६२
७०.	मुसिपोखरा सामुदायिक वन	१३	२३.२४	२७
७१.	चमेरेडाँडा सामुदायिक वन	१३	१०.५३	६४
७२.	वादलखाने सामुदायिक वन	१३	२४.२७	३०
७३.	वुकेनी सामुदायिक वन	१३	३१.५९	६०
७४.	वाघखोर सामुदायिक वन	१३	७४.५२	९२
७५.	गल्लक सालघारी सामुदायिक वन	१३	४२.३४	३२
७६.	तारुगैरा सामुदायिक वन	१३	४.४९	१३६
७७.	भुल्के कमेरे सामुदायिक वन	१३	७.८२	४६
७८.	रैनिदमारगेथानाम सामुदायिक वन	१४	१४.७५	६८
७९.	भुल्केचिदि सामुदायिक वन	१४	७.७२	४४
८०.	रनुवा सामुदायिक वन	१४	८७.५	१६२
८१.	साङटुमिर्जातुङ सामुदायिक वन	१४	१७.८२	४०
८२.	ठूलोगैरा सामुदायिक वन	१४	२९.९६	१५६
८३.	खक्रयानसल्लेरी सामुदायिक वन	१४	७२.२४	१३३
८४.	देउराली लेवसे सामुदायिक वन	१४	२४.९८	८२
८५.	हुसेनी सामुदायिक वन	१४	५३.०८	४२
८६.	कुडापानी सामुदायिक वन	१४	३५.०६	१२०
८७.	कसेनी सामुदायिक वन	१४	३५.५७	८७
जम्मा			२८४६.५३	१०,२६३

स्रोत: जिल्ला वन कार्यालय, पाल्पा २०७५

तानसेन नगरपालिकामा आ.व.२०७४/०७५ सम्ममा जम्मा ८७ वटा सामुदायिक वनहरू उपभोक्तालाई हस्तान्तरण गरिएको छ। हस्तान्तरित सामुदायिक वनले यस नगरपालिकामा २८४६.५३ हे. क्षेत्रफल ओगटेको छ।

८.५ धार्मिक वन

धार्मिक संघ/संस्थाको वरिपरी रहेको वन जङ्गल क्षेत्रहरू धार्मिक क्षेत्रको महत्व र सौन्दर्य बढाउने उद्देश्यले त्यस्ता धार्मिक वनको रूपमा हस्तान्तरण गरिन्छ। नगरपालिकाको विभिन्न भागहरूमा रहेका धार्मिक स्थल धार्मिक वनको सम्भावना बोकेका क्षेत्रहरू भए तापनि त्यसको उचित संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्नुपर्ने देखिन्छ।

८.६ सरकारद्वारा व्यवस्थित वन

नगरपालिकाको कुल वन क्षेत्र मध्ये नगरपालिकामा सामुदायिक वन, निजी वन र धार्मिक वनको रूपमा हस्तान्तरित बाहेक बाँकी रहेको वन क्षेत्र सरकारद्वारा व्यवस्थित वनको रूपमा रहेको छ ।

- तानसेन न.पा.भित्र रहेको वनको कुल क्षेत्रफल : ५२०० हेक्टर (जिल्लाको कुल वन क्षेत्रको ३.८१ प्रतिशत)
- सामुदायिक वन दर्ता (हस्तान्तरण) सङ्ख्या : ८७ वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहलाई हस्तान्तरित वनको क्षेत्रफल : २८४६.५३ हेक्टर (८७ वटा समूह) र बाँकी २३५३.४६ हेक्टर वन क्षेत्र सरकारद्वारा व्यवस्थित वनको रूपमा रहेको ।

८.७ निजी वन

हाल यस नगरपालिकाको वन उपभोक्ताको निजी आवादीमा वृक्षारोपण गरिएका रुख उत्तिस, श्रीखण्ड, चिलाउने, सल्ला प्रजाती, सिमल, टुनी, खयर, ओखर, सतिसाल, रातो सिरिस, भिमल, गिठा, लालि गुराँस, काउलो, अमला, सुगन्धकोकिला, दालचिनी, बर, सुगन्धवाल, पाषणवेद, टिमुर, चिराईतो, कुरिलो आदि यस जिल्लामा पाइने वनस्पतिहरू हुन् । यस नगरपालिकाको रहेका निजी वनहरूको विवरण निम्न अनुसार रहेको छन् ।

- मदनपोखरा बस्ने कमल प्रसाद राना को ४१-२-१-२ रोपनी
- मदनपोखरा बस्ने एक प्रसाद भण्डारी को ३-०-०-० रोपनी
- रुम बहादुर नेपाली ता.न.पा.-८ पाल्पा, कि.नं.१८०, क्षेत्रफल ३-१०-१-३
- उम बहादुर सार्की, ता.न.पा.-८ पाल्पा, कि.नं.१६१, क्षेत्रफल ७-१-२-१
- माधव प्रसाद पाठक, ता.न.पा.-९ पाल्पा, कि.नं.१८७७, क्षेत्रफल २-११-१-३
- लक्ष्मीदेवी पौड्याल, ता.न.पा.-९ पाल्पा, कि.नं. ११२८ क्षेत्रफल १-८-०-०, कि.नं.११२९ क्षेत्रफल ४-१०-३-२, कि.नं.११३० क्षेत्रफल १-८-०-०
- भेषराज सापकोटा र पिताम्बर सापकोटा, ता.न.पा.-८ पाल्पा, कि.नं.४१६ क्षेत्रफल ६-१०-१-०

८.८ वन पैदावारको माग र आपूर्ति

तानसेन नगरपालिकाबाट उत्पादन भएका वन पैदावारको विक्री वितरण उपभोगको स्थितिलाई हेर्दा यहाँको उत्पादन यस नगरपालिकाको आपूर्तिलाई पुग्याई जिल्लाभित्रकै अन्य नगरपालिका तथा ग्रामीण क्षेत्र तथा अन्य जिल्लामा न्यूनमात्रमा निकासि हुने गरेको छ । वनजङ्गलको नजिकका परिवारले बढी काठ/दाउरा खपत गर्दछन् भने वनबाट टाढा रहने परिवारले धेरै कम परिमाणमा काठ/दाउरा खपत गर्ने गरेको पाइन्छ । तानसेन नगरपालिकाभित्र रहेका सा.व.उ.समूहका उपभोक्ताहरूलाई आवश्यक पर्ने काठ, दाउरा सम्बन्धित सा.व.उ.समूहको स्वीकृत वन कार्ययोजना अनुसार समूहबाट नै आपूर्ति हुने गरेको व्यवस्था रहेको छ ।

८.९ जडिबुटीसम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिकाको वन क्षेत्रमा पाइने जडिबुटीहरूमा रिट्ठा, टिमुर, सतावरी, बोभो, कुरिलो, दाल्चिनी, पावन, तेजपात, गुँरास, चिउरी, हर्षो, बर्रो, राजवृक्ष, सजिवन, लहरेगुर्जो, चुत्रो अमला, रुदिलो, तितेपाती सर्पगन्धा, कालोमसुलि आदि जडिबुटीहरू सङ्कलन तथा विक्री हुने प्रसस्त सम्भावना रहेको देखिन्छ ।

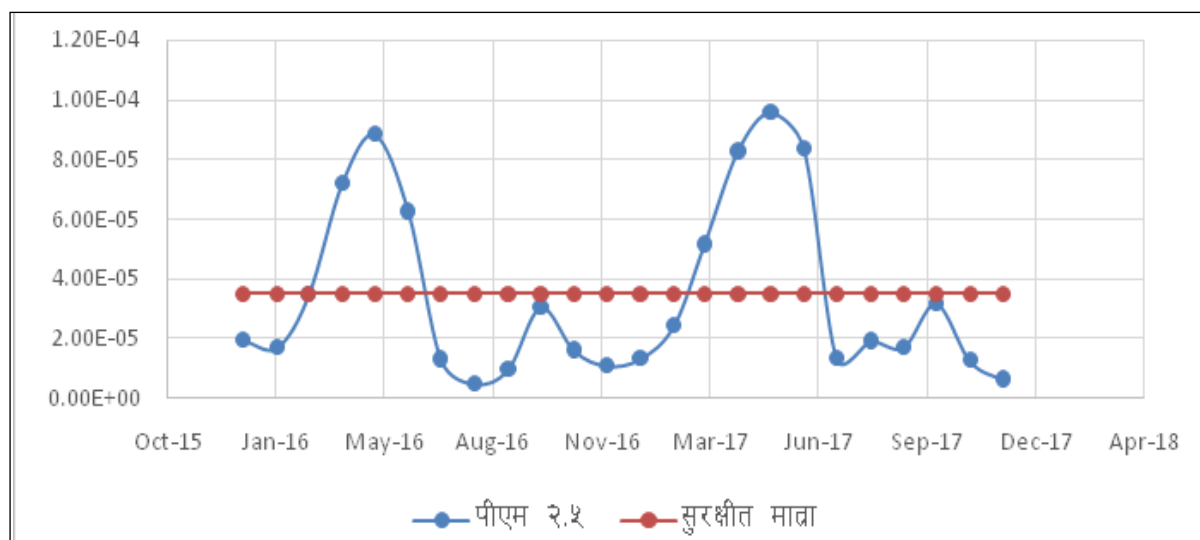
(श्रोत : जिल्ला वन कार्यालय २०७५)

८.१० प्रदुषणर फोहर मैला

८.१०.१ वायु प्रदुषण

वायु प्रदुषणको प्रमुख सूचक पी एम २.५ तानसेनमा पनि धेरै मात्रामा देखिन्छ यसले छातीमा हुने समस्या देखि क्यान्सर जस्तो रोग लाग्ने सम्भावना लाई बढाउँछ । (स्रोत: NASA Giovanni)

विगत वर्षको तथ्यंकलाइ हेर्दा पीएम २.५ पुस महिना बाट बढेर मनसुन शुरु हुनु अगाडि बढी मात्रा मा पुग्ने अनि वर्षा शुरु भए पछि यसको असर कम हुने देखिन्छ ।

८.१०.२ ध्वनी प्रदुषण

शहरीकरण बढेसँगै ध्वनी प्रदुषणको समस्या सिर्जना हुन्छ । विशेषत ठुला राजमार्ग, उद्योग, कलकारखाना, बजार क्षेत्र नजिक यसको असर बढीदेखिन्छ । यस नगरपालिका क्षेत्रमा गाडीबाट निस्कने ध्वनी तथा प्रेशर हर्नका कारण ध्वनी प्रदुषण बढेको पाइन्छ ।

८.१०.३ फोहर जन्य प्रदुषण

हाल देखिएका वातावरणीय समस्या मध्ये फोहर तथा ढल व्यास्थापन प्रमुख सवालको रूपमा देखिएको छ । तानसेन नगरपालिका प्लास्टिकको भोला मुक्त नगरपालिका घोषणा भएतापनि अन्य प्लास्टिकजन्य प्याकिङ्गका सामानहरू जस्तै चाउचाउ, चीप्स, सूती जस्ता सामान को प्रयोगले केही असर परेको हुँदा त्यसलाई व्यवस्थापन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

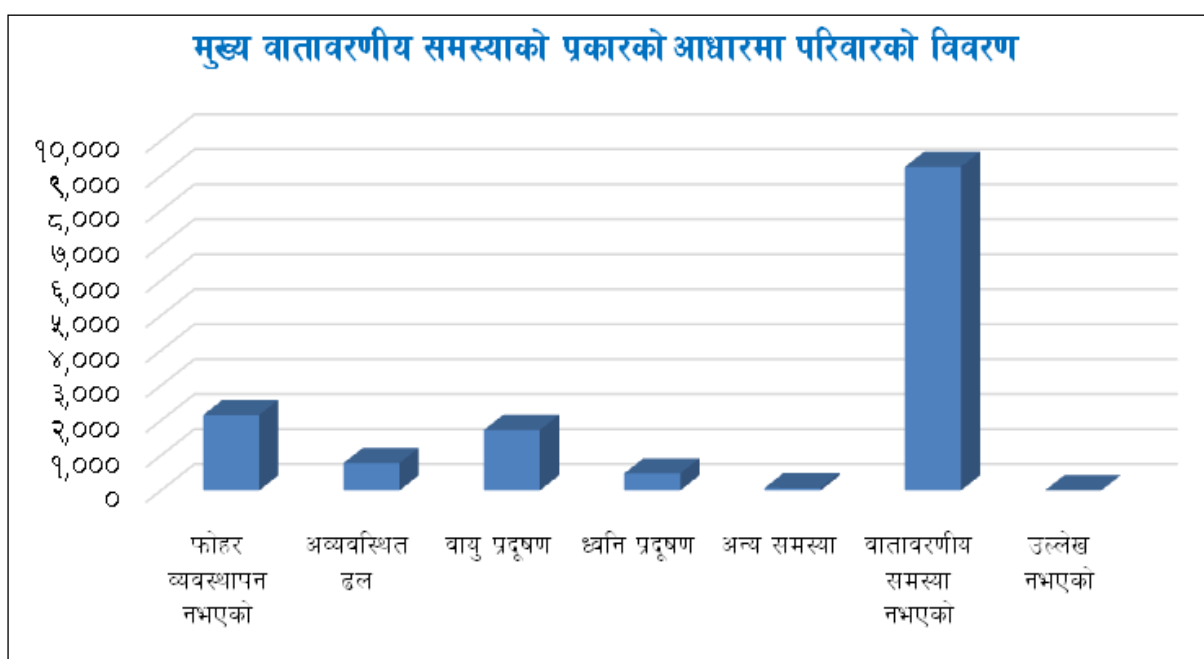
८.१०.४ मुख्य वातावरणीय समस्याका प्रकारका कारण प्रभावित परिवारको विवरण

नगरपालिकामा तपाईंको परिवार बसोबास गरेको स्थान वरिपरिको मुख्य वातावरणीय समस्या के हो भनी सोधिएको प्रश्नमा सबैभन्दा बढी २१५५ परिवारले फोहोर व्यवस्थापन नभएको कारण प्रभावित भएको जवाफ दिएका थिए भने, दोस्रोमा १,७२८ परिवारले वायु प्रदुषणका कारण प्रभावित भएको जवाफ दिएका थिए त्यस्तै ११०६ ले प्रदूषित पानी, ७८२ ले अव्यवस्थित ढल र ४८५ ले ध्वनि प्रदुषणका कारण प्रभावित भएको बताएका छन् । बडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १६४: मुख्य वातावरणीय समस्याको प्रकारको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	वातावरणीय समस्या								जम्मा
	पानी प्रदूषण	फोहर व्यवस्थापन नभएको	अव्यवस्थित ढल/सेप्टी टैंक	वायु प्रदूषण	ध्वनि प्रदूषण	अन्य समस्या	वातावरणीय समस्या नभएको	उल्लेख नभएको	
१	३२	४६	११	४८	१४	६२	८२३		१,०२६
२	१३	३२४	२६	२६६	२५	१	५७३	१	१,१४१
३	२१	२२९	११	७६	२३		१,२३३		१,५२२
४	८	१०३	१	३	९०		७२७		९०१
५	२६	६३	२९	१८	११		८२४	१	९२९
६	२१४	३८७	६८	४०९	४१	१	६४०		१,१७०
७	७२	१०८	१२	९८	२१		१,१५९	१	१,३५०
८	२५६	३४४	१३३	६०९	११८	४	१०६	४	८०५
९	१८९	१७०	१३२	११५	४		५४२		८८२
१०	२८	९१	३	१	३		६९३		८१९
११	१४१	५९	६	३	१२		४३७		५९९
१२	५३	४	८८	१	५१		५२४		६२२
१३	४७	१५५	२१४	५४	५०		२३४		५१९
१४	६	७२	४८	२७	२२	२	७३८		८३७
जम्मा	१,१०६	२,१५५	७८२	१,७२८	४८५	७०	९,२५३	७	१३,१२२
प्रतिशत	८.४३	१६.४२	५.९६	१३.१७	३.७०	०.५३	७०.५२	०.०५	१००.००

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

८.११ विपत् व्यवस्थापन

तानसेन नगरपालिकामा धरातलीय उचाईको विविधताले गर्दा समतल उपत्यकादेखि पहाडी भू-भाग समेत रहेका छन् । तल्लो क्षेत्रहरू नगरपालिकाकै प्रमुख उत्पादन क्षेत्रहरू पनि यस तानसेन नगरपालिकामा पर्दछन् । माटो पाँगो एवं दोमट भएको हुँदा उत्पादन राम्रो हुन्छ । उच्च पहाडी क्षेत्रमा कडा खालको बलौटे र चुनढुङ्गा मिसिएको माटो भएकाले यस क्षेत्रमा भू-क्षय तथा पहिरो जाने सम्भावना बढी हुन्छ भने मध्य भाग समेत पत्रे चट्टानमा रातो माटो मिसिएको माटो बढी भएको हुँदा भू-क्षय र पहिरोको दृष्टिले बढी सम्बेदनशील मानिन्छ ।

भौगोलिक हिसाबले कमजोर भूभाग र मध्यम खालको जलाधारीय अवस्थाले गर्दा यस तानसेन नगरपालिकामा पनि वर्षेनी भू-क्षय, बाढी, पहिरो जाने गरेको छ । यसै गरी जलवायु परिवर्तनका कारण हुने प्राकृतिक प्रकोपका कारण ठूलो जनधनको क्षति समेत हुने गरेको छ । यस तितो यथार्थलाई मनन् गरी भू-क्षय र पहिरोको समस्याहरू र यसको कारण पहिल्याएर समाधानको लागि एक निक (यलाई मात्र जिम्मेवार नठानी सम्बद्ध सबै निकायहरूले समन्वय र साभेदारी गरेर भू-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रमलाई प्राथमिकताको साथ अगाडि बढाउनु आजको टड्कारो आवश्यकता देखिएको छ । साथै बारम्बारता कम भए तापनि ठूलो जनधनको क्षति हुन सक्ने भूकम्पीय जोखिम कम गर्न नगरभित्र भवन-संहितालाई कडाइका साथ परिपालना गराउन नगरपालिका क्रियाशील हुनु पर्ने देखिन्छ ।

८.११.१ नगरपालिकामा हुन सक्ने प्रकोप सम्बन्धी विवरण

प्रकोपहरूको बारम्बरताको आधारमा नगरपालिकाभित्र पहिरो, भू-क्षय, बाढी, आगलागी, असिना, चट्याङ्ग, महामारी, मौसमी सुख्खा साथै सडक दुर्घटनालाई लिन सकिन्छ भने बारम्बरता कम तथा क्षतिको असर बढी हुनसक्ने भूकम्पलाई पनि सम्भावित प्रकोपको रूपमा रहेको छ । त्यसैगरी बर्ड-प्लु, किट-आतङ्क, जनावर-आतङ्क जस्ता प्रकोपहरूको असर पनि बढी रहेको देखिन्छ ।

तालिका १६५: नगरपालिकामा हुन सक्ने सम्भावित प्रकोपको विवरण

क्र स	सम्भावित प्रकोप	विद्यमान अवस्था	समय
१	भूकम्प	भूकम्पीय जोखिमका दृष्टिले नेपाल विश्वको ११ औँ स्थानमा रहेको र नगरपालिकामा भूकम्प प्रतिरोधात्मक भवन कमै मात्रामा भएको, भवन संहिता पूर्ण रूपमा लागु नभएको	जुनसुकै समयमा
२	पहिरो	वृक्षारोपण नभएका नाङ्गा डाँडापाखा तथा नदिले कटान गर्ने क्षेत्रहरू	असाढ-श्रावण-भदौ
२	बाढी	नगरमा विशेषतः साना ठुला नदि/खोलाहरू बग्ने गरेको र वर्षायाममा नदी तथा खोलाहरूले आसपासका भू-भागहरू वर्षेनी कटान गरी क्षति पुऱ्याईरहेको छ । वर्षेनी धेरै संख्यामा परिवारहरू प्रभावित भैरहेका छन् ।	जेष्ठ-असोज
३	आगलागी	नगरको धेरै जसो भू-भागमा घनावस्ती रहेका (सुकुम्वासी, बाढी विस्थापित) लगायतका अति विपन्न समुदायका घरहरू सचेतना अभाव, अग्नी नियन्त्रण यन्त्रको अभाव, चुल्होमा आगो सल्काउँदा मट्टीतेलको प्रयोग गर्नु र सलाई लाईटरजस्ता आगो बाल्ने वस्तुहरू बच्चाले खेलाउँदा आगलागीका घटना बढी हुने गरेको ।	चैत्र-जेष्ठ

क्र.स	सम्भावित प्रकोप	विद्यमान अवस्था	समय
४	महामारी	प्रकोपका रूपमा भाडापखाला लगायतका पानीजन्य रोग बढ्ने गरेको, स्रोत साधन अभाव र जनचेतना कमी, अनुकूल क्षमताको अभाव ।	विपत्पछि साथै अन्य समयमा
५	वर्डफ्लु, अन्य फ्लु	अव्यवस्थित कुखुरा पालन, स्वाइन फ्लु, आदि	जुनसुकै समयमा
६	जङ्गली जनावर आतङ्क	नगरको वनजङ्गल वरिपरी बसोबास भएको क्षेत्रहरू	जुनसुकै समयमा
८	मौसमी सुख्खा	पानी नपरेमा नहरको सिँचाई नपुगेका भागहरू	असार –भदौ
९	किट आतङ्क	जलवायु परिवर्तन, बढी विषादि प्रयोगका कारण लाभकारी चरा, किरा लोप	खेती मौसम
१०	चट्याङ तथा असिना	धेरैजसो वर्षायाम र पानी परेको समयमा	जुनसुकै समय

स्रोत: जिल्ला समन्वय समिति, पाल्पा २०७४

माथिको तालिकामा नगर क्षेत्रभित्र भई रहेका प्रकोप र विद्यमान अवस्था एवं जानसक्ने समयको बारेमा बताएको छ । जुनसुकै समयमा जान सक्ने भूकम्पबाट जोगिन पूर्व तयारीका गतिविधिसँगै भवन निर्माणमा भवन सहिताको पूर्ण पालना गर्न जरुरी देखिन्छ, भने वर्षेनी गइरहने भूक्षय, बाढी र पहिरोबाट हुनसक्ने क्षति कम गर्न न्यूनीकरण का उपाय सहित जनचेतना र पूर्वतयारीका गतिविधिहरू गर्न आवश्यक छ । वडागत जोखिम क्षेत्र पहिचान गरेर र अभि त्यस भित्रका समुदाय तथा बस्तीहरू साथै घरपरिवारको पहिचान गरी प्रकोप जोखिम तथा सङ्कटासन्नता तथा क्षमताको नक्साङ्कन तयार गर्न सकिन्छ, साथै विपत् जोखिम न्यूनीकरणमा सम्लग्न सरोकारवालाहरू बीच समन्वयात्मक र साभेदारी सम्यन्त्रको विकास गरी विपत् पूर्व, विपत्को समयमा र विपत् पश्चात्का गतिविधिहरू सञ्चालन गर्न सकिन्छ ।

८.११.२ संस्थागत विश्लेषण

यस नगरपालिकामा विपत् पूर्वतयारी, रोकथाम र अल्पीकरण, विपत्को समयको प्रतिकार्य र विपत् पश्चात्को पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माण तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलनका लागि आवश्यक पर्ने सेवा, सहयोग, सुविधा, उपलब्ध गराउने सरकारी निकाय वा सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, स्थानीय संस्थाहरू र अन्य मानवीय सेवा प्रदायक सङ्घसंस्था, वित्तीय संस्था, सहकारी, स्वास्थ्य सेवा केन्द्र, निजी क्षेत्र आदिको उपलब्धता, पहुँच र सम्बन्धको विश्लेषण गरिएको छ ।

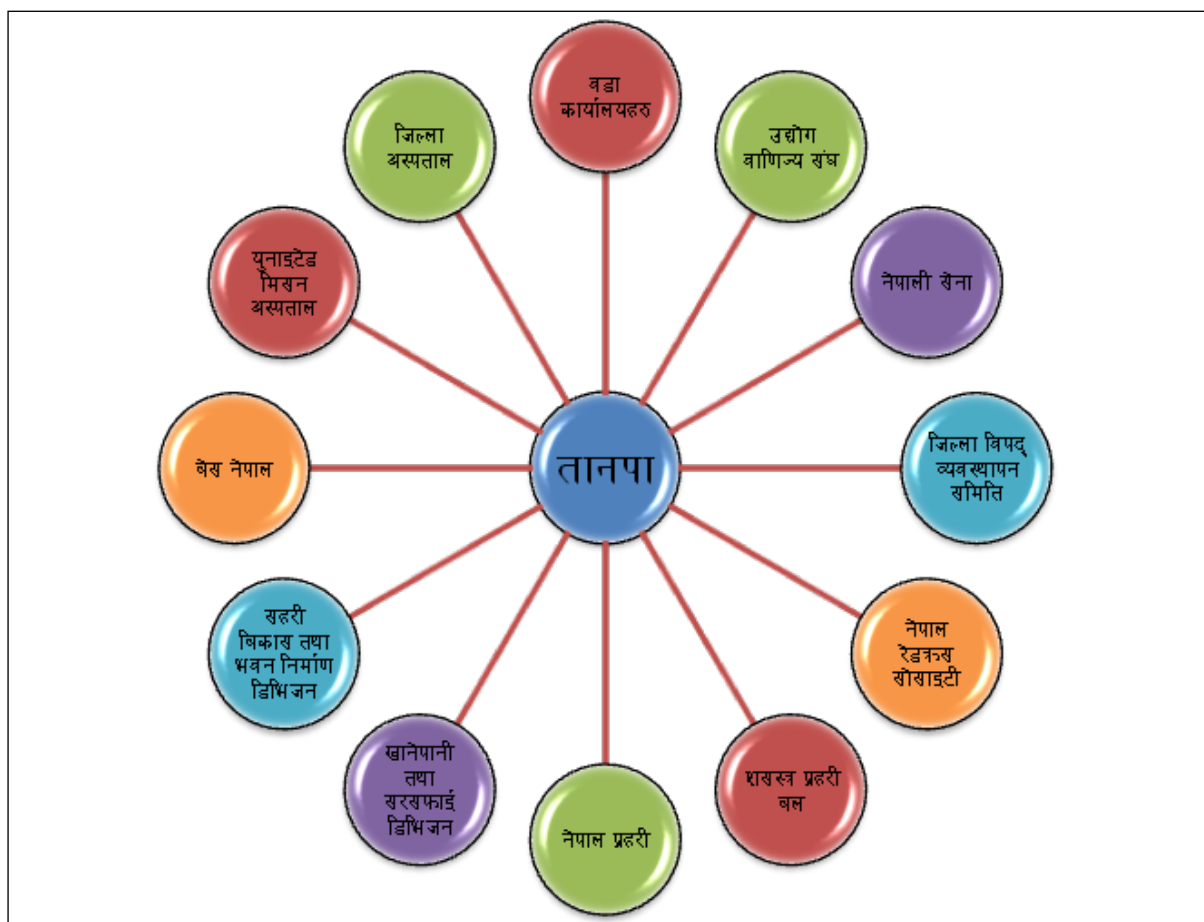
तालिका १६६: संस्थागत विवरण

क्र.स	कार्यालय सङ्घसंस्थाको नाम	ठेगाना	पहुँचको अवस्था	प्राप्त हुन सक्ने सहयोगको क्षेत्र
१	जिल्ला विपत् व्यवस्थापन कार्यालय	ता.न.पा. ४	पुगेको	समग्र विपत् व्यवस्थापनको समन्वय
२	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	ता.न.पा. ४	पुगेको	खोज तथा उद्धार, द्रुत सर्वेक्षण, राहत वितरण, शिविर व्यवस्थापन तथा शान्ति सुरक्षा
३	गोरखनाथ नागपोखरी ब्यारेक	ता.न.पा. ६	पुगेको	खोज तथा उद्धार, राहत सामग्री ढुवानी

क्र.स	कार्यालय सङ्घसंस्थाको नाम	ठेगाना	पहुँचको अवस्था	प्राप्त हुन सक्ने सहयोगको क्षेत्र
४	सशस्त्र प्रहरी बल	ता.न.पा. १	पुगेको	खोज तथा उद्धार, राहत सामाग्री ढुवानी तथा वितरण, शिविर व्यवस्थापन तथा शान्ति सुरक्षा
५	सहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग	ता.न.पा. १	पुगेको	आवास समूहको नेतृत्व, गैर खाद्य सामाग्रीको समन्वय तथा शिविर व्यवस्थापन
६	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन	त.न.पा. ५	पुगेको	शिविरमा खानेपानी तथा आपतकालीन सौचालय सेवाको समन्वय र व्यवस्थापन
७	पाल्पा जिल्ला अस्पताल	त.न.पा.	पुगेको	स्वास्थ्य उपचार, स्वास्थ्य प्रवर्द्धन तथा शिविरको आयोजना
८	युनाइटेड मिसन अस्पताल	त.न.पा.	पुगेको	आपतकालीन स्वास्थ्य उपचार, स्वास्थ्य प्रवर्द्धन तथा शिविरको आयोजना
९	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	ता.न.पा. २	पुगेको	खोज तथा उद्धार, सर्वेक्षण, राहत सामाग्री व्यवस्थापन एवं वितरण, एम्बुलेन्स र प्राथमिक उपचार सेवा
१०	उद्योग बाणिज्य संघ	त.न.पा.	पुगेको	निजी क्षेत्रहरूसँग समन्वय र विपत्को समयमा राहत सङ्कलन
११	बेश नेपाल	त.न.पा.	पुगेको	राहत सङ्कलन तथा वितरण

स्रोत : नगरकार्यपालिकाको कार्यालय, तानसेन २०७५

विपत्को अवस्थामा प्रभावकारी र समयमै मानवीय सहयोग प्रदान गर्नका लागि माथि उल्लेखित सरकारी तथा गैर-सरकारी निकायहरूसँग समन्वय र सहकार्यबाट प्रभावित समुदायहरूमा खोज-उद्धार तथा राहत सेवाहरू सञ्चालन गर्न सकिन्छ। यसका लागि सम्भावित विपत्को जोखिम कम गर्न जोखिम व्यवस्थापन योजना आवश्यक पर्दछ। नगरपालिकाभित्र मानवीय तवरमा काम गर्ने सरकारी तथा गैर-सरकारी संस्थाहरूको पहिचान गरी समय-समयमा बैठक तथा अन्तरक्रिया गर्न सकेको खण्डमा स्रोत र साधनको आँकलनमा सहयोग पुग्दछ। प्राप्त सबै निकायको उपलब्ध स्रोत-साधनको लेखाजोखा गरेर अपुग स्रोतको लागि नगरपालिकाले प्रदेश तथा केन्द्र सरकार, गैरसरकारी संघसंस्था तथा दातृ निकायहरूसँग सहयोग जुटाएर जलवायु परिवर्तन तथा समग्र विपत् व्यवस्थापनका लागि दीर्घकालीन योजना निर्माण गर्न अग्रसर हुनु पर्ने देखिन्छ।

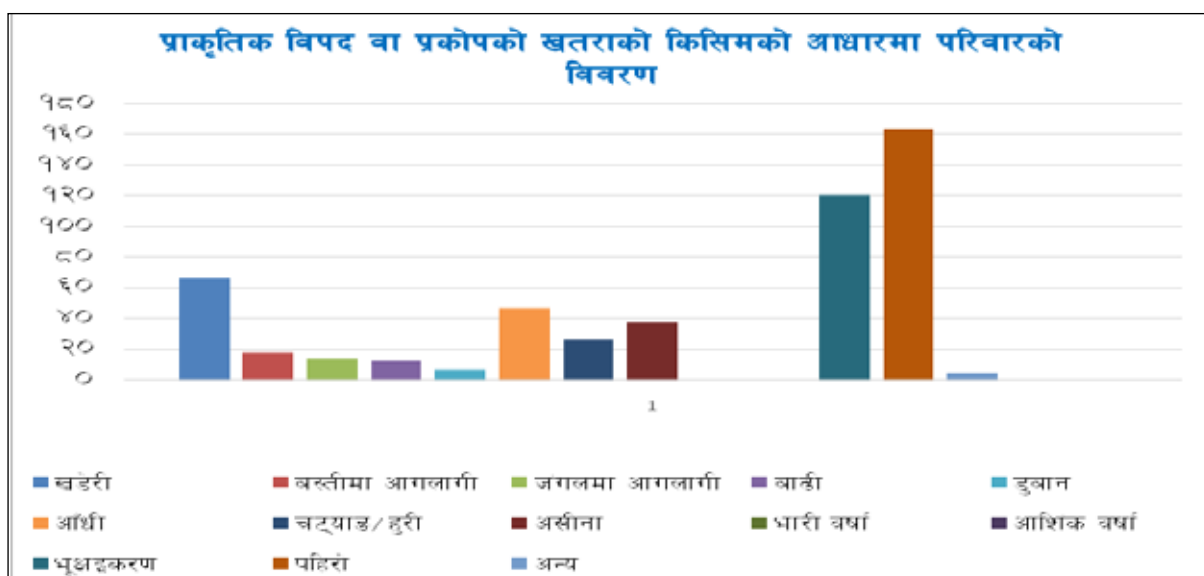
८.११.३ प्राकृतिक विपद वा प्रकोपको खतराको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण

नगरपालिकाका परिवारहरूलाई तपाईंको परिवार बसोबास गरेको स्थानमा कस्तो-कस्तो किसिमको प्राकृतिक विपत् वा प्रकोपको खतराहरू छन् भनी सोधिएको बहु-उत्तर आउने प्रश्नमा ३२९ परिवारले प्रकोप सम्बन्धी उत्तर दिएका थिए जसमध्ये सबैभन्दा बढी पहिरोबाट प्रभावित भएको परिवार सङ्ख्या १६४ जना दोस्रोमा भू-क्षयीकरणबाट पिडित भएका परिवार १२१ जना र तेस्रोमा खडेरी र आँधीका कारण प्रभावित हुनेहरू क्रमशः ६७ र ४७ जना रहेका छन्। यस बाहेक असिना, चट्याङ्गबाट पिडित हुनेहरूको सङ्ख्या समेत उल्लेख्य रहेको छ। माथि उल्लेखित प्राकृतिक विपद्हरू विशेषगरी जलवायु परिवर्तन, भूमण्डलीय तापक्रम वृद्धि, वातावरण प्रदूषण वनजङ्गल फँडानी, अत्यधिक कार्बन उत्सर्जन र प्राकृतिक सन्तुलन विरुद्ध हुने मानवीय गतिविधिका कारण उत्पन्न छन्। यस प्रकारका प्राकृतिक विपद्बाट जोगिन एकीकृत विपत् व्यवस्थापन प्रतिकार्य तथा पूर्व तयारी योजना निर्माण गरी विपत्सँग सामना गर्ने र कमभन्दा कम जनधनको क्षति हुने गरी तयार रहनु विवेकपूर्ण हुन्छ। दीर्घकालीन रणनीतिमा वातावरण संरक्षण र दिगो विकासका कार्यक्रमहरूलाई पूर्ण रूपमा पालना गर्नुपर्ने हुन्छ। अर्कोतर्फ स्वाभाविक भौगर्भिक प्रक्रियाको कारण जाने भूकम्पको जोखिमका हिसाबले नेपाल अत्यन्त जोखिमयुक्त क्षेत्रमा पर्ने हुँदा भूकम्प लागि पूर्वतयारी र प्रतिकार्यका प्रभावकारी योजना निर्माण गर्ने र विशेष गरी भूकम्पीय जोखिमका हिसाबले जोखिम रहित घर र भौतिक संरचना निर्माण गर्दा राष्ट्रिय भवन-संहितालाई कडाईका साथ पालना गर्नुपर्दछ। वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १६७: प्राकृतिक विपत् वा प्रकोपको खतराको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	खडेरी	बस्तीमा आगलागी	जङ्गलमा आगलागी	बाढी	डुबान	आँधी	चट्याङ/हुरी	असिना	भारी वर्षा	आंशिक वर्षा	भूक्षय	पहिरो	अन्य	जम्मा
१	२	१	१								१	८		११
२												३	३	६
३			१		१			१				२		४
४	१					५	७	२						७
५	२	४	१								१३	३		२१
६				१		२		२			२	७		१३
७	१			२				१						३
८	५८	७	७	९	४	१७	५	२०	१		५७	८७	१	१४३
९	१		१								४	१		५
१०	१										७	३		११
११	१		१	१							४	८		११
१२		६	२		२	१८	१२	१२			१५	१९	१	४४
१३						५	३				१	२०		२९
१४										१	१७	३		२१
जम्मा	६७	१८	१४	१३	७	४७	२७	३८	१	१	१२१	१६४	५	३२९
प्रतिशत	२०.३६	५.४७	४.२६	३.९५	२.१३	१४.२९	८.२१	११.५५	०.३०	०.३०	३६.७८	४९.८५	१.५२	१००.००

माथिको रेखाचित्रबाट पनि नगरपालिकाभित्र पहिरो, भू-क्षय, खडेरी, आँधी, हावाहुरी, असिना, आगलागी जस्ता विपत् नगरवासीले भोग्नुपरेको अवस्था देखिन्छ । यस्ता प्रकोपहरूबाट जोगिन सचेतनाका साथै पूर्वतयारीका गतिविधि सञ्चालन गर्न नगरपालिका अग्रसर हुनु पर्ने देखिन्छ ।

८.११.४ स्रोतको उपलब्धता तथा पहुँच

नगरपालिकाको स्थानीयस्तरको विभिन्न स्रोतहरूको पहिचानले विपत्को समयमा के कस्तो प्रयोग गर्न सकिन्छ, कहाँ स्रोत-साधनको खाडल छ, विश्लेषण गरेर विपत् प्रतिकार्यलाई सहज बनाउन सकिन्छ। विपत्बाट विस्थापित जनसंख्यालाई राख्न सुरक्षित स्थान पहिचान गर्न पनि सहयोग पुर्याउछ। विपत्बाट जोखिमपूर्ण समुदाय तथा क्षेत्रहरूमा साधन-स्रोतको हिसावले पहुँचयोग्य बनाउन नगरपालिकाले लक्षित कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न तथा गराउन सक्दछ।

तालिका १६८: स्रोतको उपलब्धता तथा पहुँच

विवरण	नाम र रहेको स्थान (कहाँ)	सङ्ख्या (कति)	अवस्था	कैफियत
भौतिक स्रोत				
बाल्टी, टिनको बाल्टी, गिट्टी, बन्चरो, बेल्ला, हेल्मेट, स्ट्रेचर, स्प्रे पम्प, डोरी, फस्ट एड, वाटरपुफ ज्याकेट, ट्युब, गाउन, फरुवा	जिल्ला प्रहरी कार्यालय			
स्ट्रेचर, प्राथमिक उपचार बाक्स, गैर खाद्य सामग्री सेट	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	५०	चालु	
यातायातका साधन				
दमकल	तानसेन नगरपालिका	१	चालु	
एम्बुलेन्स	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, बारुदखान	१	चालु	९८४७९०९६००
एम्बुलेन्स	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, बारुदखान	१	चालु	९८६७८२८६९०
एम्बुलेन्स	पाल्पा अस्पताल	१	चालु	९८४७०२९५०४
एम्बुलेन्स	परिवार नियोजन संघ	१	चालु	९८४७९०२७६५
एम्बुलेन्स	लुम्बिनी मेडीकल कलेज प्रभास	१	चालु	९८४७०४३२९०
एम्बुलेन्स	लुम्बिनी मेडीकल कलेज प्रभास	१	चालु	९८४७३३८९५६
एम्बुलेन्स	लुम्बिनी मेडीकल कलेज प्रभास	१	चालु	९८४७०६७००४
मानवीय स्रोत				
विपत् प्रतिकार्य सम्बन्धी तालिम प्राप्त जनशक्ति	जिल्ला प्रहरी कार्यालय ता.न.पा. सिलखान टोल ४	२५		
विपत् प्रतिकार्य सम्बन्धी तालिम प्राप्त जनशक्ति	गोरखनाथ दल नागपोखरी ब्यारेक ता.न.पा. ६	१२०		
विपत् प्रतिकार्य सम्बन्धी तालिम प्राप्त जनशक्ति	सशस्त्र प्रहरी बल	११८		
विपत् प्रतिकार्य सम्बन्धी तालिम प्राप्त जनशक्ति	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	७५		

स्रोत : नगरकार्यपालिकाको कार्यालय, तानसेन २०७५

माथिको तालिकाको विवरणबाट नगरपालिकामा विपत् प्रतिकार्यमा प्रयोग गर्ने अभिप्रायले केही निकायसँग खोज उद्धारका सामग्री रहेको देखिन्छ भने सीमित मात्रामा दक्ष जनशक्ति रहेको छ । केही संस्थाहरूसँग एम्बुलेन्स सेवा रहेको देखिन्छ जुन विपत्को समयमा पनि प्रयोग गर्न सकिन्छ । प्राप्त विवरण हेर्दा नगरपालिकाको सबै वार्डहरूमा आवश्यकता पर्दा प्रयोग गर्न सकिने भौतिक, आर्थिक, सामाजिक तथा मानवीय स्रोत साधनको अपर्याप्तता देखिन्छ । विपत्पश्चात् विस्थापित परिवारलाई अस्थायी आवास बनाएर राख्नको लागि खुल्ला स्थानहरूको पहिचान तथा प्रमाणिकरण पनि अति आवश्यकिय छ । स्थानीय स्रोतको पहिचान गर्न वार्ड स्तरमा सङ्कटासन्नता र क्षमता विश्लेषण गर्न सकिन्छ, जसबाट वार्ड तथा समुदायस्तरको जोखिमको पहिचान भई स्रोत साधनको उपलब्धता र खाडल पत्ता लगाउन सकिन्छ ।

खण्ड ९ : विकास सूचकाङ्क र गरिबीको स्थिति

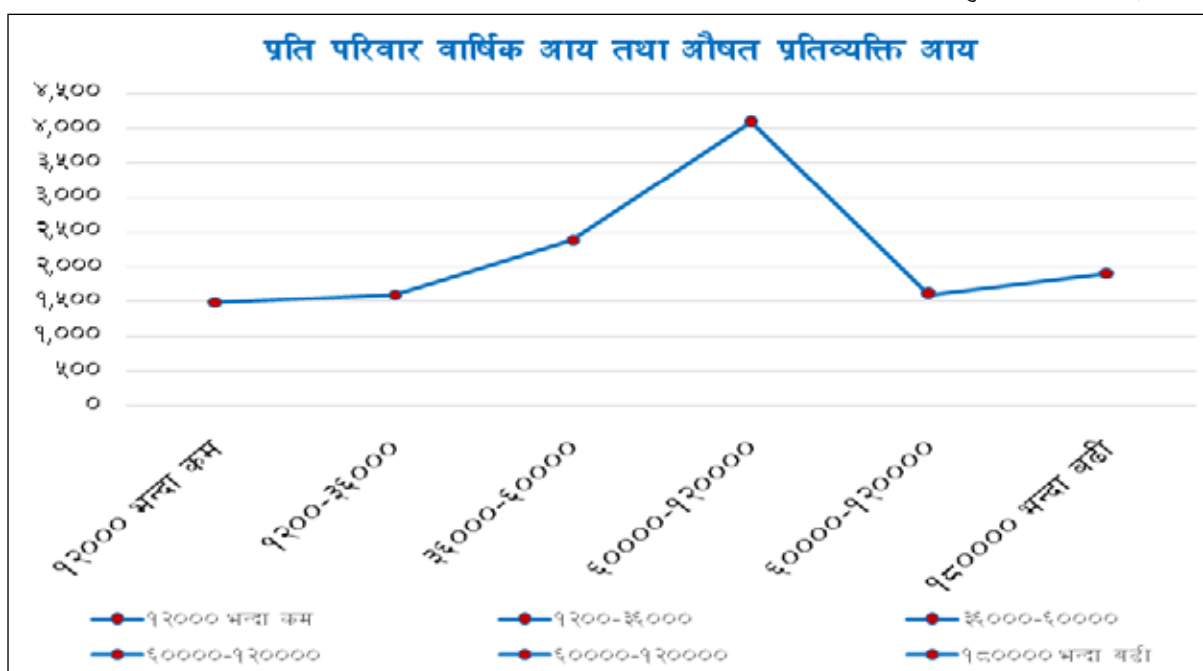
९.१ प्रतिपरिवार वार्षिक आय तथा औसत प्रतिव्यक्ति आय

नगरपालिकाको जम्मा औसत प्रतिव्यक्ति वार्षिक आयलाई हेर्दा १,१४,२१६ अर्थात् मासिक ९५१८ रुपैयाँमा गुजारा चलाउनुपर्ने देखिन्छ। यद्यपि औसत प्रतिव्यक्ति आयले समग्र आर्थिक सूचकको काम भने गर्दैन। थप वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १६९: वडा अनुसार प्रतिपरिवार वार्षिक आय तथा औसत प्रतिव्यक्ति आय

वडा नं.	रु. १२००० भन्दा कम	रु. १२००० देखि रु. ३६०००	रु. ३६,००० देखि रु. ६०,०००	रु. ६०,००० देखि रु. १,२०,०००	रु. १,२०,००० देखि रु. १,८०,०००	रु. १,८०,००० भन्दा बढी	उल्लेख नगरिएको	जम्मा परिवार सङ्ख्या	औसत प्रतिव्यक्ति वार्षिक आय
१	५४	१२२	२२३	३८४	१२९	११४	०	१,०२६	१०७,९२८
२	११४	७५	१९७	४०७	१४६	२०२	०	१,१४१	१२८,५२३
३	६१	१५२	२६१	५५७	२२०	२७१	०	१,५२२	१३१,६७७
४	२५	३७	११५	३४४	१५४	२२६	०	९०१	१६६,३७१
५	४६	१३४	२२९	३१२	११४	९३	१	९२९	१०३,४३४
६	१०७	१२१	२१८	४१७	१४०	१६७	०	१,१७०	११३,०५०
७	१२५	१९५	२८९	३८८	१५४	१९८	१	१,३५०	११३,७५४
८	३५	६६	११६	२७५	१३५	१७४	४	८०५	१४०,२३८
९	२८२	१४२	११९	१६५	७६	९८	०	८८२	८६,०४६
१०	१५१	१४०	१७०	१८९	८६	८३	०	८१९	९२,१५८
११	१२१	८२	९०	१४३	७०	९३	०	५९९	११४,३५०
१२	५८	८४	१२५	२०४	८४	६७	०	६२२	९७,१४६
१३	१०१	८८	९७	१२४	४९	६०	०	५१९	८२,४३८
१४	२१९	१६३	१४३	१८०	५९	७३	०	८३७	८७,५२१
जम्मा	१,४९९	१,६०१	२,३९२	४,०८९	१,६१६	१,९१९	६	१३,१२२	११४,२१६
प्रतिशत	११.४३	१२.२१	१८.२४	३१.१८	१२.३२	१४.६३	०.०५	१००.००	

स्रोत : घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

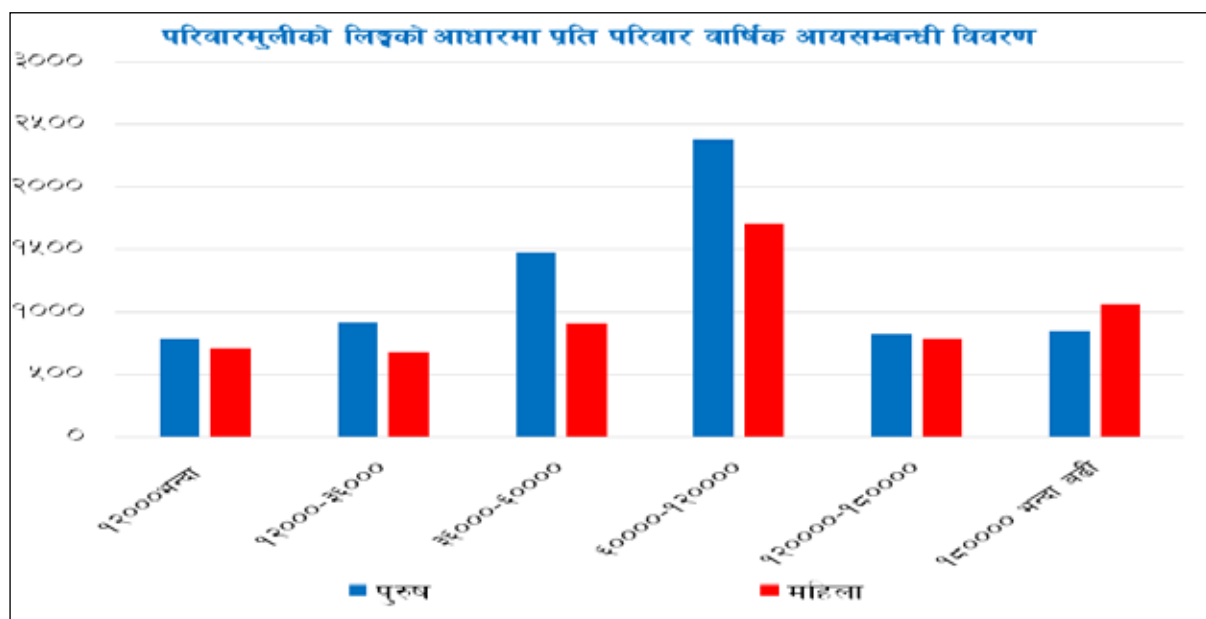
९.२ परिवारमुलीको लिङ्गको आधारमा प्रतिपरिवार वार्षिक आयसम्बन्धी विवरण

प्रतिपरिवार वार्षिक आम्दानी र प्रतिव्यक्ति आयमा योगदान गर्ने महिला र पुरुषको तथ्याङ्कलाई हेर्दा समग्रतामा महिलाकोभन्दा धेरै घरपरिवारमा पुरुषकै योगदान बढीदेखिन्छ। कुल घरधुरीहरू मध्ये ५५.२९ प्रतिशत पुरुषको योगदान र ४४.७१ प्रतिशत महिलाको घरमुली भई आम्दानीमा योगदान भएको देखिन्छ। त्यस्तै ६ घरपरिवारहरूमा विवरण उल्लेख नभएको देखिन्छ। तुलनात्मक रूपमा पुरुषको योगदान नेपाली पितृसत्तात्मक सामाजिक संरचना भएको समाजमा बढी हुनु स्वभाविक देखिएतापनि महिलाको योगदान समेत उल्लेख्य छ। विगतका वर्षहरूमाभन्दा हालका वर्षहरूमा महिलाहरूको आर्थिक क्रियाकलापहरूमा सकृयता अवश्य पनि बढेको छ। यसले आय आर्जनमा राम्रो टेवा पुऱ्याएको देखिन्छ। यस तथ्याङ्कको अर्कोपक्ष परिवारको मुख्य आम्दानीमा सम्लग्न व्यक्ति लामो समयदेखि विदेशमा वा बाहिर रहेका कारण महिला घरमुली भनी उत्तर दिने उत्तरदाताको कारण समेत तथ्याङ्कमा महिलाको सहभागिता बढेको हुन सक्छ, तथापि महिला उच्चमशिलता भने विगतभन्दा बढेको तथ्याङ्कले स्पष्ट गर्दछ। परिवारमुली भन्नाले परिवारमा परिआएका दैनिक कामकाज, खर्च र व्यवहार चलाउन व्यवस्था मिलाउने मुख्य व्यक्ति भन्ने बुझिन्छ। थप विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका १७०: परिवारमुलीको लिङ्गको आधारमा प्रतिपरिवार वार्षिक आयसम्बन्धी विवरण

प्रतिव्यक्ति आयको वर्गान्तर	पुरुष		महिला		उल्लेख नगरिएको	जम्मा	औसत प्रतिव्यक्ति आय (वार्षिक)
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत			
१२००० भन्दा कम	७८६	१०.८	७१३	१२.२		१,४९९	२,१९४
१२०००-३६०००	९१९	१२.७	६८२	११.६		१,६०१	२६,१३५
३६,०००-६०,०००	१,४८२	२०.४	९१०	१५.५		२,३९२	५०,५०१
६०,०००-१,२०,०००	२,३८४	३२.९	१,७०५	२९.१		४,०८९	९०,३०४
१,२०,०००-१,८०,०००	८२७	११.४	७८९	१३.५		१,६१६	१४९,३६५
१,८०,००० भन्दा बढी	८५४	११.८	१,०६५	१८.२		१,९१९	३७५,९८१
जम्मा	७,२५२	१००.०	५,८६४	१००.०	६	१३,१२२	११४,२१६

स्रोत : घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

९.३ विपन्नता सूचकाङ्क

संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको सहकार्यमा स्थानीय विकास प्रशिक्षण प्रतिष्ठानले सामाजिक परिचालकहरूको लागि तयार पारेको हाते पुस्तिकाका अनुसार विपन्नता सूचक भन्नाले :

१. ठूला पशुपाल्ने क्षमता र रोजगारका अवसर नभई दैनिक ज्यालादारीमा आधारित जीविकोपार्जन (आर्थिक विपन्नताका कारण दैनिक ज्यालादारीको काम गर्न बाध्य घरपरिवार) ।
२. खाद्य अपर्याप्तता (आफ्नो खेती/मुख्य आम्दानीबाट ३ महिनाभन्दा कम समयसम्म मात्र खान पुग्ने वा ३ देखि ६ महिनासम्म मात्र खान पुग्ने विपन्न घरपरिवार । यस अन्तर्गत त्यस्ता घरपरिवारहरू पर्दछन् जसले बाँकी अवधिको लागि ज्याला मजदुरी गरेर गुजारा गर्नुपर्ने हुन्छ) ।
३. सार्वजनिक तथा व्यक्तिगत रूपमा छेउ लगाइएका वा सीमान्तकृत गरिएका (marginalised) वा भेदभाव गरिएका परिवार जस्तै: दलित, जनजाति आदि । यसमा विशेष गरेर समाजमा पिछ्छिडिएको वर्गका घरपरिवारहरू पर्दछन् । (तर स्पष्ट हुनुपर्ने कुरा के छ भने दलित तथा जनजाति भन्दैमा स्वतः विपन्न हुनेर अन्य जातजाति हुँदा स्वतः सम्पन्न हुने भने होइन । उनीहरूको सामाजिक, आर्थिक अवस्था र स्थितिको आधारमा विचार गरी (condition and position) निर्धारण गरिनु पर्ने कुरा हो) ।
४. ऋणबाट ग्रस्त परिवार (ऋणको भुमरीमा फसेको परिवार जस्तै: दैनिक गुजारा गर्न गाह्रोपरी ऋणमा डुवेका, सामान्य औषधोपचार गर्न लिएको ऋण चुक्ता गर्न नसकेका, बाबुबाजेको पालामा लिएको ऋण चुक्ता गर्न असक्षम भई मारमा परेका, विपन्न र पीडित परिवार आदि पर्दछन्) ।
५. गरिव एकल महिला (वृद्ध, विधवा, अविवाहीत, पारपाचुके, श्रीमान् बेपत्ता भएका) ।
६. घरवार विहीन र सुकुम्बासी वा द्वन्द्वबाट विस्थापित भई आएको परिवार (जग्गा जमिन नभएका, अरूको जग्गा कमाउने) ।
७. आफ्ना हक अधिकारका लागि आवाज उठाउन नसक्ने परिवार ।

९.३.१ सम्पन्नता सूचकाङ्कको आधारमा वडा अनुसार परिवारको विवरण

सम्पन्न सूचकाङ्कका आधारमा नगरपालिकामा रहेका घरपरिवारमध्ये राम्रो अवस्थामा रहेका परिवारको सङ्ख्या जम्मा ३४० अर्थात् २.५९ प्रतिशत मात्र रहेको छ । यसको अर्थ मध्यम अवस्थामा रहेका ६,५७० अर्थात् ५०.०७ परिवारहरू बाहेक अन्य सबै परिवारको अवस्था कमजोर र अति कमजोर देखिन्छ । यसर्थ यस नगरपालिकामा आर्थिक रूपले मध्यम स्तरका जनसङ्ख्या अधिक रहेको देखिन्छ । वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

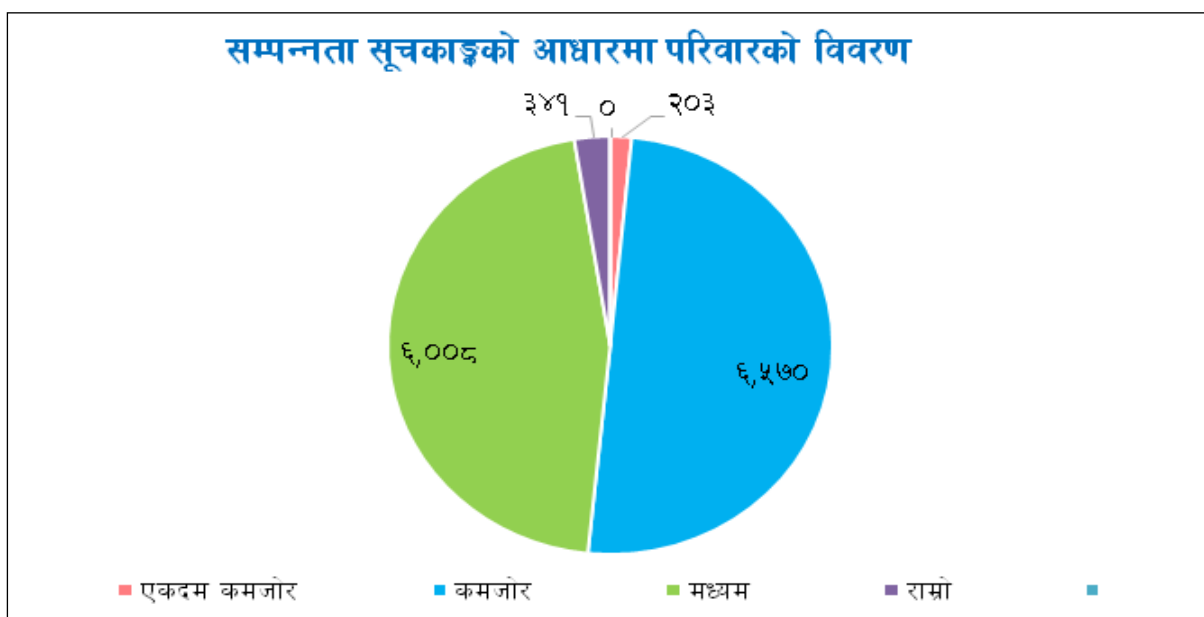
तालिका १७: सम्पन्नता सूचकाङ्कको आधारमा वडा अनुसार परिवारको विवरण

वडा	एकदम कमजोर	कमजोर	मध्यम	राम्रो	जम्मा
१	५	४२०	५८१	२०	१,०२६
२	१	४८८	५९३	५९	१,१४१
३	११	७२५	७४२	४४	१,५२२
४	७	३८०	४४९	६५	९०१
५	२५	४८०	३९९	२५	९२९
६	१६	६२८	५०६	२०	१,१७०
७	२२	६८७	५९९	४२	१,३५०

वडा	एकदम कमजोर	कमजोर	मध्यम	राम्रो	जम्मा
८	५	३०७	४७५	१८	८०५
९	८	४१७	४१९	३८	८८२
१०	२३	६०५	१८८	३	८१९
११	१४	३९३	१९०	२	५९९
१२	९	३१९	२९४		६२२
१३	१७	३११	१९१		५१९
१४	४०	४१०	३८२	५	८३७
जम्मा	२०३	६,५७०	६,००८	३४१	१३,१२२
प्रतिशत	१.५५	५०.०७	४५.७९	२.६०	१००.००

स्रोत : घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

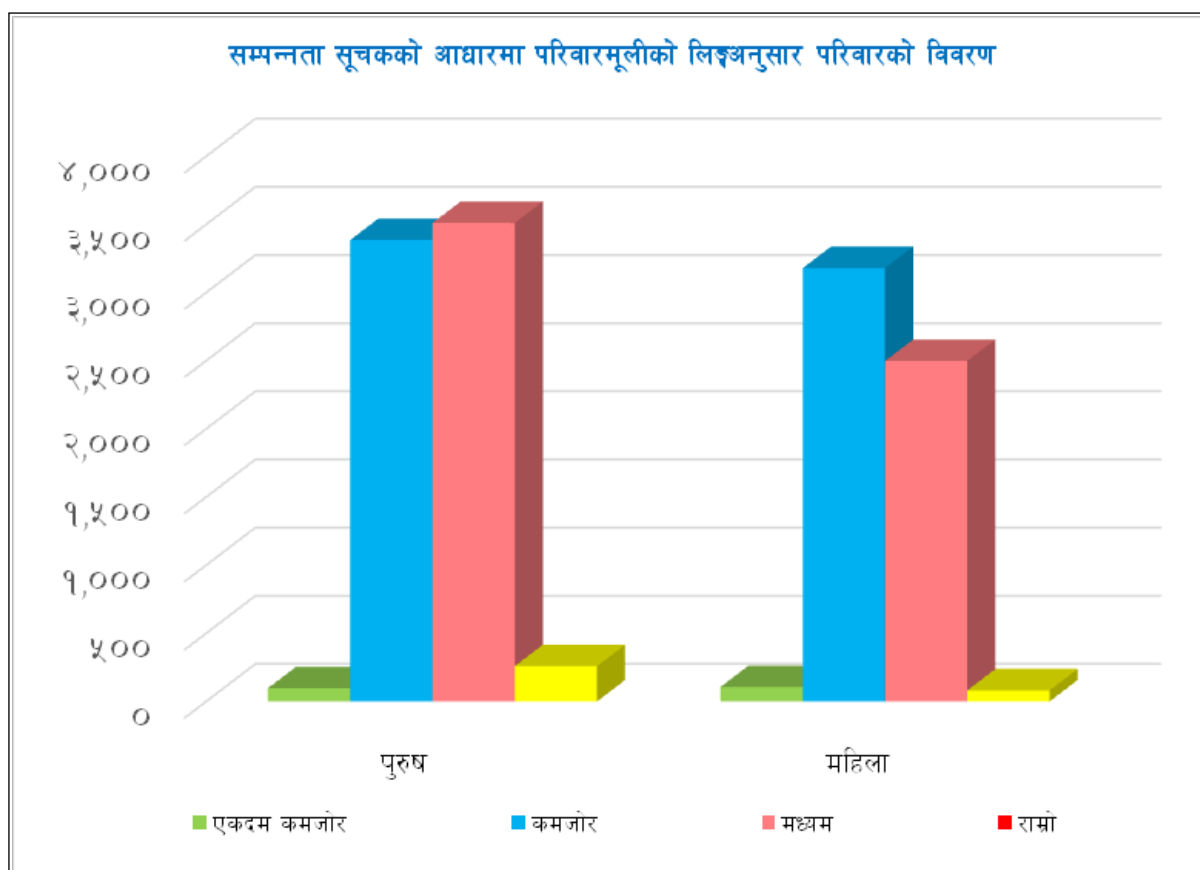
९.३.२ सम्पन्नता सूचकको आधारमा परिवारमुलीको लिङ्ग अनुसार परिवारको विवरण

नगरपालिकामा सम्पन्नता सूचकाङ्कको आधारमा लैङ्गिक हिसाबले गरिएको तुलनात्मक अध्ययन अनुसार पुरुष परिवारमुली भएका परिवार सङ्ख्या निकै बढी देखिन्छ अर्थात् महिला र पुरुष बिचको अन्तर निकै फराकिलो देखिन्छ। यसको अर्थ परिवारको आर्थिक हैसियत निर्माणमा महिलाको निर्णायक भूमिका पुरुषको भन्दा कमजोर देखिन्छ। यद्यपि महिला सम्पन्नता भने बढेको तथ्याङ्कले देखाउँछ। विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १७२: सम्पन्नता सूचकाङ्कको आधारमा परिवारमुलीको लिङ्ग अनुसार परिवारको विवरण

लिङ्ग	एकदम कमजोर	कमजोर	मध्यम	राम्रो	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
पुरुष	९७	३,३८५	३,५१०	२६०		७,२५२
महिला	१०६	३,१७९	२,४९८	८१		५,८६४
जम्मा	२०३	६,५६४	६,००८	३४१	६	१३,१२२
प्रतिशत	१.५५	५०.०५	४५.८१	२.६०	०.०५	१००.००

स्रोत : घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

९.४ नगरपालिकामा रहेका सरकारी कार्यालय तथा निकायहरू

तालिका १७३: नगरपालिकामा रहेका सरकारी कार्यालय तथा निकायहरू

क्र. स.	सरकारी कार्यालय	नाम	स्थान	वार्ड नं.	जनशक्ति (जना)	कैफियत
१	स्थानीय तह र वडा कार्यालयहरू	तानसेन नगरपालीका, नगर कार्यकालिकाको कार्यालय	तानसेन	६	५९	
		तानसेन नगरपालिका १ नं वडा कार्यालय	भुपालडाँडा	१	२	
		तानसेन नगरपालिका २ नं वडा कार्यालय	मेहलधारा	२	२	
		तानसेन नगरपालिका ३ नं वडा कार्यालय	वसन्तपुर	३	२	
		नगरपालिकाको कार्यालय वडा नं ४	मखनटोल	४	२	
		नगरपालिकाको कार्यालय वडा नं ५	कैलाशनगर	५	३	
		तानसेन नगरपालिका ६ नं वडा कार्यालय	ब्यारेक लाईन	६	२	
		तानसेन नगरपालिका ७ नं वडा कार्यालय	प्रभास,	७	२	
		तानसेन नगरपालिका ८ नं वडा कार्यालय	मदनपोखरा	८	३	
		तानसेन नगरपालिका ९ नं वडा कार्यालय	दमकडा	९	२	
		तानसेन नगरपालिका १० नं वडा कार्यालय	तेल्घा	१०	१	
		तानसेन नगरपालिका ११ नं वडा कार्यालय	वन्दीपोखरा	११	३	

क्र. स.	सरकारी कार्यालय	नाम	स्थान	वार्ड नं.	जनशक्ति (जना)	कैफियत
		तानसेन नगरपालिका १२ नं वडा कार्यालय	बौघा पोखरा थोक	१२	२	
		तानसेन नगरपालिका १३ नं वडा कार्यालय	बौघागुम्बा	१३	२	
		तानसेन नगरपालिका १४ नं वडा कार्यालय	अर्गली	१४	३	
२	अस्पताल र स्वास्थ्य चौकीहरू	पाल्पा जिल्ला अस्पताल	सिल्खान टोल	४	४२	
		युनाईटेड मिशन अस्पताल (संस्थागत)	भुसालडाँडा	१	४१८	
		लुम्बिनी मेडीकल कलेज (संस्थागत)	प्रभास	७	६८८	
		मदनपोखरा स्वास्थ्य चौकी	दमकडा	९	५	
		तेल्घा स्वास्थ्य चौकी	तेल्घा	१०	६	
		वन्दीपोखरा स्वास्थ्य चौकी	वन्दीपोखरा	११	६	
		बौघापोखराथोक स्वास्थ्य चौकी	नामीकुवा	१२	६	
		बौघागुम्बा स्वास्थ्य चौकी	भैसेडाँडा	१३	५	
		अर्गली स्वास्थ्य चौकी	देउराली	१४	५	
		सहरी स्वास्थ्य केन्द्र	ता.न.पा. ५ सेतीपोखरी	५	२	
		सहरी स्वास्थ्य केन्द्र	ता.न.पा. ८ नयाँपाटी	८	२	
		सहरी स्वास्थ्य केन्द्र	ता.न.पा. ७ कुनसरे	७	३	
३	कृषि	कृषि ज्ञान केन्द्र	स्वामीबोट	४	६	
		कृषि सेवा केन्द्र	मदनपोखरा	९	१	
४	पशु सेवा	भेटेनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र	बारुदखान	४	७	
		पशु सेवा केन्द्र	दमकडा	९	२	
		पशु सेवा केन्द्र	अर्गली	१४	२	
५	हुलाक	जिल्ला हुलाक कार्यालय	मखन टोल	४	२४	
६	वन	जिल्ला वन कार्यालय	बारुदखान	७	८	
		जिल्ला भू-संरक्षण कार्यालय	काजीपौवा	७	१०	
		सेक्टर वन कार्यालय	धरमपानी	५	३	
७	सुरक्षा निकाय इलाका	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	दरबार एरिया	४	११०	
		इलाका प्रहरी कार्यालय	वर्तुड	६		
		शसस्त्र प्रहरी बल	धुवघाट	१	११८	
		जिल्ला ट्राफिक कार्यालय	धोवीधारा	७	२१	
		गरुडदल गण पाल्पा व्यापक	टुडिखेल	६	-	
		पाल्पा कारागार	भेडडाँडा	६	१३	

क्र. स.	सरकारी कार्यालय	नाम	स्थान	वार्ड नं.	जनशक्ति (जना)	कैफियत
८.	अन्य कार्यालयहरू	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	दरबार एरिया	४	२४	
		जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय	दरबार एरिया	३	१७	
		पाल्पा जिल्ला अदालत	लहरेपिपल	६	२६	
		कोष तथा लेखा नियन्त्रण कार्यालय	असनटोल	२	११	
		उद्योग विकास शाखा कार्यालय	वारुदखान	४	८	
		जिल्ला निर्वाचन कार्यालय	वारुदखान	७	७	
		जिल्ला प्राविधिक कार्यालय	वारुदखान	४	११	
		जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय	लहरेपिपल	६	८	
		जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	सिल्खानटोल	४	-	
		मालपोत कार्यालय	विशालबजार	४	१९	
		नापी कार्यालय	असनटोल	२	१६	
		सडक डिभिजन कार्यालय	धुवघाट	१	२५	
		सिँचाई कार्यालय	वर्तुङ्ग	६	१२	
		सुन्तलाजात फलफुल अनुसन्धान केन्द्र	वारुदखान	७	९	
		शहरी विकास तथा भवन निर्माण डि.कार्यालय	धुवघाट	१	१२	
		तथ्याङ्क कार्यालय	वारुदखान	६	१०	
		शैक्षिक तालिम केन्द्र	बसन्तपुर	५	७	
		स्थानीय शान्ति समितिको कार्यालय	भगवतीटोल	३	३	
		जिल्ला आयुर्वेद कार्यालय	मेहलधारा	२	६	
		डिभिजन खानेपानी तथा सरसफाई कार्यालय	बतासेडाँडा	५	२८	
		प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना -जोन)	स्वामीबोट	४	११	
		पाल्पा दरबार सङ्ग्रहालय	मखनटोल	४	७	
		यातायात व्यवस्था कार्यालय	वर्तुङ्ग	६	८	
		खाद्यसुरक्षा	दरबार परिसर	४	४	
		कालीगण्डकी कोरीडोर पाल्पा	वर्तुङ्ग	६	१५	
९.	सरकारी स्वामित्वका संस्थान, समिति आदि	नेपाल दूरसञ्चार संस्थान	विशाल बजार	४	२२	
		तानसेन खानेपानी उपभोक्ता समिति	बसन्तपुर	३	२८	
		नेपाल विद्युत प्राधिकरण	भगवति टोल	३	६३	
		जिल्ला युवा परिषद	मखन टोल	४	२	
		जिल्ला खेलकुद विकास समिति	सिल्खान टोल	४	१	

स्रोत : तानसेन नगरपालिका २०७५

९.५ गैर सरकारी संस्थासम्बन्धी विवरण

नगरपालिकामा विभिन्न गैरसरकारी संघसंस्थाहरूले समुदायमा स्तरमा आफ्ना कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिरहेका छन् । यस नगरपालिकामा रहेका संस्थाहरूको विवरण निम्न प्रकारका छन् ।

तालिका १७४: तानसेन नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका गै.स.स.तथा संघसंस्थाहरूको विवरण

क्र.सं.	संस्थाको नाम	बिषयगत कार्यक्षेत्र	कैफियत
१.	ग्रामीण आर्थिक विकाससंघ (रेडा)	आर्थिक,सामाजिक,सुसासन	
२.	सामाजिक स्रोत विकास केन्द्र (SRDCN)	गरीबी निवारण	
३.	मनिषा नेपाल पाल्पा	शिक्षा क्षेत्र	
४.	ग्रामीण विकास प्रतिष्ठान	सशक्तिकरण	
५.	स्वास्थ्य सीपमुलक शैक्षिक विकास केन्द्र	शशक्तिकरण र सुसासन	
६.	ग्रामीण विकासका लागि सहयोगी हातहरू	गरीबी निवारण र स्वास्थ्य	
७.	पाल्पा पर्यटन विकास केन्द्र	पर्यटन विकास	
८.	भवन तथा बाटो निर्माणकर्मी संघ	निर्माण तथा भौतिक विकास	
९.	उत्पीडित उत्थान विकास केन्द्र	दलित शशक्तिकरण	
१०.	स्काई समाज नेपाल	आर्थिक,सामाजिक	
११.	सक्रिय युवा मञ्च	युवा शशक्तिकरण	
१२.	श्री भू.पू.सैनिक कल्याणकारी संस्था	भुपु सैनिक हकहित	
१३.	रानीमहल युवा समाज		
१४.	महिला तथा बाल कल्याण नेपाल	महिला र बालबालिका	
१५.	ग्रामीण विकास पाल्पा	सञ्चार क्षेत्र	
१६.	महिला कल्याण संघ	महिला शशक्तिकरण	
१७.	न्यू स्टार युवा क्लब	युवा शशक्तिकरण	
१८.	मदनपोखरा महिला कल्याण परिवार	महिला	
१९.	आरती भजन किर्तन संरक्षण समिति	धार्मिक	
२०.	न्यू एकता युवा क्लब	युवा शशक्तिकरण	
२१.	रविकिरण समाज कल्याण समूह		
२२.	सञ्चार मञ्च तानसेन	सञ्चार क्षेत्र	
२३.	पाल्पा ट्रेक्टर समिति	ढुवानी सेवा	
२४.	भैरव दर्शन सजिवन उर्जा प्रवर्द्धन नेपाल	उर्जा	

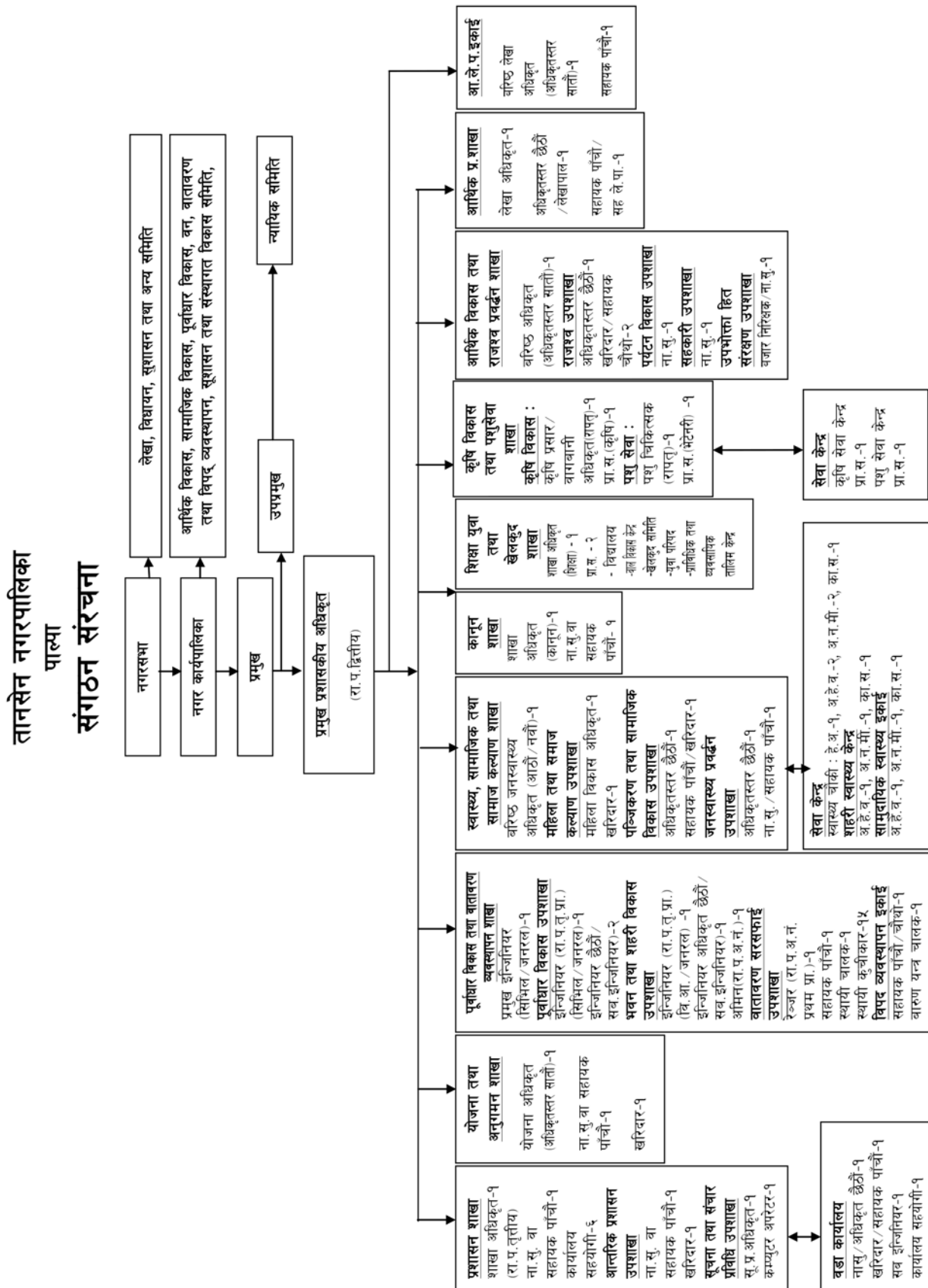
क्र.सं.	संस्थाको नाम	बिषयगत कार्यक्षेत्र	कैफियत
२५.	श्री गाँउ सुधार आमा समूह	आमा समूह महिला	
२६.	वृद्ध सहारा आश्रम	जेष्ठ नागरीक	
२७.	श्री युवा जागरण मञ्च	युवा शशक्तिकरण	
२८.	पछौटेपन उन्मुलन समाज वेश नेपाल	स्वास्थ्य	
२९.	अभियान नेपाल		
३०.	श्री कर्तव्य फाउण्डेशन नेपाल		
३१.	जागृति आमा समूह	महिला	
३२.	और्व किर्तन मण्डल धार्मिक सेवा संघ	धार्मिक क्षेत्र	
३३.	कमलेश्वर महादेव मन्दिर व्यवस्थापन समिति	धार्मिक	
३४.	तारादेवी शाही प्रतिष्ठान पाल्पा		
३५.	श्री अर्गली जनचेतना युवा मञ्च	युवा शशक्तिकरण	
३६.	माण्डव्य क्षेत्र उत्थान प्रतिष्ठान		
३७.	स्वास्थ्य शिक्षा र विकास सेवा समाज (सेडस्)	शिक्षा स्वास्थ्य	
३८.	सहयात्रा विकास केन्द्र नेपाल		
३९.	श्री प्रगति भू.पू. सैनिक कल्याणकारी क्लव	भु पु क्षेत्र	
४०.	श्री नेपाल सेवा निवृत्त राष्ट्र सेवक समाज	भु पु कर्मचारी	
४१.	ईन्द्रेणी समाज केन्द्र नेपाल	परीवार नियोजन	
४२.	श्री देउराली सांस्कृतिक अध्ययन प्रतिष्ठान	संस्कृति पर्यटन	
४३.	श्री ज्वाला देवी मन्दिर संरक्षण समिति	धार्मिक क्षेत्र	
४४.	आधुनिक नेपाल पाल्पा		
४५.	मितिनी नेपाल		
४६.	श्री सिद्ध बाबा मन्दिर विकास समिति	धार्मिक क्षेत्र	
४७.	दर्शन समिति समाज		
४८.	निर्माण व्यवसायी संघ,पाल्पा	भौतिक पुर्बाधार	
४९.	श्री परमानन्द बाल बुद्ध कल्याण संघ	जेष्ठ नागरीक	
५०.	सुदृढ समाज		
५१.	शान्ति स्तुप मञ्च समिति	धार्मिक पर्यटन	
५२.	पुष्प स्मृति पुस्तकालय	पुस्तकालय अध्ययन	

क्र.सं.	संस्थाको नाम	बिषयगत कार्यक्षेत्र	कैफियत
५३.	जिल्ला कफी व्यवसायी संघ	कफी व्यावसाय	
५४.	सामुदायिक उत्थान पद्धतिका लागि मञ्च		
५५.	मैत्री क्लव तानसेन		
५६.	पाल्पा सि. वि. आर	अपाङ्ग क्षेत्र	
५७.	महिला जागरण संघ पाल्पा	महिला शशक्तिकरण	
५८.	श्री शिवपार्वती मन्दिर संरक्षण समिति	धार्मिक	
५९.	सिद्धाश्रम साधक परिवार निखिल चेतना केन्द्र		
६०.	वातावरण तथा सामाजिक सरोकार केन्द्र, नेपाल	वातावरण	
६१.	सहकार्य नेपाल, पाल्पा		
६२.	सशक्तिकरण केन्द्र		
६३.	ग्रामीण जनसेवा कार्यक्रम	सामाजिक सेवा	
६४.	सामुदायिक ब्याड मिन्टन क्लव	खेलकुद	
६५.	पाल्पा ग्याँस डिलर्स संघ	उर्जा सप्लायर्स	
६६.	ग्रिल आल्मुनियम तथा स्टील व्यवसायी संघ	धातु सामग्री उत्पादन	
६७.	शक्तिकरण विकास नेपाल		
६८.	नेपाल भूतपूर्व सैनिक कल्याणकारी क्लव		
६९.	करीयर ग्रुप नेपाल	सिपमुलक तालीम सञ्चालन	
७०.	नेपाल भूतपूर्व सैनिक संघ,पाल्पा	भुपु सैनिक क्षेत्रमा	
७१.	श्री सृजनशिल अपाङ्ग स्वावलम्बन केन्द्र पाल्पा,	अपाङ्ग क्षेत्र	

(आ.व. २०७४/०७५ सम्ममा गैसस महासंघ जिल्ला शाखा, पाल्पाको अभिलेखबाट प्राप्त)

स्रोत: गै स.स. महासंघ जिल्ला शाखा पाल्पा

१०.१ नगरपालिकाको सङ्गठनात्मक ढाँचा

१०.२ नगरपालिकासँग साभेदारी गरेका संघसंस्थाहरू २०७५

तालिका १७५: नगरपालिकासँग साभेदारी गरेका संघसंस्थाहरूको विवरण

क्र.स.	साभेदारगरेका संघसंस्था	कार्यक्रम
१	कमिटेड	नगर प्रोफाईल निर्माण
२	युनाईटेड मिशन अस्पताल	पोषण
३	कारीतास	कृषि

स्रोत : तानसेन नगरपालिका, २०७५

१०.३ नगरपालिकाको ऐन तथा नियमहरूको विवरण

तालिका १७६: नगरपालिका आफैले बनाएका नियम/विनियमहरूको विवरण

तानसेन नगरपालिकाको हालसम्म स्विकृत ऐन र नियम (नियमावली, आचार संहिता र कार्यविधि)

नगरपालिकाको ऐन, २०७५	
क्र.सं.	ऐनको नाम
१	तानसेन नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७५
२	तानसेन नगरपालिकाको विनियोजन ऐन, २०७५
३	तानसेन नगरपालिकाको स्थानीय सामाजिक विकास ऐन, २०७५
४	नगरपालिकाको ऐन, २०७४
५	तानसेन नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७४
६	तानसेन नगरपालिकाको विनियोजन ऐन, २०७४
७	तानसेन नगरपालिकाको विनियोजन ऐन (पहिलो संसोधन, २०७४)
८	तानसेन नगरपालिकाको आर्थिक कार्यविधि (नियमित तथा व्यवस्थापन गर्न बनेको) ऐन, २०७४
९	तानसेन नगरपालिकाको प्रशासकीय कार्यविधि नियमित गर्न बनेको ऐन, २०७४
१०	तानसेन नगरपालिका न्यायिक समितिले उजूरीको कारवाही किनारा गर्दा अपनाउनु पर्ने (कार्यविधिसम्बन्धी) ऐन, २०७४
११	तानसेन नगरपालिकाको सहकारी ऐन, २०७४
१२	तानसेन नगरपालिकाको कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन ऐन, २०७४
नगरपालिकाको नियम, २०७५	
क्र.सं.	नियमको नाम
१	तानसेन नगरपालिकाको सम्पत्ती कर व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७५
२	तानसेन नगरपालिकाको कार्यक्रम सञ्चालनको लागि खर्चको मापदण्डसम्बन्धी निर्देशिका, २०७५
३	तानसेन नगरपालिकाको मर्मत सम्भार सञ्चालन कार्यविधि, २०७५
४	तानसेन नगरपालिकाको करार जनशक्ति व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७५
५	तानसेन नगरपालिकाको युवा परिषद गठन तथा सञ्चालन कार्यविधि, २०७५
६	तानसेन नगरपालिकाको उपभोक्तालाई सामग्री वितरण कार्यविधि, २०७५

७	तानसेन नगरपालिकाको कार्यविभाजन नियमावली, २०७४
८	तानसेन नगरपालिकाको कार्यसम्पादन नियमावली, २०७४
९	तानसेन नगर कार्यपालिकाको बैठक सञ्चालन कार्यविधि, २०७४
१०	तानसेन नगरपालिकाको नगरसभा सञ्चालन कार्यविधि, २०७४
११	तानसेन नगरपालिकाको उपभोक्ता समिति मार्फत सञ्चालन गरिने योजना कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७४
१२	तानसेन नगरपालिकाको नगर सूत्केरी स्याहार खर्च वितरण कार्यविधि, २०७४
१२	तानसेन नगरपालिकाको विपन्न, दलित तथा अल्पसंख्यक समूदाय स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम कार्यविधि, २०७४
१४	तानसेन नगरपालिकाको एकीकृत सम्पत्ति कर लगत तथा असूली कार्यविधि, २०७४
	तानसेन नगरपालिकाका पदाधिकारीहरूको आचार संहिता, २०७४
१५	तानसेन नगरपालिकाको निर्णय वा आदेश र अधिकार पत्रको प्रमाणीकरण (कार्यविधि) नियमावली, २०७४
१६	तानसेन नगरपालिकाको स्थानीय राजपत्र प्रकाशन कार्यविधि, २०७४
१७	तानसेन नगरपालिकाको ३ वर्गको निर्माण व्यवसायी इजाजत पत्रसम्बन्धी कार्यविधि, २०७४
१८	तानसेन नगरपालिकाको साभेदारी विकास कोष सञ्चालन नियमावली, २०७४

स्रोत : तानसेन नगरपालिका, २०७५

१०.४ नगरपालिका क्षेत्रका सरकारी कार्यालयहरूको नाम र टेलिफोन विवरण

तालिका १७७: नगरपालिकामा रहेका सरकारी कार्यालयहरूको नाम र टेलिफोन

क्र.सं.	कार्यालयको नाम	ठेगाना	सम्पर्क नं.
१.	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	मखन टोल	०७५-५२०१२३, ५२०१२४
२.	जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय	मखन टोल	०७५-५२०४२४, ५२०२७४
३.	शिक्षा समन्वय इकाई	सिल्खान टोल	०७५-५२०११९
४.	पाल्पा जिल्ला अदालत	लहरेपीपल	०७५-५२०११०
५.	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	मखन टोल	०७५-५२०२५५
६.	चण्डी प्रसाद गण, नागपोखरी ब्यारेक	टुडीखेल	०७५-५२०१५१, ५२०५४६
७.	सशस्त्र प्रहरी बल गुल्म	धुवघाट	०७५-५२११७४
८.	तानसेन नगरपालिका कार्यालय	टुडीखेल	०७५-५२०२०९
९.	कारागार कार्यालय	काजीपौवा	०७५-५२०१५३
१०.	कोष तथा लेखा निन्त्रण कार्यालय	असन टोल	०७५-५२०००३
११.	उद्योग विकास साखा कार्यालय	बारुदखान	०७५-५२०२३२
१२.	जिल्ला आयुर्वेद कार्यालय	मेलधारा १	०७५-५२०८२३
१३.	जिल्ला कृषि ज्ञान केन्द्र	स्वामीबोट	०७५-५२०१४४

क्र.सं.	कार्यालयको नाम	ठेगाना	सम्पर्क नं.
१४.	डिभिजन खानेपानी तथा सरसफाई कार्यालय	वतासेडाँडा	०७५-५२०००७
१५.	जिल्ला ट्रफिक कार्यालय	धोविधारा	०७५-५२०४२३
१६.	जिल्ला निर्वाचन कार्यालय	बारुदखान	०७५-५२०९३५
१७.	जिल्ला प्राविधिक कार्यालय	बारुदखान	०७५-५२१४०७
१८.	प्रहरी चौकी	वर्तुड	०७५-५२१११५
१९.	भेटेनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र	बारुदखान	०७५-५२०१४५
२०.	जिल्ला वन कार्यालय	काजीपौवा	०७५-५२०००२
२१.	जिल्ला भु-संरक्षण कार्यालय	काजीपौवा	०७५-५२०१३९
२२.	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय	लहरेपीपल	०७५-५२०१६१
२३.	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	सिल्खान टोल	०७५-५२०१६०
२४.	जिल्ला डिभिजन सहकारी कार्यालय	बारुदान	०७५-५२०१३७
२५.	मालपोत कार्यालय	विशाल बजार	०७५-५२०१०६
२६.	पाल्पा जिल्ला अस्पताल	सिल्खान टोल	०७५-५२०१५४
२७.	जिल्ला हुलाक कार्यालय	मखन टोल	०७५-५२०१४६
२८.	नापी कार्यालय	असन टोल	०७५-५२०००८
२९.	प. सडक डिभिजन कार्यालय	धुवघाट	०७५-५२०९२१
३०.	सिचाई कार्यालय	धुवघाट	०७५-५२००८१
३१.	महिला विकास कार्यालय	मेहलधारा	०७५-५२०५९९
३२.	राष्ट्रिय अनुसन्धान	मखन टोल	०७५-५२००५९
३३.	सुन्तलाजात फलफुल विकास केन्द्र	मखन टोल	०७५-५२०१४७
३४.	शहरी विकास तथा भवन निर्माण कार्यालय	मेहलधारा	०७५-५२०१५२
३५.	शाखा तथ्याङ्क कार्यालय	बारुदखान	०७५-५२०५१२
३६.	कृषि सामाग्री	काजिपौवा	०७५-५२०१३८
३७.	शैक्षिक तालीम केन्द्र	वसन्तपुर	०७५-५२०३०१
३८.	स्थानीय शान्ति समितिको कार्यालय	भगवतीटोल	०७५-६९०८१५
३९.	दरवार सङ्ग्रहालय पाल्पा	मखन टोल	०७५-५२२१३२
४०.	कालीगण्डकी कोरीडोर पाल्पा	वर्तुङ्ग	०७५-५२१५५२
४१.	यातायात सेवा कार्यालय	वर्तुङ्ग	०७५-५२०७९९
४२.	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना (जोन)	स्वामिबोट	०७५-५२११८०
४३.	करदाता सेवा कार्यालय	मेहलधारा	०७५-५२०११७

स्रोत : तानसेन नगरपालिका २०७५

१०.५ व्यवसायिक खेलाडीको विवरण

तालिका १७८: व्यवसायिक खेलाडीसम्बन्धी विवरण

वडा नं.	खेलाडीको नाम	लिङ्ग	उमेर	खेलको नाम	खेलाडीको स्तर	पाएको सम्मान वा पुरस्कार
४	सन्दिप बुढाथोकी	पुरुष		कराँते	प्रदेश स्तरीय	४
२	विष्णु थापा	महिला	२२	कराँते	प्रदेश स्तरीय	२
२	दिया थापा	महिला	१६	कराँते	प्रदेश स्तरीय	२
२	बबि सरा थापा	महिला	१८	कराँते	प्रदेश स्तरीय	२
१२	रम्भा कुमारी राना	महिला	२३	बक्सिङ्ग	राष्ट्रिय	१२
४	डिल बहादुर आले	पुरुष		बक्सिङ्ग	राष्ट्रिय	४

स्रोत : जिल्ला खेलकुद विकास समिति, २०७५

१०.६ नगरपालिकाको स्थापनाकालदेखि हालसम्मका नगर प्रमुखहरूको विवरण

तालिका १७९: नगरपालिकाको स्थापनाकालदेखि हालसम्मका नगर प्रमुखहरूको विवरण

क्र.सं.	प्रमुखको नाम	कार्य अवधि		निर्वाचित र मनोनित	कैफियत
		देखि	सम्म		
१	वैकुण्ठ ध्वज राजलवट	२००७	२०१०	निर्वाचित	
२	पूर्णमान शाक्य	२०१४	२०१९	निर्वाचित	
३	कृष्णमान श्रेष्ठ	२०१९	२०१९	निर्वाचित	
४	विजुली प्रसाद उदय	२०२०	२०२१	निर्वाचित	
५	भूपेन्द्र प्रसाद नेपाल	२०२१	२०२३	निर्वाचित	
६	डा. श्यामकृष्ण मल्ल	२०२६	२०२६	निर्वाचित	
७	देवराज कोलाक्षपति	२०२७	२०२९	निर्वाचित	
८	विन्दु प्रसाद नेपाली	२०३३	२०३८	निर्वाचित	
९	गणेशमान मर्हजन	२०३९	२०४१	निर्वाचित	
१०	गणेशमान मर्हजन	२०४१	२०४६	निर्वाचित	
११	धिरेन्द्र प्रसाद श्रेष्ठ	२०४९	२०५४	निर्वाचित	
१२	अशोक कुमार शाही	२०५४	२०५९	निर्वाचित	
१३	भीमसेन कार्की	२०६३	-	मनोनित	
१४	अशोक कुमार शाही	२०७४	हाल	निर्वाचित	

स्रोत : तानसेन नगरपालिका, २०७५

१०.७ नगरपालिकाको कार्यालयमा हाल कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण

तालिका १८०: तानसेन नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारी विवरण

क्र. स.	कर्मचारीको नाम थर	लिङ्ग	पद	कार्यरत कार्यालयको नाम र ठेगाना	मोबाईल नं.	स्थायी, अस्थायी, करार	कैफियत
१	कीर्तनराज पौडेल	पु	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८५७०७४१११	स्थायी	
२	दिवाकर अर्याल	पु	लेखा अधिकृत	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८५७०६५७००	स्थायी	
३	दुर्गा बहादुर थापा	पु	वरिष्ठ अधिकृत	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८५७०६०२२०	स्थायी	
४	यादव प्रसाद न्यौपाने	पु	वरिष्ठ लेखा अधिकृत	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७०२९२१४	स्थायी	
५	श्री विष्णु पौडेल	पु	योजना अधिकृत	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८५७०६२५६२	स्थायी	
६	श्री कोशलराज घिमिरे	पु	शाखा अधिकृत	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७०२९३२२	स्थायी	
७	श्री भरत प्रसाद आचार्य	पु	शाखा अधिकृत	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७०२८३६८	स्थायी	
८	श्री मधुसुदन घर्ति	पु	शाखा अधिकृत	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७०२८३५६	स्थायी	
९	राम प्रसाद श्रेष्ठ	पु	इन्जिनियर	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८५७०६२७८९	स्थायी	
१०	श्री पुरन बज्राचार्य	पु	लेखापाल	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७०९९२३३	स्थायी	
११	टिकाराम सोमै	पु	सब ईन्जिनियर	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८५७०६५१४६	स्थायी	
१२	तिलकमणी पौडेल	पु	ना.सु	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४४७५४९१७	स्थायी	
१३	विष्णु प्रसाद ढकाल	पु	सहायक स्तर पाचौ	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७०९८२९२	स्थायी	
१४	चुरामणी मरासिनी	पु	वडा सचिव	ता.न.पा. वडा नं.१ को वडा कार्यालय	९८५७०६१८०९	स्थायी	
१५	राधा न्यौपाने	म	वडा सचिव ख	ता.न.पा. वडा नं.२ को वडा कार्यालय	९८४९१६९०६४	स्थायी	
१६	मिरा क्षेत्री	म	वडा सचिव वडा.सु	ता.न.पा. वडा नं.३ को वडा कार्यालय	९८६७२७०२२१	स्थायी	
१७	वैकुण्ठ कोईराला	पु	वडा सचिव ख	ता.न.पा. वडा नं.४ को वडा कार्यालय	९८४९३२४९५९	स्थायी	
१८	जीवन बस्याल	पु	वडा सचिव वडा ख	ता.न.पा. वडा नं.५ को वडा कार्यालय	९८५७०६५००९	स्थायी	
१९	जयदीप पन्थी	पु	वडा सचिव ना.सु.	ता.न.पा. वडा नं.६ को वडा कार्यालय	९८४७०२३८६५	स्थायी	
२०	तुल्सीराम कोईराला	पु	वडा सचिव ख	ता.न.पा. वडा नं.७ को वडा कार्यालय	९८४९७९२६७९	स्थायी	
२१	सीता कुमारी भट्टराई	म	वडा सचिव ख	ता.न.पा.वडा नं. ८ को वडा कार्यालय	९८४७१४०१२३	स्थायी	
२२	टंक भण्डारी	पु	वडा सचिव ख	ता.न.पा. वडा नं.९ को वडा कार्यालय	९८४७४२४४१५	स्थायी	
२३	टंक भण्डारी	पु	वडा सचिव ख	ता.न.पा.वडा नं.१० को वडा कार्यालय	९८४७४२४४१५	स्थायी	
२४	शिव आत्रय	पु	वडा सचिव ना.सु	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८५७०६२५१४	स्थायी	
२५	मञ्जु आचार्य	म	वडा सचिव ना.सु	ता.न.पा.वडा नं.१२ को वडा कार्यालय	९८४७१०२५७२	स्थायी	
२६	कृष्ण प्रसाद भट्टराई	पु	वडा सचिव ना.सु	ता.न.पा. वडा नं.१३ को वडा कार्यालय	९८५११९८३१३	स्थायी	
२७	शंकर पाण्डे	पु	वडा सचिव ना.सु	ता.न.पा. वडा नं.१४ को वडा कार्यालय	९८५७०६५०१८	स्थायी	
२८	रामजी बहादुर कार्की	पु	स.चौथो	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७०२९८९३	स्थायी	
२९	हरि प्रसाद शर्मा	पु	स.चौथो	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय		स्थायी	

३०	ऋषिराम धिमिरे	पु	कार्यालय सहायक	ता.न.पा. वडा नं. १३ वडा कार्यालय	९८४७०९७८६२	स्थायी	
३१	मंगल बहादुर भाट	पु	कार्यालय सहयोगी	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७२२६४३६	स्थायी	
३२	यज्ञ प्रसाद महर्जन	पु	कार्यालय सहयोगी	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७०२९३३५	स्थायी	
३३	शान्ता धिमिरे	म	कार्यालय सहयोगी	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७१०३००५	स्थायी	
३४	श्याम बहादुर राना	पु	कार्यालय सहयोगी	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७०९८७६५	स्थायी	
३५	लक्ष्मी बोहोरा	म	कार्यालय सहयोगी	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८६७३६६९६	स्थायी	
३६	कमला पौडेल	म	कार्यालय सहयोगी	ता.न.पा.वडा नं. २ को वडा कार्यालय	९८४७०२८५०३	स्थायी	
३७	बडालकृष्ण पाण्डे	पु	कार्यालय सहयोगी	ता.न.पा.वडा नं. १ को वडा कार्यालय	९८४७०९८७६५	स्थायी	
३८	कृष्ण बहादुर विष्ट	पु	कार्यालय सहयोगी	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९७४७०१७५८६	स्थायी	
३९	सुरेन्द्र बहादुर जि.सी.	पु	कार्यालय सहयोगी	ता.न.पा. वडा नं. ८ को वडा कार्यालय	९८४७३०७६९९	स्थायी	
४०	गिरिराज गैरे	पु	कार्यालय सहयोगी	ता.न.पा. वडा नं. १२ वडा कार्यालय	९८४७२६०३४२	स्थायी	
४१	श्री शन्त बहादुर दमाई	पु	सवडारी चालक	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७३५०६७७	स्थायी	
४२	प्रकाश गैरे	पु	आई.टी अधिकृत	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७१७५३६६	करार	
४३	शुमन पाण्डे	पु	ईन्जिनियर	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४९५५६७९६	दैनिक ज्यालादारी	
४४	शंकर भण्डारी	पु	व्यवस्थापक	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८५७०६०६८८	करार	
४५	विडाल ओली	पु	सव ईन्जिनियर	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४९२३०२३८	करार	
४६	सुमित्रा रावल	म	क.अ	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७५६६०९०	करार	
४७	शिशिर पाण्डे	पु	सव ईन्जिनियर	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७३७१७८८	करार	
४८	हरि भट्टराई	पु	सव ईन्जिनियर	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८५७०६८४४२	करार	
४९	डिल बहादुर रेश्मी	पु	सव ईन्जिनियर	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७५०६६६	करार	
५०	विडोद भण्डारी	पु	सव ईन्जिनियर	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७४९६२८९	दैनिक ज्यालादारी	
५१	शिव पराजुली	पु	अमिन	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८५७०६५३४५	करार	
५२	नारायण पाण्डे	पु	कम्प्युटर अपरेटर	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७१०२९७०	करार	
५३	प्रशुमा महर्जन	म	कम्प्युटर अपरेटर	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७०६८६४६	करार	
५४	भुपेन्द्र कार्की	पु	कम्प्युटर अपरेटर	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८५७५२५३७१	करार	
५५	डम्बर थापा	पु	ईलेक्ट्रीसीयन (खरिदार)	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७०४३०४०	करार	
५६	सुरेश कुमार न्यौपाने	पु	अ.सव ईन्जिनियर	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७१७३८०४	दैनिक ज्यालादारी	
५७	जय प्रकाश उप्रती	पु	न.र. कमान्डर	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७०२३४३९	करार	
५८	शंकर रावल	पु	नगर रक्षक	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७५२४८९३	करार	
५९	वर्गविक्रम खपाङ्गी मगर	पु	नगर रक्षक	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४०४९००५१	करार	
६०	सम्भुना वि.क.	म	नगर रक्षक	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७१२७८२३	करार	
६१	शावित्रा सोमै	म	नगर रक्षक	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७२२४७५०	करार	

६२	लोकेन्द्र न्यौपाने	पु	नगर रक्षक	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४९५६३०९९	करार	
६३	कृष्ण बस्याल	पु	नगर रक्षक	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८६७०९६६७०	करार	
६४	विनोद विष्ट	पु	नगर रक्षक	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७३९९४७५	करार	
६५	शोभा वि.क.	म	सि.एम.ए	शहरी स्वास्थ्य केन्द्र ता.न.पा. ७	९८४७९१०५३५	करार	
६६	पुजा अर्याल	म	ए.एन.एम	शहरी स्वडास्थ्य केन्द्र ता.न.पा. ५	९८४७९७३४७९	करार	
६७	दिपा बस्याल	म	ए.एन.एम	शहरी स्वडास्थ्य केन्द्र ता.न.पा. ७	९८४७९३९०८३	करार	
६८	मनिराम पाण्डे	पु	कार्यालय सहायक	ता.न.पा. वडा नं. १४ वडा कार्यालय	९८६७२४०३४२	करार	
६९	गृष्णा थापा	म	कम्प्युटर अपरेटर	ता.न.पा. वडा नं. ९ वडा कार्यालय	९८६७८५९३८६	करार	
७०	विष्णु कुमारी खाती	म	कार्यालय सहायक	ता.न.पा. वडा नं. ११ वडा कार्यालय	९८४७९१४३२७	करार	
७१	शान्ता के.सी.	म	कार्यालय सहयोगी	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८६७०९७४००	करार	
७२	निर्मला थापा मगर	म	माली	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७४९७६७८	करार	
७३	लोकमान श्रेष्ठ	पु	ह.स.चालक	नगर प्रमुखको चालक	९८४७०२९३२६	करार	
७४	रविचन्द्र श्रेष्ठ	पु	सरसफाई सुपरभाईजर	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८१८०९७६४०	करार	
७५	माया कार्की	म	परिचर	शहरी स्वडास्थ्य केन्द्र ता.न.पा. ५	९८४७९८१२२७	करार	
७६	शुसिल ज्ञवाली	पु	चौकीदार	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८६९००६९९५	करार	
७७	शुसिला भण्डारी	पु	कार्यालय सहयोगी	शहरी स्वडास्थ्य केन्द्र ता.न.पा. ७	९८४७९७२९३६	करार	
७८	विष्णु कुमारी पाण्डे	म	कार्यालय सहयोगी	ता.न.पा. वडा नं. १० वडा कार्यालय	९८४७९०९४१०	करार	
७९	कुल बहादुर गहतराज	पु	कार्यालय सहयोगी	ता.न.पा. वडा नं. ११ वडा कार्यालय	९८४७०२५५९०	करार	
८०	सरस्वती पाण्डे	म	कार्यालय सहयोगी	ता.न.पा. वडा नं. १३ वडा कार्यालय	९८४७९७३७४७	करार	
८१	मोहन बहादुर काफ्ले	पु	चौकीदार	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९७४७०१२२५५	करार	
८२	मैना घर्ती मगर	म	कार्यालय सहयोगी	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७४०५९५७	करार	
८३	देवका बुढा मगर	म	कार्यालय सहयोगी	ता.न.पा. १४ वडा कार्यालय		करार	
८४	पार्वती कुमाल	म	कार्यालय सहयोगी	ता.न.पा. ३ वडा कार्यालय	९८४७४६६०९२	करार	
८५	मनिस मान महर्जन	पु	कार्यालय सहयोगी	ता.न.पा. ४ वडा कार्यालय	९८४७५६९८८	करार	
८६	दिक्षा भण्डारी	म	कार्यालय सहयोगी	ता.न.पा. ५ वडा कार्यालय	९८४०९९३५७	करार	
८७	मेलिना खड्का	म	कार्यालय सहयोगी	ता.न.पा. ६ वडा कार्यालय	९८६९३८३३३	करार	
८८	भगवती सुनार	म	कार्यालय सहयोगी	ता.न.पा. ७ वडा कार्यालय	९८०४५९४५२	करार	
८९	कल्पना रास्कोटी	म	कार्यालय सहयोगी	ता.न.पा. १३ स्वास्थ्य ईकाई	९८६७२३१२०६	करार	
९०	बासना भट्टराई	म	कार्यालय सहयोगी	ता.न.पा.१३ स्वास्थ्य ईकाई	९८४४७२२८७०	करार	
९१	सुमन बहादुर कुमाल	म	ह.स.चालक	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७५७९५६९	करार	
म.वि.डा.							
१	शारदा भट्टराई	म	म.वि.अ	गुल्मी		स्थायी	
२	केशरी गैरे	म	सहायक महिला विडास निरिक्षक	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७०८०७९०	स्थायी	
शिक्षा							
१	रेशमलाल न्यौपाने	पु	उप सचिव	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८५७०९६६७०	स्थायी	

२	शिव प्रसाद आचार्य	पु	आर पी	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८५७०६२३८०	स्थायी	
३	मिन प्रसाद ढकाल	पु	आर पी	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८५७०६०८५१	स्थायी	
स्वडास्थ्य							
१	सीर बहादुर राना	पु	हे.अ. छैठौ	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७०६९८३३	स्थायी	
२	शारदा भट्टराई	म	सि.अ हे.व.	तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	९८४७०६८४५३	स्थायी	
कृषि							
१	विषम पौडेल	पु	ना.प्रा.स	ता.न.पा. वडा नं.१३	९८६७३६६६९०	करार	
२	रमा कंडेल	म	ना.प्रा.स	ता.न.पा. वडा नं. १४	९८४७२९६९१०	करार	
३	सुष्मा चापागाई	म	ना.प्रा.स	ता.न.पा. वडा नं. ८	९८६७२६१५८८	करार	
४	कस्तुरी अस्लामी	म	ना.प्रा.स	ता.न.पा. कृषिशाखा	९८४६८१८०५३	करार	
पशु							
१	हरि प्रसाद कोईराला	पु	पशु चिकित्सक	तानसेन नगरपालिका	९८४७०४३९७९	स्थायी	
२	गिता नेपाली	म	प्रा.स	मदनपोखरा प.से केन्द्र	९८६७०३५१३७	स्थायी	
३	सुविन घिमिरे	पु	ना.प्र.से.प्रा	ता.न.पा. वडा नं. १३	९८४७४३७३७८	करार	
४	गोविन्द खनाल	पु	ना.प्र.से.प्रा	ता.न.पा. वडा नं. ११	९८५७०६५३३२	करार	
(सरसफाई कर्मचारी बाहेक)							

स्रोत : तानसेन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

१०.८ तानसेन नगर कार्यपालिकाका पदाधिकारीहरूको विवरण

तालिका १८१: तानसेन नगर कार्यपालिकाका पदाधिकारीहरूको विवरण

	नाम : अशोक कुमार शाही पद : नगर प्रमुख सम्पर्क : ९८५७०६०५५२		नाम : लक्ष्मी देवी पाठक पद : नगर उपप्रमुख सम्पर्क : ९८५७०६८३३७
	नाम : राम प्रसाद बस्न्याल पद : वडाध्यक्ष, वडा नं. १ सम्पर्क : ९८५७०२११००		नाम : बरुण प्रसाद रेग्मी पद : वडाध्यक्ष, वडा नं. २ सम्पर्क : ९८५७०६०९०३
	नाम : महेश लाल शाक्य पद : वडाध्यक्ष, वडा नं. ३ सम्पर्क : ९८४७०४३०१८		नाम : राजेन्द्र मुनी शाक्य पद : वडाध्यक्ष, वडा नं. ४ सम्पर्क : ९८४७०२९८७५
	नाम : राम बहादुर रावल पद : वडाध्यक्ष, वडा नं. ५ सम्पर्क : ९८४७०६९२८८		नाम : सागरमान महर्जन पद : वडाध्यक्ष, वडा नं. ६ सम्पर्क : ९८५७०७८०२१
	नाम : मुक्तिराम जि.सी. पद : वडाध्यक्ष, वडा नं. ७ सम्पर्क : ९८५७०६००४६		नाम : राम प्रसाद घिमिरे पद : वडाध्यक्ष, वडा नं. ८ सम्पर्क : ९८४४७९२१६६
	नाम : हरि सुमर रेग्मी पद : वडाध्यक्ष, वडा नं. ९ सम्पर्क : ९८४७०५९६०२		नाम : लोचन प्रसाद तिमिल्सेना पद : वडाध्यक्ष, वडा नं. १० सम्पर्क : ९८४७९३८३८०
	नाम : दामोदर प्रसाद घिमिरे पद : वडाध्यक्ष, वडा नं. ११ सम्पर्क : ९८५७०६२१५३		नाम : देवेन्द्र बहादुर राना पद : वडाध्यक्ष, वडा नं. १२ सम्पर्क : ९८४७९०१६५५

	नाम : टुक प्रसाद भट्टराई पद : वडाध्यक्ष, वडा नं. १३ सम्पर्क : ९८५७०६५५९५		नाम : कमल राना पद : वडाध्यक्ष, वडा नं. १४ सम्पर्क : ९८५७०६८०३९
	नाम : शशी श्रेष्ठ पद : कार्यपालिका सदस्य सम्पर्क : ९८५७०६००४८		नाम : सुनिता श्रेष्ठ वैजु पद : कार्यपालिका सदस्य सम्पर्क : ९८४७०५२८३९
	नाम : मैया देवी घिमिरे पद : कार्यपालिका सदस्य सम्पर्क : ९८४७५९९५४४		नाम : बुद्धिसरा सुनार पद : कार्यपालिका सदस्य सम्पर्क : ९८४७०६८०८०
	नाम : कमला भण्डारी पद : कार्यपालिका सदस्य सम्पर्क : ९८४७३९३०२		नाम : दिपक विश्वकर्मा पद : कार्यपालिका सदस्य सम्पर्क : ९८५७०६०८६२
	नाम : विमला वौडेल पद : कार्यपालिका सदस्य सम्पर्क : ९८६७२५८४९८		नाम : भीम बहादुर कुमाल पद : कार्यपालिका सदस्य सम्पर्क : ९८४३३६४३९८

स्रोत : तानसेन नगरपालिका, २०७५

१०.९ तानसेन नगरसभाका पादाधिकारीहरूको विवरण

तालिका १८२: तानसेन नगरसभाका पादाधिकारीहरूको विवरण

क्र.सं.	प्रतिनिधिको नाम	पद	वडा नं.	फोन नं.
१.	अशोक कुमार शाही	प्रमुख	-	९८५७०६०५५२
२.	लक्ष्मी देवी पाठक	उपप्रमुख	-	९८५७०६८३३७
३.	राम प्रसाद बस्याल	वडा अध्यक्ष	१	९८५७०२११००
४.	वरुण प्रसाद रेग्मी	वडा अध्यक्ष	२	९८५७०६०९०३
५.	महेश लाल शाक्य	वडा अध्यक्ष	३	९८४७०४३०१८
६.	राजेन्द्र मुनी शाक्य	वडा अध्यक्ष	४	९८४७०२९८७५
७.	राम बहादुर रावल	वडा अध्यक्ष	५	९८४७०६९२८८

क्र.सं.	प्रतिनिधिको नाम	पद	वडा नं.	फोन नं.
८.	सागर मान महर्जन	वडा अध्यक्ष	६	९८५७०७८०२१
९.	मुक्ती राम जि.सी.	वडा अध्यक्ष	७	९८५७०६००४६
१०.	राम प्रसाद घिमिरे	वडा अध्यक्ष	८	९८४४७९२१६६
११.	हरि सुमर रेग्मी	वडा अध्यक्ष	९	९८४७०५९६०२
१२.	लोचन प्रसाद तिमिल्सिना	वडा अध्यक्ष	१०	९८४७९३८३८०
१३.	दामोदर प्रसाद घिमिरे	वडा अध्यक्ष	११	९८५७०६२१५३
१४.	देवेन्द्र बहादुर राना	वडा अध्यक्ष	१२	९८४७९०९६५५
१५.	टुक प्रसाद भट्टराई	वडा अध्यक्ष	१३	९८५७०६५५१५
१६.	कमल राना	वडा अध्यक्ष	१४	९८५७०६८०३९
१७.	शशी श्रेष्ठ	कार्यपालिका सदस्य	१	९८५७०६००४८
१८.	सुनिता श्रेष्ठ वैजु	कार्यपालिका सदस्य	३	९८४७०५२८३१
१९.	दिपक विश्वकर्मा	कार्यपालिका सदस्य	५	९८५७०६०८६२
२०.	मैया देवी घिमिरे	कार्यपालिका सदस्य	६	९८४७५९९५४४
२१.	भीम बहादुर कुमाल	कार्यपालिका सदस्य	७	९८४३३६४३१८
२२.	विमला वैडेल	कार्यपालिका सदस्य	८	९८६७२५८४९८
२३.	बुद्धिसरा सुनार	कार्यपालिका सदस्य	१०	९८४७०६८०८०
२४.	कमला भण्डारी	कार्यपालिका सदस्य	१३	९८४७९३९३०२
२५.	शिव थापा	सदस्य	१	९८५७०६०१७८
२६.	नारायण न्यौपाने	सदस्य	१	९८४७०६९६९४
२७.	दुर्गा नेपाली	महिला सदस्य	१	९८४७९१५५८२
२८.	महेश्वर श्रेष्ठ	सदस्य	२	९८४७०२९९५१
२९.	गोपाल प्रसाद श्रेष्ठ	सदस्य	२	९८४७९००५६५
३०.	शान्ति भेडी थापा	महिला सदस्य	२	९८४७९२११७१
३१.	मन्जु रणपाल	महिला सदस्य	२	९८१७५४४६४५
३२.	प्रेम बहादुर मल्ल	सदस्य	३	९८४७०२९६२५
३३.	निराकार श्रेष्ठ	सदस्य	३	९८४७०२९५०८
३४.	इन्दु कोइराला	दलित महिला सदस्य	३	०७५-५२१६६१
३५.	गणेश बहादुर थापा	सदस्य	४	९८५७०६२०५५
३६.	प्रेम बहादुर कार्की, क्षेत्री	सदस्य	४	९८४४७६०७७७
३७.	सिता बस्नेत	महिला सदस्य	४	९८५७०६२०६१
३८.	भगवती देवी दर्नाल	महिला सदस्य	४	९८४७०९८४२५
३९.	विष्णु बहादुर कार्की	सदस्य	५	९८५७०६२१३२
४०.	मन्जु वश्याल	सदस्य	५	९८४४७९४५३८
४१.	लक्ष्मी देवि जि. सि. रावल	महिला सदस्य	५	९८४७४३६५४५

क्र.सं.	प्रतिनिधिको नाम	पद	वडा नं.	फोन नं.
४२.	सिता वि क	दलित महिला सदस्य	५	९८४७२२६१३५
४३.	प्रशान्त मल्ल	सदस्य	६	९८५७०६५०१४
४४.	टिका बहादुर थापा मगर	सदस्य	६	९८४७११५८६
४५.	राज कुमारी वि.क.	दलित महिला सदस्य	६	९८४७२३१०१६
४६.	नर बहादुर थापा	सदस्य	७	९८४७०२८१९५
४७.	सुरेश कोइराला	सदस्य	७	९८४७०६७३६६
४८.	गङ्गा रोकाहा क्षेत्री	महिला सदस्य	७	९८४७३७२२०४
४९.	मिना परियार	महिला सदस्य	७	९८४४७२०९९३
५०.	देव बहादुर चिदी	सदस्य	८	९८६७२०६५९९
५१.	कुल बहादुर थापा नगरकोटी	सदस्य	८	९८४७०४५७५
५२.	ढाका कुमारी भट्टराई पंगेनी	महिला सदस्य	८	९८४७०४३४९८
५३.	नारायणी बौडेल	महिला सदस्य	८	९८४७०७२९७६
५४.	स्व.सुरेन्द्र पाण्डेय	सदस्य	९	
५५.	तुल बहादुर गाहा	सदस्य	९	९८४७०६७६३८
५६.	विनीता लुइटेल	महिला सदस्य	९	९८४७०३१०६६
५७.	यम कुमारी बौडेल (सार्की)	दलित महिला सदस्य	९	९८४७०९९२७३
५८.	मोहन सिंह सिंजाली	सदस्य	१०	९८४७०९८९४६
५९.	हिमलाल पंगेनी	सदस्य	१०	९८५७०६०१०१
६०.	धन कुमारी विष्ट	महिला सदस्य	१०	९८४७१०२०२२
६१.	चुरा बहादुर गोदार क्षेत्री	सदस्य	११	९८५७०६०५८६
६२.	होम प्रसाद ठडराई	सदस्य	११	९८४७०००५६१
६३.	सीता कार्की	महिला सदस्य	११	९८४७१०३४००
६४.	भीमा गहतराज	दलित महिला सदस्य	११	९८०५४५७३६४
६५.	नेत्र प्रसाद गैरे	सदस्य	१२	९८४७०००५०५
६६.	भोज बहादुर थापा	सदस्य	१२	९८४४७९४७५६
६७.	विष्णु कुमारी राना	महिला सदस्य	१२	९८६१३५०८६०
६८.	पवि सरा वि.क.	दलित महिला सदस्य	१२	९८४७०९९४६८
६९.	तुल बहादुर सोमरे	सदस्य	१३	९८४७१०२४९९
७०.	गिता भट्टराई	सदस्य	१३	९८४७१७८४२१
७१.	राधा कुमारी वि.क	दलित महिला सदस्य	१३	९८४०४५८२७४
७२.	रमेश प्रसाद न्यौपाने	सदस्य	१४	९८५७०६२३१६
७३.	विष्णु प्रसाद रेग्मी	सदस्य	१४	९८५७०३५३६९
७४.	सिता ज्ञवाली	महिला सदस्य	१४	९८४७४९५०२७
७५.	टंकीकला कामी	दलित महिला सदस्य	१४	९८४७४५६३३०

स्रोत : तानसेन नगरपालिका, २०७५

रणउजेश्वरी भगवती मन्दिर

सितलपाटी

रानीमहल

श्रीनगर भ्यूटावरबाट देखिएको तानसेन बजारको दृश्य

पाल्पा दरबार

हृषीकेश मन्दिर (रिडी)

अमरनारायण मन्दिर

पाल्पाली करुवा

पाल्पाली ढाका